د افغانستان ملي تحریک
AFGHAN NATIONAL MOVEMENT
2013 ۱۳۹۲

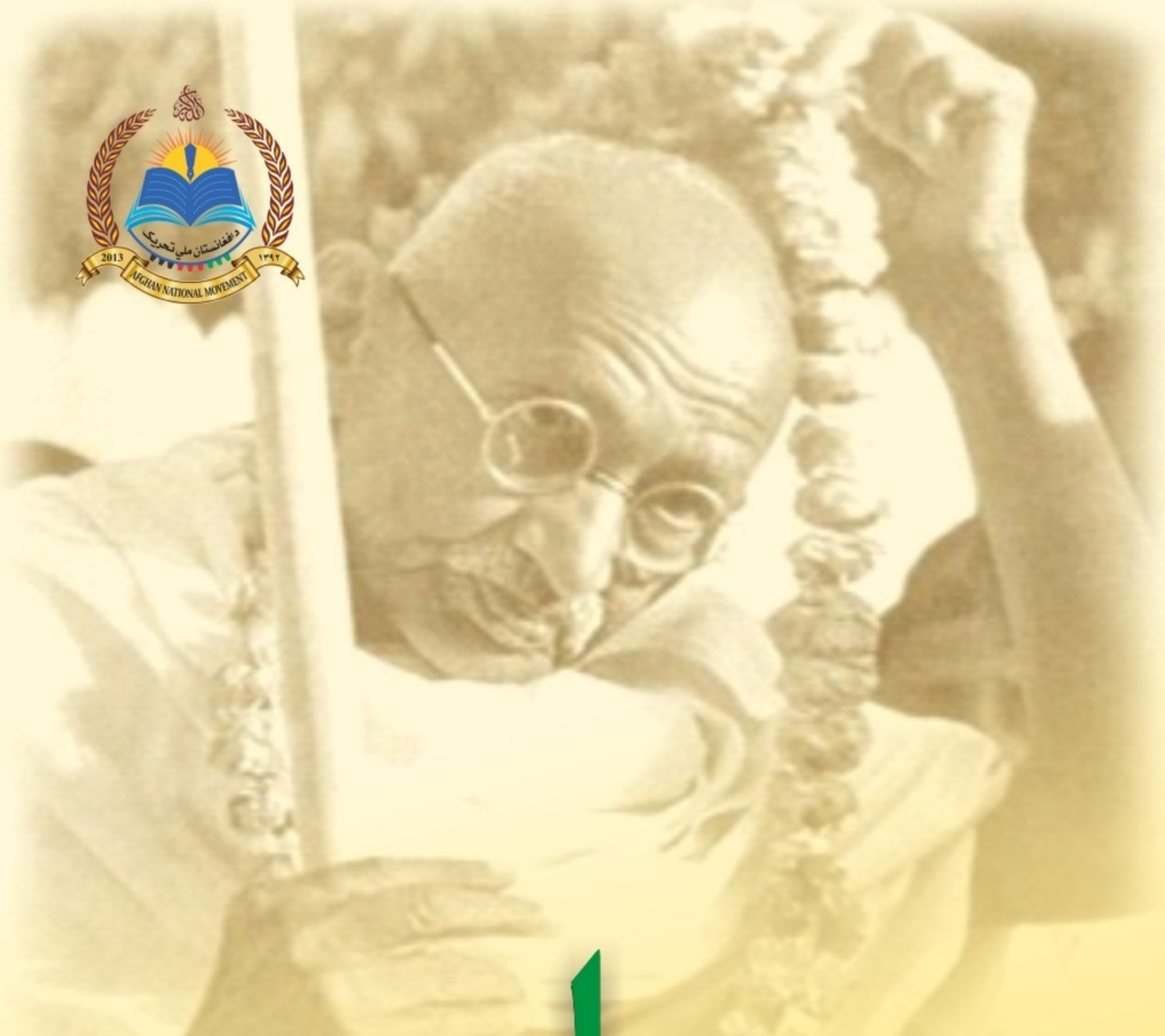

مهاتما ګاندي

ژوند فکر او مبارزه

لیکوال: پروفیسور عبدالخالق رشید

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

مــهاتــما ګــانــدي

ژوند، فکر او مبارزه

لیکوال:

پروفیسور عبدالخالق رشید

۱۳۹۴ل کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم: مهاتما ګاندي- ژوند، فکر او مبارزه

لیکــوال: پروفیسور عبدالخالق رشید

خپروندی: د افغانستان ملي تحریك، فرهنګي څانګه

وېبپاڼه: www.melitahrik.com

ډیزاینګر: ضیاء ساپی

پښتی ډیزاین: فیاض حمید

چاپشمېر: ۱۰۰۰ ټوکه

چاپکال: ۱۳۹۴ ل کال/ ۲۰۱۵م

د تحریك د خپرونو لړ: (۱۱۸)

یادونه: د چاپ حقوق له ملي تحریک سره خوندي دي او د کتاب د محتوا مسولیت لیکوال پورې اړه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهدا :

شاغلي کرزي ته!

چې که د باندنيو ښکېلاکي او کورنيو فسادي ځواکونو

ناروا وې يې په څنګ کې نه وي،

ښه ګاندين ملګرى دى.

رشيد

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

سرلیک مخ

سریزه -------------------------------------- ۱

لومړۍ څپرکی

ګاندي : ژوند او مبارزه ------------------------------ ۷

دويم څپرکی

ګاندي او عدم تشدد ------------------------------ ۴۸

درېيم څپرکی

ګاندي او سرحدي ګاندي ---------------------------- ۶۹

څلورم څپرکی

ګاندی دیوشمیراوسنیوهندیانو او نړیوالوپه نظر: -------------- ۹۰

پنځم څپرکی

دګاندي مرغلرې -------------------------------- ۲۱۰

ماخذونه : --------------------------------------- ۲۱۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تحريك يادښت

د افغانستان ملي تحريك د (۱۳۹۳ ل) کال په پيل کې له خپلو ګرانو هېوادوالو سره ژمنه کړې وه چې د دې کال په بهير کې به (شل عنوانونه) بېلا بېل ديني، علمي، ادبي او ټولنيز اثار خپلې ټولنې ته وړاندې کوي. ملي تحريک دا ژمنه د ياد کال د کب پر (۲۸)مه نېټه پوره او د يوې پرتمينې غونډې په ترڅ کې يې شل عنوانونه علمي اثار هېوادوالو ته وړاندې کړل. ملي تحريک په ياده غونډه کې ژمنه وکړه چې د (۱۳۹۴ ل) کال په بهير کې به انشاء الله د خدای (ج) په نصرت ټول ټال سل (۱۰۰) عنوانه بېلابېل علمي اثار ټولنې ته وړاندې کوي. طبيعي خبره ده چې دا اسانه کار نه دی، ډېر زيات زيار او زحمت ته اړتيا لري، خو ملي تحريک ټېنګ هوډ کړی چې خپله دا ژمنه به هم د تېرې ژمنې په څېر عملي کوي. دا اثر چې ستاسو په لاس کې دی د همدې (سل عنوانونو) ژمنه کړو اثارو له جملې څخه دی، چې د چاپ جامه اغوندي. ملي تحريک هيله لري چې له دې اثر څخه به زموږ هېوادوال په زړه پورې ګټه پورته کړي. ملي تحريک له ټولو هغو ليکوالو، ژباړونکو، سمونچارو، مالي او معنوي مرستندويانو او چاپ چارو څخه چې ددې اثارو د چاپ په دې ټول بهير کې يې يو بل سره مرسته او ملګرتيا کړې او دا فرهنګي بهير يې بريالی کړی، د زړه له کومې مننه کوي او کور وداني ورته وايي.

د هېواد د فرهنګ د ښېرازۍ په هيله

د افغانستان ملي تحريک فرهنګي څانګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

« که کوم شی تاسو تنګوي ، تا سوپه قهرکیدای شئ ،
خو ځان به نه ګناهګاروئ »   (دمقدس کتاب زبور آیت)

سریزه:

فکرکوم نن سبا به په نړی کې داسې ملت او داسې ژبه نه وي چې هغوی به دداسې یوه سترانسان اویوه نومیالی (مهاتما ګاندي) له نامه ، مفکورې او مبارزې څخه نه وي خبر ، په دې چې دغه لوی انسان په خپل عصرکې په دې وتوانیده چې دانساني تقوا او ویښ فکري تمایل په مرسته په هغه پلو کې ودریږي ، هلته چې دانساني ذلت ،غلامی او بدمرغی په وړاندې په خپله پراخ انسانیت دمقابلې یوه پراخه او ناپایه جبهه جوړه اورامنځ ته کړې وه. هلته چې دتورتم په وړاندې درڼا ، دغلامی په وړاندې د آزادی اودخواری پرضد دپرمختګ پوښتنه په جدي توګه نه یوازې هندیانو بلکه ټول محکوم انسانیت دخپل برخلیک ټاکلو اوخوندې ساتنې یوازنې لاره وبلله . اودغو ټولو نومونو او اصلونو پرهمدغه تاوده مهال کې دمهاتما (لویی اروا) ګاندي له تلپاتې نامه سره ځان ونښلاوه.
ګاندې اوس په نړې کې یوازې دیوه خوار اوډنګرهندي مبارز نوم نه دی بلکه دغه نوم اوس دنړې دعدم تشدد دمبارزې دتاریخ یولوی اوژوندی ځپرکې دی ، هغه ځپرکی چې انسان اوس په دغه اتومي ناتارکې تربل هروخت هغه ته اړدی اودهغه په لوریې تربل هروخت زیاته ورمخه کړې ده ، ځکه نو دابايد ووایو چې عدم تشدد دشلمې پیړې یوداسې مفکورې بهیردی چې په ګرد بشریت پورې اړه لري او دیوه ګډبشري تلپاتې میراث په نامه سره یې یادولای شو. .
زه چې په دغوحالاتوکې دګاندي اودهغه داندوژوندپه اړه خبرې کولواویوځه لیکلو ته اړشوی یم ، دهغو یوځرګند لامل دادی چې نورنو زموږ په شاوخواکې تشدد او زورزیاتی دومره زیات شوی چې دهرانسان تر زړه اوپښولاندې مځکه لړزوي او سړی داویلای شي چې که دغه اوسني حالات همداسې خپله لړی اوږده کړې ، نو لرې نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده چې دغه نړۍ به ډیره زر په یوه غمیزه ونه واړې ، له لویدیزه ترختیـزه ، بشـریت هره ګړۍ اوهره شیبه یوناڅرګند تورتم او دیوه بل مخروطي ناتار بربادۍ ته سـترګې په لاره دی ،امریکایې وچه له شماله ترجنوبه په یـوه غـچ اخیسـتونکي بهیربانـدې اوښتې او اوسنی سیاسي تګلاره یې ددې لامل شوې چې نورنو ټولـه نـړې لـه دغـه پرمختللی هیوادڅخه دمخ اړولو په تکل کې شي . افریقا لاهم دلوږې اوخـوارۍ لـه منګولو نه ده وتلی ، لاهم پرمختللې نړې ته سترګې په لاره ده چې مرسـته ورسـره وکړي اودانسانی خواخوږۍ یوه انساني تګلاره بایدله دغې الماس تولیـدونکې وچـې سره وڅارل شي . ایشیاهم داسې درواخله ، دلته ددغې وچـې پـه زړه کـې عـراق ، فلسطین او افغانستان همدااوس په اورکې سوځي ، عراقي ملت دهیڅ په خاطر لولپه شو، دپاکستان په دننه کې هم یوبم مخ په چاودیدو دی داچې کله اوڅنګه ؟ دې تـه به یوڅه نورهم سترګې په لاره شو، هندوستان هم که دګاندي تګلاره ونه څاري لـه یوه سخت ګواښ سره مخامخ کیدونکی دی، لوږه او دوګړو زیاتوالی ، اتومي لیوالتیا او پرهغې ویاړکول ددغه ګواښ لاملونه دي ، ایران هم دامریکایي غیرمستقیم ګواښ په وړاندې دځپل تقدیرټاکلو په لورځپلې شپې ورځې شمیري .

داټولې خبرې دي چې په نړۍ کې یې دنشه یې مافیا او اتومې وړتیا پراختیاتـه لاره پرانیستې ده اوبشریت یې دې ته ناچارکړې چې باید دځان دخوندي ساتنې لپاره لـه هغو ټولو هلوځلوڅخه کارواخلي هغه چې ددغه پراخ ناتاراودغې بدمرغې غمیزې پـه مخنیوي کې له بشریت سره مرسته کولای شي.

موږ هم ناچاریو چې دیادوشویوناورینو دپای ته رسیدو لپـاره بایـد دبـودا ،عیسـی ، ګاندی اوپاچاخان په لورسترګې وغړوواودغه پراخ مکتب تګلارو او اصولو ته ورمخه کړو . بشریت اوس په دې پوهیدلې چې داوسني اتومي ناتارترچترلاندې دخونـدي ساتلو یوه لاره همدا نه زورزیاتی دی چې باید دهغـې پـه مرسـته بشـریت وروزو ، بشریت خبرکړو اودا حقیقت یې باید په مخکې کیږدو چې که تشددته دهرچامخـه کیږي اویانړیوال زورځواکي ځواکونه یې دځان لومړنی او وروستنی حق بولې هغوی باید په دې هم پوه شي چې د دوی ددغه کار پایله له عامې بربادۍ پرته بل څه نه ده. بشریت ته دم ګړۍ یوازې همدغه دعدم تشددمعنویت ورپاتې دی چې په هغه کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهر قام ، دهر ملت او هرې انساني عقيدې انساني وړتيا او مرام خوندي دي او دازموږ په عصرکې يوازنی رښتنی معنويت دی چې انسانيت ته تسل ورکوي او په ډاګه هغه دمولانا دفکری معنويت دکانې کرښه خبره يې پرسترګو دالهي ډالۍ په توګه راکاږي چې :

از ديو ودد ملولم انسانم آرزوست .

معنويت په رښتيا او رښتياينی سره دڅ وند دستړي کاروان لارښونه کوي او په بـري سره يې دسرمنزل پولې ته رسوي ، ديوه هندي ليکوال خبره ده چې : « دربښـــتيا او رښتياينې مخ په سرو زرو پوښل شوی ، څوک چې غواړي دغه حقيقت ته په رښــتيا ينې سره ځان ورنژدې کړی ، نوکله چې له هغوسره تماس نيسي هغه خپله په ســرو زرو اوړي...»

(Prof. S.P. Kanal , *Quest for trust* , New Delhi , 1976 P 738)

دپورتنی نامي خبرې دليکوال په نظرله دغې خبرې سره داټکی هم مل دی چې پــه سرو باندې اوښتل په خپل وار دومره ساده خبره هم نه ده لکه چې دلته يې سړی په ساده توګه لولي ، مانا داچې دغې رښــتياينې تــه رســيدل پــه خپلــه دســړي پــه کړواواعمالوپورې تړلې اصل دی چې عملي کيدل يې يوه تياري اوپوره قربــانی تــه اړتيالري ، قرباني په دغه ترڅ کې يوازنی شرط دی ، داسې چې بايــد پــه هراړخيــزه اوڅوبعدي توګه په پام کې ونيول شي .په دغه برخه کې زياتره پوهان په دې بــاوردي او دګاندي په اړه هم داخبره کوي چې دګاندي لويه ځانګړنه داوه چې هغه بــې ادعــا سړی و ،چې په خپل ټول ژوند کې يې دادعا لپاره يوځل هم غږ پورته نه کړ، پــه دې چې ده نه غوښتل ځان له عامې هندي ټولنې لوړوبولې ،ددې لپاره چې هغه دخپلــې ټولنې په رښتياوو باندې ځان پوه کړی وي ، تل يې هڅه کوله چــې لــه خلکــو ســره دهغوی په شان وي ، دهغو په شان ژوند وکړي ،له هغو سره په هغه شان لکه څنګــه چې دوی دي په اړيکوکې وي اوپه هماغه شان لکه دی بايد خپلو همنوعانوته ځــان وښيي .

دګاندي په نظر يوازې هغوی چې عمل اونظريې ســره يوشــي وي کــولای شــي پــه رښتياينه باندې پوه اوبرلاسی شي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګاندي به تل له مورږ سره تلپاتې وي ، په دې چې ده دانسان لپـاره دهغـه دانسـانيت دپايښت په خاطر په خپل زمان اوخپل چاپيرېال کې ژورعاطفي فکروکـړ، همـداده چې دده په اړه ويل شوي دي :

« هغه زمونږ مورالي ايدیالونه اوارزښتونه له يوې خوا رانوي کړل اولـه بلـې خـوايې راتازه کړل ،ايى . ايم . فوسترپه دې باوردی اووايي چې هغه بايد زمونږ دعصر ترټولـو لوړاواوچت انسان وبولو...

همداسې جي . اچ . هولمس بيا ګاندي دهند دستروياړ بودا او دستراستازي عيسى په شان لوړبولي ...

ددغو ټولوخبرو موخه داده چې ګاندي خپل تيرمهال له خپل اوس مهال سـره پـه داسې يوه پياوړی ديالکتيک کې طرحه کړ چې دهغه بنسټ يې پر معنويت بانـدې کيښود ، هغه په معنويت باوري انسان و اوپرهغه يې دخپلې پياوړې عقيدې په توګـه په ژوند کې کلک ټينګاروکړ، ان چې معنويت يې دشخصيت اوکرکتر دپياوړتيا رمـز وباله دزغم وړتيايي پرې ورزياته کړه اودزغم درس يې ترهرڅه دمخه په خپل ځـان باندې په خپل ژوند کې عملي هم کړ .

مـا ډيرکالـه پـه هندوسـتان کـې تيرکـړل دګانـدي پـه اړه مـې وليکـل او پـه ډيروکنفرانسونوکې مې برخه واخيسته او اوس مې دادي يوڅه ګډې وډې دکتاب په بڼه هم پرې وليکلې ، په ډيروعلمي ناستو کی ډيرو پوه اوشعوري هندوانو له ماڅخـه داپوښتنې وکړې : نورې خبرې نه وې چې پرګاندي اودهغه په مفکوره باندې دې پـه داسې وخت کې چې نورنوډيرې هندوانو هم خپل باورپرې له لاسه ورکـړی ورمخـه کړه ؟

دهمدغې پوښتنې په تړاو غواړم خپل لوستونکي ته داخبره وکړم چې ما په رښتياهم دغې ليکنې ته په داسې ناچاره شيبه کې ورمخه کړه لکه چې ګاندي جي پـه خپـل وخت کې له ناچارۍ عدم تشدد دخپلې سـتونزې دحـل يـوازنی رمـز او راز وبالـه اوپرهغه يې ورمخه کړه . ګاندي به ويل چې انګريزان داسې څوک اوداسې ځواک نـه دی چې هغه به دتورې په زورله ملکه وباسو، دده په نظر دايو ناشونی کار و، ځکه يې په پای کې داخبره غوره وبلله چې له شعوري دښمن سره بايد په شعوري توګه مبارزه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وشي ، په دې مانا چې هرڅوک که ټوپک ته لاس کړي نوبیاهم مرګ دهغه لمنه نیسې ، دهغه ملت تباه کیږي اودښمن یې نورهم دڅان لپاره پرهیواد باندې دواکمن کیـدو لاملونه موندلای او ترلاسه کولای شي . ګاندي په دې پوهیده چې انګریز مقـدونې سکندر او چنګیز نه دی او نه هم داسې څواک دی چې په پښتوسترګویې پرهندوستان باندې خیټه اچولې ده. انګریز یوشعوري څواک دی ، شعوري عمل کوي ځکه نو دهغه په وړاندې مبارزه هم باید شعوري وي نه جذباتي ...

زمالپاره هم دغه ټکی زموږ دعصراو زموږ دستونزې دحل په برخه کـې دپـاملرنې وړ شو . هغه چې باید ددغه عصر دلیونیو اویرغلګروځواکونوپاملرنه هغه ته راواړول شي ، دوی او موږ دواړه باید ځان په دې باوري کړو چې :هغه څه چې سوله کولای اورامنځ ته کولای شي هغه جګړه نه کولای شي او نه رامنځ ته کولای او هغـه څـه چـې نـه زورزیاتی یې کولای شي هغه زورزیاتی اوتشدد نه شي کـولای ، عـدم تشـدد یـوه انساني تجربه ده چې سړی پرې دزړه له کومې باورکولای شي ، ځکه نو زموږ لپـاره هم په دغه ترڅ کې ترټولو ښه او دپاملرنه وړخبره داده چې باید پردغې کانې کرښې باندې دځان اوخلکو باور داسې پیاوړی کړو لکه چې ګاندي اودهغه ملګرو پـه خپـل عصرکې دانساني غمیزې دحل په خاطردغه بشپړه او رغنده تګلاره دستونزو دپـای ته رسیدو په خاطر په عملي توګه رامنځ ته کړه اوعملا پرې مخ په وړاندې ولاړل .

په دغه رساله کې تاسې ګاندي پیژنۍ اودهغه تګلاره ، تاسې عـدم تشـدد اودهغـه ښیګړې اودننۍ نړۍ په ستونزمن چا پیریال کې ددغې معنـوي پدیـدې اړتیـا درک کوۍ ، تاسې په دې پوهیږۍ چې په دغه نړۍ کې هټلر، استالین ، چرچل ، روزولـت ، موسولینې اوترهغو راوروسته تارچر، ریګن ، بوش او په سلګونو داسې نور زوریـاتي چې په جسمي اوظاهري لحاظ دهرڅـه خاونـدان وو لـه یـوه خوارځـواکي سـابه خوړونکي هندي مشرسره په یوه وخت اویالږ وړاندې وروسته عصرکې راوپړکیـدل ، خو کوم څه چې هغوی وکړل او څه چې ده ترسره کړل ، هغه ګرده په همدغه عصرکې وو ، چا نازیزم وپاله ، چا دکمونیزم په نامه او چاهم دشونیزم او راوروستو مختورو خو د دموکراسۍ په نامه هم خپل اوهم دنورو سرونه مات کړل ،خو هغوی چې له نوموړو ایدیو سره په یوه وخت کې له دوی سره ولاړ نه شول اود دوی بـرعکس یـې خپلـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوله ییزه تګلاره رامنځ ته او پرمخ بوتله ، هغوی نن دانسانیت پرآسمان باندې دهغو ستورو ځای غوره کړ چې دځمکې دکرې پرمخ په هره خوا اوهرځای کې هرچا اوهرې خوا ته روښانه ځلیږي او دهرچا مینه پرې راځي . ګاندي اوهغه مفکوره لــه همـدغو ستوروڅخه یوداسې ستوري دې چې په خپــل عصــرکې یــې لــه خپلــو یارانوســره دژوندسوله ییزه بیرۍ د استعمار پرظالم زړه وروخیژوله او ځان یــې ترهغــه ځایــه پورې په بري سره ورساوه ،چې هلته یې دهرچاله خولې داواوریدل چې :

هغه زړه به له توپانه په امان وي چې کښتۍ غوندې دخلکو باربردارشي

ګاندي اودهغه شعوري تګلاره نن په ټوله نړۍ کې دهغوی لپاره چې دسرې وژونکــې اتم بم دغرور پر وزرونو نه دي ناست یوهوسا اوخوندي دمه ځای دی ، باید چې ددغه دمه ځای (ساتیاګرۍ) تر چترلاندې دآزادۍ او تلپاتې هوسایۍ په لور دهغــوی پــه وړاندې چې په جګړه نازیږي ،انسان وژني ، دنورو پرهیوادو وربلوسي ،تمدن له منځه وړي اوانساني شتمۍ لوټي له ګاندي اودهغه له نومیالي دوست پاچاخان سره یوځای یوځل بیا دآزادۍ پرکاروان پسې روان شو. څکه چې دا دبشریت او بیا زمــوږ لپــاره داوسني امریکایي یرغل چې لمنه یې نوره هم دختیز پرلور راخوریدونکې ده دنجات اوژغورنې یوازنې لارده . او ګاندي دغه هدف ته درسیدو په خاطر موږ ته په (ځوان هند - ۱۹۲۹ کال دجنوري ۵) کې مشوره راکوي چې :

« موږ باید دغلطیو ، درغلیو او نورو نیمګړتیاوو پرمخ یوازې دخوړو (خیټې) له امله پرده وانه چوو ، په دې هم باید پوه وو چې که زموږ ورور هم زموږ معنویت اودهغه ودې ته په زیان رسولو باندې لاس پورې کوي باید چې ځان پرې ناګار او ناخبره ونه نیسو»

پای

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو ورور باید په قصدي توګه دبل ژوندي موجود ژوند ترې وانخلي ...

«بودا»

لومړی څپرکی

ګاندي: ژوند او مبارزه

مهنداس کرم چند ګاندهې دهنداوختیز دشلمې پیړۍ له نومیالیو لارښوونکو ، آزادی غوښتونکواوسمونوالوڅخه و ، دده په اړه نن سبا دنړۍ په هره برخه کې لیکنې کیږي ، درناوی یی کیږي اوله افکارویی ځانونه خبروي ، ځکه نو زه دلته دده دانــدو ژوند په بیلابیلو برخوباندې تته رڼا اچوم داسې چې دهغې په ترڅ کې به دده د ژوند

(c) ketabton.com: The Digital Library

جزيات په وار وار سره ځان ګرانو لوستونکو ته ددغه اثر دبيلابيلو څپرکو په ترڅ کې دده له نړۍ ليد او فلسفې سره يوځاى راڅرګند کړي .
ګاندي جي ته يې ټولنې دپلار په سترګه وکتل اود(بپو)په نامه يې يادکړ ،داځکه چې ده په خپل وخت کې دشلمې پيړۍ دنړيوال زورورځواک په وړاندې دمبارزې يوه ځانګړې لاره چې هغه دنه زور زياتي ياعدم تشدد لاره وه غوره کړه اودايې دخپل قوم اوخلکو داوږدومبارزو ترټولو غوره ، بريمنه اوژغورندويه پايله اومبارزه وبلله ، دى که په خپل هيواد کې و اوکه په جنوبې افريقاکې ، په دواړو هيوادو کې يې دتيري اوتجاوز په وړاندې خپلو هلوځلو ته کله بشپړ او کله هم نيمګړى دوام ورکړ،همداوه چې نړۍ ډيرزر دده دمبارزې په حقانيت باوراوايمان پيداکړ اوملت يې دى دانګريزې ښکيلاک په وړاندې ديوه سرسپارلي او پياوړي لارښود په توګه دآزادۍ په خاطر په خورا ايماندارۍ اورښتيا يني سره بدرګه کړ.
ده دنه زورزياتې مبارزه دانګريزي ښکيلاک په وړاندې پيل اوپرمخ بوتله ، اوخپله دغه تلپاتې تګلاره يې ددغه ښکيلاک په وړاندې په خپله ګجراتي ژبه د (ستياګرۍ) په نامه ياده کړه ،ګاندي دغه ويى له خپلې مورنۍ ژبې ګجراتي ژبې څخه راغوره کړ چې (سات) يې د(رښتيا اومينې) او(اګره) يې د(صبر، زغم ، نرمښت، هوډ) په ماناده . ساتياګره په عمومي لحاظ هغه غورځنګ شو چې په هغه کې دګاندي تګلاره هغه چې په رښتيا ينه ، نه زورزياتي ، نه جنګيدوباندې ولاړه وه اودهرډول توپير(مذهبي ، ژبنۍ ، ملي ، رنګ اونورو) ضد د انساني حقونوترلاسه کولو لپاره په ګوته شوې وه راپيل شوه ، ياپه بله وينا دغه تګلاره دخپل ماهيت له مخې هغه تګلاره هم ده چې دګاندي فلسفه ورته ويلاى شو،په دې چې ګاندي خپله ددغې تګلارې په اړه داخبره کوي چې ده داشان مبارزه په جنوبې افريقي کې پر هغه مهال چې هلته داپارتايد واکمني وه دهنديانود حقوقو ترلاسه کولو په خاطرپه عملي توګه راپيل کړه . دده په اند دايوازنۍ لاره وه چې دهغې په مرسته ګاندي او نورو هنديانو کولاى شول دمقاومت فلسفه دزورزياتې په وړاندې له يوې خوا راوهڅوي او له بلې خوايې پياوړې کړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ساتیاګره کې ولسې سرغړونه اودولسونو پوره یوالی اودزورزیاتې په وړاندې مقاومت ددغې تګلارې زړی جوړوي. ددغې فلسفې یواصل داهم دی چې کـه ټـول ولس په آرامه توګه دخپلو حقوقو لپاره لاس یوکړي اوسره یوموټی شي ، په دې کې شک نشته چې زورزیاتی څواک به ددغه یوالې اوپیوستون په ترڅ کې دې ته غـاړه ږدي چې ددوی خبره اوددوی حق به مني اوله ناچارۍ به هغه لړی پای ته رسوي هغه چې په تشددسره ددوی اونوروانساني حقوق پایمالوي او ښکیلاکي زورزیاتی زیږوي. سره له دې چې په هند اونړۍ کې یومهال یوزیات شمیر نطروالو(په تیره مارکسستانو او انقلابی هندیانو) دغه تګلاره ډیره زیاته ګټوره اوبریالۍ ونه شمیرله ، خـو زمـانې زموږ ترعصره داد ه راورسوله اوداېې راوښوده چې دغه تګلاره دداسې یوه ملت لپاره چې تش لاس و ، او په سووکلونه انګریزانو په مادي اومعنوي لحاظ ځپلی و ، دمبارزې ترټولو غوره او بریمنه تګلاره شوه . ددغې تګلارې کره کوونکو به په دغه اړه داخبره کوله او ویل به یې چې که ملت سره یوموټی شي ،کولای شي دخپل برخلیـک ټـاکلو لپاره تورې ته هم لاس واچوي . لکه چې اوس په خپله په هند کې هم یوشـمیرټولنې په همدغه نظردي .

خوګاندي بیا په دې باوري نه و، هغه به ویل چې ساتیاګره یوه داسې تګلاره ده چـې هغه پوره قربانۍ ته اړتیا لري، ساتیاګره له زغـم اوتحمـل سـره ملګـرې مبـارزه ده اوترټولو لویه ځانګړتیایې داهم ده چې په دغه سـوله ییـزه مبـارزه کـې لـه وینـو تویېدوڅخه ډډه کیږي ، اومخه یې په شعوري توګه ددغې تګلارې داصولو لـه مخـې نیول کیږي .

ګاندي جي په دې باور وچې په زورزیاتې سره رامنځ ته شـوې خوښـي او هوسـایی دځوورځوخوشالي اوهوسایي وي ، خوکه نه زورزیاتې له ژوند سره پتلیزپه پـام کـې ونیول شي اوپه دغه ترڅ کې پرمخ بوتلل شي ،زغم یې زیات دی ، سره لـه دې چـې خوارۍ اوزیارته اړتیالري خو میوه اوپایله یې خوږه اوتلپاتې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دګاندي دغه میراث په نړیواله کچه دنه زور زیاتي دپلویانو له خوا منل شوی او ستایل شوې دی ځکه چې دهمدغې تګلارې اوفلسفې برکت و چې دی دهغــې پــه مرســته دخپلې ټولنی دپلارګلوی پړاوته راپورته شو اوپه خپل همدغه نــه زورزیــاتي دریــځ سره دهرچا له خوا په ټوله نړی کې ومنل شو، ځکه دامریکاخارجــه ســکرتر ســي . مارشال (۱۹۴۸) ګاندي په خپل دغه سترانســانې ویــاړ بانــدې **دانســانې ټــولنې اوتفکرلوی اوبریالی ویاند وباله .**

******

(c) ketabton.com: The Digital Library

پيژندنه:

مهنداس کرم چند ګاندي د ۱۸۶۹ کال داکتوبر په (۲) دپور بندر پــه ښــارګوټي کــې وزيږيد، پوربندر دلويديز هند دګجرات ايالت اړوند ښاردی چې عربي سمندرګي تــه ورڅيرمه پروت دی ، دپلار نوم يې کرم چند اودمورنوم يې پوتلوبــايي (دکــرم چنــد څلورمه ميرمن ، چې نورې يې مړې شوې وې، هندومذهب کله هم له يوې ميرمنـــې دزياتو سپارښتنه نه کوي.) مهنداس يا موهن دخپل پلار پــه ماشــومانوکې ترټولــو کوچنی و، په ۱۸۷۶ کال کې يې پلار چې دولتي مامورو له پوربندره راجکوټ ته بدل شو، مهنداس (موهن) هم له ده سره همدغه ښار ته ولاړ، په عمومي لحاظ پــر هغــه مهال دغه سيمه داسې وه چې دلته دانګريزانو برلاسی لکه دنــورو ســيمو پــه شــان ډيرڅرګند اودپاملرنې وړ نه و.

انګريزي ښکيلاک پرهمدغه مهال دخپل ماهيــت لــه مخــې يــوازې يــوه اوســاده ښکيلاکي بڼه نه درلوده ، د دوی ترسيورې لاندې عيسوي مبلغينو هم خپل بازار ښه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تود کړی و، په هره توګه چې کیدوني وه ، دوی په هنـدي ټولنـه کـې دخپـل دیـن دخورولو کارپه خورا پیاوړتیااوزړورتیا سره ترسـره کـاوه. پـه زیـاتو برخـوکې یـې دمذهب، اوژبې لپاره له خپلو ټولو مادي شونتیاووااوامکاناتو څخه په سخاوت سره کار اخیست ، هندي ټولنه چې پر دغه مهال یوه وروسته پـاتې ټولنــه وه ، زیـاتو خلکـو اوزیاتو قشرونویې هڅه کوله چې له یوې لارې نه یوې لارې باید له دغه نوې برلاسـي اوشکیلاکې نظام او کلتور سره له یوې خوا ځان وتړي اوله بلې خوا دهغـه مـنځ تـه ځان ورننباسي ، دګاندي پلار هم چې په راجکوټ کې خورا نـامتو اودلـویې څـوکۍ خاوند و داهیله درلوده چې زامن یې باید خپل ژوند په انګریزي سبک او ستایل سره جوړکړي ، انګریزي ښوونه او روزنه باید ولري او انګریزي ژبه یې باید دخپلي روښانه راتلونکې په خاطر زده وي .

دهندوستان ټولنه له پاټکو اوطبقوڅخه جوړه ټولنه ده ، هره طبقه آن تراوسه پـورې په دغه هیواد کـې خپـل ځـای اووړتیـالري ، بـرهمن پـه سـرکې دي ، کشـتریه اوسوداګرورپسې دي اووروستۍ پاټکې بې دټولنې وروسـتۍ دلـه شـودر دي چـې دهرڅه بوج ددوی په غاړه دی ، دګاندي کورنۍ په لوړه طبقه کې راتله، چې د (وایسیا) په نامه یادیږي. دوی زیاتره ددولتې کارونو اوسوداګري کړووړ مسوول وو.

مهنداس په خپل کورني چاپیریال کې دپلار په اندول دخپلـې مـور تراغیـز لانـدې رالوی شو،هغه خورا مذهبي میرمن وه ، همداوه چې موهن هم پـه دغــه برخـه کـې دموردتینګار له مخې له خپل هندو مذهب اومعنویت سره له ځانګړي احتیاط څخـه کاراخیست یاپه بله مانا دهغې دارادت له مخې یې له خپلې عقیدې سره مینه درلوده اوپه سمه توګه یې په دغه ډګرکې دخپلې مور په پله اومرسته ګام ایښوداځکه چې دهغې په باره کې داخبره شوې وه چې :

(دا به ترخپل عبادت مخکې دخپلې ډوډوی په فکرکې هم نه وه .)

ګاندي په خپلو یادښتونو کې هم دخپلې مور دغه دریځ خورا زیات یادکړی ، پـه دې چې هغه په خپله عقیده باندې خورا کلکه وه، دده په وینا دده مور بـه د (چتومـاس) اوږده روژه چې څلورمیاشتې وه نیوله . همداځانګړتیاوه چې دده زیـات تمایـل هـم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترخپل پلار دخپلې مورپر خوا شوی و.اومورېې (پوتلوبايې) دده لپـاره پرمعنويـت باندې د باور يوه په زړه پورې اومنلې بيلگه شوې وه.
په هرډول ،گاندي چې په کوم ښوونځي کې زده کړه کوله، هغه په انگريـزي سسـتم جوړشوی ښوونځی و، ترکومه ځايه چې اسناد ښي اويادی په خپله په خپلوآثـاروکې اشاره ورته کوي ،گاندې خورا چوپه خوله زده کوونکی و، ده په خپلو يادښـتونو کـې دغه ټکی بيان کړې چې گواکی دومره غلی زده کوونکی وچې له خپلو همزولو اوهـم ټولگيوالو سره يې هم خبرې نه کولې ، کله به چې له درسه خلاص شو ، نوبيا به يوازې خپل کورته راروان و، دی يوځای ليکی چې کله به يـې ښـوونځی رخصـت شـو، لـه خپلوکتابوسره به اخته و اوله هغو به يې سرنه پورته کيده اوتل به دهغو پـه لوسـتلو بوخت و، په دوولس کلنی يې لومړنی دوره زده کړې پای ته ورسولې اومنځنـی دوره يې په راجکوټ کې پيل کړه، همداسې يې خپلې زده کړې په الفريـد ښـوونځی کـې وکړې ، د منځنيوزده کړو پرمهال پر دې وتوانيده چې لـږ بايدلـه شـرمناکی څخـه راووزي اوله نوروهمزولـو سـره بايـد ناسـته پاسـته پيـداکړي. شـيخ مهتـاب دده دماشومتوب له خوږو ملگرو څخه و، چې له هغه سره يې خورا زياتـه ناسـته پاسـته درلوده، همده ورته ويلې وو ، چې دمسلمانو اوانگريزانو پياوړتيا په دې کـې ده چـې دوی غوښې خوړونکي دي ، اوهندوان چې دومره کمزوري دي ، دهغو لامل همدغـه سابه ساک خوړل دي. داخبره پر ده باندې تريوه حده منطقي لگيدلې وه، ځکه به يې کله کله په زړه کې ورتيريده چې دی هم بايدپه دغه کار بانـدې لاس پـورې کـړې ، خودموراوپلار ويره يې ددې لامل شوې وه چې بايد له دغه کاره لاس په سر پاتې شي . مانا داچې ده کله هم ځان ته په غوښو خوړلوسره پياوړتيا ورنه کړه .
په ۱۸۸۳ کال کې يې په خاصوهندې مراسمو له کستوربانومې ښايسته نجلی سـره چې دواړه ديارلس کلن وو واده وکړ. وايې چې دواده تر وخته هم لـه کسـتوربا سـره

(c) ketabton.com: The Digital Library

دواده کولوپه خبره نه پوهیده ،خوکله يې چې کورته درزي ورغی اودواده لپـاره يـې ددوی کچه اخیسته پوه شو چې ګواکې رښتیاهم دده واده دی او اوس به ضـرور څـه چل کیږي .

ددوی واده وشو، لکه چې دختیزو اوهندي ټولنو دود دی ،د دوی ژوندلکـه دښـارې اولویدیزو هیوادو دکورنیواوځوانانو په شان نه و، چې له واده وروسته دې زیاتو خرڅو اوپیسوته اړتیا ولري ، په دې چې دوی له واده وروسته له خپـل پلاراوکـورنۍ سـره یوځای اوسیدل اوهرڅه يې دهغوې پر غاړه وو. ده خپلـه میـرمن (بیـه) بلللـه چـې وروسته يې په خپلو لیکنوکې هم په همدغه نامه سره یاده کړې اولیکلې ده. ان داچې په خپلو یادښتوکې داخبره هم ددې په باره کې ولیکله :

(c) ketabton.com: The Digital Library

(ده دنه همکارئ دمقاومت دنظريې اساسات لــه دې څخــه زده کــړل) . کســتوربا دګاندي په ژوند باندې نيغه اغيزه درلوده اوله ده سره يې يوځای دګډ ژونددرندوپيټو ته اوږه ورکړه ، ګاندي دهغې په اړه داهم وويل : (چې دازمانمايې برخه ده) .

په ۱۹۸۵ کال کې دګاندي پلار مړشو، له دې پيښې ســره ســم پرهمدغــه مهــال د کستوربا زوی پيداشو، چې لنډه موده ژوندی و.

ګاندي چې کله ښوونځی پای ته ورساوه، يوشميرملګرو اودوستانو مشوره ورکړه چې بايد دلوړوزده کړو په تيره دحقوقو د زده کړې لپاره لندن ته ولاړشي ،دوی فکرکــاوه چې داکار به ددې سبب شی څوموهن دخپل پلار په قدموبانــدې ګــام کيــږدي. دده

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره پر دغه مهال داچانس و چې باید انګلستان ته ولاړ شي اوهلته خپلې زده کړې و کړي ، څکه یې دغه کار ته ملا وتړله که څه هم مور یې له دغه هوډ سره رضـایت نـه درلود، ځکه هغې داخبره ورته کوله چې : ((چې انګلستان ته مه ځه ،هغه له فساده ډک هیواد دی ، چیرې چې خلکوهلته ایمان اواخلاق له لاسه ورکړی دي)).

دې داهم ورته ویلي وو چې ګاندي باید هلته ځان لـه غوښــې خوړلواوشرابوڅښــلو وساتې. هو، موریې داخبره ورته کړي وه ،هغې داهم اوریدلي یې وو چې څوک هلتــه ولاړ شي داډیره نادره ده چې دهغوی په خوی دې نه شي ، ځکه یې دده له تګ ســره خپل رضایت نه و ښودلی .

مهنداس ګاندې په ۱۸۸۸ کال له هنده دانګلستان په لور په داسې حال کې چې خپل دویم بچې (چې په همدغه کال زیږدلي و اوهرې لال نومیده) اوکستوربایې پــه هنــد کې پریښودل روان شو، له دې امله چې میرمن اوزوی یــې تــرې پــاتې شــول خــورا خواشینی و.

انګلستان ته لاړ، اوهلته یې په زده کړو پیل وکړ، سره لــه دې چــې ده پــه هنــدکې انګریزي ژبه لوستې وه ،خو په پیل کې له سختو ستونزو سره مخامخ شواوهلته یــې زیــاتې ســـتونزې درلـــودې ، همـــداوه چـــې ددرســـونو پـــه څنـــګ کـــې یـــې دیوشمیرنامتوورځپاڼو لکه ډیلې تلګراف اوپال مال ګزیت اونور و په لوستلو باندې هم لاس پورې کړ.

دانګلستان چاپیریال دده لپاره په هراړخیزه توګه نوی اوله ستونزو ډک چاپیریــال و، دده خپله یادونه ده چې کله هلته ورسید،په خپله ډوډوۍ خوراک حیــران و شــویې چې یوداسې هوټل وموند چې هلته له سبوپرته دغوښوپته نه وه ، وربلد شو، اوخپلــه مړی به یې هلته خوړه . ورو ورو یې خپله هندیوالــه بیرتــه لــه ســره راونیــوه اولــه یوشمیرهندواناودلندن دسبوخوړونکو له ټولنې سره یې ناســته پاســته پیداشــوه.

ګاندي له دغو ستونزو سره سره خپلوزده کړو ته ملاوتړلــه اوپــه پرلــه پســې توګــه دیوشمیرنامتولیکوالو لکه انګریزي شاعر (پرسي بایسشي شیلي) امریکــایې شــاعر (هنري دیوید توریو اوروسي لیکوال تولستوی له آثارو اودهغو له اغیزوسره مخــامخ شو. دغو لیکوالو پر ګاندي باندې زیاته اغیزه وکړه او ان چې دې یې دې تــه وهڅــاوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دمعنویت اومذهب په لور ورمخه کړي اوپه دغه ترڅ کې دې نوي ګامونــه اوچــت کړي ، جالبه خو داوه چې کله دی لندن ته ورسید ، هلته دی له داسې خلکو اوکسانو سره مخامخ شو، چې هغو دهنــدي مــذهبې لاربښــونو اوآثــارو پــه اړه ژورمعلومــات اوځیړنې درلودې ،داسې او دومره چې دده لپاره دحیرانۍ وړوې ، په کومو مسایلو بــه چې هغوی دهندي مذهب په باره کې خبرې اوځیړنې کولې په هغو باندې ګانــدي نــه پوهیده ،لکه چې خپله هم وایي چې خپل مذهبې کتا ب بهګوت ګیتــا یــې تردغــه مهاله نه ولوستی ، ده دلومړی ځل لپاره دخپل مذهب دغه کتا ب ولوست ، دلومړي ځل و چې په یوشمیر مذهبي اساطیرو،څیرو اوخدایانو لکه وشــنو، کرشــنا، ارجــن اوهمداسي د کایناتو اوجهان په باب دخپلو آثارو اوکتابوپه اهمیت باندې پوه شو. کله یې چې هندې سپیڅلې کتابونه ولوستل ، له مذهبي مسایلو سره یې نوره هــم مینــه پیداشوه ، اودخپلو دغو معنوي ارزښتونو په اهمیت لکه دنــورو ختیزوالــو پــه شــان پرهمدغه مهال اودغه لویدیز هیواد کې پوه شو او له لویدیزوالویې دهغو اهمیــت او اغیز په پاملرنې اوغور سره واورید. ګاندې هلته پوه شو چې دی څوک دی ، اودکــوم معنوي ،کلتوري اوفرهنګې چاپیریال او ارزښتونو لرونکی دی. ، دی په همدغه مهال په شعوري توګه دبهګوت ګیتا زړه ته ورننوت اوپه هغه کې یــې دیــوه او واحــد ذات ننداره وکړه اوددغه تلپاتی کتاب په پاڼوکې یې باور پرې وشو.

ګاندي په ۱۸۹۱ کال خپلې ازموینې ترسره کړې ، ددغو دریو کالو په ترڅ کې یې زیات شیان زده کړل ، دده لپاره په دغه موده کې یوشمیرڅیزونه اوټکې ددې وړوو چې ده ته دنوي درسونه ورکړي اودده په نویو بریاوو باندې د اغیزوښندي. ، دی په دې پــوه شو، چې دڅه شان کلتور ،معنویت اومیراث خاوند دی ، په دې پوه شو، چــې څنګــه کولای شې آزاد واوسي ، اوداپته هم ورته ولګیده چې په څه شان له څه ډول خلکــو په تیره بیا له انګریزانو سره څنګه چال چلند وکړي. .

دابايد ووايوچې کله ده ځان اوښکیلاک دواړه وپیژندل ، بیا په دغه اړه لــه ټولــو زده کړیو تجربو اوبریاوو سره دخپل هیواد په لور راستون شو.

ګاندي هند ته راغی خوله بدمرغه چې موریې له نړۍ سترګې پټې کړې وې ، هغې چې ټول عمر یې دده په باره کې فکرکاوه اوویل به یې چې باید لندن ته ولاړ نه شې ځکــه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې هلته خلکو خپل ایمان اواخلا ق له لاسه ورکړي دي، خو ګاندي برعکس له هغـه ځایه له ډیروښو اووړتجربو او پوره ایمانداری سره یوځای را ستون شو، اوهغـه څـه چې بې مور دده په باره کې فکرکاوه پرهغه لاره یې ګام کینښود ، پرګانـدې بانـدې دموردمړینې خبرخورا سخت تمام شو، داسې چې هغه یې دځان لپاره (یـودردونکی شوک) وباله .

ګاندي له دې ټولو بریواوماتو سره سره بیرته راجکوټ ته راورسید ، ډیره موده لانه وه تیره شوې چې په راجکوټ کې یې هم ټیکه ونه شوه ،هغه ښاریې دیوې بلـې دورې زده کړې په موخه پریښود او د بمبي دښار په لور دهنددحقوقې ستم دزده کړې پـه مقصد وخوځید، په دغه ښار کې یې په پرله پسـې توګـه خپلوکتنواوڅیړنوتـه دوام ورکړ، دلته یې هم زیات شمیر تجربې ترلاسه کړي ، اوپرهغه څـه چـې تراوسـه نـه پوهیده پر هغو یې هم ځان دچا خبره ملاکړ، داسـې چـې پـه همدغـه وخـت کـې دیوشمیرجالبوکړنواو فعالیتوله مخې دیوشمیرکسانو دپاملرنې وړ هم شـو. ګانـدي دخپلو لیکنو له مخې هوډکړی و چې له دې وروسته به له خپلې میرمنې سـره خپـل ژوند اودندې ته دوام ورکوي ، ده غوښتل چې په دغه موده کې دده میرمن هم بایـد یوڅه زده کړي اوپه دغه برخه کې دی باید مرسته ورسره وکړي.داده وروستۍ ژمنه اوپریکړه وه. خوداچې تقدیر دانه وه ورته ټاکلې ، په خپل دغه مقصد باندې بریالې نه شو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوشميرهندي مسلمانو سوداګرو ، چې دجنوبې افريقې په (ناتل) کې چې انګريـزې مستعمره وه اوسيدل ده ته بلنه ورکړه چې له دوې سره هلته دنده ترسره کړي ، لـه هغو ی سره يې ومنله اوخپله مخه يې پر هغه خواکړه. په پيل کې يې کورنی اوميرمن يوځل بيا لکه دلندن دتګ پرمهال دلته يوازې پاتې شـول اوپـه خپلـه د۱۸۹۱ کـال داپريل په مياشت کي جنوبې افريقې ته روان شوچې دمی په مياشت کې دهغه هيواد ددارېن ښارته ورسيد.

په جنوبي افريقې کې پر دغه مهال يوزيات شمير هندوستانيان اوسـيدل ، پـه دوی کي يوشمير داسې کسان هم ول چې هغوي په دغه هيوادکې خپله سوداګري اوخپل کاروبارو اوتجارت درلود، ګاندې پر دغه مهال په خپله وړتيا سره دا وپتيله چې ددوی له ګټواوحقوقو څخه ننګه اوساتنه وکړي اوځان بايد ددوی دمرستې کارته وګمـاري ، په جنوبي افريقا کې هندي ميشتو خلکو له ښکيلاکي رژيم سره په بيلابيلو برخوکې زياتې ستونزې درلودې ، په يوشمير ښارو کې دوی ان دشپې ګرزيدو حق نه درلـود، په زياترو ځايونو کې لکه دمريانو په شان چالچلنـد ورسـره کيـده ، ان چـې پـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اورګاډي کې به ترخوسپينو ته خوندي اوددوی په زړه ځای نه و، ترهغـو دوی هلتــه دکيناستو اوسپريدو حق نه درلود، هغوی چې په سوداګرئ اونور کسبونو باندې اخته وو او شتمن هم وو له هغوی څخه درنه ماليه اخستل کيده، داشان نورې ستونزې هم وې چې ګاندي هلته دښکيلاکي قانون په وړاندې ددغو خلکو په ملاتړملا وتړله اولــه دوی سره يې ددوی دحقونو اوحيثيت داعادې په لټه کې خان له دوی سره يوکړ، اوله هغه ځرګند توپيرسره چې ده له ښکيلاک سره درلود دکلکې مبارزې اومجادلې لپاره خپله پوهه او مهارت وکارول . دده هڅې دنڅدې يوه کال په تــرخ کــې تــردې حــده ورسيدې چې هنديانو داحق ترلاسه کړ چې په اورګاډي کې دې پــه لــومړۍ درجــه برخه کې دسفرکولوحق ولري .

ګاندي په ډيره لنډه موده کې په جنوبي افريقې کې ديوه ښه وکيل ، يوه ښه منځګړې او يوه پوه مشر په توګه ځان راوځلاوه اوديوه ښه استازي او لاربښود پــه ځــانګړنو باندې نامتو اوپيژندل شو.

په ۱۸۹۴ کال کې د ناتال يوشميرمشرانو له ده څخه هيله وکړه چې دوی ته په دغــه سيمه کې درايو ورکولو حق هم ترلاسه اوپه دغه لاره کې له دوی سره مرسته وکړي.

ګاندې ددوی داخبره ومنله اوزرېې يوجريان چې د ناتال دهنديانودکانګرس په نامــه يادشو راوباله. ددغه غورځنګ يوشميرهندو شتمنوګډون والو هڅه وکړه چــې دغــه جريان يوازې ددوی پر ګټو را وڅرخيږي ، خو ګاندې له دوی سره ددوی داطرحه ونه منله اوداېې ورته په ګوته کړه چې په دغه جريان کې بايــد ټــول هنــديان ، شــتمن اوغريب ، هندو، مسلمان او عسيويان برخه واخلي . داکار سره له دې چې ديوشــمير شتمنوپه خوښه نه ودګاندي په غوښتنه او پخــه لاربښــونه ترســره شــو، کــانګريس جوړشو ، اوکانګرس ګاندي دخپل سکرتر په توګه وټاکه. پردغه مهال هم ګانــدې پــه خورا مهارت ســره خپلــو هڅــو تــه دوام ورکــړ اوددغــه غورځنــګ لــه اهــدافو او غوښتنوڅخه يې په خورا هوښيارۍ سره ننګــه کولــه ، ان تــردې چــې اپارتايــدې حکومت ته يې هم داخبره وکړه چې ددوی کانګرس په خپله دهنــديانو اواروپايــانو ترمنځ دهم غاړئ اوتفاهم په ترخ کې ګامونه پورته کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګاندي دخپلې دغې دندې په ترڅ کې پرهندیانو باندې داغږ هم وکړ چې دوی بایـد دخپل کلتور اوخپل زاړه فرهنګ سره په بې پروایې چال چلند ونه کړي ، دوی باید له هغه څخه بې برخې پاتې

نه شي اونه هم نوروته داوښیي چې ګواکي دوی له خپل فرهنګه پرته د نورو دکړو او دودونو زغمونکي نه دي . ګاندي په دغه ترڅ کې دمنځګړې لارې پلوې و. ده دامنله چې هم باید له نورو زده کړې اوهم باید خپل ارزښتونه هیرنه کړي. ان پرهغـه مهال چې ګاندي له هندوستانه دباندې و، ده دغه ستونزه په لویدیزکې لیده، دغه چې ان اوس هم په ټوله لویدیزه نړۍ کې دختیزو اوسیدونکو لپاره په یوې خواشـینونکې ستونزې باندې اوښتې ده ، اوس په امریکا ، کاناډا اواروپایي هیوادو کـې افریقـایي او آسیایي اوسیدونکي په خواشینونکې توګه له خپلې ژبې او خپلوکلتورونو څخه پردې کیږي ،داسې چې په دغو متمدنو اوپرمختللو ټولنـو کـې لـه دوی سـره هـیڅ ډول خواخوږي ددوی دفرهنګونواوهویتونو دساتلو په برخه کې نه شته او نه ښودل کیږي .

ګاندي جي ان یوه پیړۍ دمخه دهندیانو اونوروولسونو دغې ستونزې ته ځیرو ځکـه یې پرخپلوهندوستانیانو باندې غږوکړ چې دخپل تاریخ او خپلومعنوي ارزښتونو دغه مهم اهمیت ته ددغومتمدنو او پرمختللو ټولنو په زړه کې ځیروي اوهغه باید له یـاده ونه باسي ..

ګاندې په جنوبي افریقا کې دهندیانو له حقو اوګټوڅخه په خورا زړه ورتیاسره ننګـه وکړه ، ان تردې چې دخپل مسلک له مخې یـې پرسـپینوباندې داسـې قضـې هـم راوستې چې دهغوله مخې یې دوی قانون ته وسپارل اودخپلوبې عدالتیوله مخې یـې ترزندانه پورې ورسول، دغه کار اودغه مسلکي مهارت دګاندې په لاپیژندنه اووړتیـا باندې مثبته اغیزه وکړه اوپه ټوله جنوبې افریقاکې یې دی دیوه رښتنې اتل په بڼه را ښرګندکړ. په دغه اړه ځوخبرې دیادونې وړدي ، لومړې داچـې ګانـدي پـه جنـوبي افریقي کې دهندیانو له ځرګند ملاتړ څخه برخمن و، دویم دا چې ګانـدي پـر دغـه مهال په دغه هیواد کې چې د بیلابیلو اروپایې توکمو ټاټوبې و اواوس دلته پـه یـوه سیالۍ کې سره اوسیدل په موخو، توپیرونو اونیتونو باندې دزړه له کـومې پوهیـده ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوپه دې باوري و چې که دوې له یوه اوبل سره نښلي باید په دغه نښته کې داسې نـه شي چې هندیان په پټوسترګو برخه واخلي اوپه راتلونکې کې دغه هیواد ورته سـور تنور شي . کله چې وایو ګاندي ښه لارښود و، ددغه ټکي مانا دانه ده چې ګواکي دی ښه توريالی و، نه ، دده لويي په دې کې وه چې له پوهې او تـدبيره يـې دژونـد پـه حساسو شیبوکې کار اخیست . په جنوبي افریقا کې هم دده طرح سـمه وختـه. پـر ۱۸۹۸ کال په دغه هیواد کي دجرمن آرو استوګنو او انګریزانو ترمنځ ددغـه هيـواد دنیولو اوپر دغه هیواد باندې دپوره برلاسي په خاطر جګړه ونښته،دغه جګـړه چـې ددغه هیواد په تاریخ کې د (بویر وار) په نامه یادیږي . جرمن آرو اوسـیدونکوچې دلته ترانګریزانو دمخه میشته شوي وو نه غوښتل چې انګریزان په دغه هیواد باندې برلاسي شي ، همدغه سیالي وه چې پرله پسې جګړه پـه خپلـه د اروپـايي سـپينو ترمنځ ونښته، په دغه جګړه کې ددغه هیواد د اسـتوګنو قومونـو دریځونـه پـه دوو خواوو وو ، په دې مانا چې یوشمیر له انګریزانو اویوشمیر نور دهغو له مخـالفو سـره ودریدل ، ګاندي پر دغه مهال دادرک کړه چې انګریزان په دغه جګړه کې وړونکـې دي ، اوپه راتلونکې کې دوی پردغه سیمه باندې برلاسي کیږي، ده خپل دریځ پر دغه مهال دانګریزانو په ګټه غوره کړ اوله دوې سـره يـې دهنـدي توکمـو پیوسـتون او خواخوږي په ډاګه کړه ، جګړې نژدې دری کاله دوام وکړ ، په پای کې پـه ربښـتیاهم انګریزان بريالي شول اوخپل جرمن سیالان يې ددري کلنې جګړې په پای کـې لـه ماتې سره مخامخ کړل. ما نا داچې له انګریزانو سره دهندیانو ملاتـړ پـه خپلـه ددې سبب شو، چې کله په پوره توګه برلاسي شول ، نو بیابې هندیانو ته پاملرنه له يـاده ونه وته ،هماغه وه چې دګاندي يې هم دده د پوره پیوستون له املـه سـتاینه وکـړه اوددغې جګړې په مهمو مدالواوبهادریو يې سرلوړی کړ.له دغې بري وروسته هندیان په ګرد هیواد کې ددې جوګه شول، چې په ټولو برخـوکې دې د خپلـو حقونـو پـوره خاوندان وي. ددغه لوی بري په پایله کې ګاندي داپریکړه وکړه چې نور نو دغه هیواد باید پریږدي اودهند په لور دمخه کړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکيل ګاندي هند ته راګرزي:

وکيل ګاندي د ۱۹۰۱ کال په اکتوبرکې دهند په لور راوخوځيد . يوه خبره چې بايد لـه پامه ونه غورځوو هغه دا چې ګاندي ته پر همدغه مهال له هند څخه دملي کـانګرس دګوند دمشرانو بلنه هم ور رسيدلې وه ، هغوی ترې غوښـتي وو چــې دی بايــد نــور هيواد ته راستون شي ، مانا داچې پر دغه مهال دګاندي هغه مهم رسالت چې دخپلو خلکو لپاره يې په افريقا کې درلود، هغه ترسره شو ی و اوپه دې هيله و چې نور بايــد په هيواد کې دننه دخپلو خلکو په تيره دمحروموپــاټکودحقونواودهيواد دآزادۍ غــم هم وخوري.

ګاندي چې پر کوم مهال هندته راورسيد په دغه وخت کې دهند کانګرس ګونــد پــه يوه پوره انګريزي ضد مخالف غورځنګ باندې اوښتی و ، هغه ددغه جريان کار اوکړه له نژدې وليدل اوپه دې فکرکې شو چې ددغه جريان په سمه رغونه باندې بايــد پــه فکري اوعملي توګه لاس په کارشي . په دې مانا چې له دغه جريانه بايد هغه توکونه چې نه شي کولای ددغې ټولنې انسانې وړتياوې په پوره توګه تمثيل اوځواب کړي له منځه يوسې ، ګاندي په دې پوهيده چې په دغه جريان کې بيلابيل افکار اوتمــايلات روان دي، هغه نه غوښتل چې دغه تمايلات بايد تردې وروسته په دغه غورځنګ کې وده وکړي، په دغو تمايلاتوکې داسې څه هم وو ، چې هغو دهندې ټولنې له دوديز او تاريخې شته والي او ارزښتونو سره مخالفت درلود، هنديواله اومسلمانواله اوهمداشان انګريز واله داګرد توکونه وو چې بايد هره يوه ته ځواب ورکړ شوی و ، ګاندې همدغــه حالت وڅوراوه ، ځکه يې وغوښتل هماغه تګلاره اوهماغه پالسي چې پــه افريقــايې کانګرس کې يې ځارله دلته هم پلې کړي ،ده غوښتل چې کانګرسيان بايــد پــه دې باورمن کړي چې هند وستان دبيلابيلو خلکو، مذهبو ، ژبو، تاريخي اومــذهبې ويــاړو هيواد دې چې ددغه هيواد په بيلابيلو قومونو اومذهبو پورې اړه لري . ګاندي کــه پــه زړه کې هرډول و، دده له ښواولويوځانګړنو څخه يوه داوه چې ده لکه ديوشمير مذهب پالو هندوانو غوندې چال چلند دنورو مذهبود پلويانو په تيره بيا دمسلمانو په وړاندې نه شو زغملای اونه يې ترسره کاوه ، په دې چې دی په دې پوهيده چې مســلمان پــه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هرډول دهند په ټولنه ، سیاست اوتاریخ کې داسې ځای لري چې له هغو څخه دیوه عینې ، تاریخي اوربښتینې واقعیت په توګه سترګې نه شې پټیدای .
همداده چې سړی دده په اړه ویلای شې چې ګاندې بې شکه چې یوسیاسي سړی و، خوله دې سره سره دده دایوه ښه ځانګړنه چې دهرې عقیدې پلوی یې دده دشخصیت په اړه له پامه نه شې غورځولای هغه داده چې دی پرمعنویت باوري اوهغه ته یې په هره بڼه چې و درناوی درلود . دغه لامل و چې ده د هند په ټولنه کې ددغې ټولنې ټولو مذهبي اومعنوي ارزښتونو ته په خورا درنښت سره کتل دابه بې ځایه نه وي چې ووایودده دغه ځانګړنه اودغه لوی معنوي ارزښت اومعنوي درناوی ده ته دمرګ په بیه هم تمام شو.
ګاندې سره له دې چې په جنوبي افریقې کې دانګریزانو پوره باور دځان کړ، خو کله چې هند ته راستون شو،ده هغه تګلاره په هیڅ ډول دلته نه شوای عملي کولای ، په دې چې دلته انګریزي ضد مبارزه په ډیرشدت او په اوچتو ملي او مذهبې احساساتواوژمنو سره روانه وه، همداوجه وه چې دده دنده او ونډه یوازې دسازش اونه زور زیاتې په پوله ونه دریده ، داځکه چې له یوې خواآسیایي تمایلات او له بلې خواپه بیلابیلو سیمو اوهیوادو کې انګریزي خلاف مبارزې اوجګړې خلکو ته دا چانس ډیرلړ ورکاوه چې دګاندي په تګلاره اوفلسفه دې هغه چې په جنوبي افریقا کې یې روانه کړې وه ګام کیږدي ، په چین کې د تریاکو جګړې ، دکوریا نښتو، په افغانستان کې دانګریزانو پرله پسې ماتو په څپله یوډول آسیایې ملې پاله روحیه راپارولې وه چې دزیاتو ملتو لپاره یې دځپلو برخلیکونو په ټاکلوکې مهمه دنده اوونډه در لوده.
سره له دې چې ګاندې د نه زورزیاتې پلوې و، خوله دې سره سره یې دهیواد په هره برخه کې زورزیاتي کیدل اودښکیلاک په وړاندې دخلکو توده مبارزه روانه وه چې انګریزانو په ډیرمهارت اودتوطیوپه زور سره دهغو دپټه خوله کولو اوماتولو لپاره ګامونه اوچتول اوپرضد یې نه سترې کیدونکې هلې ځلې کولې . ګاندې ناچارشو چې ددغه تاوده بهیر په ترڅ کې خپل ملت دخپل برخلیک ټاکلو یوشمیر مهمو اړخونو ته متوجه کړي ، هغه هند ته له راتګ سره سم په دې باورمن شو ، چې دهند دآزادۍ په لاره کې ترټولو ګټوره اومهمه تګلاره داده چې په دغه هیوادکې هرځواک بایدپرځان

(c) ketabton.com: The Digital Library

باندې دباور روحيه رامنځ ته کړي . دا دده له درسونو څخه و چې بايد خپل غريبان له خوارۍ وژغوري ،پوهې ته يې راوبولي ، په خپله ډوډۍ ماړه شي ، خپل واغوندي اوځان له هغو ناولتياووڅخه چې په ښکيلاکي ګټوپورې اړوندې وې وژغوري .

پرهمدغه مهال په زياترو ختيزو هيوادو کې دازادۍ غوښتنې مبارزې په خورا اوچت غږ سره رواني وې، په هندکې هم په کوم تدبير چې ګاندې دهند ټولنه دآزادۍ په لورلاربښونه کوله هغه په خپله هغه تګلاره وه چې ډيرزريې له خارجې ګټوسره ټکر رامنځ ته شو . اوهغوی يې دې ته ناچارکړل چې ددغه هيواد په اړه په نويوتګلارو ، پاليسيواو توطيو باندې لاس پورې کړي.

ګاندي په خپله مبارزه کې دايوه خبره دهندي طبقاتي ټولنې ټولو قشرونو اوپاټکو ته ورورسوله چې ددغه هيواد دغه ډيرکې غريبه ، خواره اوککړه طبقه دهندي ټولنې لويه برخه ده،چې په هيڅ ډول له هغو څخه سترګې نه شي پټيدای ،ددې پرځای چې هغه ځان خوار او توهين شوی وانګيري ښه داده چې هغه بايد ځان ددغې ټولنې ديوه مسلم اومهم څواک په توګه ددغه هيواد په برخليک کې په هراړخيزه توګه ګډ او دخيل وګڼي . ګاندي په خپل دغه دريځ باندې بې له شکه دهند ي ټولنې داکثريت دزړونو دترجمان دريځ ونيواوپه دغه برخه کې يې هغه تګلاره دځان کړه هغه چې دهندپه پراخه ورشو کې تردغه دمه يوازې مسلمانانو دخپلو اسلامي اصولو اوانسان ته ددرناوي اوبرابرۍ په نامه په دغه هيوادکې داسلام له پيله ترننه په پوره بې توپيرۍ سره عملي کوله ،ځکه نودهند ټيته او له نظره لويدلې طبقه اودهغې پراخې پرګنې په پوره پيوستون ليکه پرليکه پرګاندي پسې ودريدې.

خوداچې انګريزانو خپل جالونه غوړولي وو، زياتو هندي لوړو کورنيو ته يې دهيواد په هره برخه کې دولتي څوکۍ، جاګيرونه اومنصبونه ورکړي وو ، په آرامه او سوکاله توګه دښه ژوند خاوندان شوي وو، هغوی په عمومي لحاظ اوس داسي حالت درلود چې ترانګريزانو دوی ډيرهند او ددغه هيواد دخلکو په وړاندې ليوان ګرزيدلي وو، دوی دخپلو هيوادوالو په وړاندې په دومره شدت او زور زياتي سره عمل کاوه چې انګريزانو هم نه کاوه. ګاندي دغه ټکي يوڅه انديښمن کړ اوپه دې لټه کې شوچې ددغه درانه درد لپاره چې اوس دده په هيواد کې په يوه درانه ناسور باندې اوښتی با

(c) ketabton.com: The Digital Library

يد ددرملنې يوه سالمه لاره چاره ومومي . هغه غوښتل په دغه کارسره له يوې خوا دانګريزانو توطيې دده دملت اوخلکو په وړاندې تس نس کړې او له بلې خوايې داپه پام کې درلوده چې که دغه روحيه کمزورې شي ، دغه کاربه ددغه هيواد له ملي هڅون ، پاڅون او يووالي سره په زړه پورې مرسته وکړي .

ګاندي سره له دې چې پردغه مهال دکانګرس اوهند يانو په دې شان يوشمير کړو باندې خواشنی و ، لايې يوکال په هند کې نه وپوره شوی چې دجنوبې افريقې دهنديانو کانګرس بيابلنه ورکړه چې په خپله کړې ژمنه چې ويلی وو چې زربه بيرته راځي وفاوکړي او بيرته بايد راشي ، ګاندي يوځل بيا په هغه لوري ورمخه کړه اوله خپلې کورنۍ سره هلته روان شو. دده له رسيدو سره سم په جنوبې افريقې کې داځل دده لپاره دکارکولولاره چاره اواره وه ګاندي اوس کولای شول چې دبوير دپلويتوب په نامه په يوشمير نورو ستونزو چې لا هم دهنديانو په وړاندې وې لاسبري شي، خوداچې ګاندې ته دده په وينا کوراوکورنۍ وردغاړې وو ناچار وچې دځان لپاره يې يوکار اويوه بوختيا موندلې واى ، ځکه نو دځان لپاره دکار په لټه کې شو. او داځل يې دځان لپاره ديوه کار موندلو په خاطرپه جهانزبورګ کې ژوند کول پيل کړل . اوپه عين حال کې يې (انډين اوفينين) انګريزي ژبې اوونيزه هم خپره کړه. ددغې اوونيزې چلوونکی (منسوک لال نظر) دګاندي له هغو پيروانو و چې پرته له معاشه يې په دغه برخه کې له ګاندي سره مرسته کوله ، خوله دې سره سره يې بياهم هرڅه په خپله په ګاندي پورې اړوندول اودهغه په هڅوچليده .

ددغې خپرونی مطالب ترزياتې اندازې په قانونی اوحقوقو مسايلو پورې راڅرخيدل اوله زيات شمير خلکو سره يې په نوموړې برخه کې مرسته کوله ،ددغې خپرونې دخپريدو

په ترڅ کې له ده سره دده يوزيات شميراروپايي دوستان هم مله او دده په لاره يې ګامونه اوچت کړل .

ګاندی په دغه دوره کې هم په جنوبې افريقې کې دانګريزانو دواکمنۍ د ليوالو اوملاتړو په ډله کې و. ګاندي په خپله دغه خپرونه کې پردغه مهال په يوشمير نورو مسايلو لکه نه زور زياتي هم يوشمير نړيوالې تجربې خپرې کړي . چې په پای کې يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر هغو تجربو باندې خپل نظرياتې سستم ودراوه اوپه جنوبې افريقې كې يې سره له دې چې دنه زورزياتې موضوع رامنځ ته كړه خوددغې نظريې دپياوړلپاره يې هغه تجربې چې په امريكا يې وچه ، هند ، چين او روسيه كې رامنځ ته شوې وې هم له پامه ونه غورځولې . ددې خبرې مانا داهم ده چې دده په نه زورزياتې فلسفه باندې ددغو هيوادو ديوشميرليكوالو او مخكښانو اغيزهم واوپه دغه برخه كې يې دهغوله تجربواوافكاروڅخه هم په زړه پورې ګټه واخيسته .

په جنوبې افريقې كې دګاندې د نه زور زياتې پرتګلارې باندې ان په هغه حالت كې چې ده په دغه هيواد كې دانګريزې واكمنۍ ملاتړ كاوه ، يوې خورا دردونكې جګړې چې هغه د ښكيلاكګرو انګريزانو او زولو قبيلې ترمنځ وه خپله پوره اغيزه په نښه كړه .

دا د زلو قبيلې جنګيالي دي چې په ۱۹۰۶ كال كې يوې غونډې ته راټول شو، دوى دانګريزانو له خوا په وحشيانه توګه وځپل شول، چې دګاندى لپاره هم دردونكې چلند و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داجګره د ځایي تورپوستو اوانګریزانو ترمنځ وه چې په خورا وحشیانه توګه یې دزولو قبیلې عام وژنه ددغې جګړې په ترڅ کې ترسره اودزولودغه پاڅون یې د تـورې پـه زور په خورا وحشیانه ډول غلی کړ، د زولوقبیلې وحشیانه وژنـه اوځپنـه د جنـوبې افریقې له هغوخواشینوونکو پیښوڅخه یوه ده چې ددغه هیواد په تاریخ کې د اتلوالو مبارزو یوروښانه ملې انځور دنړۍ د مقاومت تاریخ ته سپارلی شي . پرګاندي بانـدې ددغې جګړې په ترڅ کې د نیول شویو بندیانو بې سوال اوځوابه وژنې اوتراژیدۍ هـم خپله درنه اغیزه درلوده ، هم داوه چې ده د زولو له عام وژنـې وروسـته د انګریـزې ښکیلاک مانا اومفهوم نورهم په سمه توګه درک کړل او هڅه بې وکړه چې لـه دغـې تاریخې او انساني غمیزې څخه باید دخپلې تګلارې او مبـارزې پـه تـرڅ کـې نـوې درسونه او تجربې ترلاسه کړي .همداوه چې بیا یې په خپله دا یاده کړه چې دا هسې یوه ساده جګړه نه وه بلکه دایو(وحشیانه انساني ښکار) و چې انګریزې پوځیانو پـه بربري توګه په تش لاسو بې ګناه زولو خلکو باندې عملې کړ. زولو ګانـدي تـه نـوی درس ورکړ او ده ته یې د نه زور زیاتې او زغم په ترڅ کې لومړی دیـوه انسـان او پـه راوروسته کې د یوه لارښود په توګه نوې روحیه ور وبښله او دده د نه زورزیـاتې پـه ژمنه او تګلاره باندې یې ژوره اغیزه وکړه.

څرګنده ده چې دنه زورزیاتي فلسفه له ډیرپخـوا څخـه دختیزمعنویـت لـه خـورا مهموفکري ډالیوڅخه وه ، چې دلته یې دپیړیوپه اوږدوکې په خورا وړتیـا سـره وده کړې وه، دایوه انساني طرحه وه چې دانسان اودهغه دابدیت په لوریې انسانی کړه وړه په ټولنیزه اواخلاقي وړتیاسره دبشري میـراث پـه توګـه رالیږدولـی وو، ان داچـې دبیلابیلو مذهبواومعنویتونو موضوع هم شوې وه ، زردشت ، بودا اوله هغه راوروسته مسیح او محمد (ص) دوی ټولوپه خپلوکرکترونو اوتعلیمـاتو کـې دغـه آرتـه پـوره اهمیت ورکړ اوپه هغه کې یې دبشریت تلپاتی والی لیده ، ګاندي هم په خپل عصرکې دنوموړیو لویو لارښونکو دغه تعلیمات په معنوي بڼه وڅارل اودهغو په رڼاکې یې خپل خلک دزورزیاتي په وړاندې چې پرهغه مهال پر هندوستان اودنړۍ په پراخـه برخـه باندې دانګریزانو له خوا عملآ روان و نه زورزیاتي ته راوبلل اودغه لاره یـې دانسـان اوانساني میراث دژغورنې یوازنې لاره وبلله .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دګاندي په نه زور زياتي فلسفه او مبارزه کې دا لاندې ټکې خورا مهم او دپاملرنې وړ وو:

١ - د مخالف اودښمن په وړاندې کلک زغم اوصبر.

٢ - ساتياګري يا پياوړى وګړيز او خلقي مقاومت ، خونه د قهراو زور له لارې .

٣ - دنورو اوان دښمن نه توهين او همداسې دنورو د توهين په وړانـدې سـوله ايـزه پاريدنه ،

۴- له خپلو شتو او ګټوڅخه دعامه ګټواو شتو په وړاندې تيريدل.

۵- د زورزياتې په وړاندې په رښتيايني سره پاريـدنې او تروروسـتې پـولې پـورې مقاومت .

ګاندي په افريقې کې د خپلې ساتياګري تګلارې لومړنى مزه هغه مهال وڅکلـه چـې کله يې د (بلک اکټ) په وړاندې خپله سرکښي په ډاګه کړه ، همداوه چې هنديانوپه دغه هيواد کې دغه قانون ته غاړه نه ايښوده او دهغو حقونو هيله يې کوله لکـه چـې نورو اروپايانو درلودل ، ګاندې دهمدغه حق اخستنې په ترخ کې لارښود شـو اوپـه مظاهرو يې لاس پورې کړ، مظاهرې کوڅو ته راووتې پوليسو د هغو په وړاندې له زوره کار اخيست خو مظاهره کوونکو دغه زورزياتې ته په پټه خولـه ځـواب وايـه ، دغـو مظاهرو اوږده موده دوام وکړ، او په غيرمستقيه توګه ورو وورپه کوڅـو اوبـازاروکې هنديانو له يوشميرقوانينو اواصولو څخه د سـرغړونې تګـلاره خپلـه کـړه ، ګانـدې دهمدغې عامه سوله ييزې پاريدنې په ترخ کې زندانې شو، خو هنديانو دده دزنـدانې کيدو دغړ په اوريدو سره بياهم خپلې خاموشې سرکښې ته دوام ورکړاو پـه همـدې شان يوشميرنورهندي مشران اوعادي خلک هم د بلک اکټ په تـرخ کـې پرګانـدي پسې زندان ته واچول شول.

دهنديانو پټه خوله سرکښي همداسې روانه وه ترهغو چې دجنوبې افريقې انګريزي مقاماتو دهندي چارو مسوول جنرال (کريستين سومتس) په خپله زندان ته ورغى ، هلته يې له ګاندي سره وکتل او له هغه سره يې داژمنه وکړه چې دوې به په دغه اړه نوې کتنه وکړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوپایله داشوه چې ګاندي اونور زندانیان له زندانه راخوشې شول اوهغه سرغړونه چې تراوسه دهندیانو له خوا روانه وه هغه هم پای ته ورسیده خولکه چې دانګریزانو عادت و ، ددغه کار پایله هم داشوه چې انګریزانو په خپله ژمنه وفاونه کړه او نه یې ددوی غوښتنې ته عملي پاملرنه ورته وکړه، ګاندي پردغه مهال په خپله په خپل سازش اوجوړجاړي کې چې له انګریزانو سره یې منلی ودخلکو ترګواښ اوګوتنیوي لاندې راغی، په دغه ترڅ کې به غوره وي چې یوه بیلګه یې دلته دیوې یادونې په توګه ولیکو :

پردغه مهال دهندیانو دحقونو دغوښتنې په اړه په افریقا کې یوه لویه غونډه جوړه شوه چې دری زرو هندیانو په کې ګډون وکړ، په دغه غونډه کې یوه خبره داوه چې له انګریزانوسره باید دهرډول سازش اوجوړجاړي په نامه یوه خوله نه شواونه یې هرڅه باید په پټوسترګو ومنو، خو ګاندي له انګریزانو سره د راجسترشن خبره ومنله :((د ګاندي خبرو اووینو ټول خلک آرام کړي وواوددغه سازش خبره تولو ومنله خو یوازنې څوک چې په دغه ټکي راوپارید هغه هماغه ۶ فوټه دنګ پټان میرعلم و چې له خپل ځایه راپورته شو اوپه ګاندي یې د (۱۵۰۰۰) پونډو بډې خبره چې ګواکي ده اخیستې دي رامنځ ته کړه ، او ویې ویل چې ، خدای شاهد اوواحد دی چې زه به هغه سړی ووژنم چې هغه داومني چې موږ باید ځانونه راجستر کړو .

خو ګاندي یې خبره په نرمۍ سره واخیسته او ورته ویې ویل چې :« زه به لومړنی څوک یم چې ځان به راجسترکړم »(۱)

ګاندي خپل کار کاوه او په پرله پسې توګه یې په دغه ترڅ کې دخپل غورځنګ په پیاوړتیا کې له بیلابیلو لارو چارو کار واخیست ان تردې چې ددغه جریان پرله پسې مظاهروته دهندي ټولنې ښځو هم رامخه کړه او دحکومت پرضد یې دخپلو ملکې حقوقو داعادې لپاره خپل غږ پورته کړ.

په ۱۹۱۳ کال کې دګاندي میرمن کستوربا په خپله ددغه غورځنګ له یو شمېر نورو ښځو سره په مظاهروکې برخه واخیسته اودایې وښوده چې په دغه غورځنګ کې یوازې نارینه نه ، بلکي ښځې اودهغوی برخه اخیستنه هم دیادونې اوپاملرنې وړ ده .

دګاندي په غورځنګ کې بې له شکه د ښځو ونډه او برخه اخیسته یو مهم اصل و، ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې باور درلود چې ښځې دده دمبارزې په ډګرکې دده ارمان او ایډیال په ښه توګه او سرې سینې سره عملي کولی شي ، دی په دې هم باوري و چې ښځه په ډېرو برخوکې د ملي خدمت اوملي مبارزې خورا ښه نښه کیدای شي . همداده چې باید دپوره حقوقو په ډګر کې دهغې کړو وړو ته په درنه سترګه وکتل شي او دژوند په ټولو برخوکې باید له نارینه وو سره مساوي ونډه او برخه ولري .

ګاندي د ۱۹۱۳ کال په نوامبرکې یوځل بیا په افریقې کې دپیاوړو مظاهرو له امله زنداني شو، په دې چې مظاهرواوپاریدنو خونړۍ بنه غوره کړه زیات کسان ټپیان او یوشمیرووژل شول. ددغووژنو انعکاس په شاوخوا هیوادو اوسیمو کې دیوه وحشیانه عمل په توګه خپورشواوانګریزان یې په نړیواله کچه له یوې پراخې غندنې سره مخامخ کړل ، انګریزانو هم ګاندي زیات په زندان کې ونه شو ساتلی په دې چې دوی ته دهندیانو خبره یوازنۍ په افریقا کې سرخوږی نه و، بلکه پر دغه مهال چې دوی پرهند باندې واکمنې کوله ، دهغه ځای دپاریدنو او ستونزو سوال هم ورسره و ځکه یې ګاندي له زندانه را ویوست.

په عین حال کې ګاندي په دې بریالی شوچې دجنوبي افریقې واکمنان دې ته ناچارکړي چې په بلک اکت کې بدلون رامنځ ته کړي .

ګاندي په خپله پر دغه مهال دهغو پوښتنولپاره ځواب وموند چې یوشمیرخلکو به هلته اودلته دده دتګلاري د ماتې په اړه کولې ، ده څرګنده کړه چې ساتیاګري ، دزغم، او صبر تګلاره ده چې یوه ورځ نه یوه ورځ به په یوه څرګند بري باندې پای ته رسیږي . ګاندي وروسته په دغه ټکې باندې رڼا واچوله اوټولو ته یې دا په ډاګه کړه چې په جنوبې افریقې کې دده ددغوهڅوهدف د نه زورزیاتي دتګلاري دودول وو هغه تګلاره چې دانسانانو لپاره ددوی دستونزو او غمونودحل په ترڅ کې یوازنۍ خوندي تګلاره ده ، ده داهم په ډاګه کړه چې کیدای شي انسانان دیووالی او تحمل او همداشان دزغم له لارې خپلو فردي اوټولنیزو ستونزو ته له دغه لارې هم دحل لاره پیداکړي او هم دپای ټکې ورته کیږدي.

ګاندي د ۱۹۱۴ کال ددسامبر په میاشت کې له جنوبې افریقي څخه بیرته هند ته راغی ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

--------- ---------------------------------------

(1) Calvin Kytle Gandhi Soldier Of Nonviolence 1982. P 93 U.S.A

انگریزي واکمن په دغوشپوورځوکې له افریقې څخه هندته دده په راتګ باندې خورا خوشاله وو ، ان داچې کله دی له دغه هیواده راووت انګریزي جنرال داخبره ورپســې وکړه چې : « هو، دغه سنت زموږ له سواحلو ولاړ .هیله من یم چې دغه تګ به یــې د تل لپاره وي ...»

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګاندي بيادکور په لور:

ګاندي له جنوبې افريقې څخه لکه چې نوردتل لپاره خپل هيواد ته راغــی انګريزانــو فکرکاوه چې ګواکي نوريې دوی له غمه بې غمه شول اوهغه څه چــې ده پــه جنــوبې افريقاکې ترسره کول دهغو لړۍ به هم نوره په دغه هيوادکې له ده وروسته پـای تــه ورسيږي .خو داسې نه شوه ، په پيل کې ده غوښتل چې په هندکې هم خپلې مبارزې ته لکه دجنوبې افريقې په شان دوام ورکړي ، خو په دغه کارکې دده نژدې دوســتانو لکه ګوپال کريشنا ګوکهيل ده ته مشوره ورکړه چې دده له پاره تــروار دواره تــودې مبارزې داښه ده چې دهندي ټولنې ټولې هسکې ټيټې وګوري ، لــه هغوســره ځــان اشناکړي ، بيابه له هغه وروسته سره ګورو. هغه داهم ورته وويل چې تريوه کاله بايــد دی ځان دټول هند په سفرباندې بوخت کړي اودغه هيواد بايد پــه هرارخيــزه توګــه دزړه له کومي داسې لکه څنګه چې ددغه هيواد مادی او معنوي جوړښت دی وګوري ،ګاندي داکاروکړ اوله راتګ سره سم دټول هند په سفر باندې ووت ، او ترکلي کلــې پورې يې دخلکو له بيلابيلو قشرونو اوپاټکوسره ليدنې کتنې وشوې ، ده ته داروښانه شوه چې دهند ترقي او پرمختګ ترزياتې اندازې ددغه هيواد په بزګرانــو پــورې اړه لري ، اوپه دې باورشو اودايې وويل چې له دغې لارې کيدای شي مورږ دخپل هيــواد دپرمختګ په باره کې فکروکړو، ده داهم وويل چې زموږ ټولنــه نــه شــې کــولای د اوسنيو اسانتياوو او ټولنيز شعور په پام کې نيولو سره په هغه لورپه چټکۍ سره ګــام اوچت کړي لکه چې انګريزان پرې اوچت شوي دې، دده ټينګار په دې و چې دهيواد دخلکو دژوند دسطحې په پام کې نيولو سره بايد دپرمختګ يوپلان تــرلاس لانــدې ونيول شې . دادګاندي اند وايدياوه چې زياتو ملګرو ان نهرو هم نه ورسره منله او نــه په دغه برخه کې ورسره يوه خوله وو. په دې چې هغوی فکرکاوه چــې هنددوســتان اوس ددې توان لري چې په تخنيکی او صنعتی برخه کې پــه هغــه شــان لکــه چــې پرمختللې نړۍ روانه ده په اسانۍ سره چټک ګامونه پرته له دې چې دخپلــې ټــولنې ټولنيزو ستونزو اووروسته پاتې والي ته وګوري پورته کړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګاندي دهندپيژندنې ددغه اوږده سفر (ياترې) په ترڅ کې دهندي ټولنې او ارزښتونو په پام کې نيولو سره دخپل ژوند دډول هم دهغو په شان برابرکړ، په احمدآباد کې په سابرمتې اشرم[*] کې استوګن شو، ده نور دلويديزکالي اولباس وانه غوستل ،دهغوی کړه وړه يې ګرد سره پر يوه خوا پريښودل اود ساده ژوند په لور يې ورمخه کړه. په کليوباندېوکې يې خپل مرام په سراسرې توګه ترخلکو پورې ورساوه او هم يې له هغوې څخه دهغوی دردونه او رازونه واوريدل. په سامبرمتي اشرم کې يې لکه هندو سادو غوندې ساده ژوند او هم هغه کالي دځان له پاره غوره کړل چې دژوند ترپايه يې هغه په وياړسره اغوستل، ګاندي دځان لپاره هغه جامې غوره کړې لکه چې يوهندو روحاني يې اغوندي همدغه لامل و چې دخلکوپه منځ کې په مهاتما باندې نامتو شو.

دګاندې لپاره ددغه شان ژوند پيل کول او په دغه شان اوسيدل په دې مانانه وو چې ګواکي ده دژوند له اساسي مسايلو چې په سرکې يې دهنددخلکو برخليک و، په يوه خوا شو، نه ،دده لوې کمال په دې کې و چې خپلې ټولنې ته ددوی په شان اوددوی دخپل ژوند او دوديزجوړښت له لارې ورننوت ، داکارپه دغوشپوورځوکې چې نړۍ نوې د پرمختګ په لور سترګې خلاصې کړې وې ډېراسانه کار نه و، خګاندي وچې په دغه کار سره يې هم دخپلې ټولنې دبيلابيلو قشرونو تل ته لاره وموندده او هم يې هغوی چې په لوړو منصبوباندې وو او په وياړ يې انګريزي قانون چلاوه په خپل دغه حيرانوونکی عمل سره ګوته په غاښ کړل . په دې مانا چې ګاندي که په عين حال کې له

(*) سابرمتی اشرم دهنددګجرات ولايت داحمدآباد دښارچې ددغه ولايت بلازمينه هم دی په زړه کې دسابرمتی سيند پرغاړه پروت دی ،دغه ځای اوس هم په شنو ونو پټ دی او دګاندي دژوند دډول اړين څيزونه او شيان لکه دهغه کالی ، څرخه ، سترګۍ اونورهلته خوندې دي . هره ورځ په لسګونو سيلانيان او زړه خوږې مينه وال دسابرمتي دغاړې دغه اشرم ته ورځی اودهندددغه نوميالی مشرمهاتماګاندې روح اوياد ته خپل درناوي څرګندوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دګجرات په احمدآباد کې دسامبرمتي اشرم چې دګاندي ځاني شيان ، سترګی ، قلم او ليکنې ، اوهمداسې دده نــامتو څرخه په کې ساتل کيږي .

يوې خوا لوړې اوحاکمې طبقې ته يوګوابښ شو، خو له بلې خــوايې دټــولنې دډيرکــې دملاتړ او پيوستون په ترڅ کې دمها تما (ستره اروا) لقب هم دځان کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

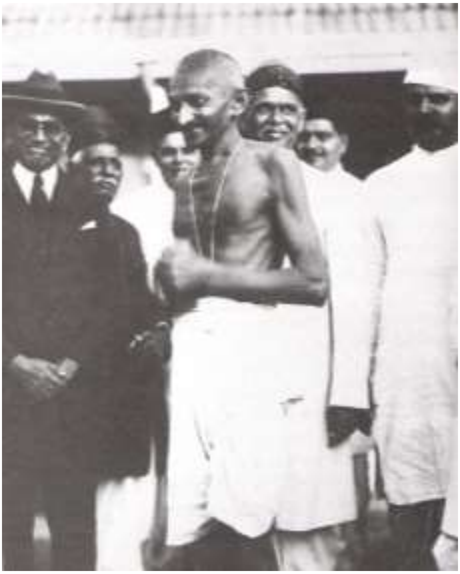

یوه ټکې ته موباید پام راواړم اوهغه داچې دغه لقب ده ته له پیله چا نه وورکړی بلکه ګاندي په دغه ویاړ هغه مهال سرلوړی شوچې کله ده ځان په پوره توګه دیوه ساده هندي سادوپه شان ټولنې ته راویوست دمهاتما لقب هم په پیل کې دده له پاره دیوه مذهبي تبرک له مخې ورکړ شوچې وروسته یې ملي بڼه غوره کړه ، په هند کې داشان لورینه همدا اوس هم برهمن پاټکې پرهغوی چې له اصله په برهمنه طبقه پورې اړه ونه لري نه کوي ،زما دسترګو لیدلې خبره ده دهند جمهور ریس نارایانن (د نویمې لسیزې په پای کې) ته د(بې جي پې) یوشمیر مشرانولکه اډواني اونورو چې دده دولس مشرۍ په وخت کې یې حکومت جوړکړ اودوزیرانو په توګه یې کار ورسره کاوه په ډیرو وختوکې لاس نه ورکاوه په دې چې هغه له کوزنۍ طبقې څخه و.
خو دګاندي له پاره داویاړ په خپله دخپل هیواد له پاره ددغه هیواد دراتلونکی په لور یوه نوې بریا او دټولنیزبرې په لورنوې هیله شوه .
په لویدیز کې کې دګاندي څیړونکې په دې باره کې هم فکرکوی او وایی ، کومه ملي اوسیاسي طرحه اوتګلاره چې ګاندي دهند له پاره ترلاس لاندې ونیوه ، ایا دداسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه مهم کار له پاره یوه پوره اقتصادي پروګرام ته هم اړتیاوه که نـه ؟ پـه دغــه اړه ترټولو دمخه داځواب دویلووړ دې چې ګاندي په لنډه موده کې دخپل هیواد د ډیرکي (اکثریت) ملاتړ ددې جوګه کړ، چې اقتصادي ملاتړ دهم په هندکې ترلاسه کړي ، په دغه اړه یوشمیرملي اقتصادي سرچینې ددې له پاره تیارې شوې چې ګاندي دې پــه هراړخیزه توګه ملاترکړي، (بریلا) ډله په دغه برخه کې لومړنی مرستندوې ځــواک و چې له ګاندي سره یې خپل پیوستون وښود اودده له اقتصــادي تګــلارې یــې خپــل اقتصادې ملاتړاوتیاری دزړه له کومې څرګند کړ.
خوله دې سره سره هندیانو ترهرڅه دمخه ګاندي دیوه ستانه او روحاني مشرپه توګه ومانه اوداسې درناوی یې ورته وکړ چې تراوسه پورې د یوشمیر خلکو اودهندو مذهب پلویانو په منځ کې ده ته په خپل وخت کې داوتار په سترګوکتل کیږي .
بله مهمه خبره چې دده په اړه یې باید په پام کــې ونیســو هغــه داده چــې دهنــدد نامتوشاعراولیکوال رابیندرانات ټاګور چې نوې یې په ۱۹۱۳ کې د نوبل جایزه ترلاسه کړې وه کمپاین دده له پاره بې اغیزې نه و، هغه ګاندي د Great Soul in peasants's) grab (په نامه سره یادکړ. مانا داچې دعامه اومذهبي اړخونو ترڅنګ ټاګور هــم دده په اوچتیااو لوړتیاکې خپله پوره ونډه درلوده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهاتما ګاندي او رابندراناتهه ټاګور:

له ۱۹۲۹ کال څخه را په دې خوا په هند کې دکانګرس هلې ځلې په خورا پیاوړتیا سر دېرمختیا په لوري شوې ، ګاندې هم په دغه ترڅ کې ترډیره حده ځان فعال وښود ، له همدغې مودې را په دې خوایی ددوومو خوله پاره دسرته رسولو سریزه پیل کړه ، یو داچې دمالګې خبره یې را پورته کړه اود ایې په هندیانو باندې ومنله چې دوی باید دانګریزې فابریکو جوړه کړې مالګه وانه خلي ځکه ده ویل چې دا دهرهندي حق دی چې دهند په دومره زیاته مالګه کې دوی باید په مالګه پیسې ورنه کړي. دویمه خبره چې ګاندي کلکه ونیوه هغه د ۱۹۳۰ کال دجنوري ۲۱ نیټه وه چې ده دهند دآزادۍ دورځې په نامه اعلان کړه ، ده ددغه کار په ترڅ کې پرټولو هندیانو غږ وکړ چې په نوموړې نیټه باید ددغې ورځې په درناوي سره په یوموټې والي سره خپل غږ پورته کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګاندي په دغو کالونو کې ددغه شان غوښتنو دعملي کولو په ترڅ کې په خورا جديت سره عمل کاوه، چې لاملونه يې دوه وو ، يوداچې انګريزانو پر هغه وعده باندې چې دلومړی نړيوالې جګړې په ترڅ کې يې کانګرس ته دهند دخپلواکی په اړه ورکړې وه وفا ونه کړه ،ګاندي هم داژمنه منلې وه، اوهمدغې شيبې ته سترګې پــه لاره و، خـو کله چې له جګړې وروسته خبره برعکس شوه، په دغــه حــال کــې دې دکــانګرس دمشرانو او يوشمير خلکو ترانتقاد لاندې راغی ځکه چې ده په کا نګرس زور اچولی و، چې بايد دجګړې ترپايه انتظار وباسي ،ده داکاراوخپل پيوستون د دويمــې نړيــوالی جګړې په ترڅ کې هم له انګريزانو څخه څرګندکړ. په داسې حال کې چې دده داکــار دکانګرس ډيرکي مشرانويوه ناکامه هڅه وبلله. دويمه داچې انګريزان په دغــه کــار سره ترجګړې وروسته نورهم پرځان غره شول ، دخپلو ژمنو پروايــې ونــه ســاتله ، دهند په بيلابيلو سيموکې يې سوله ايز پاڅونونه په خونړيوپاڅونو واړول او دهنديانو پاريدنوته يې دتورې اوټوپک په زور ځواب

ګاندي اودکانګريس ملګري يې پرهغه مهال چې دی ددغه ګوند مشر اولاړښود دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکړ . په جلیانواله[*] پیښه کې یې په سلګونو بې ګناه خلک ووژل چې ددغـه سـتر ناوړین پېره هم دهند زیاترو مشرانو پرګاندي اودهغه پـه تګـلاره بانـدې وراچولـه . همداوه چې ګاندي دهمدغولاملونو اونیوکوله امله خورا جدي شو، دهند ویسرای تـه یې له ګواښه ډکه لیکونه ور واستول او په هغوکې یې دهند دآزادۍ او دهنـد پرځـان ډاډه کیدلو خبرې دهغه اونوروانګریزی واکمنانانو ترغوږ و رسولی . همدغه هلې ځلې وې چې انګریزان یې ددې له پاره تیارکړل چې باید په لندن کـې دهنـد پرموضـوع باندې دښه نیت خبرې پیل کړي .

په ۱۹۳۱ کال کې ګاندې دلندن په لور حرکت وکړ. ګاندي لندن ته ولاړ اوهلته یې لـه انګریزانو سره خبرې پیل شوې ، ګاندې له انګریزانو څخه هیله وکړه چې بې لـه دې چې دی اوخلک یې نور هرتالونو او پاریدنوته زوروړکړي ښه به داوي چې هندته پـه خپله خوښه آزادي ورکړي، انګریزې پارلمان هم دهند په راتلونکې باندې خبرې پیل کړي، یوه انګریز مشر ساموېل ګاندي ته وویل :

" one must hate sin but ... lover the sinner"

Gandhi said : " I think it is justi as badfor their [English] character to be ruled. I want to save my british friends from the sine of colonialism and exploitation."

(*)جلیانواله باغ دهند دپنجاب ولایت دامرتسرپه ښارکې دی چې په دغه سیمه کې انګریزانو په بې ګناه پاریدونکوباندې په ۱۹۱۹ کال وحشیانه ډزې وکړې اودهغې په ترڅ کې یې تر پنځوسوو زیات بـې ګنـاه لاریون کوونکي ووژل . دهمدغې پیښې لامل وچې دهنددبنګالي ژبې نومیـالی شـاعرټاګور دانګریـزي مقاماتو له خوا د (سر) لقب ونه مانه اودهغه د ردولو په ترڅ کې دویسرای په نامه ولیکل :

"The time has come when badges of honor make our shame glaring in their incongruous contest of humiliation, and I ,for my part whish to stand, shorn of all special distinction, by the side of my countrymen , who for their so-called insignificance, are liable to suffer a degradation not for human beings"

وګورئ بنګلا ادب په اردو ژبه ۷۵۲ مخ) (

(c) ketabton.com: The Digital Library

گاندي دا عکس په لندن کې په ۱۹۳۱ کال کې اخيستی ، پرهغه مهال چې هڅه کوله انګريـزان پـه دې قانع کړي چې دوی بايد هندوستان ته خپلواکي ورکړي .

ګاندي چې له لندنه را غبرګ شو، انګريزانو هم دپخوانی ويسرای پرځای نوی ويسرای (لارد ويلينګ ډون) هندته را واستاوه ، ددغه ويسرای له مهمو او عملي دندو څخـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه داوه چې دهندیانوپه ستوني کې باید دآزادی غړ غلی کړي. اوداېي هم دنده وه ،هغوی ته چې دازادی نارې اوسورې وهي بایدسزا ورکړي ، ده ترهرڅه دمخه دهندیانو دآزادی غوښتې پلان ته په سپکه سترګه وکتل ، ټول هغه فعالیتونه چې دآزادی په لاره کې ترسره کیدل دهغوی دمخنویې په لټه کې شو، په لومړي ګام کې يې دهند دګانګرس فعالیت ته دپای ټکی کیښود، هغه يې غیرقانوني اعلام کړ اودهغه زیاتره مشران ان دګاندي په ګډون يې زندانو ته واچول .

ګاندي اودهغه څرخه چې دښکیلاکي تولیداتو دنه اخیستلو په ترڅ کې يې خلکوته سپارښتنه کړه .

د ګاندي اونورو مبارزینوزندان ته تګ وچې دهیواد په یوه اوبله خواکې دپاریدنو لړی وارپه وارراتوریده ،دزندان پرهمدغه مهال دانګریزانو له سیاسته ، ګاندي ته هم داخرګنده شوه چې دوی هند ته آزادی ورکولوخیال نه لري ، بلکه غواړي چې په دغه هیواد کې ددووډلو هندوانو اومسلمانو دبیلتانه خبره را پورته او په همدغه شان دغه بیلتون ورو ورو نور هم دپیاوړتیاپه لور لاربښونه کړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګاندي چې تر ۱۹۳۴ کال پورې په زندان کې و، په همدغه کال له زندانه راووت ،له راوتو سره سم يې له سياسته هم ځان په يوه خوا کړ، په دې مانا چې دکوم سياسي مقام لرونکې نه واونه يې غوښتل چې دمقام له مخې يې بايدخلک درناوی وکړي . له همدغه مهاله راپه دې خوا يې دسياست له پاره خپل بل نژدې ځوان ملګرې چې پر دغه مهال يې دسياست له پاره هم ځواک اوهم وړتيا درلوده را مخې ته کړ چې هغه پنډت جواهرلال نهرو و.

ګاندي سره له دې چې پردغه مهال په سياسې لحاظ هڅه وکړه چې ځان له سياسته پريوه خوا کړي خوله دې سره سره يې هم هلې ځلې په خپله پياوړتيا سره پرمخ تلې ، ده په عقيدتې اوارداتې لحاظ هم په داسې حالت کې ځان واچاوه چې دټولو عقايدو دپيروانو هم باورپرې کيده اوهم يې د شک په سترګه ورکتل ځکه چې ده تل دخپلې عقيدې په اړه دا خبره کوله :

((زه يوعسوي يم، يويهود يم، يومسلمان يم او هم يوهندو يم .))

زه فکرکوم چې دګاندي دنه زورزياتي دمفکورې خبره هم ترډيره حده له همدغه ټکي سره تړاو لري ، په دې مانا چې دګاندي له امله دنه زورزياتې نظريه په نژدې يوه پيړۍ کې په يوه نړيواله مفکوره باندې واوښته، دنړۍ په بيلا بيلو برخو او وچو کې يې ديوشمير خورا مهمو او نوميالیو کسانو، پوهانو ، مورخينو او آن روان پوهانو پاملرنه ځانته ورواړوله ،دغه مفکوره اونظريه سره له دې چې نړۍ يې بيلګې له پخوا څخه په خپل تاريخ کې درلودې ، خو داچې دغه مفکوره او نظريه په خپل عصروزمان کې څوک په څه شان دخپلې ښيګړې له پاره کارولی شي ، دمسالې اهميت په همدغه ټکي کې دی ، په يوه نظردنه زورزياتې فلسفه په دغه عصرکې چې ګاندې را پورته شو نژدې دخلکو له ياده وتلې او له پامه لويدلې خبره ښکاريده ، خو ګاندي په دغه ځانګړې زمانې شيبه کې چې بشريت دوې نړيوالې جګړې په هراړخيزه توګه زغملې وې په دې وتوانيده چې له دغه سترانساني ميراث څخه ديوه زورزياتې قام په وړاندې په ميړانې سره کارواخلي ، ده دآسيايی اند اوژوند له دغې معنوې تجربې څخه ښه کار واخيست . په دغه اړه داهم ده چې ،ګاندي اودهغه زمانې سره له دې چې دغې مفکورې ته د نه زورزياتې نوم ورکړ ، دخارجي ځواک په وړاندې يې د يوې حربې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

توګه وکاروله خو په هیوادکې دننه یې ونه شو کولای چې دغه مفکوره او ایده په هغه شان لکه چې دباندنې ښکیلاک په وړاندې یې په عمل کې پلې کړه عملي کړای شي . ترکومه ځایه چې زه ګاندي او دده قام اوآن دده طبعیت پیژنم ، ده ونه شوکولای چې خپل ولس دنه زورزیاتې په فلسفه باندې باورمن کړي ، نهرو، او دهند دخپلواکۍ دغورځنګ زیاتره مشران له ده سره دده په فکر روان نه شول، همداده چې سړی ویلی شي چې ده په کورنۍ کچه هغه هم دهنددنیمې وچې دویش پرمهال ونه شوکولای عدم تشدد په رښتیاهم په عملې توګه دیوې داسې وسیلې په توګه چې په رښتیایې هم دخلکو له پاره نیغ په نیغه دسوکالۍ زیرې له ځان سره میراث کړي وي رامنځ ته کړي ،دده یوشمیرکره کتونکي په دې اړه داهم وایی چې هند دده دنظریاتو پراساس نه جوړشوی او نه خپلواک شوي ځکه ، هند چې کوم زورزیاتي دګاندی په عصر کې وګالل دهغوبیلګه دهندپه تاریخ کې خورا لږ لیدل کیږي، دخپلواکۍ پرمهال چې په هرځای کې خلکو دنه زورزیاتي په مفکوره عمل کړی هلته دیوې مثبتې پایلې زیری ، خلکو نه لیدلې او نه یې محسوس کړی،دوی وایي چې هند دګاندی او دده د عدم تشدد ترسترګو لاندې وویشل شو، په لکونو انسانان دتشدد قربانی شول اوپه دغه ځرګند تیرې او تجاوزکې یې هرڅه له لاسه ورکړل چې اغیز یې تراوسه پورې په زیاترو هندې سیمواو کورنیوکې پاتې دی، په کلکته ، امرتسر، پښتونخوا اودهند په نورو سیموکې چې کومې پاریدنې وشوې اوپه خونړۍ توګه وځپل شوې ، هغه ټولې دهمدغه عدم تشددترسیورې لاندې دهندپه نیمه وچه باندې وتپل شوې . دګاندي کره کتونکي په دغه اړه یودلیل داهم وایی چې ګاندي دخپلې مبارزې په ډیرووختوکې له انګریزانوسره په سازش اوجوړجاړي کې پاتې شوی ، په دې مانا چې په جنوبې افریقې کې هم ده دهغه هیواد د روا مقابلې او مقاومت ملاتړ ونه کړ، برعکس دزولو دپاڅون پر محال یې دانګریزانو په ګټه ودریداوخوله یې پټه ونیوه ، همداسې دهند دویش پرمهال هم ګاندې داسې نه ښکاري چې ګواکې دی دعدم تشدد ترسیورې لاندې هرڅه ته ګوري ، بلکه داسې ښکاري چې دی یوازې دخپل ځان اوخپلومحدودوګټو په خاطرددغې سترې انسانې داعیې (عدم تشدد اوآزادۍ) پراخه دایره په لوی لاس دیوه قام او یا یوه مذهب ترکچې پرې راتنګه کړې ، په

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې حال کې چې بودا داسې نه و، پاچا خان چې له ده سره یوځای په دغه ډګر کــې را پورته اولوی شو ، پرګاندي باندې دانتقاد په ډګرکې ودرید،

دهغه انتقاد پرګاندي اوخپلو هندي ملګرو باندې له همدې امله و، چې ګانــدي دغــه لوی انسانی ارزښت ته په خورا وړه دایره کې وکتل ، همــداوه چــې پاچاخــان دهنــد دآزادۍ له دغه ډول خپلواکۍ سره لکه چې ګاندي اونورو دهند دنیمې وچې دویشل په بیه ترلاسه کړه مخالف و، په دې چې هغه پوهیده چې داډول آزادي نه دهندو ، نه دمسلمان او نه هم دانسان په ګټه ده اونه هم له هغو بنسټونو سره برابره ده لکه چــې نه زورزیاتي یې سپارښتنه کوله . .

دګاندي او نهرو په اړه دا یوه خبره دپاملرنې وړ ده او هغه داچې ددغودواړو مشرانو د سیاسي اواقتصادي دریځونو ترمنځ یولړ توپیرونو وو ، په دې مانا چې ګاندي ســره له دې چې په یوه پرمختللې ټولنه کې زده کړه وکړه او دعصر دپرمختګ هرڅه یــې په خپلو سترګو ولیدل ، په جنوبې افریقې کې یې د توکمیز توپیررنــګ او خونــد پــه عملي توګه محسوس اوولید ، هغه تجربه ورسره وه ، خو له دې سره سره یې هم ونــه شوای کولای چې دیوه داسې چا په بڼه دې دټولنې مخ ته راووځي چې دزړو اړیکو او روابطو سره دي په تمامه مانا اویاتریوه حده خدای پامانې وکړي او د نوي هند له پاره ددیوه پرمختللې سستم د رامنځ ته کولو غږ په اوچته توګه پورته کړي ، ددې خبرې مانا داهم ده چې ده ونه شوای کولای ځان د هندي ټولنې له زاړه چوکاټه یوپه یو پــه یوه نوې لور ورمخه کړي، همداوه چې نه یې له ښکیلاک سره په نره غږه ورکړه ،او نه یې دهند دمذهبي نظام نیمګړتیاووته په په هغه انتقادې سترګه وکتــل لکــه چــې د شلمو کالو په ترڅ کې په خپلو لیکنو کې ورته کتلي وو ، اونه یې هم په عین حال کې نوي تمدن ته دیوې حتمې او اړینې پدیدې په توګه دخپلې څرخې په انډول زړه ښه کاوه . همداوه چې ترننه پورې ګاندي ته دنوې هند ، دپرمختللي او عصري هند بنسټ وال نه شې ویل کیدای ، په دې چې دهند د غه بې ساری او په چټکتیاسره پرمختګ دده له افکارو او اندیښنو سره په تضاد کې و،بله خبره داهم وه چې ده نه غوښتل هند دی په داسې یو ناڅاپې تخنیکی بري باندې ورمخ شې دنــوي هنــد تخنیکــی وده او

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرمختیا ترډېرې اندازې پورې دنهرواوسرسیداحمدخان ، ابولکلام آزاد،سوبهاش بابو اونوروسیاسي اوعلمي مخکښانوله نظریاتو سره تړاو لري .
اودګاندي دځرخې برعکس دپرمختګ دغه حرکت دهند ددغه وخت شرایطو اوزمانې دپېښت نهرو غاړې ته وروا‌چاوه ، هغه ځوک چې پــه هرځــه کــې یــې عصـري فکـر اونظریات دګاندې له نظریاتو سره په مخالفت کې را وپړکیدل، نهرو نه غوښــتل چــې دګاندي نظریات دې دنوې هند دپرمختګ او پیاوړتیا په بهیرکې ګردسـره لـه پامـه وغورځوی خوله دې سره سره یې خپله تګلاره درلوده اودژونـد ترپایـه پـورې یـې دهغې د عملي کولو په ترخ کې ګامونه پورته کړل ، نهرو له ګاندي سره یولړتوپیرونـه درلودل ، نهرو مذهبې مشر نه و، اونه یې په دغه ټکي باندې ټینګار کـاوه ، کلـه کـه سړی دده نظریات لولي نودا پوښتنه ورحل کیږي چې ده پـه رښــتیې توګـه دنـوی اوخپلواک هند په زړه کې دنوې تمدن اوپرمختګ داسې بنستونه کیښودل چې دهغو پرستنه ترنن پورې حرکت کوي ، اوپرهماغه لاره کې نن سبا دآسیا په جنـوب کـې دیوه لوی او پیاوړې صنعتي او ان اتمي ځواک په توګه ځان په خـورا پیاوړتیـا سـره ځلوي.
مقصد دادی چې ګاندي به ویل چې دهند دترقی پلان باید لـه کلیـو را پیـل شـې ، خونهرو په دغه تګلار باندې باور نه درلود ، اودایې یوه نیمګړې او دترقی له اساسـاتو سره مغایره مفکوره ګڼله . ځکه خو یې په هیواد ترهرځه دمخه د هند دترقۍ په لاره کې د دغه هیواد تخنیکي او ساینسې بنستونو ته خپله اود خپل حکومت او حکومتي پالیسۍ پاملرنه راواړوله . چې له ده وروسته دهند نوی
نسل دپیاوړي تعلمیی پالیسۍ په مرسته دهغه دنومیالۍ لور اندراګاندي پـه مشـرۍ دپیاوړي هندلپاره عملي کړه .

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندارا ګاندي په ځوانۍ کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم څپرکی

ګاندي او دعدم تشدد فلسفه

ستا له ستمونو د وره چا وته فرياد کړم
وله مې په غشو ما همت درته نيـــــولی

(اشرف خان هجري)

دنه زورزياتی ، ياعدم تشدد په اړه تراوسه پورې په هنداونوره نړۍ کې ددغې پــوهې اومفکورې پوهانوخورازياتی ليکنې کړې دي ، نه زورزياتی داسې څه او داسې تګلاره نه ده چې هغه به په رښتياهم ګاندي رامنځ ته کړې وي ، همداده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

This photo, taken on January 27, 1948, is believed to be the last photo of Gandhi alive. He was assassinated four days later.

موږ دغې تګلارې ته دهغه ایجاد نه شو ویلای ، ګاندي په خپله هم په دغه اړه په دې نظردی چې عدم تشدد دومره لرغونی او پخوانی دی لکه چې زموږ پــه شــاوخواکې دغه غرونه دي ، مانادا چې دغه تګلاره له انساني نیچرسره مــل رامــنځ تــه شــوې اودهغه له پرمختیایی بهیرسره یې یوځای په انساني چاپیریال کــې دیــوې تلپــاتې پدیدې په توګه وده کړې ده .په دغه اړه عمومي باورداد‌ی چې کیدای شي دمعنویــت دغه روښانه اوښیرازه کرونده اوږدمدتي چاراوعمل تــه اړتیــاولري ،اوکیــدای شــي ترڅوپښتونواو نسلونو پورې ځان وغزوي ځکه نوداپه خپل حساب ســره کومــه بــې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزښته پديده نه ده .دا يوه اوږده لار، يواوږد ســفردی ،چــې دخپــل لاروي دعملــي تجربواوکړنو په ترڅ کي ځان دبډايي ترپولي پورې رسوي .
دبشر تولي معنوي هڅې ددغې تګلارې ستايوالي اوځرګندويې دي ، داســې معنــوي اثراوآسماني کتاب به نه وي چې هغه دی پردغه ايدياأومفکوره باندې ستايل شوی نه وي ، ځکه نو دادهرانسان وياړ دی چې ووايی نه زورزياتی يوه انساني هڅــه ده چــې انسان ته له ډيرپخواڅخه دانسان ديوه ستراووياړن معنوي اوانساني ميراث په توګــه ورډالی شوې چې ترننه پورې يې دپالنې حق او وياړ په يوه وړه انفرادي دايــره کــې دخيرنې او وينې وړ نه دی .
نه زورزياتی ياعدم تشدد دهرمذهب پياوړې اودپاملرنې وړلومړنی اوپيلنی ســرليک دی . که دنړې له هرمعنويت اومذهب څخه دغه آر لرې کړې ، هلته نورداسې څه چې هغه بايد معنويت اوروحانيت وبلل شي نه پاتې کيږي، په دغه اړه زه پــه دې بــاوريم چې نه زورزياتی ترهرڅه دمخه دغه لاندې ټکي په خپله غيږ کې رانيسي :
نه زورزياتی مينه ده،
نه زورزياتی ځوانمردي ده ...
نه زورزياتی د ټولو معنوی کتابو پيلامه ده ...
نه زورزياتی دهر ټولنيزچلند له پاره هوډدی ...
نه زورزياتی دانسان اوانسانيت ترټولو پياوړې وسله او توره ده...
نه زورزياتی دانسانی ارزښتونو ساتندويه او پاسوالو مفکوره ده...
زموږ په عامه ژبه او ورځني ژوند کې دعاموخلکو يوه خبره چې خورا عامه ده اوکولای شو هغه دنه زورزياتي جوهراوزړی وبولو لکه چې وايي : (ګذشت اوبخښــل دميړنــو ځانګړنه ده) .
داټولې هغه اشارې دي چې سړی يې په يوه سرسري نظر دهــرې تــولنې او تــولنيز بهيرپه ترڅ کې ليدای شي، خوکه چيرې موږ لړنورهم دانساني آثارو او ميراثونو تل ته ورننوزو ، هلته تردې هم زياتې خبرې په دغه اړه ليدای او لوستلای شو، په دې چــې دغه تګلاره له يوې داسې هستۍ څخه راپيل کيــږي چــې هغــه لايزالــي ده ،ځکــه نوداويلای شو هغه خدايی اوتلپاتې هستي ده چې   په خپلوټولو آســماني کتــابوکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

يي سپارښتنه کړې ده ، داسې سپارښتنه چې يوازې دانسانی پوهې په يوه ټاکلې مرحله کې انسان دهغې په عملي کيدو او غوره کيدو باندې لاسبری شوی دی ، همداده چې نن هم دبشريت په وړاندې دغه تګلاره دژوند په يوه لوړ پړاوکې دپاملرنې اويادونې وړده.

نه زورزياتی دخپل ماهيت له پلوه دبديواوناوړتياوو پرضد يوه هڅه ده چې دهغې په مرسته انسان کولای شي ديوشميرستونزو لکه ډار، عقدې ، قهراوتيري پرضد دانساني پوهې اوپوره شعوري تياري په درشل کې شي . که ډار دتل لپاره پرژوند باندې برلاسی وي ، دهغه ترسيوري لاندې هرډول انساني هڅه مري ، کله چې انسان له هڅې ولويد دهغه لپاره مرګ ترهر څه دمخه دورکې سنګرنيولی او په هغه يې سپاري .

که انسان عقده اوسرټمبګې له خپل کرکتر سره مله کړي ، نو نه يوازې به ځان تباه او برباد کړي چې ان بشريت به هم دخپلو عقدو په ماتم اوښکيل کې داسې رااپسارکړي لکه حيوان ...

قهر هم داسې درواخله چې زياتې بدمرغۍ رامنځ ته کولای شي او ځومره ستونزې چې فکرکوی له دغې بدمرغې پديدې سره ملګرې دي چې پای يې په تيري او تجاوز باندې اوړي ...

په علمي توګه دنه زورزياتي دفلسفې يوه ځانګړنه داهم ده چې دغه تګلاره انسان ته دپوهې او منطق په لور لوړتيا وربښي ، دغه فلسفه په همدغه ټکي باندې ټينګارکوي او وايی چې داانساني موخو ته د رسيدو يوازنۍ معقوله لاره ده چې دهغې په مرسته پرته له جګړې ، ډار، اوځورونوسرې هدف ته رسيدای شي . په يوشميرفرهنګو اوکلتورونو کې دالاره زياترو پوهانو درياضت په نامه هم ياده کړې ، ګاندي هم دهمدغې لارې په اړه په دغه ټکي باوري و.

اودغه عملی رياضت يې دځان ځانګړنه کړې ده ،دی په دغه اړه وايی چې ددغې برياد ترلاسه کولو په مخه دی يوازې تريوه حده پردغه لاره تللی دی ځکه نوليکي :

((څه شی چې ماغوښتل هغه ترلاسه کړم ،اوڅه چې ما په دغه ديرشوکالوکې په هغه لورګام اوچت کړ، هغه زما فنافی ذات وه ، چې ماغوښتل خپله له خدای سره مخامخ

(c) ketabton.com: The Digital Library

شم او ترموکشا پورې ورسيږم ، زه وهڅيدم او ددغې موخې په لوروړاندې ولاړم اوهغه مې وڅارله ، په هغه څه کې چې زه يې په ويلو او ليکلوکې ويلای شم اوڅه چې زما سياسي افکاراوکړنې دي ، هغه ټول
پرهمدغه ټکي باندې درېږي)).(۱)

ګاندي په دغه مفکوره باندې سړي ته داوربښيي چې روحانيت ددې لامل کيږي چې انسان په انسانيت ورګډکړي ،اوکيدای شي انسان دهغه په رڼاکی دژوند اصلي مقصد هم دځان لپاره په عملي توګه غوره اومعلوم کړای شی اوهم دنورو لپاره، داسې ښکاري چې نه زورزياتی په دې نه زده کيږي چې سړی بايد په کوراوانزواکې ورته کينی ،بلکه دازده کړه ترهرڅه دمخه دې ته اړتيالري چې دهغې په ترڅ کې يوڅوک بايد دخپل ځان خوند او رنګ درک کړي ، ځان بايد وپيژني اوله هغه څخه بايد دغيرضروري خطراو مرګ په وړاندې ددفاع اولامل په لټه کې شي اودهغه په زړه کې بايد د سختيوله هرډول سره ځان بلد کړي .

ددغې ايدې له مخې کله چې دوه کسه سره جنګيږي او يوبل سره وهي ، يوزورور اوبل کمزوری دی ،دوی دواړه جګړه ماردي ، دلته دنه زورزياتي سوال نه رامنځ ته کيږي ، په دغه ترڅ کې نه زورزياتی هغه دی چې يوکس له دغو دووتنوڅخه دمقابلی پرځای دځان ددفاع په لټه کې هلې ځلې وکړي ،په دغه ترڅ کې په څرګنده سړی ويلای شي چې زوروړهغه څوک چې زورزياتی کوي نه دې ، بلکې زړوراوزورور هغه دی چې ځان له
ظلم او زورزياتي څخه پرته له کټ مټ عمل څخه ژغولاشي .

دنه زورزياتی مفکوره لکه څنګه چې يادونه يې وشوه ، له ډيرپخوا ترننه دانسانی تفکر په تاريخ کې دانسانانو لپاره دپاملرنې وړ موضوع وه ، په دغه اړه دهندي ګروهی سپيڅلی کتاب (بګوت ګيتا) ترټولو پخوانی کتاب دی چې ددغې مفکورې اړوندې نښې نښانې له خان سره لري ، ګيتا په دغه اړه يولړيادونې لري چې دهغو له مخې

---

(۱) Ghandhi .M.K An Autobiography introduction P. 11

(c) ketabton.com: The Digital Library

سړی کولای شي ووايي چې دا به لومړنی اثروي چې دعدم تشدد په اړه يې يادونې ته په خپلودرسونوکې ځای ورکړی دی ، په ګیتا کې راغلي دي :

« اجازه ورکړئ ، اوسختې خبرې يې په سره سينه واورئ ، اجازه ورکړئ ، اوهيڅوک مه توهينوئ ، يوه قهرجن سړي ته دااجازه ورکړئ چې دزړه خبره ووايی اوپرمخ يې قهرمه ورغبرګوئ ، هغه پريږدئ چې په قهرکې ځان وغوړوي او هرڅه وويلی شي ...»

له دغوتلپاتې خبروراپه ديخوا په (۵۰۰م) پيړۍ کې ساکايي شهزاده بودا دخپل معنويت په هڅه کې چې په بشپړه توګه دنه زورزياتې پربنسټ وه يوځل بيا په دغه لړکې ځا ن راوپړکاوه او په ځانګړې توګه يې په دغه اړه وويل :

« يوورور بايد په قصدي توګه دبل ژوندي موجود ژوند ترې وانخلی ، دځان دژوندي پاتې کيدو په خاطر بايد بل ژوند ي موجود ونه وژنو... »

دنه زورزياتي په اړه ترهرڅه مهمه خبره داده چې دهند په نيمه وچه کې ددغې مفکورې خرګند اخځ بياهم بودايي درسونه دي ، چې دزياترو مذهبوله خوا په خپل وخت کې ځارل شوي اوود‌ه ورکړه شوي ده .

"When people will forget the Gautama Buddha, there will come another Buddha who will be called Maitreya. That is the Buddha of compassion and peace."

جن بل پخوانی مذهب دی چې په اصولوکې يې په نه زورزياتي باندې خورا زيات ټينګارشوی دی ، زياتره پوهان په دې باورهم دي چې پرګاندي باندې هم ددغه مذهب داغيزې له لارې دنه زورزياتی اغيزو چې دی يې په دغه مفکوره باندې دژوند ترپايه استوار او پابندوساته ، جن مذهب تربوديزم هم په دغه ترڅ کې جدي دی لکه چې په دغه اړه وايي :

تول ژوندي له دردونو اوځورونوځوريږي ،

همداده چې څوک بايد هغو ی ونه وژني ...

دادعقل اوپوهې ترټولوښه او په زړه پورې خبره ده چې :

هيڅ شی بايد ونه وژل شي ،

يادا‌چې :

دوسلې زور هغه څه نه شي کولای ، هغه چې سوله يې کولای شي ...

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې ته کولای شې خپل هدف په خوږه ترلاسه کړې ، نو بیادزهرواچولو ته اړتیا نشته .

(وګور ئ : نیتیرا کایام نتیا ، دجن مذهب لارښونکی کتاب ، ۲۰۳ مخ)

جن مذهب په خپلو تعلیماتو کې په نه زورزیاتي باندې زیات ټینګار کوي او اساسي اصول یې په همدغه تګلاره باندې ولاړ دي ، دغه مذهب اودهغه اصول هم نه زورزیاتی هسې دیوې سرسري پدیدې په توګه نه مني او نه یې تبلیغوي ، په دغه مذهب کې هرپیرو بایدنه زورزیاتی یا عدم تشدد په عمل اونظرکې دخپل ژوند معنوي رمز وګڼی ، په دغه برخه کې دوی خومره چې په سابه خوړلو باندې ځانونه پابندې ګڼی په همدغه اندازه دخپل معنوي ژوند دلارښونې لپاره هم په نه زورزیاتی باندې ځانونه پابندبولي .

په هندي ژبه کې د (اهنسا) دویی مانا هم نه ټپي کول او نه وژنه ده ، خوپه پراخه مانا دغه ویی د نه ځورونې په مانا هم کارول کیږي .خویوځه چې باید په دغه ترڅ کې په پام کې ونیول شي ، هغه دادی چې په لاسی او قصدي توګه به نه وي .

نه زورزیاتی دګاندي له نظره هم په دوه لحاظه تعبیراوتفسیرشوی دی ، یوددغه اصل مثبته ځانګړنه ده او بله یې منفي ، منفي یې کیدای شي ، داوي چې دهرژوندي موجود لپاره دغه اصل کارول شوی دی ، مانا داچې هر ژوندي موجود ته باید په مادي اوجسمي اوهمداراز په فکري اومعنوي لحاظ زیان ونه رسول شي ، په دغه ترڅ کې د زیان رسونکي اونه زیان رسونکي موجودخبره نه مطرحه کیږي .

خوترکومه خایه چې ښکاري دګاندي مراد په دغه ترڅ کې یوازې په مثبته خوا کې دی ، هغه په دې باوري دی اوواېي : « زه به کله هم هغه څوک چې بدکوي او ناوړتیاوې یې پرفکر باندې برلاسې وي ونه شم زغملای »

ګاندي په دې باوري دی چې په هندی ژبوکې داهنسا مانا هم پراخه مینه ، پراخه اولویه ځان تیریدنه اودتولو لپاره خیرغوښتنه ده ، اوپه دې یې هم باور دی چې :

« که زه په رښتیاهم د اهنسا پیرواو پلوی یم ،نو زه باید له خپل دښمن سره دومره اوداسې مینه ولرم لکه چې له خپل پلار او زوی سره یې لر م ...)).

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماناداچې نه زورزياتی داسې مفکوره نه ده چې هغه بايد يوځوک اويوه ټولنه دځپلې کمزورۍ نښه وبولي ، نه، نه زورزياتی دځپلې فلسفې له مخې يوه پياوړې ربښتياده او يوپياوړې زړورتوب ، دګاندي په وړاندې هم دغه آر په همداسې بڼه مطرح دی ، ځکه يې له رښتيانې اوحقيقت سره يوشان اويوډول بولي ، دهغه په نظر نه زورزياتی هدف دی ، وسيله نه ده ، ګاندي په دې نه دې راضي چې دغه لوړمفهوم دوسيلې پړاو اودرجې ته راټيټ کړي ، بلکه هغه غواړي چې دغه مفهوم دمينې اودرنښت په پوله کې دهدف په کچه کې وساتي ، ځکه يوازنی څه چې ګاندي پرهغه باندې ډاډمن دي هغه دادی چې دی مينې ته ديوه اوچت حقيقت او واقعيت په سترګوګوري ، دده په نظر هيڅوک نه شي کولای چې دمينې او نه زورزياتي ترمنځ توپيررامنځ ته کړای شي ، همداده چې ګاندي په دغه اړه ډيرپخوا ويلي وو :

"In this age of the rule of brute force, it is almost impossible for anyone to believe that anyone else could possibly reject the law of final supremacy of brute force. And so I receive anonymous letters advising me that I must not interfere with the progress of non–co–operation even though popular violence may break out. Others come to me and assuming that secretly I must be plotting violence, inquire when the happy moment for declaring open violence to arrive. They assure me that English never yield to anything but violence secret or open. Yet others I am informed, believe that I am the most rascally person living in India because I never give out my real intention and that they have not a shadow of a doubt that I believe in violence just as much as most people do. Such being the hold that the doctrine of the sword has on the majority of mankind, and as success of non–co–operation depends principally on absence of violence during its pendency and as my views in this matter affect the conduct of large number of people. I am anxious to state them as clearly as possible……"

(Source: Young India, Ahmedabad, Wednesday, 11th August, 1920)

مانا داچې هرڅوک بايد دنه زورزياتي دمفکورې له مخې په دې وتوانيږي چې ديوه مطلق هويت خاوند شي اودځپلې پياوړتيا په خاطر بايد دنه زورزياتي پرلاره باندې ګام کيږدي ، يوه خبره چې په دغه اړه بايد وشي هغه داده چې ګاندي په ځپل وخت کې دغه لرغوني مفکوره دنوي عصر له غوښتنوسره سمه راپورته اودعمل ډګرته لکه چې مارتين لوترکينګ هم ويلي وو راوايسته ، ګاندي په ځپله هم په ځپلوليکنوکې په دغه اړه ځوځوځلې يادونه هم کړې ده ، ماناداچې ګاندي ديومعنويت پلوي انسان په

(c) ketabton.com: The Digital Library

توګه په هغو ټولو معنوي ورتیاووباندې پوهیږي ، هغه چې بشریت ته دلارښـوني پـه خاطروړمیراث شوې دي ، ګاندي په خپله وايي چې ده ټول آسماني کتابونـه لوسـتي اوپرهغـو بانـدې بـاوري دی ، همـداده چـې دده مفکـوره هـم دهمـاغو مقدسـو کتابوپرارشاداتو باندې ولاړه ده ، ګاندي په دغه ټکي باندې هم باوري دی لکه چې په قران کریم کې رانازل شوي :

يا يهاالذين امنو استعينو بالصبروالصلوه ، ان الله مع الصابرين

ژباړه : ای ايمان والو ، دآخرت دثواب ترلاسه کولو پـه خاطرپـه صـبراولمانځه سـره دمرستې غوښتنه وکړئ ، بې شکه چې خدای له صبرکونکوسره دی ، (سـيقول ، ۱۵۲ او۱۵۳ اياتونه)

په نه زورزیاتي کې دپوهانوپه نظر دوه ټکي په ځانګړې توګه دپاملرنې وړ دي ، دغـه ټکي لومړی ځاني دسپلین (Self Discipline)او دویـم یـې نفسـی مجادلـه (Self Renunciation)

دی ، په دغه اړه اوس په خورا آساني سره سړی ویلای شي چې په الهي کلام کې دغه دواړه اصله دیوه داسې انسان په وړاندې چې هغه ددوو ټکو (صبراو عبادت) په مانـا پوهیږي دیوې خورا مهمې سپارښتنې مثال لري ، ګاندي په دغه رمز باندې پـوهیږي ځکه نو هغه عدم تشدد ته دداسې یوه مفهوم په نظر ګوري چې هغه دهرچـا اوهـرې عقیدې دپیروانو لپاره دمنلواو عملي کولو وړدی ، که چیرې انسانان په رښتیاهم پـه دغه اړه په رښتینې توګه ددغې ډالۍ دلاس ته راوړلو هڅه وکړي ، هغه کولای شي په ډیروهغو ستونزو چې بشريې په خپل ژوندکې لري او یاورته ناحله بریښي بریالی شي .

دنه زورزیاتي عمل اوتګلاره دهغوی له خوا چې نه غـواړي دتابعیـت اوتسـلیمۍ پـه بڼکیل کې راښکیل شي عملي کیږي ،هغوی ،چې په خبله مبارزه کې دخپل کـړکیچ دحل لپاره نه زورزیاتی (عدم تشدد) یوازنی ګټوره لاره بولي .

نه زورزیاتي عملا هغه هڅه نه ده چې دهغې په ترسره کولوسره به خوک لـه کـړکیچ ځخه ځان پر یوه خواکړي ، بلکې داهغه یوازنې مثبت ځواب دی چې دهغه په مرسته سړی کولای شي له خپل ځواکه په ګټوره اوموثره توګه کاروالخلی اویایی پـه عمـل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې پلی کړي . دګاندي ساتیاګره هم پر دغه اصل راڅرخي اوپه دي ټینګارکوی چې رښتیا بایددمیني او سم عمل له لاري دټولني اووګړي دکرکتراوخصلت ځانګړتیا شي ، ددغې تګلارې غوښتنه داده چې دتشدد په وړاندي په انفرادي اوټولنیزه توګه په خپل ټولنیز ، اقتصادي اوسیاسي چاپیریال کې ګام واخیستل شي .. لکه چې په دغه ترخ کې دګاندي دمالکې ساتیاګره ترټولو ښه او روښانه بیلګه یادولای شو.
عیسویانو هم په خپلواصولوکې داخبره منلې ده چې (خدای یعنی مینه)

Christians generally accept the proposition that 'God is love'. This leads to the logical corollary that the main enemy is hatred itself. Relying particularly on New Testament texts, such as the sayings of Jesus that "Whoever shall say [to his brother] , Thou fool, shall be in danger of hell-fire" (Matthew 5:22) and "anyone who hates his brother is a murderer" (1 John 3:15), Christians have interpreted the terms 'brother' and 'neighbour' (following the parable of the Good Samaritan) at their widest. And this means loving opponents and even enemies:

Care as much about each other as about yourselves...
Never pay back evil for evil...
If your enemy hunger, feed him; if he thirst, give him drink...
Do not let evil conquer you, but use good to defeat evil.
(Romans 12:16-21)

(وګورئ دپورتني مطلب په اړه په انګریزي ژبه دنه زورزیاتی ویبپانه)

په ختیزوټولنوکې چې یوشمیر ته یې دنه زورزیاتي زانګووې ورته ویلای شو، دغې فلسفي ددغوخلکودمعنویاتو پر شنه اوروښانه آسمان باندې تل خپله وړتیا او اغیزپه ژوره توګه ساتلی دي ، مانا داچې عدم تشدد ختیزانسان ته دهغه په معنوي ژونداوبرخلیک کې دیوې حیاتی اومهمې پدیدې ځای په نښه کړی دی ، همداده چې دلته دغې مفکورې ځان دپیاوړې معنوي ارزښت پراو ته رسولی دی ، ان دومره چې که له معنویاتو څخه دغه پدیده په یوه خوا کړو، هلته معنویت ته نورڅه نه پاتې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کیږي . دایوازې ګاندي نه دی چې په دغه برخه کې یې افکار باید مخکښ وي ، دفارسی اوپښتوژبوادبیات پرهغو وړتیاوو ډک دي لکه چې سانسکریت او پالي ژبې یې دهندي ګروهې په اړه انسان ته وړډالی کولای شي ، سنایی ، مولانا ، عطار ، دهرات دپیر اوهمداسې د پښتو ژبې عرفانی څیرې او میراثونه لکه روښان ، ارزانی ، میزاخان انصاري ، دولت ، رحمان بابا او دخوشال خان دکورنې یوشمیرنومیالي لیکوال او عارف شاعران په دغه برخه کې هغه څوک دي چې ددوی افکار دنه زورزیاتي او عدم تشدد ډیرښه استازي بلل کیدای شي . ماناداچې عرفان اوتصوف دشعراوادب په ترڅ کې له مذهبی لارښوونکو وروسته دآسیایی ادبیاتو دپاملرنې وړموضوع ده . همدغه ادبیات دي چې دغه سترانساني میراث ته یې په ډیره ښه اوهنري بڼه انعکاس ورکړی دی .

دعرفان اوسلوک مساله په ټولو سرچینو کې دپوهې غوندې اوهم له هغې سره انډوله طرحه موضوع ده ، عارفا ن او پوهان په دغه برخه کې له یوه اوبل سره هیڅ ډول توپیرنه لري او نه هم ددغه انسانی ارزښت په وړاندې توپیرته اهمیت ورکوي ، دهرشاعراو روحانی پرافکاروباندې نه زورزیاتی دومره برلاسی دی چې له هغه پرته یې فکراو ایجادبل څه نه وینې او نه یې انځورولی شي . دپښتو ژبې نومیالی شاعر اشرف خان هجري له هغو شاعرانو څخه دی چې دده په اشعاروکې دنه زورزیاتی یوه بیله او ژوندی نړۍ زموږ په واک راکړل شوې ده ، زه په دغه اړه له تاسې درنولوستونکو سره یوازې دعرفانی ادب پرپوله باندې نه تم کیږم ، موږ دغه تلپاتې ارزښت دهغو شاعرانو دایجادپرفضاباندې هم لیدای او احساس کولای شو چې هغوی له ژوند سره یوازې په مادي لحاظ ډیراوپه معنوي لحاظ لږ چلند کوي ان چې دوی هم په دغه ترڅ کې خپل هغه ایجادیات چې زموږ لپاره یوازې دهغو دایجادي تجربې په توګه اهمیت لري بیاهم د تفاهم اونه زورزیاتي دمبلغ په توګه زموږ په واک کې راکوي ، کله چې موږ د خوشال خان ختک دنومیالي زوی هجري غږ دبیجاپوراورنتمبور له دنګو کلاګانوڅخه اورو ، په هغو کې هغه ترنم او هغه ځوښ چې دخوشال په افکاروکې ژوند کوي نه لیدل کیږي ، هلته دغه شاعر لکه ځنګه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهغه ارادتی کلام ده ته د صبر قوماندہ ورکوي ، هغه څه موږ ته په داسې ژبــه وایــې چې هغه دصبراوتحمل ترټولو ښه او تلپاتې درسونه بلل شو:

ستا له ستمونو د وره چا وته فریاد کړم ولـه مې په غشو ما همت درته نیولی

ګاندي دهمدغواودې ته ورته آسیایي افکارو پرپخوزینو باندې دعدم تشدد دلوړتیـا آسمان ته راپورته شو، دده داندوژوند دغه پیاوړي فلسفه یوازې دیوه مـذهب ، یـوه عرفان او یوه سلوک په زړه کې رامنځ ته شوې فلسفه نه ده ، هسې چې دی په خپله نه شي کولای په دغه ترڅ کې ځان یوې ټاکلې عقیدې ته وسپارې ، دهغې لامل هــم دغه دی ،چې ده په خپله پوهه اوخپله ځیرکې سره ځان تردغې پولې راورساوه چــې خپل سپیڅلې هدف ته درسیدو لپاره یې یوه سپیڅلې وسیله یا تګلاره هــم غـوره کړه ، مانا داچې کله موږ دګاندي فلسفه یو ه ټولنیزه او سوله ییزه پاریدنه بولو ، دهغې لوی لامل هم دادی چې هم یې هدف سپیڅلی دی او هم یې هغه ته درسیدو وسیلې ، که چیرې له دغو دواړو (هدف اووسایلو) په یوه کې هم خلل وای ، نو په دغـه حـال کې به دده ساتیاګره په خپله یوه جعلی اودرواغجنه هڅه وای .

بله خبره چې دګاندي دعدم تشدد په اړه یې باید وکړو هغه داده چې دده تعبیرلـه دغې مفکورې څخه دادی لکه چې پاچاخان دده له خولې لیکي :

«... سبا له بمبی ته لاړم ، ګاندي جی دبرلا په کورکې و، زه هــم ورغلــم هلتـه ولاړم اوهغه سره اوسیدم ، یوه ورځ یې دعدم تشدد بحث شروع کړو ، نو ما ورته ووی چې ګاندي جی تاخو ډیرې مودې نه په هندوستان کې دعدم تشدد ســبق ورکـړی دی اوزما خو ډیرلږ موده وشوه چې پښتنو ته مې داســبق شــروع کـړی دی ، مـا سـره هغومره ذریعی اوکارکنان نشته خومره چې تاسره دي ، ته وګوره چې د ۱۹۴۲ کال په جنګ کې هندوستان کې خومره تشدد وشو، لیکن په صـوبه سـرحد کـې بـاوجود دانګریزانو دډیرظلم اواشتعال نه پښتنو تشدد ونه کـړو حالانکـه هندوســتان ســره تشدد دهغومره سامان هم نشته خومره چې پښتنوســره دی ، ددې پــه ځـواب کــې ګاندي جی ووې چې عدم تشدد دبزدل سړي کارنه دی ، دادیوه بهادرسړي کاردی او

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتانه دهندوستانیانو نه زیات بهادران دي ، دغه وجه ده چې هغوی تشدد ونه کړ...»
(جدوجهد ۶۸۵ مخ)

گا ندي په پښتونخوا کې

گاندي په ۱۹۱۸ کال کې دخپلوساتیاگرانو لپاره یوشمیرلارښونې په گوته کړې په دغو لارښونوکې موږ کولای شو ، دعدم تشدد او رښتیاینې هغه مرامې څه چې ددغې تگلارې لپاره دده له خوا لارښود وو په لاندې ډول سره ولولو:

ساتیاگرانو ته لارښونې

ساتیاگره کمپ ، نادیاد ، د۱۹۱۸ کال داپریل ۱۷

۱- رضاکارانو ته وړده چې ، دا د نه زورزیاتي کمپ دې ، دوی باید په هرډول حالاتو کې د رښتیا اورښتیانې امرومنې اودهغو پیروي باید وکړي .
۲- په ساتیاگره کې د لوړتیا اوځان لوړبللو لپاره ځای نشته ، په دې مانا چې د ساتیاگرۍ داصولو له مخې باید پرچا باندې فشار نه وي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- سر تمبه ګې اورخه په ساتیاګره کې ځای نه لري، ان دهغـوی پـه وړانـدې چـې پوهیږو زموږ مخالف دي باید ددوستۍ له مخې چال چلند وکړو، کلیوال هم بایـد پـه همدغه روحیه باندې وروزل شي . رخه اوکینه کولای شي زمـوږ مبـارزه لـه خپلـې وړتیاڅخه راوغورځوي .

۴- رضاکاران باید داپه یاد ولري چې دایوجهاد دی ،موږ په دې ځکه ټینګارکوو چـې موږ له دې پرته نورڅه نه لرو،اوکه داهم په سمه توګه ترسره نه کړو مانا داچـې مـوږ دخپل مذهب په وړاندې په څه کولو کې ناکام یو. ټول هغه څه چې دژوند اومـذهبي لاربښونو په ترڅ کې اړین اومهم دي ، هغه باید دلته په پام کې ونیول شي .

۵- موږ د واک اوځواک له برلاسي اوغرور سره مخـالف یو،اوهمداسـې دقـانون پـه وړاندې ړانده ،ځکه چې په دغه برخه کې بیواکه یو،خودابه ددې مانا هم نه لري چـې ګواکي موږ څه نه وینو، زموږ دنده داده چې موږ له ماموړینوسره ددوی دنورو کارو په برخه کې مرسته وکړو.

۶- موږ دلته هم دهغواصولو لپاره وړاندیزکړی ،هغه چـې مـوږیې پـه خپـل کـورني چاپیریال کې په پام کې نیسو، موږ باید دحکومت اوخلکو ترڅنګ دیوه داسې ځواک په توګه چې دیوې لویې کورنۍ جوړونکی اوعملي کوونکي وي فکروکړو.

۷- موږ باید له هغوی څخه چې له موږسره هم نظري نه دي ځان پـه یـوه خـوا نـه کړو،دابه زموږ دنده وي چې له دوی سره تړاو ولـرو او دوی دخپـل نظراوفکرپرخـوا راوکاږو.

۸ـ- موږ باید ددې لپاره هڅه ونه کړو چې ځان دچالاکۍ په دریځ کې واچوو،موږ باید هڅه وکړو چې ربښتینې اوپرربښتیا باندې باورمن واوسو.

۹- کله چې رضاکاران په کلیوکې تمیږي ، باید دکلیوالو دکړو وړو اواړتیاوو په پام کې نیولو سره دهغو لپاره دچوپړ تابیاهم وکړي ، هغوځـایونو تـه چـې کـولای شـی پـه پښوسفروکړي ددې اړتیانشته چې له ګاډوڅخه کارواخلي،په عین حال کې باید ځان له ساده ډوډۍ خوړلو سره هم آشناکړي .

۱۰ - هرمهال چې رضاکاران پرکلیوورځي ، دوی باید دکلیوالو اقتصـادي حالـت تـه جدي پاملرنه له یاده ونه باسي ، له هغوی سره باید د زده کړې په برخه کـې مرسـته

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړي اوهغوی ته باید دخپلې بیکارۍ په وخت کې خوښي اوخوشالي ورپه برخه کړي
.
۱۱- که دوی وخت لري باید دکلیوالوله ماشومانو سره دزده کړې په کارکې مرسته وکړي .
۱۲- که چیرې دوی (رضاکاران) په کلیوکې داسې څه چې هغه ددوی روغتیا ته زیانمن وي وینې هغه باید کلیوالو ته هم وروښیي اودهغو پام باید ورته راواړوي .
۱۳- په هرځای کې که رضاکاران داسې څوک وینې چې له یوه اوبل سره په خپل منځي شخړوکې ډوب دي، لومړۍ باید هغودې ته راوبولې چې په خپله له یوه اوبل سره جوړشي اوکه داشونې نه وي ، بیادې دهغوی ترمنځ منځګړیتوب وکړي .
۱۴- دوی باید دخلکوپه وړاندې دلوستلو دنده هم پرمخ بوزي ،کله چې دوی ساه اخلي اودمه کوي پرهغه مهال باید داسې څه چې دساتیاګرۍ دپیاوړتیا سبب کیږي له هغوی سره ولولي .
۱۵- په هرډول شرایطوکې دوی باید دهرډول وسلې کاروني ته اجازه ورنه کړي ،اوهم باید داله یاده ونه باسي چې دعدم تشدد دمبارزې اصلي موخه اوهدف دنه زورزیاتي پاسوالي اوساتنه ده .دعدم تشدد مانا داده چې په زغم سره خپله عادلانه جګړه پرمخ بوځو، دلته داپوښتنه نشته چې یوپربل باندې یوڅه وزغمو. عدم تشدد همیشنی بریالیتوب دی ، داسې چې کله هم ماته نه مني . راځی چې هررضاکارترهرڅه دمخه په همدغه رمزپوه کړو څوهغه بیاوکولای شي نورپرهغه باندې پوه کړي .
مهنداس کرم چند ګاندي

دعدم تشدد اوسني هندي کره کتونکي

دګاندي اودهغه دنه زورزیاتی په اړه یوه نظریه چې زه یې دهغه عام ذهنیت له مخې چې په هندکې په دغه اړه شته او کله کله یې خبره ان علمي ناستوته هم راغزیږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخپلې خيړنې اوکتنی په ترڅ کې دلته رالیکم ، هغه دا ده چې وايی ګاندي په خپل ژوند کې په دې ونه توانيده چې دخپلې فلسفې په رڼاکی دې يوامن اوآرام هند وستان ووينې ،دده کره کتونکی داهم وايی چې ده دهند دآزادۍ پرمهال په يوشمير عينې واقعيتونو باندې داسې سترګې پټې کړې چې هغه دده لپاره دژوند ترپايه پورې دروح عذاب شول ، هند آزادي واخيسته خو دغه آزادې په کومه بيه اوکوم نه زورزياتي ورته تمامه شوه ؟ په دې اړه ، ده دکانګرس دزياترو غړو په وړاندې دزړه نازړه چال چلند تګلاره غوره کړه، په دې چې ده فکرکاوه دی په دغه برخه کې برحق دی ، په دغه اړه بايد پر يوه ټکي باندې هرڅوک پوه شې چې ګاندي دنه زورزياتي پلار نه و، هندي پوهان او دګاندي کره کتونکي په دغه ټکي باوري دي چې ګاندي نه زورزياتی ،دهغه مفکوره ،اودهغه اصول لکه څنګه چې پيل شوي وو دعمل پرمهال يانې دآزادۍ پرمهال عملی نه شوای کړل ، د نه زورزياتي دفلسفې اوتګلارې ترټولو ګران او سخت اړخ دتاريخ په اوږدو کې داو چې ددغې مفکورې زياترو پلويانو هغه په عمل کې سمه نه ده تطبيق کړې ،داسې فکرکيږي چې دګاندي ستونزه هم په دغه پايله باندې پای ته ورسيده چې هند يې په دوو برخو وويشه ، دهندو اومسلمان خبره ، دهند اوپاکستان خبره خو دده ترسترګولاندې دهمدغې مفکورې په درشل کې دعدم تشدد ترسيورې لاندې په درانه تشدد سره عملی شوه ،همداده چې اوس دهند اوسنی نسل په دغه برخه کې په دې نه دی باوري چې دغه تګلاره بايد دخپل ټولنيز او سياسي ژوند لپاره د مرامي تګلارې په توګه ومنی . دوی داهم نه مني چې له دغې لارې به هند دنيکمرغۍ په لور ګامونه اوچت کړي ، اوس نو ، په دغه اړه سړی په څه شان کولای شي حکم وکړي چې هند په عدم تشدد سره آزادشو، که همدا اوس په هند کې له هغو زړو کسانو څخه پوښتنه وکړې چې دوی ولې د پارتيشن پر وخت له اوسنی پاکستانه په شړلو محکوم شول ، دوی همدا خبره کوي چې که داعدم تشدد وچې مليونونه يې تراوسه پورې دردونه زغمي ، نو تشدد به څه شی وي. مانا داچې داشان خبرې دګاندي او دهغه د نه زورزياتې دمفکورې په اړه نن سبا دهند دځوان نسل له خوادپوښتنې وړ خبرې دي . کله چې مورډ ګاندي او دده دفلسفي فکر په اړه خبرې کوو ، نودا راته څرګند يږي چې دده عمل او وينګ په عمومی لحاظ

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهند دويش پرمهال دده دتگلارې له اصولو سره برابر تيا نه کوله ، په دې مانــا چــې دی په عملي توګه مخکې تردې چې دانسانې ټولنی او انسانيت په تــرخ کــې خپلــه تګلاره پلې کړي ،دويش پرمهال ددې پرځای چې يواوچت انساني شعار چې هند بايد نه وای تجزيه شوی رامنځ ته کړي حوادثو په داسې يوعمل ورمخه کړ چې دهغــه پــه ترخ کې دی ترهرڅه دمخه عملآ ديو خورا پياوړی هندوپالي چا پرکرښه لکــه چــې محمدعلی جناح دمسلمانانو په مخ کې راوپړکيده ودريده ، سره لــه دې چــې ده پــه دغه برخه هيڅ هم نه دي ويلی خوعملآ دهغوپه څنګ کې پاتې شو چې هندوســتان يې دهندوانو لپاره غوښت اوهغوی يې له ځانه بيل وبلل چې دپاکستان په نامه دلــوی هند له پيکرې څخه بيل شول . ان دده دلارې نوميالی پيرو پاچا خان هــم پــه خپــل اثرکې دغه ټکي ته (دکانګريس بې وفايی) نوم ورکړ او په هغه کې يې خپله ګيلــه ترهرڅه د مخه له ګاندي جې څخه وکړه ځکه دهمدغې تګلارې له امله وه چې دوی خو دهند دنيمې وچې دآزادۍ ژمنه سره کړې وه نه دهغې دويش .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهند له وروستی ویسرای اوهغه له میرمني سره د ګاندي له دغې کتنې وروسته
یوځو ورځې وروسته هند تجزیه شو .

دهند تجزیه دآزآدی په نامه ده او نورو کانګرس مشرانو له انګریزانو سره ومنله ، کله چې پاچا خان ددغې آزادی په وړاندې دمخالفت او نه منلو غږ پورته کړ، دی لـومړنی سړی و چې دهغه په خوله یې لاسونه ونیول او ورته ویې ویل چــې اوس کــار ترکــار تیردي باید دادزهرو غړپ ترستوني تیرکړو، پاچاخان بیاهم ورته وویــل چــې زمــوږ اوتاسې پیوستون خو دهندد آزادی لپاره په دغه شان لکه چې تاسې اونهرو یې عملي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوئ نه و. دوی هغه ته یوازې پورتنی ځواب ورکړاو په دغه حساس وخت کې پرهغه دریځ کې چې هغه دانگریزانو هیله اوموخه وه آرام پاتې شول ، کله چې ولسونه سره تباه شول ، کله چې له یوه اوبل لوریه خلک په تښتیدو او وتوشول ، گاندې پرهغه مهال حیران شو، او په ډاگه یې خپله دغه تیروتینه ومنله او دایې لاورزیاته کړه چې په دغه کار سره دده د ژوند دوې لسیزې رالنډې شوې .، مانا داچې دغه کار دده په وینا دده ژوند را لنډ کړ.

مامخکې وویل چې گاندي په یوزیات شمیر هیوادو او ټولنو کې د یوه نامتو اتل په توگه ومنل شو، اوهغه په دغه ټکي چې گاندي یوسیاسی لارښود و، دگاندي په اړه دبهرنیانو خبرې له هغه عام ذهنیت سره توپیرلري هغه چې په هندکې دده له مړینې وروسته اوان نن هم برلاسی دی ، باندنیوکسانو اوڅیړونکو دی په هند کې دننه نه دی څیړلی او نه یې مطالعه کړې دي، ددوی ستاینه زیاتره داسې بڼه لري چې سړی نه پوهیږي دوی گاندي ستایې اوکه هغه لرغونې فلسفه چې هغه نه زور زیاتې دی ،دگاندي کره کتونکي دامنې چې دگاندي دژوند اصول پرعدم تشدد باندې ولاړوو ، خو داچې وایی ددغو اساساتو په زور په یوه بریالۍ پایله باندې واوښت داخبره بیادهغوی لپاره دپوښتنې وړده . باندنی پوهان هم دده په اړه په دوو برخو ویشل شوی دي ، یوه هغه ډله اوبرخه ده چې هغوی عدم تشدد ته درناوي کوي اودهغه له مخې دگاندي نوم هم په دغه ډگرکې په درناوي سره یادوي . بله ډله هغوی دي چې د هند دخپلواکۍ غورځنگ څیړی چې په دغه برخه کې یې دڅیړنو ژبه اوتگلاره په تمامه مانا بدله ده . مارتین لوترکینگ هم دگاندي دغورځنگ عملي تگلاره ستایې لکه چې په ډاگه داوایي چې :

((عیسی موږ ته د نه زور زیاتې ستراتژې راکړه ، خو گاندي په دغه ترخ کې موږ ته تاکتیک را په گوته کړ)) .

سړي په دې پوهیږي چې مارتین لوترکینگ په دغه اړه ترهرڅه دمخه دتاکتیک خبرې ته اهمیت ورکوی اوپه دغه ترخ کې دده هدف گاندي دهغه په سیاسی لیدرشیف کې دی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه پر دغې يادونې پسې داهم وليکل چې نړۍ اوانسان ته دګاندي ميراث داو چې په زغرده يې نړۍ ته داوښوده چې انسانان کولای شي خپلو هدفو ته پرته لــه دې چــې زورته لاس اوږدکړي ورسيږي ،دده حرکت ديووالي او يوموټي توب استازی و، دغــه حرکت وکولای شول چې خلک سره راغونډ اوپه خپل يووالی سره يې دبــري پرلــور لارښونه کړي .

ما مخکې ياده کړه چې علمآ دنه زورزياتي په برخه کې دعملی کولــو موضــوع خــورا ګرانه اوپيچلې ده ، تاسې ټول په دې ښه پوهيږئ چې په دغه لاره کې ترګاندي دمخه دبودا اوترهغه راپه ديخوا حضرت عيسی اوپه زرګونــو اســلامی عارفــان مخکښــان وو.چې زياتره يې په خپل وخت کې په يوه ناکام برخليک کې نيمه خواشول.

په اوسنې هند کې هم د نه زور زياتې دتګلاري په باب ځيرونکي ، ليکوال او پوهان او آن عام خلک په دې نظر دي ، چې که ګاندي په دې پوهيدای چې هند بــه يــوه ورځ داسې پياوړې ځواک کيږي ده به کله هم دالاره نه وای غوره کړې ، ده ان پــه خپــل وخت کې ونه شوای کولای چې دهند خلکو ته په رښــتيا ســره دقناعــت وړ ځــواب ورکړي ، په عامو خلکو کې داهم ډيرعامه خبره ده چې که دی د نه زورزيــاتې پلــوی اوپاسوال وای ، نو دده انځوربه په هغه څه باندې چې دتشدد مور بلله کيــږي اوهغــه پيسې دي، نه چاپيده. ددې خبرې مانا په خپله دهغوی لپاره چې دی يې دخپل ملــې مشرپه توګه منلی تراوسه نه ده روښانه ځکه نو دهغو ی يوه ډلــه (لکــه دســوبهاش پلويان) په دې نظرهم ده چې وايی : ګاندي چې دکومې ايدې لپاره ټول عمر خواري وکړه په عملی اوسياسی توګه (نه په معنوي لحاظ) يوه ماته تګلاره وه ځکه يــې دی خپله هم قرباني شو .په داسې حال کې چې ګاندي خپله دغه قرباني يوه ځان تيريدنه بلله اوهغه په دغه ډګرکې پرځان باندې عملي کړه .

(c) ketabton.com: The Digital Library

Nehru addressing a huge throng at the Ramlila grounds in New Delhi Feb. 1, 1948, the day following Mahatma Gandhi's funeral

(c) ketabton.com: The Digital Library

درپیم خپرکی

ګاندي اوسرحدي ګاندي

... حقيقت دادی چې عدم تشدد دهغوی پاليسی وه او زموږ عقيده وه اوده .

پاچا خان

دپاچاخان پورتني خبره هغه مهال دده له خولې راووته چــې هندوســتان دده هغــو ملګروچې له ده سره يې ژمنه کړې وه چې دوی به دهندوستان دخپلواکۍ لپــاره پــه يووالی او پيوستون سره تربري پورې جنګيږي په دووبرخو وويشه ،کله چې انګريزانو وغوښتل دهند نيمه وچه تجزيه کړي دوی هم ورسره شول او پاچاخان يې دليوانــو (پاکستاني واکمنانانو) او پرانګانو(انګريزانو) په منځ کې يوازې پريښود...

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهنددنیمې وچې په تاریخ کې چې د نه زورزیاتي خبره رامنځ ته کیږي ، هلتــه دوه نومونه کله هم له یوه اوبل څخه څوک نه شي بیلولای چې هغه مهنداس کــرم چنــد ګاندي او عبدالغفارخا ن دي، یودګاندي په نامه مشهورشو او بل دســرحدي ګانــدي ، یوه دعدم تشدد په تیوري کاروکړ ، خو دویم په عمل کې دهغې لپاره لاس په کارشــو اوهغه یې دآسیاپه یوه داسې برخه اوداسې قام سره دعمل ډګرته راویسته چې هغوی کله هم خپله ساده خبره په ټیټ آواز سره نه وه کړې ، یوه ځان درام ترنامه لاندې په یوه معنویت پورې وتاړه اوبل د رحیم ترسیوري لاندې دبشریت لپاره دعدم تشــدد دمینې تخم په خپله پراخه لمنه کې واچاوه او دانساني کروندې په الکــه بانــدې یــې دهغه په کرلولاس پورې کړ.

دواړه پریوه خوله شوي وواوپه دې یې باورو چې دغه تګــلاره زمــوږ پــه زمانــه کــې دانساني ژوند اوتمدن ، معنویت او مینې یوازنۍ ژغورندویه تګلاره ده چې لــه هغــې پرته انسان نه شي کولای دخپل ژوند بدمرغیوته دپای ټکی کیږدي .دهمدغه مرام او موخې پربنسټ دوی یوې داسې فلسفې ته کاروکړ چې دهغه په زور یې له یوې خــوا ځان دزمان له داسې ښکیلا ک سره چې لمریې د نیواکې واکمنۍ پرسیمو باندې نــه پریوت مخامخ کړ اوله بلې خوا یې دخپلوملتونو دبیا ژوندیتوب اوروزنې په برخه کــې په هغه ویاړ باندې لاس پورې کړ چې دهغو له مخې خلکو دپلار ، فخر اوپاچاپرویاړنو باندې سرلوړي کړل ، ګاندي د بپو(پلار) او غفارخان د پاچا خان اوفخرافغان په نامه یاد شو ل .

دغه پاچا خان دخپلې زما نې په یوه واکمنه اوبډایه کورنې کې چې له نژدې یوې پیړۍ یې په دغه سیمه کې دپلرونو او نیکونو نومونه په خانانواو واکمنانانو کــې یادیــدل د ۱۸۹۰ کال په شاوخواکې په چارصده کې زیږیدلی دی ، دی دمحمدزیو واکمنانانو چې دهنددنیمې وچې او افغانستان دتاریخ دنولسمې پیړې په شپوورځوکې په سیاســی ، اقتصادی او کلتوري لحاظ دپاملرنې وړ کورنې وه ، رالوی شو ، دپلار(بهرام خان) دویم زوی و ، دښوونې او روزنې په برخه کې یې دخپل وخت علوم پــه عصــری او دودیــزو ښوونځیواو پوهنځیو کې ولوستل ، ان چې په نامتو پوهنتون علیګړ کې یې هــم یــوه موده په لوستلو باندې تیره کړې ا وددغه پوهنتون په نو میالیو کې دده نو م هم ثبت

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی ، داچې زه نه غواړم دده دژوند په ډیرو جزیاتو باندې خبرې وکړم ، داوړبولم چې زما ددغې لیکنې لوستونکي زموږ ددغه نومیالي لاربنود او مشر ژوند لیک په خپله دده (زما ژوند اوجدوجهد) کې په هراړخیزه توګه ولولی ، زه به دلته یوازې په دغولاندې ټکو باندې په لنډه توګه دخپلې موضوع سره په تړاوکې رڼااچوم .

۱- پاچا خان او نه زور زیاتی ،

دلته اوهلته ډیرخلک په دې باوردي ، وایی او لیکي چې پاچا خان دعدم تشدد خبره له ګاندي څخه راکاپي کړه او دهغې پربنسټ یې دخپلې مبارزې تګلاره پرانیسته ، په داسې حال کې چې داخبره نه ګاندي کړی او نه هم پاچا خان په دغه اړه په ډاګه دغې موضوع ته اشاره کړې ده ، داځکه چې ګاندي جي په خپله لکه چې دمخه یې یادونه وشوه نه زورزیاتی ته دخپلې ایجادي تګلارې په سترګو نه ګوري ، بلکې په خپلو ټولولیکنو کې په دغه ټکي باندې ټینګارکوي چې په انسانی ژوند او تاریخ کې دغه تګلاره یوه لرغونې تګلاره اولاره ده چې دوی هم په دغه لاره باندې په خپل وخت کې ګام پورته کړی دی .

کله چې دپاچاخان په لیکنو او کړنو کې په دغه اړه څه لټووا یایې لیکو ،هلته هم په ډاګه له دغه ټکی سره مخامخ کیږو چې :

"There is nothing surprising in a Muslim or pathan like me subscribing to the creed of nonviolence .it is not a new creed . it was followed fourteen hundreds ago by the prophet all the time he was in macca"

badsha khan

« په دې کې هیڅ دحیرانې ځای نشته چې یومسلمان او یایوپښتون لکه ماغوندې دنه زورزیاتی لاره څاري ، داکومه نوې خبره او مفکوره نه ده ،بلکه داتګلاره له هغه مهاله چې پیغامبر څوارلس سوه کاله دمخه لاپه مکې کې و پیل شوې ده »

ماناداچې داخبره اوس یوڅه ګرانه ده چې سړی یې ووایی اویایې ومني چې پاچاخان به له ګاندي دامفکوره اخیستې وي ، ځکه چې زه ددوی دواړو په اړه یوازې یوڅه چې نوي یې دلته وړاندې کوم ، دادی چې نه پاچاخان اونه هم ګاندي دعدم تشدد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایجادګروو ، بلکه دوی دواړه په دغه لاره کې ددوو بیلو عقیدو دپلویانواو پیروانو په توګه ددغې انساني لرغونې فلسفې لپاره په عملي توګه په خپل عصرکې درسالت لرونکو اوسترګورو انسانانو په توګه راوړاندې شول ،سره یو شول او دغه له پامه لویدلې او یاهم دکتابو پرپاڼوکې خوندې پلرنی فلسفه دوی دواړو په یوه شان عملاًدژوند او ټولنې په مخکې د خپل عصر له غمیزو څخه دوتلو په اړخ کې رامنځ ته اوهغه یې په جدیت او مسوولیت سره دخپل ژوند اومبارزې سره پتلیز او پرمخ بوتله .
که ووایو چې دابه ددغو دوو لارښوونکو له خوا دخپلوعقیدو ترسیوري لاندې رامنځ ته شوې وي ، داهم سمه نه ده ، په دې چې په نه زورزیاتي کې ترهرڅه دمخه یوازې مذهبي آر نه ، بلکې دیوه پراخ انساني مفهوم په توګه دپاملرنې وړدی داسې چې پرمذهبو باندې سیوری غوړوي او دهغو په رڼاکې په خپلوټولنوکې خپل اغیزمنتوب ساتي .
زما په فکر دپاچا خان په اړه دوه څیزه په ځانګړې توګه دیادونې وړ دي یودعدم تشدد اسلامي او افغاني کول اوبل دغې پدیدې ته لکه دګاندي اوددغې فلسفي دنورو لارښوونکو غوندې دیوه لرغوني انسانی اصل په توګه وده اواهمیت ورکول دي .
برسیره پردې یوشمیرنورې مسالې هم شته چې پاچاخان دهغو دسمون لپاره بنسټیز فکرکوي چې په هغوکې ددې لاندې ځانګړنو یادونه کیدای شي :

— دپاچا خان لپاره نه زورزیاتی په خپله دبدیوپرضد یوه داسې ننی جګړه ده چې دهغې په مرسته انسان په یوګړی اوډله ییزه توګه کولای شي د ډار، قهر، کینې اوتیري پرضد عملي جګړه وکړي ، دده په نظر دده ټولنه په آسیاکې داسې یوه ټولنه اوقوم دی چې دوی کله هم ځان له پورتنیوټکواوځانګړنو څخه پر یوه خوا نه دی ساتلی ، ماناداچې له دوی سره ډار، قهر، کینه اوتیرې دیوه فن اومهارت په توګه روزل شوي اوپه رواني اوفزیکي توګه یې ددوی ټولنیزاو فرهنګی جوړښت له اوږدې مودې راپه دیخوا ترخپلې اغیزې لاندې راوستی دی ،همدغه ټکي دي چې دوی یې په ټولنیزو اونورو نیمګړتیاوو باندې ور اړولي دی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاچاخان په دې باورلري چې دغه منفي ځانګړني حیوانی جـرړې لـري چــې بایـد دهغودلرې کولو په لټه کې شو ، دی په دی هم پوهیږي اودامني چــې مـوږ حیــواني طبعیت لرو،هغه زموږ په جوړښت کې اخل شوی ، خوله دې سره سره موږ انسانان هم یو اوځان په انساني ارزښتونو باندې ترحیواني هغوښه سمبالولای شو.

دهمدغه تحلیل له مخې پاچاخان غواړي ددغو ستونزو په وړانــدې ســخت مقاومــت وکړي اودغه بدمرغی چې په خرافاتی توګه یې دپښتنې ټولنې ژوند ترخپل کنتــرول لاندې راوستی له دغوپه بدمرغیوکې ډوبو خلکو پریوه خواکړي ځکه نو ددغې سمونې لپاره دده په نظر یوازنی لاره عدم تشدد او امن دی چې کله پرټــولنیز نظــم بانــدې برلاسی کیږي ، دهغه له برکته انساني ژوند له شکه پرته په یوه نوی بدلون او تحــول باندی پای ته رسیدای شي .

پاچاخان دخپلوښوونو په ترڅ کې غواړي چې خپله ټولنه دپــوهې اومنطــق پــه ارزښتونوباندې وپسولي ،

څه فکربايد وکړو چې دپاچا خان ولې دغه مهم اصل ته ورفکرشو، پــه دغــه اړه دده لپاره ترټولومهمه خبره داوه چې باید دده ټولنه زده کړه وکړي ، زده کــړه دده لپــاره هغه لومړنی‌طرحه ده چې دی یې د ډار، وحشت ، کرکــې ، ځــان غوښــتنې اونــورو بدمرغیو لپاره دعلاج یوازنې لاره بولې ، مدرسې اوښوونځي جوړول اوهلته دهلکــانو اونجونو روزل هغه تګلاره وه چې انسان په عملی توګه پرپورتنیوځانګړتیــاوو بانــدې دبرې پولې ته رسوي ، دپوهې اومنطق پربنسټ دیوې ټولنې جوړول هغه تګــلاره ده چې انسان د انسانیت لوړو پوړیو ته رسوي ، پاچا خان په دې باوری دی چې دده پــه تیرنسل کې څه ډول کسان ، پوهان او دمعنویت دلارې لارښونکي رامنځ ته شوي وو آیا دده په زمانه کې دغه چانس دده دخلکوپه برخه کیدای شي ؟ دی په دې باورې دی چې دا کارپه هغه حال کې شونی دی چې دده ټولنه یوځل بیا هغه وړتیــا دځــان کړي ، هغه چې ددوی پخوانو دپوهې له لارې دپوهې په مرسته دځــان کــړې وه . دی ددغه کارلپاره په رښتیني توګه لاس په کارشو هم یې خپله دچا خبــره ځــان ملاکــړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوهم يې دنورو لپاره دخپلې تګلارې اواصولو له مخې زده کړه اوسبق دپښتنې ټولنې د ودې او پرمختګ يوازنې لاره وبلله.

ــــ پاچاخان دانسانيت يوپښتون خواخوږی و ،

پاچاخان په داسې يوه زمانه کې راوپړکيد چې دهغې په ترخ کې انسان اوانسانيت دخپل انفرادي اوډله ييز جوړښت په ترخ کې يوه څرګند عاطفی سيوري ته اړتيا درلوده ، شلمه پيړۍ دانسان اوانسانيت لپاره له دردونو اوغمونو ډکه پيړۍ وه ، داسې چې ترننه هم ددغې پيړۍ دپيل هماغه حيواني غرور ديوشميرانسانانوپه ذهن اوضميرکې ژوندی دی ، تراوسه هم دوی د لومړۍ او دويمې جګړې له بدمرغيوڅخه عبرت نه اخلي اوتراوسه هم په دې لټه کې دي چې دانسان دبدبخته کولو په برخه کې په څه شان ګام اوچت کړي ، پاچاخان د لومړۍ ، دويمې نړيوالې جګړې اودهغود بدمرغيو ننداره په خپلو سترګووکړه ، دغودوو جګړو په مليونو انسانان دهيڅ لپاره پوپناه کړل اودانسان په وړاندې يې ديوې انسانی غميزې يوخورا بدرنګ انځورراوړاندې کړ، پاچا خان ددغو بدمرغيو په زړه کې رالوی شو او ددغو ټولو بدمرغيو په زړه کې يې خپلې مبارزې او هڅې ته ملاوتړله ، اوهغه يې دهند په نيمه وچه کې په يوه غورځنګ باندې واړوله . پردې برسيره پاچا خان په دغه موده کې پرنړيواله غميزه پرسيره دهند په نيمه وچه کې هم يوه درنه تراژيدي وليده چې هغه ددغې نيمې وچې ويشنه وه ، داپه خپله داسې يوه انګيزه شوه چې دهغې په ترخ کې دپاچا خان مبارزه دهرې ورځې په تيريدو سره بياوړې کيده او پخيده ، او په دغه ترخ کې دی دومره په انسانيت باندې وځوريد چې بيلګه يې دهند په نيمه وچه کې خورا لږه وليدل شوه ، همداده چې دی دغې انساني خواخوږۍ په يوه درانه اوسترخواخوږي باندې بدل کړ، داسې چې دهغې له مخې په خپل قوم اوسيمه کې دهرچا لپاره يومنل شوی او ددرناوي وړلاربښود شو، موږ وينوچې په پښتنوکې داډيره نادره خبره وه چې په هغوی به يوخوک او يومشر دهغه په ژوند نې په اوچتودرناويو سره يادشوی وي ، خو پاچاخان يوازنی ځوک و، چې په دغه برخه کې يې يوازې له دې امله چې انسانی خدمت اوچوپړ ته يې له عاطفې اوخواخوږۍ سره يوځای په

(c) ketabton.com: The Digital Library

رښتيني توګه ورودانګل په خپل وخت کې نه يوازې خپلوخلکو په درنښت ومانه بلکه دسيمې اونړی دحساسواوانسان دوستوپه منځ کی يې نوم په وياړسره يادشو.
ددغه کاريوازني لامل داو چې دده زړه اوفکر دواړه په عمـل اونظرکـې دانسـان پـه خدمت کې شول . ددغه ټکي ماناداهم ده چې ده په خپل وخت کې په شعوري توګه دانسان لپاره ترعصرلوړفکروکړ ،ده خپل قوم ته د رښـتيايني ، وفـا ، او خواخـوږی داسې درس ورکړچې دهغه په مرسته يې خپل قام په ميړاني سره دنوي نړی اوتمدن په لور ورلارښونه کړ. داوه خواخوږي اوداوه ديوه فکرهغه انساني هڅه چې دهغې لـه مخې په خپل قوم کې دپاچان اوفخرافغان اوپه نوروټولنوکې په نورو خواخوږو اودرنو نومونو باندې په سرلوړی سره يادشو.
دپښتو غزل پلار هم دې دفخرافغان په اړه پرهغه مهال چې په ۱۹۸۸ کال کې يې لـه نړی سترګې پټې کړې وويل :

فخرافغان لاړ

چې داعي و تل دامن او د امان لاړ يو پيکر دپيرزويني دانسان لاړ
هسې نه چې پاکستان په هندوستان لاړ دادغم خبر يې نن په کل جهان لاړ
چې غرور دپيرنګي يې و مات کړی د دنيانه نن هغه سپين ږيري ځوان لاړ
اوس به تل دحريت ګلان تازه وي پسرلی که دپښتون دګلستان لاړ
په خندا لکه دګل و په اغزوکې چې و تل دقام په غم خيږي ګريوان لاړ
پسته ډير ځلانده ستوري يې پرې ايښې په دا څه شی که مو دا ما ه تابان لاړ
چې مدام به افتخار دقام اوملک وي نن هغه ميړنی ځوان فخر افغان لاړ
حمزه فکر دتاريخ کړه هاتف ووې :
« ای الله يغفر له » لوی مسلمان لاړ
(۱۹۸۸ جنوري ۲۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲) پاچاخان ،

خپلې فلسفې په برکت په نوي تمدن ورګډ شو

... زما مذهب رښتيا ، مينه ، محبت اودخداى دمخلوق خدمت دى

پاچاخان

ښايي داهم دډېرکسانو لپاره ديوې معما ځاى ولري ، ښايي ډېريـې ونـه منـې چـې پاچاخان دخپل فلسفې ليد له مخې په يوه مدني ټولنه باندې ورګډشو، کيداى شـي تاسې ته به دهندپه نيمه وچه کې دپښتنو اند اوژوند هم داسـې ښـکاره شـي لکـه دافغانستان دپښتنو په شان ، همدغه ټکى کله کله داتيروتنه هم رامنځ ته کوي چې زياتره افغانان دپښتونخوادپښتنو په اړه هم دافغانستان دافغانانو په شان فکرکـوي ، ان کله کله خو داهم پسې وايي چې دوى نورهغه څه ، هغه ارزښتونه چې افغانان يـې لري له لاسه ورکړي ، مانا داچې په نوي ډول پښتنوکې يې شميري .
زما لپاره ددغه بحث په ترځ کې همدغه ټکي په ځانګړې توګه دپاملرنې وړټکى دى ، په دې مانا چې دغه ليد په خپله پښـتنې ټولنـه کـې پـه ټولنيزلحـاظ دټـولنيزې

(c) ketabton.com: The Digital Library

قانونمندۍ له مخې په دوو برخو (پرمختللې) ، او د(پرمختګ په حال) یــا وروســته پاتې باندې ویشلې ده ، چې لومړی سستم په کوزه اودویم په بره پښــتونخوا بانــدې اطلاق کیدای شي .کوزه پښتونخوا له شکه پرته داقتصادی اوټولنیز سستم له مخــې دهندد نیمې وچې په سستم کې راځي ، ددغې سیمې پښتون ذهنیت د افغانستان له هغه سره په هراړخیزه توګه توپیرلري ، وګورئ داکوزني پښتانه دي چې دنوي تمدن له ښیګړو سره له نژدی یوې نیمې پیړۍ راپه دیخوا آشنادي اود ژوند تګلــوری یــې پرهغه خوا باندې روان اوعیارشوی دی ، ښاري ژوند اودنړیوال کلتوراغیز له ډیرپخوا څخه پردغو خلکو باندې سره له دې چې موږ یې د ناخپلواکو وروټوپه نامه سره یادوو برلاسی شوي او دټولنیزخوځون لوري یې دنوي عصرپه لور په هر اړخیزه توګــه روان دي . زده کړه ، دنوي تمدن لــه ځانګړنوســره آشــنایې ، ښــوونځی اوس پــه کــوزه پښتونخواکې دژوند له اړینوځانګړنوڅخه بلل کیږي ، دمدني ټولنې جوړول اوپه هغې کې دمدنې ټولنې مقررات په پام کې نیول اوس دپښتونخواکې په ښاري ژوند کې په یوې منظمې ټولنیزې قانونمندۍ باندې اوښتي دي ، ان چې ددغو ارزښتونوله مخې اوس ددوی اړیکي له لویدیزو ټولنوسره ټړل شوی ، ددوی د ژوند یوه مهمه برخه په مستقیمه اوغیرمستقمه توګه اوس له لویدیزژوند اوپرمختګ څخه اغیزمنه ده ، چې داګردې نښې نښانې اودغه پرمختګ ددغو پښتنودژوند پرټولو برخو بانــدې خپلــه خرګنده اغیزه او ټاکونکی رول لرلای شي . زه په دې باوریم چې له دغه شان حرکت سره اړوند دپاچاخان اودهغه دهلوځلواغیزپه مستقیمه توګه دپاملرنې وړدي ، په دې چې دپاچاخان فکري تمایل په رښتینی توګه نوردنولسمې پیړۍ دلومړیو کلونو تمایل نه و،هغه تمایل چې پښتنوهلته یوازې دواکمنی اوبرلاســي لپــاره فکرکــاوه اویــایې پرسیمه باندې دخپل تیرخوبونه لیدل ،نه ، دې دپښتون فکري تمایل دودې اوسمونې لپاره دشلمې پیړۍ په ترخ کې داسې لکه اروپایې سمونوالي (ریفورمستان) ودریــد، دده لویه ستونزه له خپلې ټولنې اوخپل عصرسره داده چې دی نه شي کولای خپلــو لوړو غوښتنوته دیوه مرکزي سستم اوواکمنې دمرکزیت ترسیوري لاندې کاروکړی ، ځکه یې دفکري تمایل اغیز په پرپښتنې ټولنه باندې په کمزوري اوکمرنګې ډول سره ډیر ورو ورو راڅرګند شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دادپاچا خان فکري تمايل و چې پښتون ته يې دنوی فکر شعور ورکړ، اودغه ځواک يې په آرامی اوسولې سره ددې جوګه کړچې ځان دې د هغه وچ پښتنې قالب څخه راوباسي هغه چې دپيړيوپه اوږدوکې دپښتنو د وروسته والي لامل شوی و. يوشميرخلک ښايې ووايې چې دپښتنو دغه نوي خوځون په پاچا خان پورې اړه نه لري خو زه وايم چې داپه تمامه په دغه بهيرپورې اړه لري ځکه چې دغه نظريه په خپله له يوه سوله ييزحرکت اويوه ځانګړي زما نې واتن سره ملګرې و ه چې دپاچاخان په عصرکې يې آني اثر په ظاهري توګه ډيرکمزوری ښکاريده خو له دې سره سره بياهم دغه بهيررامنځ ته شواو وده يې وکړه ،کټ مټ کار ګاندي په هندکې رامنځ ته کړ، که داخبره وکړو چې دهندپه اوسنې فکري وده باندې دګاندی دافکاراغيز نه و، فکرکوم دابه يوه تيروتنه وي، بله داچې که داخبره نه وای نو نن خو به يوه هندي هم دګاندي نوم په خوله نه وای اخيستی .
ځکه نوددغې خبرې ويل اړين دي او بايد په ډاګه وويل شي چې دپاچاخان فکري تمايل اومبارزې په پښتني ټولنه کې يو داسې پاڅون رامنځ ته کړ چې له پيړيوپيړيو وروسته يې دغه ټولنه داسې وخوځوله چې په پايله کې يې پښتون ټولنيزجوړښت ته ديوه نوي ژوند اوتمدن وياړ هغه چې دوی دلودي اوسوري واکمنيو له راپرزيدو وروسته په معنوي او فرهنګی لحاظ لاسه ورکړی و بيا دنوي عصر اونوي تمدن په زړه کې ورپه برخه کړ. ځکه نو دا ويلای شو چې پاچاخان اوسني پښتون را ويښ کړ اوننی نسبي پرمختګ يې دده له برکته دی .

(۳) پاچاخان غواړي سوله او وروروليي رامنځ ته کړي ..

دپاچا خان اوګاندي له ګډوميراثونوڅخه يوه خورا ستره ډالۍ سوله او انسانی ورورولي اوخواخوږي ده چې دوی دخپل عصرديوې پياوړې اړتياپه توګه انسان اوانسانيت ته په دغه حساسه پيړۍ اودښکيلاک ترنفوذ لاندې په دغه حساسه سيمه کې ورډالۍ کړه . له هغه مهاله چې انګريزي ښکيلاک دهند پرنيمه وچه باندې راوخوت له هم هغه مهاله تراوسه پورې دغه سيمه په هرلحاظ له ډول ډول ستونزو سره مخامخ شوې ده ، دهند نيمه وچه اوپه دغه وچه کې اوسيدونکي ولسونه او ددوی ګاونډيان په

(c) ketabton.com: The Digital Library

هراړخیزه توګه په سیاسی ، ټولنیز او فرهنګي لحاظ له یوه درانه رکود سره مخــامخ شول ، مانا داچې دوی په دغه ځانګړي پړاو کې سره له دې چې آزادي یې لــه لاســه ورکړې وه ، له خپل پخوانې معنوي بهیرڅخه هم په یوه خوا پاتې شول اوان چــې پــه ډیرو وختو کې یې رابطه له خپل پرتمین تیرسره وشلیده ، یوازې یوه خبره چــې پــه دغه ترڅ کې په ډاګه وه هغه داوه چې

Gandhi travels from village to village in India, spreading his message of nonviolence. Gandhi hoped that his presence would encourage Hindus and Muslims to cease hostilities.

ښکیلا ک اودهندنیمې وچې ته هغه څه راوړل هغه چې ددوی دګټواو موخو دخوندي کولو ضمانت یې کاوه ، تشدد په دغه ترڅ کې لومړنی توره وه چې دوی له هغې څخــه دخپلې اداري اوثبات دپیاوړتیا په برخه کې کارواخیست .دایوواقعیــت دی پــه هغــه ځای کې چې دتشدد لپاره شعوری کارکیږي او دایی دسیاسی تګلارې برخه وي ، په هغه حال کې داخبره ګرانه ده چې سړی ووایی هلته به عامه خوندي ساتنه برلاســې وي اوهلته به یوه ټولنه دیوې پیاوړې عاطفي خوندی ساتنې ترچترلاندې ساه باسی ، نه ، په دغه حال کې یوازنی اصل دادی چې دلته خواخوږي اوعاطفي ارزښتونه یوازې او یوازې دټولنې دغولونې لپاره کارول کیږي ، همداده چې ټولنه په هراړخیزه توګــه

(c) ketabton.com: The Digital Library

له یوه ځرګند رکود سره مخامخ کیږی . دټولنپوهانو له نظره هم داخبره داسې ارزول شوې چې په دغه ترڅ کې یوازنی ځواک چې کولای شي دټولنې مخکښی ته ورمخه کړي هغه به روښانفکران وي اوبس ، ددوی په نظرروڼ اندي کولای شي دټولنې مخې ته ترهربل ځواک دمخه راووځي او دهغوی دژغورنې لپاره دحل لاره اوکلي په ګوتـه کړي . هغه هم په داسې حال کې چې دغه کاربه ددوی لپاره هم دحلوا ویشل نه وي ، په دې مانا چې ښکیلاک اوبرلاسی کله هم ددې لپاره نـه حاضـریږی چـې دهغـوی غوښتنو ته مثبت ځواب ورکړي بلکې برعکس دهغودخولې پټولو په برخه کې لاس په کارکیږي ، وژني یې او یایې له صحنې څخه پریوه خوا کوي .

په پاچا خان باندې همدغه کانه وشوه ، دهند دنیمې وچې دخپلواکی په برخه کې یې معامله اوسازش ونه منل ، کومه لوړه اوژمنه یې چې کړې وه هماغه یې ترپایه پـورې خپل شعارکړه اودهغې دتحقق لپاره یې خپل لاس له ګاندي اودهغـه لـه غورځنـګ سره مل کړ، ده په دغه ترڅ کې ترهرڅه دمخه دایوه هیله درلوده او هغه داچـې دوی په سیمه او هیواد کې با ید سوله او وروروليې چې دښکیلاک او غلامی په له منځه وړلو کې یوازنې مرستدویه تګلاره وه دخپل مرام په توګه په ګوته اووټاکي . دوی پـوره باوردرلود چې دهند نیمه وچه دخپلې پیاوړتیا اوآزادی لپاره هغـه وخـت لاس پـه کارکیدای شي چې ځان په امن کې احساس کړي ، هندوان اوپښتانه دجنوبی آسیا په توکمی جوړښت کې ترډیره حده ورته ټولنیزاکرلری ، په دې مانا چې په هروخت کې چې دوی له جګړې اوشخړې څخه پریوه خوا پاتې شـوي ددوی لپـاره دهراړخیـزې فکری ، سیاسی او فرهنګې ودې لاره هم پرانیستل شوې ده ، همـداده چـې ګانـدې هندوانو او پاچان پښتنوته خپل دغه پیغام دخپلې مبارزې په ترڅ کې ورسـاوه چـې باید دټوپک پرځای ځان دپوهې او زده کړې اوقلم لارې ته وقف کړي . دوي پـه دې پوهیدل چې زمانه نوره دیوه پیاوړي بدلون منګولو ته لویدلی ، ښکیلاک په هـرډول چې وي ځان له هغې سره بدلولای شي ، دوی هم همدغه خبـره کولـه چـې د دوی دولسونولپاره هم اړینه ده چې ددغه کاروان له خوځون سره ځان عیارکړي اوکه نـه داځپه به داسې څپیره ورکړي چې بیا به یې دتلافی لپاره لسیزې لاڅه چې پیړی په کاروي اوپه تللیو اوبوپسې به په افسوس افسوس سره منډې وهي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګاندي اوپاچاخان دواړه په دغه برى باندې ورمخه شول، ننى هندوستان چې ځان دنړۍ له پیاوړو ځواکونو څخه شمیرې ، پښتانه هغوى چې دپاچا خان دمبارزې په چاپیریال کې وواوس ترډیره حده دعلم پرخوا شوي اودعصردپوهې ډیرارزښتونه یې دځان کړي دي. داټول دهغوی دهڅون برکت دی چې دوی دخپلو ملتونولپاره په نښه کړ.

څکه نو ویلای شو چې ددوی دسولې او ورورولۍ اصل دیوه فلسفی تفکرلـه مخې و چې ددغو دواړوملتو نونیکمرغي پرهغه پورې تړلې وه .پاچا خان له ګاندي سره په مرامي لحاظ په تیره دسولې او انساني خدمت په کارکې تل یوه خوله او په یوه نظر و څکه نو لیکي :

« دګاندي جی په زړه کې دټولو مذهبونود یوشان احترام و اوهغه به داټول مذهبونه حق ګڼل اوزما عقیده هم دغسې ده . دقرآن شریف اودګیتا مطالعه خوما په ښه شان سره کړې وه اوڅه وخت چې زه په دیره غازي خان جیل کې سکهانوسره قیدوم نو دهغوی نه مې دګرنته صاحب زیاته حصه اوریدلې وه ،دبده مذهب دمطالعی سره زما ډیرشوق و ، ولې چې مورږخلک داسلام نه مخکې دبده مذهب پیروکاروو لیکن دبده مذهب کتاب ماله په لاس رانغی . انجیل مې دطالب علمی په زمانه کې په مشن سکول کې ویلی وو، ولې چې زه دهغوی دسکول طالب علم وم تورات مې لـږ ډیر جیلخانه کې کتلی و، دزردشت دپارسیانو مذهب دکتابونو دکتلومې هم ډیرشوق و، ولې چې هغه خدای مورږ له رالیږلی و اوپه بلخ کې پیداشوی دی . خدای په قرآن کې وایی چې ما هرقوم ته دهغوی نه یوهادي لیږلی دی . لیکن تردې وخته پورې ما دهغه متعلق هیڅ لیتریچر بیا نه مونده . خورشیدبهن اونورو پارسی دوستانو ماته ویلې وو خو هیڅا دهغه یوکتاب ماته راونه لیږه . زما مذهب رښتیا ، مینه ، محبت اودخدای دمخلوق خدمت دی . مذهب همیشه دنیاته داخوت اومحبت پیغام راوړی دی. دکومو خلکو په زړونوکې چې دبنی نوع انسان دپاره رواداري ، مینه نه وي ، اودکوم سړي په زړه کې چې نفرت ، بغض ، کینه وي نوداسې سړی دمذهب نه ډیرلرې وي ...
(جدوجهد ۶۸۷ مخ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

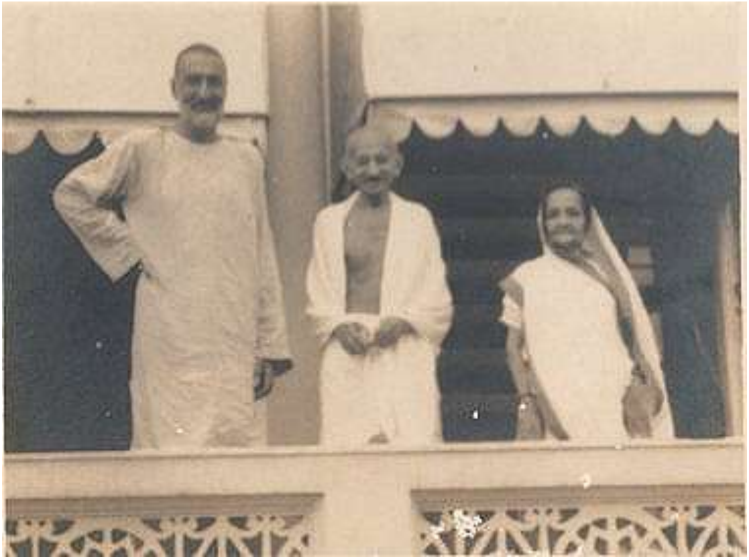

کتوربا ، ګاندي او پاچاخان

پاچاخان له ګاندي او دهغه له تعليماتو سره دزړه له کومې مينه درلوده ، کوم څه چې ګاندي په خپله عقيده کې پرې باوری و ، هغو ته پاچاخان هم دزړه له کومي درناوي درلود ، دپاچا خان مخالفينو خو تل دا ټکی دده د شخصيت نيمګړی اړخ باله خــو ده يې کله هم پروا ونه کړه او هغه څه چې انساني وو هغه يې دخپل عمل محک وګرزول چې په دغه ټکي يې نه يوازې ګا ندي بلکي د انسانيت ټول خواخوږي قانع وو. وايــې چې :

"When Gandhiji started Seagram Ashram, he invited Khan Abdul Gaffar Khan popularly known as the Frontier Gandhi, to come and live with him for sometime. Gaffar Khan lived in the Adi Nivas in the ashram with Gandhiji. The Frontier Gandhi lead a simple life of an Ashramite. He used to serve the sick also besides attending to other duties. Though looking to his habits Gandhiji had permitted him to eat meat yet, he never ate any meat and followed the Ashram discipline. He lived like a villager and called himself..."

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴) پاچاخان اوخدايي خدمتګار

ددغه کتاب په وروستۍ برخه کې سونيا ګاندي دکانګرس اوسنۍ مشرۍ پرهغه مهال چې د اکتوبرپردويمه يې د نه زورزياتي دورځې په وياړ دملګرو ملتو له ستر نړيوال سيټج څخه وينا کوله ، دغه ټکی ته اشاره وکړه چې :

« يوځه شاته ګورو ، که شلمه پيړۍ دانساني تاريخ په ترخ کې يوخونړۍ پيـړۍ وه ، خو ورسره دغه ټکی دپاملرنې وړو، چې نه زورزياتي هم په دغه حالت کې خپله پوره وړتيا اواغيزه وليده ، داسې چې په خورا مهارت سره يې ځان دوچواودوګمی بـاورونو ترپولوپرهغه خواکړ، په دغه ترخ کې داهم دپاملرنې وړده چې بايـد ووايـو دولسـې پاريدنې اوسرکښی په ډګرکې يوازنی پوځ چې په نه زورزياتي سره لاربښونه شو، هغه دخان عبدالغفارځواک و ، هغه ځوک چې په تاريخ کې د سرحدي ګاندي په نامه سره ياد شو».

خدايي خدمتګارله شکه پرته دنه زورزياتي هغه پوځ و چې ددغې لارې پيروانو پرهغه باندې د زړه له کومې باورکاوه ، دغه سوله ييزپوځ دلومړي ځل لپاره په پښتونخوا کې دپاچاخان په مشرۍ له پښتنوڅخه جوړ شو، خدايي خـدمتګار يـو سياسـې سـوله

(c) ketabton.com: The Digital Library

یيزحرکت وچې په پښتونخوا کې دهندله کانګرس سره په مساوي اوموازي توګه رامنځ ته شو او موخه يې په يوه حساب دهند اوپه بل حسا ب دپښتونخوا خپلواکي وه ، په سياسی لحاظ يې دهند له ملي کانګرس سره نيغ اړيکي درلودل ، خو په نورو برخوکې يې خپل پښتني دريځ او ارزښتونه په تمامه مانا په خپلواکه بڼه پالل ، ډاکترخان چې له کانګرس سره يې ديوالي پاليسی پرمخ بيوه له ۱۹۲۰ څخه بيا تر ۱۹۴۷ کال پورې دخدايی خدمتګارو پرسر والی سره دپښتونخوامشري کوله او دلته يې له کانګرس سره په ارتباط کې خپل حکومت هم جوړکړ، دخدايی خدمتګارو نفوذ پردغه سيمه باندې ترهغو پورې و چې څه وخت محمدعلی جناح او يارانو يې داسلام په نامه پاکستان جوړکړ اودلته يې دډاکترخان حکومت له منځه يووړ.
په هرډول خدايی خدمتګارو په رښتيني توګه دهند دنيمې وچې دخپلواکې په لاره کې درنه خوسوله ييزه مبارزه وکړه ، پرهغه مهال چې ګاندي دمالګی لاريون پيل کړاو له هغه سره يې يوځای دنه همکاری اوعامه سرغړونې غږ هم اوچت کړ، دغه حرکت ته خدايی خدمتګارو په پښتونخوا کې تود هرکلی ووايه او داانګريزانو په وړاندې يې دخاموشې مقابلې په نامه له ګاندي اوکانګريس سره يوځای بدرګه کړ، لاريون دګاندي په مشری په هندکې ترسره شو، انګريزانو دهغه لاريون په وړاندې پرته له دې چې تر ځارنې لاندې يې ونيسی نورڅه ونه کړل ، خو دهغه پيوستون په وړاندې چې په کټ مټ ډول په پښتونخوا کې دهمدغه حرکت په شان اوملاتړ راپورته شو ، انګريزانوداسې عکس العمل وښود، چې څرګند وحشت يې په قصه خوانی کې دخونړی عمل په ترڅ کې دخدايی خدمتګارو تاريخ ثبت کړی دی ، په دغه خونړی پيښه کې په سلګونه خدايی خدمتګاراوانګريزي ښکيلاک ضدکسان شهيدان شول .
خويوه خدايی خدمتګارهم په دغه ترڅ کې دتشدديوه وړه نښه هم له ځانه ونه ښوده.
لکه چې سونيا ګاندي وايی خدايی خدمتګار دعدم تشدد خورا پياوړی پوځ و ، څه چې دغه سوله ييزپوځ درلودل هغه داوو چې دځان ساتنې په خاطر يې نه وسله غوښته او نه يې پرهغې باندې نازکاوه ، پاچاخان به همداويل چې انسان بايد خدايی خدمتګاري دځان لپاره ديوې مقدسې دندې په توګه وټاکي ، ځکه چې دادانسان

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره هم وسله ده اوهم ویاړ ، که پښتون وغواړي چې په دغه ویاړ باندې سرلوړی شي اوهغه دځان کړي ، مانادا چې ده به دانسانیت له یوه ستراوابدي اصل سره ځان وصل کړی وي . جالبه خوداده چې دپاچا خان په نظر عدم تشدد یانې عاطفه او خواخوږي ده ، ځکه یې خدایی خدمتګارانو ته ددغې ځانګړنې درلودل اړین بلل اوپه دغه روحیه یې دهغو دروزلو سپارښتنه کوله ، ده ددغه سوله ییزغورځنګ په اړه خپل تاکید په ټول ژوند کې له لاسه ورنه کړ، دعدم تشدد په اړه دپاچا خان نظر ان پرهغه مهال چې دده یارانو دده په مخ کې هندوستان تجزیه کړ اووده په وینا (بې وفایی) یې ورسره وکړه هم بدل نه شو، همدا ده چې ده په دغه ترخ کې پرګاندي جی باندې هم داګوت نیوی وکړ چې ، دوی ځان د عدم تشدد پرپوله دوطن دبرخلیک ټاکلوپه حساس وخت کې پابندونه ساته ځکه یې ولیکل چې :

» هرکله چې زه هندوستان ته تللی یم نوهغه مینه اومحبت دهغو هندوانو اوسیکهانو په زړونوکې محسوسوم . تاسې وګورئ چې څه وخت په هندوستان کې دتقسیم په وخت کې فسادات شروع شول . نوخدایي خدمتګارو دلته دخپلو هندوانو اوسیکهانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دحفاظت دپاره خومره تکلیفونه تیرکړي دي ، اوکوم ځای کې چې خدايي خـدمتگار وو نوهلته يې دوی بچ کړی او ددوی دمال اوځان حفاظت يې کړی دی ، بل طرف تـه تاسو کانگرس ته وگورئ چې دهندوستان په هندواومسلمان کې يې خـومره نفـرت پيداکړواوخومره تشدد يې وکړو ، خو حقيقت دادی چې عدم تشدد دهغوی پاليسـی وه او زموږ عقيده وه اوده . (جدوجهد ۷۴۰ مخ)

خدايي خدمتگاردسولي او امن رامنځ ته کولو په ترڅ کې نه يوازې پـه عملـي توگـه دپاملرنې وړځواک و بلکه کيدای شي هغه دتولې نړۍ په وړانـدې ديـوه سـمبوليک ځواک په توگه هم دځانگړې پاملرنې وړځواک وبولو، پاچاخان دخپل دغه ځواک پـه جوړولوسره نړۍ ته داوښوده چې دانسان اوانسانيت ننگه او ساتنه دداسې پـوځ پـه جوړولو سره هم شوني ده چې له هغه سـره د زور اوفشـار وسـيله يعنـی (وسـله) گردسره نه وي . پاچاخان په خپل دغه گام سره داثابته کړه چې انسـان هغـه وخـت دانسانيت پراصلي وړتيا باندې پوهيدای شي چې هغه له انسان سره مينه ولري او لـه انسان سره دجگړې ، کرکې ، رخې او دښمنې احسـاس پـه مينـه واړوي ، ده دغـه انسانی طرحه دداسې قام په وجود کې دلومړي ځل لپاره دانسان په مخ کې کيښوده چې دهغه نوم تل د جگړې او دښمنی پررنگ رنگول شوی و . يوشميرغرضي خلکوبه پسې ويل چې دايومات حرکت و او کومه بريايي له ځان سره نه درلوده ، خوپاچاخان په دغه اړه خپل ځواب په خپل عصرکې ووايه چې :

« دموږ په ملک کې ځينې کسان شته چې زموږ دبدخواهانو په لمسـه زمـوږ خـلاف داسې پراپيگنده کوي چې خدايی خدمتگارو څه وکړل ؟ اوداهم وايی چې عدم تشدد څه وکړل ؟ اوزموږ ډيرساده گان وروڼه دخودغرضو کسانو ددې خبرونه متاثره کيږي . نو زه دوی ته وايم چې دخدايی خدمتگارو دوه مقصده وو : يو دملک آزادي اوبل پـه پښتنوکې دقامولی ، وروروليی ، مينې محبت اتفاق اواجتماعي ژوند احساس پيداکول .تاسو خو وگورئ ، دااحساس خو پيداشو ، اوملک هم آزادشو اوبيادې ته وگورئ چې داهرڅه دعدم تشدد په ذريعه وشو، تشدد خو نه دی شوی . تاسو وگـورئ خـدايی خدمتگاری په خلکو کې دمسلمان ، هندواوسيک په زړونوکې داسې مينـه ، محبـت پيداکړو اوداسې د وروری جذبه يې راويښه کړې وه چې تراوسه پوري هغه هنـدوان

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسیکان چې دصوبه سرحد نه په زورایستل شوي دي اوهندته تللی دي ځان ته اوس هم خدایی خدمتګاروايي .. (جدوجهد ۷۴۰ مخ)

خبره روښانه ده او هغه داچې دپاچاخان دخدایی خدمتګارۍ طرحې عملي کولو تــه تراوسه هم لاوخت شته ، تراوسه هم نړیوال ځواکونه د وسلو په ســیالیو اختــه دي ، چې دغه سیالي ددغې ایدې لپاره داوخت نه ورکوي چې هرځواک باید په یوه داسې طرحه باندې لکه چې پاچاخان په خپل نبوغ سره رامنځ ته کړه ځان باوري کــړي ، دخدایی خدمتګارو طرحه دپاچا خان داسې یواوچت انساني تیزس دی چې لاتراوسه هم انسانیت دخپلې وړتیا هغه شعوراو ودې ته نه دی رسیدلی چې په دغه ترڅ کــې فکروکړي ، خو دازموږ دنده ده چې باید دنړۍ دانسان ترغوږ یې همدا اوس ورتیــره کړو چې که نړیوال په دغه برخه کې په دغه سترانســاني تیــزس بانــدې فکروکــړي اووکولای شي چې ددغه تیزس لپاره عملي لارې چا رې دنړیوال بشري تکل په ترڅ کې رامنځ ته کړي اونړیوال په ګډه دخدایی خدمتګارۍداصولو په رڼا کــې لاس پــه کارشو ، کیدای شي چې په ډیره اسانه توګه نړۍ دعامه وژنې او بربریــت لــه دایمــی خطر څخه دامن او نیکمرغۍ په لور لارښونه کړو .

دباچا خان په مرګ

چې فرنګ یې سرګردان کړو باچا ن و
چې سامراج یې نن حیران کړ باچاخان و
ټیټ کتل یې دپښتون د زړه نه ورک کړل
چې سرلوړی یې افغان کړو با چا خان و
چې خاني په فقیري یې کړه بدله
دغریب د زړه ارمان و با چا خان و
سره کافري دنامې نه په هیبت وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې سپیڅلی مسلمان و با چا خان و

❊ ❊ ❊

جوړ ځوانۍ ته رسیدل څه کامل نه دي
ځوان هغه چې حوصله همت یې ځوان وي
که بوډا عبدالغفارمو وي لیدلی
بل به چیرته په دنیا کې داسې ځوان وي

❊ ❊ ❊

نمر که پریوځي نو بیاهم پریتوتی نه دی
چې ترې پسته ځلنده ستوري روښان شته
پاچا خان که له دنیا کړې سترګې پټې
غم یې څه دی چې ترشایې ولي خان شته

دحمزه شینواري کلیات ، دکابل چاپ ۱۳۸۷ (۱۹۶۲– ۶۳) مخونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

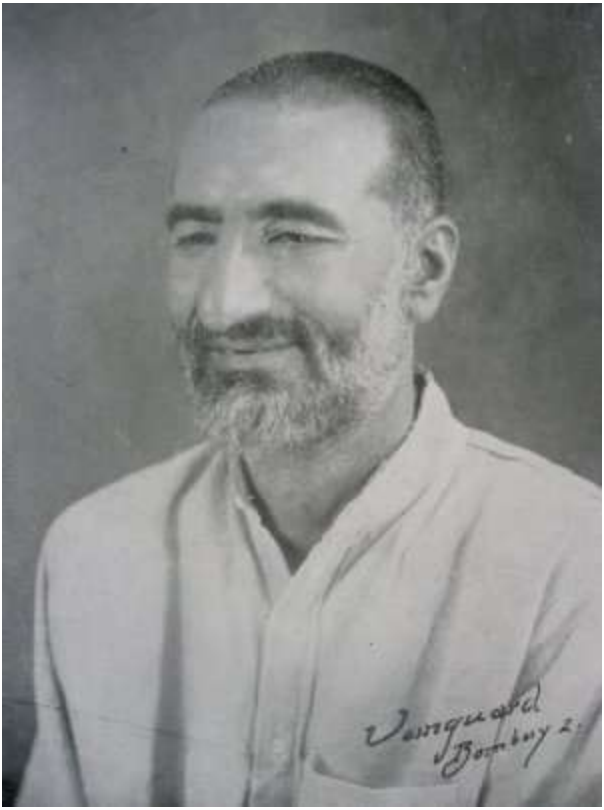

Khan Abdul Gaffar Khan (1890–1988)

Photograph by Vanguard Studio, Bombay –2

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم څپرکی

ګاندی دیوشمیراوسنیوهندي
اونړیوالو سیاستوالو په نظر

په دغه برخه کې چې کومې خبرې او لیکنې تاسې لولی ، هغه ترډیرې انـدازې هغـه لیکنې اونظریات دي چې هغه د نه زورزیاتي په اړه دهند اوله هنده دباندې داوســني نسل سیاست پوهانو نظریات اوانګیرنې د عدم تشدد او ګانــدي پــه اړه خرګنــدوي ، داسمه ده چې په دغو مقالو کې به یوشمیرپه سیاسې موخه دیوشمیرسیاست والو له خوالیکل شوې وي ، خو مهمه داده چې دغه مقالې په شلمه پیړۍ کې دګاندي ژوند، دهغه پراخ نظریاتي سستم او دمبارزې انعکاس په خورا ښه توګه زموږ پــه واک کــې راکولای شي ،زه باورلرم چې موږ به په دغه ترڅ کې په ګــډه ډیــرې داســې خبــرې ولولوچې هغه ما ددغه کتاب په نورو برخوکې نه دي راوړې .

په دغه ترڅ کې داهم دپاملرنې وړخبره ده چې یوشمیرلیکوالو دګاندي اوعدم تشدد په اړه هغه څه چې له هندوستان څخه دباندې ویل شوي اولیکل شوي په ګوته کــړي دي ، په دغه ترڅ کې ترهرڅه دمخه داهم روښانه شوې چې ګانــدي اودهغــه دعــدم تشددتګلاره له هندوستان څخه دباندې دمقبولیت په کوم پړاواوکومه کچه کــې دي ، په اروپا ، امریکا اوجنوبي آسیا کې دعدم تشدد اوګانــد ي جــی خــومره سیاســي ، ټولنیزاو معنوي اغیز خور شوی اوهغه اوس په دغه عصرکې په څه شان په دغو وچــو کې دآزادی ، خواخوږی او اخلاقی وړتیا او روزنې سره په اړخ کــې څــه ډول ارزول

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوی او په څه ډول اوس هم دګاندي دفکري تمایل په توګه دپراختیا او ودې په حال کې دي .

په دې کې شک نشته چې ګاندي او دهغه نظریاتو او مبارزې د نړۍ په معاصـرتاریخ کې د مبارزې یونوی ډول رامنځ ته اوتریوه حده یې په اذهانو کې دبري ترپولې پورې لاربښونه کړ، دده آواز دنړۍ دنامتو مبارزینو لکه مارتین لوترکینګ او په سلګونو نورو نومیالیو له خولو راووت چې په ډیره لنډه موده کې په نړۍ واله کچه دنړیوالو له خـوا په درناوي سره بدرګه شو ، کومه ساتیاګره چې مهاتما ګاندي دختیز په دغه څنـډه کـې راپیـل کـړه ، هغـه دنـړۍ پـه یوزیـات شـمیر هیـوادو کـې دهغـو هیوادویوشمیرمبارزینودخپلومبارزوپه ترڅ کې دبري ترپولې پورې دخپـل مـرام او هدف لاره کړه اودوی هم هغه دخپلو ملتو دخپلواکۍ ترلاسه کولـو پـه لاره دحـل یوازنې او تلپاتې لاره وبلله ، ګاندي خپل خلک اوخپله پیړۍ په دې باوري کړل چـې انساني بریا او آزادي ترلاسه کول یوازې دجنګ او جګړې له لیاره شونې نه ده بلکـې کیدای شي دانسان دنیکمرغۍ او آزادۍ دغه پیاوړي سرمنزل ته پـه سـوله ییـز ه توګه هم ورسیږو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱)

سونیاګاندي :

راځئ چې ځانونه دګاندي دلارې مله کړو

زماله پاره ترهرڅه دمخه دادویاړاودرنښت خبره ده چې دملګروملتو دعمومي غونډې په وړاندې دلومړي ځل له پاره دګانـدي دزوکـړې دکـالیزي پرمهـال د(نـه زورزیاتي دنړیوالي ورځې) له امله ویناکوم .زه فکرکوم چې دنړیوالې ټولنې له پـاره دایولوی درنښت دي چې پرسیاست برسیره دلویوکسانو،هغوی چې په ټول بشـریت پورې اړه لري هم خبرې کوي ،زه هم په دغه اړه ترهرڅه دمخه دغې عمومي غونډې ته دخپل هیواد تریوبلیون زیاتوخلکو درناوي اوښې هیلې وړاندې کوم . په عین حال کې دهغو دولتونودغړو هڅو او کړنو ته هم د درناوي سرټیتوم چې ددغه پریکړه لیک ملاترېي له موږ سره وکړ اوهغه یې په درنښت سره ومانه .

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهاتماګاندي د ۱۹۰۶ کال دسپتمبر په (۱۱) دجنوبي افریقې په لـور خپـل سیاسـې اوروحاني سفر ساتیاګره (رښتیانی پیاوړتیا) غورځنګ پیل کړ. جګړو، شخړو او وینو تویدنوله ډیرپخواځخه دانساني تاریخ په جرړو کي د واک اوځـواک سـاتلوپه خـاطر ځان کلک کړی دی ، ځکه نو زورزیاتي ددرنـاوي دریـځ اوپـړاو تـه رسـیدلی اونـه زورزیاتی بیا دلیونتوب اوغیرنورمال حالت پـه پړاوکـې سـاتل شـوی دی، داخبـره دپوښتنې وړده لکه چې یوه کتونکي داپه ګوته کړې چې د نه زورزیاتي دکلیمـی لـه پاره په یوه ژبه کې هم یووړاومناسب لغت نشته ، په دې چې دغه کلیمه داسـې لکـه چې مانا يې ده نه ده درناوی شوې ،بلکه داصلي مانا پرځای یوازې په ساده توګه دیوه بل مقصد په خاطرکارول شوې ده.

خونورمفاهیم بیاخپل سیال اومخالف لري لکه سوله اوجګـړه ،ګنـاه اوخدمت،کرکـه اومینه . سره له دې چې دنړۍ ټول مذهبونه په یوه ډول نه یوډول له نه زورزیاتي سره اړیکي لري ، خوهلته هم داسې ښکاري چې ددغه مفهوم لپاره وړتعریف اولغت نه دی په ګوته شوی ، همداده چې زموږ ډټولـو فکـري بهیرونـو پـه تـرخ کـې د تشـدد اوزورزیاتي کلیمه یوه مهمه اوآره کلیمه بلل شوې اونه زورزیاتی بیا برعکس فرعـي اوله پامه لویدلې پاتې دی .

داځه دحیرانتیا وړخبره نه ده چې وایي د نه زورزیاتي ددغه فرعیـت یولامـل دادی چې ګواکي دغه نظریه دیوشمیرپه نظر دکمزورتیا اوډارنښه ده.په داسې حـال کـې چې دلته له رښتیاینې اوحقانیت ځخه پرته نورځه ځای نه لري . نه زورزیاتی دولسي نافرمانی اومقاومت فعاله او دپاملرنې وړ بڼه ده ، په دې خاطرچې دغه تګلاره په سمه توګه دعمل ډګرته راوباسو،ترهرځه دمخه بایددهغې له پاره په دغه برخه کـې دیـوه فعال نظم اودسپلین غوښتنه له پامه ونه غورځوو، د زورزیاتي پـه وړانـدې دریـدل ،اخلاقي باور، دمخالف او موافق دواړو دهرډول ناوړتیاووپه وړاندې د زغـم پیاوړتیـا ددغې تګلارې عملي بڼه ده.

دمهاتما ګاندي دفلسفې زړې یا همدغه نه زورزیاتی په خپله دهغه باور و، هغه چې دهغـه لـه رښتینوالي ځخه يې سرچینه رااخیستې وه .

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیاوړتیا اوځواک تل له رښتیا څخه راپیل کیږي اواتلولي بیا په خپل واردخپل ماهیت له مخې د اوچتې روحیې هڅونه اوسمبالونه په خپله غیږه کې سمبالوي داسې چې پرچا باندې بایدپه زور ونه تپل شي . ګاندي وایی چې دیوې خبرې پیل او پای دواړه دیوه الهام په مانا دي،ځکه نو پیل په خپله دپای څیره اوبڼه زموږ په واک کې راکوي . هغه په دې باوردی چې بې ارزښته مانا به کله هم ارزښتناک پایلیک ونه لري .
تاریخ ، په دواړه زمانو اوسنی اوپخوانی کې داپه ګوته کوي چې تشدد او زورزیاتی په ناپایه توګه په خپله تشدد اوزورزیاتی پیاوړی کوي ، ځکه چې دکرکې اوکینې لامل کیږي ، تشدد تل غواړي چې پرنرمۍ اوآرامۍ باندې برلاسی شي ، ځکه نو موږهغه ته باید داتلولۍنښه ونه وایو او نه باید داتلولۍ بڼه ورکړو ، خوبرعکس عدم تشدد بیا یوازې په دې لټه کې دی چې ځان پرهغه څه باندې بوخت وساتی چې په پای کې پریوه پایله اویوه بریا باندې واوړي اوهغه له ځان سره ولري .
سره له دې چې دګاندي دنه زورزیاتي تګلاره په څوبڼوکې راڅرګنده شوې ده ، خودی بیاتل په خپله ددې غوښته کوي او ټینګاریې په دې دی چې ځان باید له خپل مخالف اودښمن سره تل ښکیل وساتي ، هغه لویه وړتیا او اتلولي چې دهغې له مخې مهاتما ګاندي دغه دګرته وروړاندې شوی داده چې ده په خپله په دغه برخه کې د روحانیت او زغم لویه او روښانه لاره اووړتیا دځان کړې ده ، هغه لاره چې له شکه پرته د (بل اونورو) له خواهم دتفاهم او ستاینې دتګلارې په توګه منل شوې ده . هغه پرموږ غږکړی چې له هغه څه سره چې زموږ له پاره دستونزو لامل کیږي باید ځان ښکیل کړوځکه چې دازموږ مسولیت دی ، آیادا کیدای اویا هرڅوک په دې توانیدای شي چې رښتیااوحقیقت باید دځان له پاره انحصارکړي؟ نه ، موږ باید دتفاهم له پاره فضا برابره کړوڅودهغې په ترڅ کې انسانیت په خپله ددې جوګه شي چې ځان له خواشینۍ اویوازیتوب څخه پریوه خواکړي ،داسې چې په عین حال کې انساني روحیه دغځ اخیستنې له خطرڅخه هم وژغوري.
له بلې خوا داهم زیاتره ویل شوي چې دمهاتما ګاندي زمان له دغه زمان سره چې موږپه کې ژوندکوو توپیردرلود ، یوشمیرپوښتنې په دغه اړه داسې هم شته چې ،له هغې تګلارې سره په تړاوکې دي چې اوس هغه په نړیواله کچه په نړې کې له رامنځ ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

شویوستونزوسره په ښنګ کې طرحه کیږي. هغه څه چې نن سبایې سوله ،امنیت او ټولنیزه هم غږي په ټوله نړۍ کې له څرګند خطرسره مخامخ کړې ده .

دمهاتما ګاندي درښتیاینې زړې او وړتیا دغه ټکي دی چې په هغې کې حقیقت نه دې بدل شوی ، په دې چې انساني طبعیت په خپله تراوسه له کوم بدلون سره نه دی مخامخ شوی.

یوڅه شاته ګورو ، که شلمه پیړۍ دانساني تاریخ په ترڅ کې یوه خونړۍ پیړۍ وه ، خو ورسره دغه ټکی دپاملرنې وړو، چې نه زورزیاتي هم په دغه حالت کې خپله پوره وړتیا اواغیزه ولیده ، داسې چې په خورا مهارت سره یې ځان دوچواودوګمی باورونو ترپولوپرهغه خواکړ، په دغه ترڅ کې داهم دپاملرنې وړده چې باید ووایو دولسي پاریدنې اوسرکښۍ په ډګرکې یوازنې پوځ چې په نه زورزیاتي سره لاربښوونه شو، هغه دخان عبدالغفارځواک و ، هغه څوک چې په تاریخ کې د سرحدي ګاندي په نامه سره یاد شو.

وګورئ نن سبا په ټوله نړۍ کې له انفرادي کسانو رانیولې بیا تر ګوندونو اوډلو پورې دټولو ټینګارپه نه زورزیاتي دی اودزړه له کومي یې ملاتړکوي ، هغوی په دې باوري شوي چې دغه تګلاره دتوپیرونو اوجګړوپه مقابل کې د دموکراسۍ په جوړولواورامنځ ته کولو باندې بریالۍ کیږي ، پرهغه څه چې له هغوسره دهیلواوامیدونوشمعی بلې اوځلاندې ساتل شوې دي.

مهاتما ګاندي دخپل کرکتر دجوړښت له پلوه دعمل سړی و،پرخپل مهال هغه له شکه پرته دژورې هڅې اوتلاش میړنی و. هغه په رښتیاهم یوهځاند اوځواکمن انسان و ، په داسې ځواک سمبال وچې ده ته یې داتوان ورکاوه چې باید د توپیرپالنې اونامعقول مخالفت له ډګره لوړپاتې شي . له هغه سره داسې یوځواک و چې ده ته یې که له یوې خوا ځواکمني ورکوله نوله بلې خوایې دده په نوښت سره دپرمختګ او ودې په لورلاره هم پرانیستله لکه چې یومهال یې په خپله وویل: ((موږ باید ځانو ته داسې بدلون ورکړو لکه چې غواړویی))

کله چې موږ نن خپلې شاوخواته ګورو هره خوا زورزیاتي نیولې ده :

(c) ketabton.com: The Digital Library

● دهریوه په وړاندې دترهه ګرۍ په بنه خطراوتشددهغه څه دی چې بايد دنــادولتی لوبغاړو اوزموږ دډله ییزغورځنګ ناکامي ورته وویله شي، ځکه موږ ونه توانیدو چــې پرهغې باندې داتمی بې وسلې کیدنې په ترڅ کې بری ومومو.

● زورزیاتی دبیوزلو ، په تیره بیا دښځواوماشومانو په وړاندې په خورابې رحمۍ ســره روان دی . دې ته هغه ډالۍ ویلای شو چې دنړیوالتوب په هنګامه کې دنړیوال اقتصاد له امله رامنځ ته شوې اوپیاوړې شوې ده.

●اوتشدد زموږ دسیارې اومځکې په وړاندې ، دانسان په لاس دجوړوشــویو اقلیمــي فعالیتونواودژوند دبی ثباتی عکس العمل دی ، لکه څنګه چې موږ دمهاتما ګاندي لــه ژونده الهام اخلو ، راځی چې ځانونه دګاندي دلارې په کړو وړو باندې دزړه له کــومی سمبال کړو، په هغوکړو وړو چې هغه دجوړونکوپایلومله او لرونکي وي ، راځــی چــې دغه ورځ تل په یادولرو، هغه باید یوازې دکلنۍ نمانځنې په نامه خلاصــه نــه کــړو . راځی چې موږ دخپل عصر اوسني ګواښونه اوننګیینې اودهغوډولونه اورنګونه هم پــه پوره غوراوځیرکۍ سره په پام کې ونیسو.

ښاغلواومیرمنو ! نن ورځ دلته اوهلته هدف دانه دی چې ګواکي مهاتما ګاندي دنــن ورځې پوښتنه دی ، بلکي په دغه ترڅ کې ترټولو لویه اودپــاملرنې وړ پوښــتنه داده چې موږ باید ددې توان ولرو اوپه دې باید ډاډه شو چې ځانونه دخپل ژوند اومرګ په وړاندې په عملي توګه ساتلی اوخوندي کولای شو، آخوا یوشمیر په دې نظراوباوردي چې تشدد دانساني کرکتر اوخصلت اړوند توک دی ، خو لــه بلــې خــوا یوشــمیرنور بیادهغه په اړه وایې چې انساني کرکتر ددې توان لري چې په دغه برخه کې ځان لــه بدلون سره مخامخ اوپه هراړخیزه توګه ورسره غاړه غړۍ کړي .

نن سبا موږ په نړیواله کچه دمهاتما ګاندې شخصیت په درناوي سره نمانځو ، دهغه چا چې نه زورزیاتی اوعدم تشدد یې په هره خوا کې له لویو برياووخخه وګټل شو، (هغه کوم روحانی څوک نه و) .

(c) ketabton.com: The Digital Library

راځی چې د نه زورزياتي دغه پرتمينه اوبريمنه لاره په بري سره ونمانځواوويې پــالو ښوپه دغه لاره کې موږ د ربنتينې بشريت په وياړاوځانګړنوسره ياداوسرلوړي شو.(*)

(*) دادسونياګاندي هغه وينا ده چې دملګروملتو عمومي اسامبلې ته يې دنه زورزياتي د ورځې له امله د ۲۰۰۷ کال داکتوبر دمياشتې په دويمه نيټه واوروله ، اغلې ګاندي اوس دهند دپرمختګ په لور دټولنې اوکانګريس ګوندمشره ده .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲)

سویتا سینګ

ساتیاګره ،

دګاندي دنه زورزياتي عقيده

کیدای شي ۱۹۰۶ کال دمهنداس کرم چند په ژوند کې دپاملرنې اوبدلون د کــال پــه توګه وستایو، ځکه همدغه کال و چې ده ځــان پــه ځــانګړې او ژورې توګــه دیــوې روحاني ویښتیا په څپو کې دبشریت دچوپړ له پاره ډالۍ کړ. هغــه ځــان ددې لپــاره تیاروښود چې په څیرکۍ سره پریوه نرۍ کرښه باندې داسې ګام کیږدي چې له هغې دیوې بیولوژیکې کورنۍ له انګړ‌څخه ټول بشریت ته لکه دځان پــه شــان وګــوري او خپل یې وګڼي ، چې دغه کرښه اودا تګلاره هم کولای شو د ۱۹۰۶ کــال پــه تلپــاتې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اغيزو كې وشميروڅكه چې مهنداس كرم چند ګاندي خپله دغه لاره په همدغه كــال (ساتياګره) وبلله .

دساتياګرې دنبوغ زيږون په جنوبی افريقې كې پرهغه مهــال چــې هلتــه پرهنــدي مهاجرو باندې داپارتايد ناوړه چلند روان و تړلې دی ، ددغه نافذ شوي قانون له مخې له هندي استوګنوماشومانو اوښځو څخه غوښتنه كيده چې ددغه هيواد له ادارو سره بايد خپل نومونه ثبت او وليكي . ګوتې بايد ولګوي اوداسې اسناد دې دوی جــوړكړي چې هغه بايد په هروخت او هره شيبه كې له ځان سره ولري ، په دغه اړه داهم ويــل شوي وو چې كه هرهندوستانی له دغه قانون څخه سروغړوي له هغه څخه به په دغه هيواد كې داستوګنې حق اخيستل كيږي ، زندان ته به اچول كيږي اويابه له هيواده شړل كيږي.

همداسې په دغه اړه داهم منل شوې وه چې كه هرڅوک په كوڅه اومالت كې پرته له دغو اسناد وګرزي اويايې له ځان سره ونه لري ، هغه هم كيــدای شــي زنــدانی شــي اوياهم له دغه هيواده وشړل شي . ان داسې څوک چې كه په دغه هيوادكې شــتمني اوتجارتی راكړه وركړه هم ولري.

تردوو لسيزو راوروسته ،هغه تاريخی شيبې رايادوو چې دهغو په تــرخ كــې مهاتمــا ګاندي دهغوناوړ تياوو پــه وړانــدې داســې نســخه وړانــدې كــړه چــې دده دژونــد پيښنوليكوال يې په داسې الفاظوكې زموږ په واک كې راكوي چې ته به وايې داخبــره هم داپرون دلته تيره شوې ده :

« د ۱۹۰۶ كال دسپتمبر په (۱۱) نژدې دريوزروكسانو دامپراتورۍ دواک په وړاندې په جهانزبورګ كې داعتراض غږ پورته كړ، په هغه لوي تالار كې داسې آوازونه چــې پــه هندي ژبو : تاميلي ، تيلګو، هندي اوګجراتي كــې دپوهيــدو وړوو پــه انګازوشــول ، يوشميرميرمنې چې سارۍ يې اغوستی وې هم په دغه ځای كــې ترســترګو كيــدې ،نارينه وو هندي اواروپايی دواړه ډوله جامې اغوستې وې ، يوشميرلا لنګوټې اوخولۍ هم په سركړې وې ، يوشمير مسلمانوخوســرونه هــم تړلــي وو (مانــاداچې څــادريې اغوستي ول) . په دوې كې زياتره بډای ســوداګر، كــان والا، قانونپوهــان ، كــارګران ،جواليان ،كورنې مزدوران او واړه دكانداران ټول راغونډ شــوي ول . عبــدالغنی چــې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته په دغه بريتانوي ترانسوال کې دټولنې مشراوديوې لويې کمپنۍ مديرو دغه غونډه پرانيسته او سيټ حاجي حبيب الله په دغه غونډه کې ددغې غونډې اساسي وينا واوروله ».

دسپټمبرد يوولسمې ددغو پيښودپرمخ بيولو په خاطرګاندي جي ځان جهانزبورګ ته ورساوه اوهلته يې د هندي ټولنې له غړو سره وکتل ، دترانسوال حکومتي جريدې د ۱۹۰۶ کال د اګست په ۲۲ هغه مسوده خپره کړه چې دغو مقرراتو ته يې رسمي بڼه ورکوله ، که چيرې دامنل کيده نو په دې کې شک نه وچې دهغې عملی کيدو به دجنوبي افريقې ټولو هنديانوته سخت زيان رساوه. همداوه چې ګاندي جی وويل : « دداسې قانون ترمنلو خومرګ غوره دی».

د ۱۹۰۶ کال غونډه يوه مقدماتي غونډه وبلل شوه ، په هغې کې داعتراض اوګواښ پرډول باندې خبرې وشوې ،کوم څه چې ددغې غونډې په ترڅ کې روښانه وو هغه داوو چې داپه کې ومنل شوه چې : « يابايد مړه شو اوياهم بايد يوڅه وکړو».

ګاندي په يوه ټکي د زړه له کومې باوري و اوهغه داچې ده به ويل چې ددغه قانون په وړاندې بايد مقاومت وشي ، ده داخبره کوله چې : « په نړۍ کې چيرې هم آزاد خلک له دغه شان ستونزو اودقانون له داسې غيرانساني چلند سره نه دي مخامخ »

ګاندي په افريقې کې هندي ټولنې ته دامشوره ورکړه چې دوی بايد دهغه حرکت په وړاندې چې هلته يې ترسره کوي له آرامۍ اوسړښت څخه کارواخلي ، دوی بايد هغه څه اوس پريوه خواپريږدي چې هغه په هندويزم اواسلام کې دتوپيرونو لامل اوسبب کيږي.ده هغوی ته دا په ډاګه کړه چې :

« موږ ټول په يوه واحد اوورته خدای باندې باورمن يو» بايد چې دخپل ځان دخوښۍ اوخوشالۍ په خاطرله خدای سره دالوړه وکړو اوپه دې بايد دزړه له کومي باورمن واوسو چې هغه سيال اوجوګه نه لري ، که زه رښتيا هم دخپل ځان اوآرامۍ پرضد ګام اوچت کړم ، ددې مانا داده چې زه خپل باور ترپښو لاندې کوم او هغه ته اهميت نه ورکوم .که داسې وي نو موږ دخدای په وړاندې ګناه ګار يو. زما مراد په دغه برخه کې هغه کسان دي چې هغوی هوښياردي ، پوهيږي خو بياهم په دغه برخه کې په پټوسترګواوقصدی توګه ګام پورته کوي اوانساني ارزښتونه اوژمنې د ماتې پرخوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیایی . هغه څوک چې تل په دغه باره کې خبرې کوي اوپه عمل کې دهغو پرضد وي ، هغه نورڅه نه شي کولای ، بلکې په دغه عمل سره یوازې خپل ځان ته سزا ورکوي » ګاندې په دغه ترڅ کې پرخلکوغږ وکړ چې : « که چیرې زمونږپه ټولنه کې کوم کړکیچ او ستونزه رامنځ ته کیږي ، دابه هغه وخت وي چې ټول به په یوه خوله په پریکړونې چلندباندې لاس پورې کوو. پریکړو ن به هم یوحداوشرط لري ، مانا داچې زمونږ دریځ به داوي چې حکومت باید خپل چلندته ځیرشي اودهغه ټول اړخونه باید په پام کې ونیسي ، په عین حال کې مونږ هم باید ددې جرات ولروڅوهغه نیمګړتیاوې چې مونږیې لرو سمې کړو اوپه هرڅه کې دې ته ونه ګورو چې اعتراض به هرڅه زمونږ له پاره خوږه حلواکړي »

په پریکړه کې دباندنې نړۍ په اړه څه خبره نه وه په ګوته شوې ، رایه ورکونه په دغه نظام کې هغه څه نه وه چې په دغه ترڅ کې یې دهرچا واک اوځواک په ګوته کاوه هغه په تمامه مانا په دغه برخه کې په هرچا (ده اودې) پورې اړونده خبره وه. که به له دغه چوکاټه وتلې وه نو بیایې خبره زندان ته رسیده ،په زندان کې وهل ټکول وو، کیدای شوای چې هلته دوی دیخنې او ګرمۍ په سزاوو باندې هم وګواښل شي. ان چې کیدای شوه چې پایله یې دشتمنۍ په له لاسه ورکولو اوشړل کیدو باندې هم پای ته رسیدلې وای .

مبارزه تل یوه اوږده موده وي داسې چې کله کله کلونه غواړي ،زه په پوره باورسره لکه چې ګاندي په خپله په دې باوري و باوري یم چې خلک تل دخپلې خوښی اوخوشالۍ په فکرکې وي ، په مبارزه کې تل دایوه پایله شته چې هغه هم اتلولي ده.

اوریدونکودګاندي دغه وینې وستایلې ، خو ګاندې خپل غږ یوځه سره راټیټ کړ اوبیایې وویل : « له تاسې څخه یوزیات شمیرکیدای شي په دغه تالارکې نن ځانونه دلیوالتیا او غرور په لوړو کې لیدلی اواحساس کړی وي ،خودوی باید دسبا سهاراوراتلونکې میاشتې په اړه فکرهم وکړي ، دبیلګې په توګه یوازنۍ بریا چې په دغه برخه کې کیدای شي زمونږ له پاره وي هغه به له حکومت سره دمقابلې دګروي » دداسې کسانو له پاره کیدای شي داهم بې توپیره وي اوپه دې ځان قانع کړي چې :

(c) ketabton.com: The Digital Library

(زما له پاره دلته یوازې یوه دوره پرانستل شوه) خوګاندي بیا پــه دغــه اړه پــه دې فکرکې نه وځکه یې وویل چې : ((مورږ باید ومرو خو نه داچې دغه قانون ومنو)) .

دلته ډیرکسان راغلي وو، پرهندیانو باندې ټول تالار ، برنډې ، ســتیج اوګــالرۍ ډک شوي وو، په تیره پرهغه مهال چې دټولنې مشرغونډه پرانیسته ، په څلورو ژبو باندې تودو ویناوو د اوریدونکو د احساساتوکچه خورا لوړه کړې وه. ســیټ حــاجې حبیــب پریکړه لیک ولوست ، هغه پریکړه لیک چې ګاندي جــې دهغــه پــه لیکلــوکې د نــه راجسترکیدو غوښتنه د دلایلو په ترڅ کې یاده کړې وه . حــاجی صــاحب پرغونــډه باندې غږوکړ چې دغه پریکړه لیک ته باید په سرسري نظرسره ونه کتل شي اونه یې باید یوازې په خوله ومنی ، باید چې رایه پرې واخیستل شي ، ځکه چې که نورڅــوک نه پوهیږي خدای خوپرهرڅه باندې شاهد اوناظردي .

دغه انګریزي قانون په نیغه توګه دهندیانو خلاف و ځکه نو هندیانونه مانه ،که چیرې هغه منل کیده او یا پاس کیده ، نو هغه به دجنوبی افریقی دنورو برخو لپاره هم دمنلو وړکیده اوهلته به عملی کیده ،اوپایله به یې داوه چې نورنوبه په جنوبي افریقــا کــې دهندیانو له پاره ګردسره ځای نه و، برسیره پردې دغه قانون پولیسوته داحق ورکاوه چې په کوراوکوڅه کې چې هره هندي میرمن له کوره دباندې وځي اواسناد ورسره نه وي وپوښتی ، هغه څه چې دیوې هندي میرمنې په ژوند کې دهغې له پــاره ګردســره ناآشناوو. ددغه قانون دباواوفشارپر هندو اومسلمان دواړو باندې خورا زیات و، هرچا به همداویل چې :

((هرڅوک به راځي او زما دمیرمنې تصدیق به ګوري !)) ،دهمدغې ادعا په ترڅ کــې دهندیانوله غونډې څخه چې ګاندي هم په کې و داغږ راپورته شو:

((لومړي خوبه زه هغه څوک چې زما له میرمنې څخه دتصدیق غوښتنه وکړي ووژنم ، له هغه وروسته چې هرڅه راځي ، راځي به)) .

دادهغې غونډې آره موخه وه چې د ۱۹۰۶ کال دسپتمبر په (۱۱) باندې دجنوبي افریقی په جهانزبورګ کې جوړه شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغونډې مشر خپلې تودې خبرې وکړې ، رايه واخيستل شوه ، هرچا لـه ځـان سـره يوګلاب راوړی و، ټولو لاسونه پورته کړل اودخدای په نامه يې لوړه وکړه چې دوی بـه دحکومت دهغې طرحې خلاف وي ،هغه چې دهنديانوحقوق ترپښولاندې کوي.

حساسو اواحساس لرونکو کسانوپه خورا چټکې سره دمهنــداس ګانــدی ترغــوږو دا ورورسوله چې د دوی دغه غونډه يوه خورامهمــه اودپـاملرنې وړ پيښــه وه اودايــوه مذهبي لوړه وه چې نوره نو ماتيدای نه شوای.

په رښتياهم داخه عادي حرکت نه و، بلکې دا داسې يوتړون و چې پــه آســانۍ سـره دهيريدو وړهم نه و، په بله ورځ دسپتمبر په (۱۲) دمقاماتو ډرامه په هراړخيزه توګـه تس نس اوهيڅ شوه ، زياتروهنديانو په دغه اړه دافکرکاوه چې دا قانون به نافـذيږی اوهنديان به دهغه تابع اودهغه ترسيوری لاندې خپل ژوند ته دوام ورکوي ، خوداسې نه شوه ، دګاندي جی له پاره دايوتصادف و،چې په پای کې مهنداس کرم چند پردغه بري باندې ورواوښت.

بله دپاملرنې وړ پيښه چې پر دغه مهال دګاندي جی په وړاندې طرحه وه ، هغــه داوه چې ده بايد ددغې غونډې هويت اونوم په ډاګه کړی وای ،د ((مثبت مقاومت)) خبره چې ددغې غونډې دګډون کوونکوله خوا دده ترغوږه ور رسيدلې وه . دغه ټکی هغـه خه وچې دجهانزبورګ صنعتګر هوسکين يې شاهد و :

« دهنديانوترانسوال ديومثبت مقاومت پيلامه وچې دنورو خوندي هڅو په شان يــې مخنيوی ناشونی و،دوی ډيرزيات نه ول ،ددوی شمير ډيرنه و ، دوی يوازې يوځــو ول ،دوی وسله وال نه ول ، ځکه نو ددوی مقاومت يومثبت مقاومت و ، هغه چې دکمزورو وسله ورته ويلای شو»

ګاندي په خپله په دغه اړه ليکی :

((دغه حالت زه له حيرانتيا سره مخامخ کړم اوهغه ويناچې ما بايد کړې وای هغې زه خپله له يوې ځرګندې پيچلتيا سره مخامخ کړی وم .د هوسکين پرخلاف زه له خپـل مقاومت څخه ديوه (روحی ځواک) په توګه ننګه کوم ، ما دغه غونډه وليده چې هغـه دمثبت مقاومت په نامه ياده شوه ،خو په دغه برخه کې بايد له يــوه توپيرڅخــه هــم سترګې پټې نه کړو ،هغه داچې زه به يې د (روحی ځواک) او مثبت مقاومت ترمنځ په

(c) ketabton.com: The Digital Library

توپيرسره وخيږم ، ما مخکې له مخکې څخه ديوې غونډې تابيا هم کړې ده چې دهغې په ترڅ کې به داهرڅه روښانه شي)).

هلته دځوان ګاندي په وړاندی څه شې ناشوني اوغيرفعال نه وو،ده په خپل اثـر (پـه جنوبی افريقی کې ساتياګره) کې ټول جزيات په دغه اړه په ډاګه کـړي دي ، داچـې دی ولې دمثبت مقاومت خبره په دغه اړه نه خوښوي ددغه کار سـرچينه پـه خپلـه دواکمنۍ دډرامې په وړاندې د سپتمبرد (۱۱) نيټې د غونډې له لوړې سـره پـه تـړاو اواغيزکې بولي .

اوداټولون له شکه پرته دعدم تشدد هغه څرګنده نښه وبلل شو چې ددغـې غونـډې لپاره چې دحکومت ضد انتظام يوه په زړه پورې نښه وه ديوه نښه اوله هغې سره دوړ ټاکل شوي نامه لپاره يې هم دجايزې غوښتنه کوله .

مګن لال ګاندي دګاندي دتره دويم زوی هغه چې په فـونکس فـارم کـې اوسـيده ، ګاندي ته د(ساداګره) نوم وړانديزکړچې مانا يې (له ښه دليل سره هـوډ اوکنتـرول) و.خوګاندي دغه نوم په ساتياګره باندې سم کړچې د ساتيا مانا (رښتيا) چې له مينی سره انډوله وه ،او (اګره) مانا (هوډ اوځواک) وه. دساتياګرې بله مانا (روحی ځـواک) هم وه. دګاندي دلارې لاروي ډاکتر آر.آر.ديواکريې داسې تشريح کوي :

((ساتياګره دژوند نوې تګلاره ده چې له روحي پياوړتيا ، دنه زورزياتي لـه تګـلارې سره خپله هم غاړي ساتي ، روحی وړتيا دغه اصل ته د نه ماتيدونکي اونه بدليدونکي توک ځواک اووړتياورپه برخه کړې ده.

دساتياګرۍ په اړه په خپله ګاندي ويلی چې :

دغه تګلاره دحقيقت لامل اودليل ده خوداسې نه چې هغه بايد پرمخالف لوري باندې دعکس العمل په ترڅ کې وزغمل شي ،بلکی دنورو پرځای بايد چې پـه خپـل ځـان باندې تطبيق اووزغمل شي. ځکه چې دا ترهرڅه دمخه دځانی کنترول غوښـتونکی تګلاره ده. دساتياګرې وسله اوتوره په خپله په هغې کې ده چې دقناعت پـه رڼـاکې خپله وړتيا اواغيزه ښندي. ګاندي چې په دغه پله باندې دپرمختګ تګلاره پيل کړه ، دهغه آرهدف داو چې په دغه ترڅ کې په ډله ييزه توګه دغه تګلاره هرچا ته څرګنده اودعمل ډګرته راوباسي . ده پرهغه مهال چې دتوربلاک په وړاندې يې پراخ غورځنګ

(c) ketabton.com: The Digital Library

راپیل اولاړښونه کړ، زنداني شو،ماناداچې دی په نړۍ کې هغه لومړنې ساتیاګردی چې دبشري حقونودننګي له امله یې زندان ته اوړې ورکړې . دګاندي له پـاره دالــه هغــو تجربوڅخه وه چې دنړۍ دروازه یې دیوې لوېې اوپراخــې هیلــې پــه لورپرانیســته . داتګلاره په عین حال له هرچاڅخه د ځان تیریدنې او اتلولۍ غوښتنه اوهیلــه کــوي داسې چې په ترڅ کې یې باید یوازې حیوانیت پیاوړی نه شی بلکې په دغه ترڅ کــې باید دیوې پراخې الهی رڼا په لورګام اوچت شي. دهمدغو ځانګړنوپربنســټ وه چــې ساتیاګره په خپله دګاندي جي د ژوند فلسفه شوه ، اودامذهب وچې له هغه ســره ده ژوند وکړ اوله هغه سره ومړ.

دیوه څارونکي لیکوال په توګه باید ووایم چې دګاندي جي په دغه بې ساری دریځ نه یوازې محکومو خلکو وویاړل بلکې دهغه دغه فداکاري په خپله په جنوبي افریقا کې دسپین توکمو له خوا هم وستایل شوه اودهغوی له خوایې هم که څه هم هلته لږکــی وو درناوی وشو. ګاندي په دغه باره کې دخپل باور په اړه لیکي چې :

((لکه څنګه چې غورځنګ پیاوړی کیده انګریزانوهم په خورا جدیت ســره ســترګې ورته نیولې وې اوپه خورا لیواتیاسره یې ددغه غورځنګ ننداره کوله . سره له دې چې په دغه وخت کې دلته انګریزي ورځپاڼوداروپایانو دپیاوړي ملاتړ په ترڅ کې خپرونې کولې اوهم یې دتوربلاک د قانون ملاتړکاوه ، خوپر همدغه مهال یې دیوشمیرهندیانو دفعالیتونو اوبرخې اخیستې په اړه هم په زړه پورې لیکنې کولې .همدارنګه یــې پــه حکومت کې هم دهندیانوداستازیتوب په اړه لیکنې اویادونې درلودې داسې چــې ان کله کله خوبه یې دخپلو مهموغونډو راپورونه هم هندیانو ته استول. کله چې به کومه پیښه په زړه پورې نه وه ، موږ هم کولای شول چې دځینوراپورونوپه اړه خپلې رایــې اونظریې دوی ته ورولیږو. داکاران په هغه مهال کې چې لاســاتیاګره پــه غیررســمي حالت کې وه دهندي ټولنې له خوا ترسره کیده. موږ داسې اسناد هم په واک کې لــرو چې ګاندي په خپل نبوغ سره داندین امبولانس دبیوردجګړې لپاره برابرکړ هغه چــې په هغه کې نژدې څلورو سوو هندیانو برخه درلوده اوګاندي په خپلــه پــه هغــه کــې دسرجن میجر دنده ترسره کوله اوټوله هڅه یې پردغه ټکي باندې راڅرخیــده چــې دوی باید ځانونه په سیمه ییز سیاست اوستونزه کې ورګډ نه کړي .ګاندي جي خپلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټولي هڅې په دغه مهال کې دهندي ټولنې په منځ کې پرخپلوهلوځلوباندې راڅرخولې .
په ۱۹۰۶ کال کې ده يومشال ورونکی يونټ دنژدې دوو درجنوهنديانوپه ګډون د زولو ياغيانو په خاطرجوړکړ. د ۱۹۱۳ کال داکتوبر په (۲۸) ګاندي جي هغه تاريخي لاريون لارښوونه کړچې له نيوکاسټل څخه تر ولکسروټ پورې غزيدلی و، په دغه لاريون کې نژدې دريوزرو کسانو برخه اخيستې وه لکه چې دغه حرکت د (دندی) لاريون لپاره يوه وړاندوينه شو. ددغوخلکو اعتراض دهغو دريو پونډو ماليې په اړه و چې هغه بايد هندي کارګرانو دولت ته ورکړې وای .
اوپه پای کې جنرال سموتس د ۱۹۱۴ کال دجنوري په (۲۱) دساتياګري مقاومت ته غاړه کيښوه ، اوساتياګره کله چې جنرال دګاندي جی وړانديزونه ومنل وځنډيده.
په جنوبي افريقاکې دساتياګري غورځنګ په جوړولو سره ګاندي جی دټولنيزې برابرۍ په ترڅ کې دپاملرنې وړخدمت له هغې ورځې چې دغه هيواد ته په کال ۱۸۹۳ کال راغی اوتر۱۹۱۴ پورې دلته پاتې شو وکړ. ده له دغې لارې له هيوادوالو څخه دعدالت دخوندي کولو له پاره په هغه هيواد کې چې دسختو توپيرونو قرباني شوی وغوښتنه وکړه اوپه دغه برخه کې يې خپل غړ اوچت کړ،په تيره بيا چې کله دی ناتل ته د نولسمې پيړۍ په نيمايی کې ورسيد.
پرهغه مهال چې ساتياګرۍ په عملی توګه دټولينزعدالت له پاره په کارپيل وکړ ، ګاندي جي په دغه ترڅ کې بياهم ديوه وتلې مشراوپياوړي لارښود په توګه وستايل شو. په جنوبي افريقي کې ګاندي جی دافکاروپه رنګارنګی باندې ولاړپاتې شوچې په دغه کارسره هغه داسې معنوي بوزغلی شوچې دراتلونکو له پاره دخپلې تجربې په ترڅ کې راوټوکيده. اودده خپلې ټولنيزې ، سياسې ،او اقتصادي فلسفې هم په دغه ځای کې خپله بنه دځان له پاره غوره کړه.
هغه په خورا بيړې سره دجان ريفکن (**تردغه پايه**) دليوتولستوی (**دخدای واکمنې په خپله په ده کې ده**) دهنري ديويدتوريو (**ولسې سرکښې**) اونورآثارولوستل چې دغوټولودده پرذهن باندې ژوره اغيزه وکړه.دده د *سرواداپا* فلسفې په خپل ذات کې ددغو آثارو پررڼاووباندې خپله رڼادځان کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمهاتماګاندي لپاره *ساتياګره* او *سروادايا* دواړې ديوې سکې دوه مخونه وو چې په ځرګنده توګه يې داوسني عصرله تولينز –اقتصادي بدلون اودهغه له ځرګند اهميت اوفکري تمايل سره ځان داسې هم غږی کړ چې يوله بله پرته کله هم بشپړيدای نه شي. د*ساتيا*او*اهيمسا* دکليمو آره موخه اومانا رښتيا ينه اوعدم تشدد دی چې په دغو ماناووسره يې په زياترومذهبواوفلسفي افکاروکې ليدالای شو.ګاندي چې کومه لويه دنده په دغه اړه په پاملرنې سره ترسره کړه هغه داوه چې دغو دواړو مفاهيموته يې عملي بڼه ورکړه ، دده *ساتياګره* اونه زور زياتی او *سروادايا* يادکايناتي همکاري دوکتورينو دواړو په خپل وارسره دغه لاره پرانيسته چې دانساني طبعيت بنسټيزه وړتيايې په سمه اوعملي توګه له سياسي اوټولنيزسمون سره هم غاړې کړه.

په جنوبي افريقې کې هلته چې دده له مورنې هيوادځخه لرې پرته سيمه وه ، هغه ځای دده له پاره دبياهستونې په څيره کې دده دمينې وړ هيواد شو ،ده هلته داخبره تحليل او راپورته کړه چې داوسني تمدن په زړه کې له ستونزوڅخه دوتلو لاره موندنه په خپله يوپرمختګ دی ، ده خپله دغه طرحه اودژوند فلسفي اړتيا راوسپړله اوهغه يې په خپل *هند سوراج* (دهندخپل واک) کې په ۱۹۰۸ کال کې وليکله. *هندسوراج* چې دګاندي جې له مهمواودپاملرنې وړآثاروڅخه دی ،دغه اثردهغوخلکو له پاره چې دريجنريشن دهڅې پلويان اوپيروان ول دانجيل ځای غوره کړ.

په کال ۱۹۰۸ کې ګاندي جې په خپله دولسي سرکښی تجربه عملي اوپرهغې باندې زندان ته ورسيد، دده له پاره داپه خپله *ساتياګره* وه ، داسې چې ګاندي دلومړي ځل له پاره دهغې په ترڅ کې دښځينه ځواک ننداره دکستوربا په څيره او کړو وړکې وکړه، دی په دې پوه شو چې دښځوځواک دژوند په بهيراواندول کې يونه انکارکيدونکی آراواصل دی ، داسې اصل چې بياده هغه د(*ستری شکتی*) يا سترې ځواکمنۍ په نامه سره يادکړ.

دجنوبی افريقی دغوټولوتجربو له ده سره دامرسته وکړه چې له هغوڅخه يې دهندپه راخوځيدو اودهند له لارې يې دنړۍ په راخوځيدو کې خپل ونډه په ښه توګه ترسره کړه. اودايې په ډاګه کړه چې نورنوځانونه بايد دظالم ځواک په وړاند يا د کرکې اوياهم دمنلو په دريځ کې ودروو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساتیاګری یاعدم تشدد د ۲۰۰۶ کال دسپتمبر په (۱۸) نیټه خپله یوه پیړۍ لاره بشپړه کړه،په دغه ترڅ کې ترهرڅه دمخه په دغه ټکي باندې رڼاواچول شوه چې ،په هندکې دعدم تشدد له لارې څومره بدلونونه رامنځ ته شوي لکه چې په نوروهیوادوکې دتشدد له لارې رامنځ ته شوي دي اوپه څه شان داثابتولای شو چې څنګه کیدای شي په یوه ټولنه کې بدلون اوانقلاب پرته له وینې تویدنې څخه رامنځ ته کړو.*ساتیاګره* دخپل مفهوم له مخې په بشپړه توګه دهمدغه ټولنیز انقلابي پوه مهاتما ګاندي دژوندپیغام دی ، چې دترهګرۍ او تروروېزم اوجګړې چې دمتمدن ژوند له پاره دخطراصلي سرچینه ده یوازنې الترنتیف دی .

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندلید) له مجلې څخه چې دهند دباندنیوچارو وزارت له خوا خپریږي له انګریزي ژبې پر پښتوژباړل شویده .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳)

ایلا ګاندي

د مهاتماګاندي دجنوبي افريقې تجربې

د بدلون بيسارې بيلګه

موهن داس کرمچندګاندي دخپل عمر په (۲۴) کلنۍ کې جنوبي افريقې ته ورسېداو په (۴۵) کلنۍ له هغه ځايه راستون شو. دغه(۲۱) کالونه دهغــه دژونــد ترټولــوډېر ازمېښتي کالونووو ځکه چې په همدغه وخت کې دګاندي د ژوندېې ســارې فلســفې خپله بنه راڅرګنده کړه . هغه فلسفه چې پرهغې باندې ګاندي دمهاتما لقب ترلاسه کړ او هغه فلسفه چې دهغې دلوړتيا په لاره کې ددومره وړتيا ترلاسه کيدل چــا نــه شواى اټکلولى .

مهاتماګاندي نه فيلسوف و، نه دعلمي هنري ټولنې غړى او نه هم يومسلکي ليکوال ، خوله دې سره سره هغه داسې ليکوال ولکه چې خپله وايي : ((**زما ژوند زما پيغام دى**)) . هغه خپله فلسفه لکه ديوه ليکوال اودعلمي هنري ټولنې دغړي په شان نــه ده ليکلې. په بنسټيزه توګه ، هغه يواکتيو (فعال) سړى و چې دلوړشعور خاوند ورته ويلاى شو . دا دهغه خپل شعور اود عدالت ټولنيزه نظريه وه چې هغه ته يې د بدلون په لور لارښونه وکړه .

موږ وينو چې لندن دده په دغه شعوري وده کې دپاملرنې وړ اغيزه رامنځ ته کړه . په لندن کې هغه دخپلولومړنيوورځو په ترڅ کې خپل زيات وخت پرخپلو کــاليو بانــدې خرڅ کړ ځکه ده غوښتل چې لکه د انګريزانو غوندې داشرافي ژوند پــه لورګامونــه اوچت کړي . خوهغه زر په دې پوه شو چې دده کورنۍ پرکوم څه اوکومــو ارزښــتونو باندې چې دېرې قرباني ورکړې دي هغه له لاسه نه شي ورکولاى . همداوه چــې پــه خپل خرڅې کې يې کمى راووست اودخپل ژوند ورځنې خرڅ يې دحسا ب له مخــې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاوه . هغه په ارزانه ا ستوګنځي ځای ونیو او دسپرلی پرځای یې داسمه وبلله چې باید پلې له یوه ځایه بل ته ولاړشي راشي . ده په هرځه کې دځان لپاره دانډول (تعادل) خبره په پام کې ونیوه . دغه ټول بدلونونه هغه څه ووچې ده هغه دخپل ضمیردننی آوازپه انګازوکې دعمل ډګرته راوایستل .
هغه سابه خوړونکی و، له شراب خوړلو څخه یې ډډه کوله او له ښځو سره یې هم ناسته ولاړه نه وه ځکه چې ده له خپلې مور سره ژمنه کړی وه چې هغه به له شرابو ، ښځو او غوښې څخه ډډه کوي . هغه ډیرزر په دې پوه شو چې سابه خوړل د ژوند یوه روغه لار ده چې هغه به نه یوازې دژمنې په خاطر بلکه دیوې طبعیي چارې په توګه په خپل عملي ژوند کې په پام کې نیسي . دی په دې هم پوه شو چې شراب خوړل یوداسې چل اوعادت دی چې له زیانه پرته بله ګټه نه لري . خپلې میرمنې ته یې وفاداری ده ته دااجازه نه ورکوله چې له نورو ښځوسره دې ایل وغیل شي .
خووروسته په هر حال ، دی دښځمنتوب (فیمینزم) په ارزښت دپلارواکی په مقابل کې پوه شو، ښځوته یې درناوي دزړه له کومې شو،اوهغوی ته یې یوازې دجنسي موخي دنښې په توګه نه کتل .
په ۱۸۹۳ کال جنوبي افریقې ته دده تګ له لندن څخه کورته له راستنیدوڅخه دوه کاله وروسته ترسره شو کیدای شي دغه کال دده دبرخې اخیستنې له امله دده دشعورې ودې کال هم ونوموو،ځکه ده دافریقې پر خوادیوې ودې اویوې ناچاری له امله ور مخه کړه ، دده اندیښنه دده دلږعاید په برخه کې وه چې پرهغه مهال په هند کې دده دژوند کولو له پاره نه بس کیده. هغه دخپل مسلک لپاره اندیښمن نه و ،بلکې ددې له پاره اندیښمن و چې دی لندن ته دتګ او زده کړې پرمهال دخپلې کورنی دمرستې هم پوروړی و. جنوبي افریقې ته دده سفر د پیسو ګټلو او ددغه پورد ادا کولو لپاره یوه ښه شیبه شوه . او دغه نښه دده له زیاتو کړو وړو څخه هغه هیواد ته له رسیدوسره سمه روښانه هم شوه ، دی په طبعیي توګه په طبقاتي شعوراوژوندکې راپورته شوی اوپه هغه کې نښتی و .همداوه چې دی باید په هغه سیمه کې اوسیدلی وای چې دده له مسلک اودریځ سره یې برابري کوله اودده په شان کټ مټ مسلکي کسان هلته اوسیدل . دده مسلک هم ده ته داامتیاز ورکاوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دی بایدځان له هغوی څخه چې عادي خلک دي لکه دخوراکی شیانوخرڅوونکي ، دهوټلو کارکونکي ، نایان اونورچې په مسلکی کسانو کې راځي لوړاوبیل وبولي .دده زیات پام دخپل فیشن اوخپلوکالیوپه لورو،پرته لــه دې چـــې هغــه دهــوا اوموســم څرنګوالی په پام کې ونیسي ،ده تل دریشي اونکټایی په سمه توګه اغوستل اوویښته به یې په ښکلې شان ږمنځول . دغه اغیز جنوبي افریقې ته دده په دویم سفرکې هــم له ورایه ښکاریده ، ده په دغه سفرکې خپله میرمن اوماشومان هــم لــه ځــان ســره راوستل اوهغوي ته یې هم ویل چې په لویدیزډول سره باید ژوند وکړي، په هم هغــه شان کالي اوجورابې لکه چې لویدیزو اشرافیانو به اغوستل دوی هم اغوستل .

خوکله چې ده ته په ډاګه شوه چې سپینان په جنوبي افریقا کې کله هم ددې له پاره تیارنه دي چې د ناسپینو دود دې ترسره کړي ،دغه تګلاره ده ته یوغروراوکبرمعلوم شو،دده وجدان ده ته دا اجازه ورنه کړه چې دی دې نورنایی ته ورشي ،همداوه چـــې هوډ یې وکړ چې خپل ویښته باید په خپله جوړکړي . همــداوه چـــې هغــه پــه دغــه پړاوکې دځاني درناوي اوویاړ په فکرکې شو، اوپه دغه کارسره یې ان چې دنوروخلکو ملنډواوخنداوو ته هم ونه کتل.

هغه له دې وروسته داهوډ هم وکړچې نورې خپلې جامې دمینځلولپاره دوبي ته هــم ورنه کړې اوبایدپه خپله یې ومنځي .

دده ضمیر دروحاني پوهې دمطالعې اوپرخدای باندې دپوره باورپه ترڅ کې وده کــړې وه ، موږ دغه اغیزدده دهغې لوستنې اوویني په ترڅ کې وینوچې دی په لنــدن کـــې واوهلته یې دمقدسوکتابوله لوستلوسره ځانګړې لیواتیا پیداشوه ، پرده بانــدې دغــه بهیردومره اغیزه وکړه چې په ژوره توګه دمذهب تراغیزه لاندې راغی خو دیوه ټاکلي مذهب په وړاندې یې ګوندې ونه وهلې ، دی نه د مذهبې اوتعصبي تګلاروسره مــل شو اونه یې پرمذهب باندې دباورلاره له پامه وغورځوله ځکه دی په دې باوري وچـــې دهرمذهب مثبتو اوښوټکوته بایدهم پام وشي اوهم درناوی . دادده دمذهب پیژندنې په اړه دده ځیرکتیا وه په تیره پرهغه مهال چې دی کله په جنوبي افریقا کـــې و، ان پرهغه مهال دی په دې باوروچې اسلام اویا مسیحیت ته په زوراوښتنه په خپله یوه درنه ستونزه ده ، ده پرخدای ایمان درلود ،خوکله یـــې هـــم دیـــوه ځـــانګړي مـــذهب

(c) ketabton.com: The Digital Library

سپارښتنه ونه کړه ، دی دیوه روحاني بهیرپه لورهغه مهال چې په افریقا کې و ورمخه شو، داچې په دغه ترخ کې یې ژوره مطالعه ترسره کړه اوپه دغه برخه کې یې ډیرمهم اودپاملرنې وړمعلومات درلودل همداوه چې دیوشمیرباورونو په یوشمیرعملي ناوړتیاوواونیمګړتیاوو باندې چې خلکود دودونوپه ترخ کې منلې اورامنځ ته کړې وې انتقادوکړ .له بلې خوا همدغه مهال وچې ده ډله ییزعبادت کولو ته په اهمیت باندې سرتیټ کړاودایې هغه لاره وبلله چې په دغه بهیرکې هرچا کولای شول چې دخپل دین اومذهب لکه هندوییزم ، اسلام ،مسیحیت ، زردشتي اونورو مقدس مراسم اودعاوی دیوه اوبل په مخ کې په آزاده توګه ترسره اوولولي . په دغه ترخ کې دیوه مذهب نښې نښانې هم نه ترسترګوکیدې .
زه باورلرم چې په دغه ترخ کې دهرسړي ضمیردخدای په لوردودې اوپرمختګ خپله لاره وهي اوځان ترهغه پورې رسوي. . .په داسې توګه چې هلته دیوه مذهب نښه اوسمبول هم دچا پرمخ کې نه وي . زه یقین لرم چې د یو سړی د ضمیر پرمختګ په مستقیمه توګه له خدای سره دهغه داړیکوپه پیاوړتیا او پرمختګ پورې تړلی اصل دی . ننی آواز یا په بله وینا دزړه اووجدان غږ هم په دغه ترخ پیاوړتیا مومي او دباور وړکیږي . . ګاندي جي تل اوپه سمه توګه پخپله دننی ږغ په باره کې خبرې اترې کړې دي . اکثراً ، کله که غمولو سیاست پوهانوله ده څخه دکومې نابرې فیصلې پر خلاف کومه پوښتنه کړې ، ده پرهغه مهال دخپل زړه غږ ته رجوع کړې ده . ګاندي جي د خدای ژبه لکه دیوه ځانګړي خدای په شان هغوی ته چې اړتیا ورته لري څرګندوي . . دی ټولو انسانانوته هرڅه دی (دی په مورږ کې دی ، له موږه پورته او له موږه ها خوا) . دده دا ټینګه عقیده د وخت په تیریدو سره پرمخ لاړه اودومره وده یې وکړه چې دهغې له مخې ګاندي جي دژوند له بېلابېلولارودعملي تجربې کار پیل کړ .
دده رنځورپالې مېرمن کستوربا دختواواوبه د عملي معالجې په ترخ کې دخپل زوی منیلال ناروغي دخښتوپه تهېراپي سره دارودرمل کړه ، دخپلې روغتیا اودرملنې په کارکې دطبعیي معالجې له بېلابېلو شکلوڅخه کاراخیستل دده لپاره هغه څه وو چې پرخدای باندې دپوره باور اونښې څرګندونه کوله اودایې په ډاګه کوله چې ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرخدای باندې باور دهرڅه اوهر درد درملنه ګڼلـه . دده لـه دغـه شـان طبیعـي درملنې سره لیواتیاهم له جنوبې افریقې څخه راپیل شوه .
. کله چې هغه دخپلې کورنۍ په وړاندې د خپل دین اوپورله ادا کولوڅخه ډاډه شـو، ده له هغه وروسته په رښتیانی توګه دیوې آرامۍ په ترخ کې دسـاده ژونـدکولو ډول دځان له پاره په تیره بیا په ۱۹۰۴ کال کې په فونکس له ځای پرځای کیدو وروسـته غوره کړ. دلته دده ساده اوبزګري ژوند وده وکړه ، اوپه دغـه کارسـره یـې دبیواکـو اومزدورانو دعزت دفلسفې بنسټ کیښوداوهغه طبقاتې بهیر چې تردغه وخته دلتـه دډیروپرذهن اوژوندباندې برلاسی و ، هغه یې له عملي ماتې سره مخامخ کړ . هغه په دغه ترخ کې دخاورې او اوبو په مرسته اوهمداسې دحیواناتو دسـاتنې پـه کارسـره دژوند اوروغتیا په برخه کې دآسانو تجربو له لارې دلارښونې کار ترلاس لاندې ونیو. ده دلته دطبعیت له قانونه هغه زده کړه وکړه هغه چې دهرساکښ له خوا پـه خپـل خپل ډول سره کنترول او کارول کیږي . ده چاپیریال په تمامه مانـا درک اوولوسـت اوپه هغه کې یې دهغه دموجوداتو هراړخیزه څیره له ورایه ولیده. په دغه وخت کـې ده له منګوري څخه دډارطلسم هم له لاسه ورکړ اوځان یې په هغه رمز باندې پوه کړ ، چې له هغه سره باید په یوه چاپیریال کې ګډ واوسیږي . دمنګوري دډارکیسه هغـه مهال نوره هم روښانه اوله خطره ووته چې کله دی په فونکس کې په برنډه کې پروت واوهغه پرې تیرشو. ډیرخلک چې هغوی دارګانیک فـارمونو پـه کاربانـدې بـاورمن وو،ګاندي جي ان په هغوورځوکې په دغه اړه د (بایو رنګارنګۍ) خبره کوله اوپه دغه اړه پردغه ارزښت باندې دزړه له کومې باوري و.
ګاندي په دغه ترخ کې ډیرڅه اوډیرارزښتونه زده اودځان کړل ، هغه په دغـه ځـای کې دومره جدي شو چې دخپلې میرمنې اوماشومانو دباورپه خاطر یې له خپلـوملګرو اودوستانو څخه هغه ډالۍ اوسوغاتو چې دده دکورنې له پاره به یـې راوړل نـه منـل اوهغه به یې په بې پراوایی سره ردول . ان چې پربدل کې یې هغه مهال چې دی پـه جنوبي افریقا کې اوسیده د سلوایکرو په اندازه ځمکه دټولینزو موخو اوخدمتو لـه پاره په فونکس مرسته کړه اوهم یې په دربن کې خپله دپاملرنې وړ شـتمنې د ناتـل اندین کانګرس (ان . ای .سی) په واک کې ورکړه ، برسیره پردې یې خپله یوه زیاته

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندازه ګینه یې هم د ان . ای . سي په واک کې ورکړه .له بله پلوه یې په هند کې هم دخپلې پلرنۍشتمنې ټول حق خپل هغه ورور ته چې دده په زده کړه کې یې ونډه اخیستې وه ور وبښله . اوپه پای کې کله چې ده په ۱۹۱۴ کال کې غوښتل له هغه ځایه دهندپه لور راشي پرهغه مهال یې خپل ټول پورونه هم خلاص کړل .
ګاندي جي جنوبي افریقې ته د دادا عبدالله سوداګر په امر اومرسته ته رسیدلی و.
همداوه چې هلته دده زیات دوستان ا ویاران هم دغه سوداګر ول .یوکال وروسته چې کله هغه په جنوبي افریقا کې خپل دفتر پرانیست ، له هم هغه راپه دیخوا دده اړیکي له مزدورانوسره هم پراخ شول .اواوس دده ملګري ترمنځنۍ طبقې په کوزه هغې کې زیات وو . په تیره بیا پرهغه مهال چې دې په فونکس کې اوسیده په هغه ځای کې زیاتره دګنیو کروندې وې چې په هغوکې زیات کارګران په کاربوخت وو. اوهلته په کورونواوبارکونو کې اوسیدل . کله چې دی له جنوبې افریقې څخه راووت ده پرهغه مهال هغه کالي اوجامې اغوستې وې ، هغه چې همدغو کارګرانو به اغوستې . دقانون دکارولو په اړه دده په ناکرار تصوراوخیال کې هم دکرار یولوی بدلون راغی . دده په لومړني دعوه کې چې هغه د دادا عبدالله له کورنې سره اړونده وه ، ده په هغه اړه محکمې ته دبل الترنتف دعملي کولو خبره ورپه ګوته کړه ، ده غوښتل چې په دغه اړه دهغې دندې آزموینه ترسره کړي ، هغه چې باید دقانون پوهانو اووکیلانو رول په کې وکتل شي ، هغه اوس په دې باوري شوی و چې د دادا عبدالله دعوه چې دکورنۍ دغړو ترمنځ یوه خورا پیچلې اوستونزه منه موضوع وه ددغه نوي وړاندیز په ترڅ کې حل کړي . ده په دغه اړه داخبره په ډاګه کړه چې : « دیوه وکیل دنده دانه وه چې یوقانوني کارپیچلی کړي ، بلکه دهغه دنده دخپل رښتیانې رسالت له مخې داده چې په ټاکلې موضوع کې سم حل او پخولاینه هم له پامه ونه غورځوي »
اوداهغه پای و چې په دغه توګه له هغه سره ده هم معامله وکړه .
مارتین لوتر کینګ (جونیر) دګاندي دارزښتونو په اړه وایې چې :
«دنه زورزیاتي تګلاره ټاکل ، دکمزورۍ اوډارنښه نه ده . له تشدد سره په عدم تشدد باندې جنګیدل په خپله دعمل یوه زړه ورتوب ته اړتیا لري . چې دنه زورزیاتي په واسطه لارښونه کیږي »

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګاندي جې وکولای شول چې دخپل عدم تشدد اونه زورزیاتي په لورخپل باورا وخپل پیروان اوشاګردان په جنوبي افریقا کې راوکاږي ، دوی دواړو ګاندي اومارتین هڅه وکړه چې دخپلو درسونو په رڼاکې خپل پیروان ددې لپاره وهڅوي چې دنه زورزیاتي دکمپینګ ددفاع لپاره لاس په کارشي .

دعدم تشدد اونه زورزیاتي آره موخه داده چې یوڅوک باید دنورو لپاره دستونزو لامل نه شي ،بلکه یوازې په دغه حد کې باید وي چې دخپل ځان په سمونه اوزغمنه باندې ولاړ پاتې شي ، کړاو اوستونزه باید پرخپل ځان باندې وزغمي .زغم اوتحمل ترهرڅه دمخه دیوه ځانګړې ډول دسپلین او روژې نیولو په ترڅ کې عملي بڼه دځان له پاره نیولای شي ، دغه مهم په خپله دمعنوي پیاوړتیا لپاره دخوړو اوډوډې ځای لري . مهمه لاداچې له هغه سره دیوه روحانی څواک شته والی هم اړین اودپاملرنې وړدی، داخبره په دغه اصل کې یوه منل شوې ځان تیریدنه ده چې کله یوڅوک جریم کوي ، اعتراف کوي اوځان په خپله جیل ته سپاري ، مانا داچې په دغه ترڅ کې ددې لپاره اړتیا نشته چې پولیس دې تا ترلاس ونیسی او سزادې درکړي .ځکه عدم تشددپه مانا کې دقانو ن یوه بله بڼه ده .

دیوه روا چلند په توګه په دغه مدرسه کې څوک باید له زده کړې څخه ځان پریوه خوانه کړي، نفرت اوکرکه بایدپه دغه بهیرکې دده موخه اودنده نه وي، له دښمنانو سره باید دروغې جوړې اومینې تګلاره غوره کړای شي ، ددغې تګلارې پلوی باید دتشدد دهرې بڼې په وړاندې دزغم اومقاومت په ډګرکې ودریږي. اوددې انساني هڅې د عملي کیدوپه ترڅ کې باید په عمل اونظرکې تیاری ولري . دغه تګلاره پردښمنانو باندې دبرلاسي اویرغل پیغام نه ده . ځکه کله که یوڅوک په دغه اړه په دغه نیت ګام اوچت کړي ،پرته له دې چې نور ورته وګوري ، دی په خپله هم په خپله تیروتنه له ورایه پوهیدای شي .

ددغې لار ې لاروی باید په دغه ترخ کې هم هڅه وکړي چې په کرکترکې دعمل اونظرواتن له منځه یوسي ، ستاتول کوښښونه باید دخپل عمل په اړخ کې وي،دهغوی چې څه کوي باید پرضد نه وئ ، په دې چې ترټولو مهمه اودپاملرنې وړخبره په دغه ترخ کې داده چې دغه تګلاره پرخدای باندې دباور دپیاوړتیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوايمانداری په پياوړتيا کې لويه مرستندويه مفکوره ده. همداده چې دهرچا له پاره دا اړينه ده چې په خپل ورځنې ژوند کې دغه تګلاره په پام کې ونيسي . ځکــه نــودغې چارې اوعمل ته دژوندلاره اوتګلاره هم ويلای شو.

دعدم تشدد آره موخه اوهدف هم دمخالف لوري ګواښل اوماتول نه دي ،بلکه پرسمه لاردهغه برابرول دي. ، دغه مفکوره هغه ستربنسټيز باور دی چې دهغــه لــه مخــې هرڅوک پردې وتوانيږي چې په ځان کې بدلون راولي . راشی چې په دغه اړه دګاندي دفلسفې زړه ته ورننوزو اودهغې له دود اوآرونو سره سم په هغې کې ددرناوي هغــه نښې ووينوچې له هغه څخه په جنوبې افريقې کې دجنــرال ســموتس پــه وړانــدې څرګندې شوې .

کله چې موږ دده په سياسی کړو کې دلويومعاملو اوکړنو يادونه کوو ،نوداهم بايد لــه ياده ونه باسو چې په دغه پراخ بهيرکې له دغې وړتيا سره سمه دعادي خلکــو ونــډه هم دګاندي جې په فلسفې کې ترټولو مهمه اودپاملرنې وړځای جوړوي .

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندليد) له مجلې څخه چې دهند دباندنيوچارو وزارت له خوا خپريږي لــه انګريزي ژبې پر پښتوژباړل شويده .

ليکوال په جنوبي افريقې کې دګاندي دودې اوخيرښيګينې د ټرسټ مشردی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴)

تارا ګاندي بټاچرجي

دمالګې حماسي لاريون

د۱۹۳۰ کال دجنوري په (۱۸مه) هغه مهال چې رابيند رانات ټاګوردسابرمتي دسـيند پرغاړه دګاندي داشرم دليدو په حال کې و له ګاندي څخه وپوښتيدل چې :

ــــ زه شپه او ورځ په دې باره کې فکر کوم چې « ګاندي به دهيواد له پاره پـه ۱۹۳۰ کال کې په خپله خورجين کې څه لري ؟ »

ګاندي جي ځواب ورکړ: ((زه فکرنه کوم چې يوه رڼا به هم له دغه راچاپيرتورتم څخه راووځي)).

ان له هغې ورځې ماناد۱۹۲۴ کال له مى څخه راپه ديخـوا مهاتمـا ګانـدي پـه پـوره اوعملي توګه دسياست له اساسي تګلارې څخه ځان پريوه خواکړاوتوله پاملرنه يـې دجوړونکوتګلارو هغه چې ده (له صفرڅخه دجـوړوني خـورا مهمـه دنـده) وبللـه پرخواوروا‌ړوله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له بلې خوا داهغه مهال وچې ده دهیواد په اوږدواولنډوکې دګرزیدو اوســفرونوکارهم راپیل کړ، دده ددغوکالوپه ویناوو اولیکنوکې پنځه ټکي له ورایه ځرګندوو: ځرخــی، کوزنې طبقه ، لومړنی زده کړې ،... اوپه فرقه یې هم غاړی‌کې دښځوونډه ،او....
دده سفرونو ترهرځه دمخه دایوه ښیګړه درلــوده چــې خلــک یــې داوږدې مــودې هیریدنې ، ډاراوخرافاتوپه منګولوکې راویښ کړل.ده هغوی په دې باوري کــړل چــې دوی به دده له پاره پیسې خوشې خوشي نه خرڅوي.
« دګلو دهرې غاړکی دپیسوپه سپما سره تاسې کولای شی چې شپاړســومیرمنوته یووخت ډوډی ورکړئ ». په رښتیا هم ده دخپلو سفرونوپه ترڅ کې دغه پنځه مرامــې ټکي ترکلیو،ښارګوټواوښاروپورې ورسول. ده دخلکوغوږو ته داهم ور ورسوله چــې « ترهغه وخته چې جارواوبوکه په خپلولاسوکې ونه نیسی، تاسې به کله هم په دې ونه توانیږئ چې خپل ښارونه پاک کړئ »
په ۱۹۲۸ کال کې په کلکتې کې دکانګریس غونډې انګریزې حکومت ته دجــواهرلال نهروپه خوله په خورا ادبي توګه داوړاندیزوکړ چې دغه حکومت باید په ۱۹۲۹ کال کې هند ته ددومنیون هیواد دریځ ومني ،خوهغوې دغې خبرې ته زیاته پاملرنه ونه کړه.
مهاتما ګاندي له دغه وړاندیزوروسته په خوراليوالتياسره ددغه حالت څارنه کولــه ، د ۱۹۲۹ کال په دسامبرکې داخبره روښانه شوه چې په دغه ترڅ کې باید مبارزه وشي..
د ۱۹۲۹ کال د دسامبرد ۳۱په نیمه شپه کې هغه مهال چې کال رانوی کیده دهندملي کانګرس په لاهورکې دخپلواکی جنډه د روي سیندپه غاړه باندې جګه کــړه .چــې د ۱۹۳۰ کال دجنوري په (۲۶) د *پورنا سوراج* ژمنه اولوړه رامنځ ته شوه.
په دغه ترڅ کې یوځل بیا دټولوسترګې دسابرمتې په لورشوې څوپوه شي چې ګاندي جی به اوس په څه باندې لاس پورې کوي.
مهاتما ګاندي هم په دغه مهال کې ترخورا درانه فشارلاندې واوپه دې فکرکې وچــې څنګه کولای شی یوځل په داسې یوه تجربه اولاریون باندې لاس پــورې کــړې لکــه څنګه یې چې په ۱۹۱۹ - ۱۹۲۱ کلونو کې عملي کړی و. دشپږاوونیولپاره ګاندي جي په دغه اړه دیوه غیبې آواز په انتظارو، خوچې د ۱۹۳۰ کال د فبروري په (۲۷) یې خپلې پوښتنې ته یوجادویی ځواب په یوه کلیمه کې ترلاسه کړچې هغه مالګه وه .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پای کې ددغه نوی حیرانوونکي زیري دتحقق له پاره دځواک په لټه هلې ځلې پیل شوې ، دګاندي له خوا دهیوادپرنارینه وو اوښځوباندې غږوشوچې دمالګی دقانون لــه امله باید دبریتانوي واکمنۍ په وړاندې راوپاریږي چې غواړي هغه (مالګه) هم پرموږ باندې وپلوري.داچې دګاندي دمبارزي په ډول اوتولنو باندي لــه اوږدې مــودې راپــه دیخوا خلکودزړه له کومي باوردرلود همداوه چې خلکو داورسره ومنله چــې ګانــدي دکوم څه لپاره لاس په کاریږي هغه دبري ترپولې پورې خامخاپه خپله درایت اوپوهې سره رسوي..

ګاندي په دې باوردرلودچې یولاربنوداولیډر هغــه مهــال کــولای شــي یوغورځنــګ اوبهیررامنځ ته کړي چې هغه د غونډې اوټولون په هراړخ باندې له هره پلــوه پوهــه اوبرلاسی ولري . ګاندي جي په خپله داویلي دي چې : « هغه کله هم حالــت نــه دی راایجاد کړی » . هغه یوازې په دغه اړه داکارترسره کړی چې ځان یې دغونډې اوټولنې په رمزاوهدف باندې پوه کړی اوبیــایې دهغــې لــه پــاره دپروګــرام اوکــړنلارې پــه جوړولوباندې چې نښې نښانې یې هلته له پخواڅخه وې لاس پورې کړی دی..

دمالګې دساتیاګرې خیړنه داپه ګوته کوي چې مهاتما ګاندي په دغه اړه ټول توکونــه خپــل لــرل ،دایــوازنې ګانــدین غورځنــګ و چــې لــه هــره پلــوه ګانــدي پــه خپلواصولواوتګلاروسره عیارکړی و ، همداوه چې په پایلــه کــې لــه یــوې پرتمینــې برياسره دخلکومخې ته راڅرګندشو. دغه لاریون دګاندي هنراودده نبوغ دراتلونکــو اونویولرلیدونه پرلور راروښانه کړ. برســیره پــردې یــې دده دبریــاوود تګــلارې نــه زورزیاتی وړتیااواهمیت نورهم دپیاوړتیا ترپولې پــورې ورســاوه . دغــه بــري داهــم وښووده چې دعدم تشدد اصول اوتګلارې په څه شان برياوې له ځان ســره درلــودې ،ګاندي جې په دغه ترڅ کې داروښانه کړه چې دده دعدم تشدد تګلاره دده دخلکــو دپوهې اودرک پیاوړې پایله وه.

دمالګې ساتیاګره یالاریون په رسمي توګه د ۱۹۳۰ کــال دمــارچ پــه(۱۲) دســهارپه شپږنیمو بجوپیل شوه،ټولویې نندراه کوله چې ګاندي جی له خپلو (۷۸) پلویانوســره ددندي په دغه تاریخ لاریون باندې پیل وکړ. له پیاوړی ګنې ګونې سره مل و، په میلو میلوسړک باندې اوبه پاشل شوې وې ،هرخوا په شنو پاڼو باندې پټه شــوې وه،بیــرغ

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغې غونډې ته په خپلې رپا سره نورپرتم هم ورپه برخه کاوه . ګاندي ددوي ټولو په مخ کې داسې چې خپل کالي يې په خپل لاس کې نيولي وو روان و.

« دزيارت لاريون په خپل اوږده سفرروان شو» جواهرلال نهرو دغه بهيرته داسې کتنه کړې ده : هغه کالی په لاس ، رڼې سترګې اواستوارګامونه دګجرات په خاورينولاروباندې له خپلورښتينويارانو سره چې پرده پسې روان دي اخلي، هغه پردغه لوري باندې پخواهم ډيرې ګامونه اوچت کړي ،ډيروپه دغه لاره کې دده دملتيا ضمانت کړی واوله ده سره يوځای وو. خوپه دغه برخه کې ټوله تودوخه اوټوله ليواتيا اومينه په خپله په ده کې وه اوله ده سره وه، هغه چې دده دهيوادوالوله خواپه تودوخې اومينې سره هرکلی کيده.دغه هرکلی په مينې اورښتيايني سره ، په خپلواکۍ اواغيزسره و، داسې چې هيڅا هم دده په وړاندې ددې توان نه درلود چې له ده څخه ځان پريوه خوا کړي اودی دې ورتې .له يوه خاورين انسان څخه دژوند رڼا راڅرکيږي ، هو، دادهنددآزادۍ اوخپلواکۍ پرواټ باندې يوه اوږده لاره ده اويواوږد مزل چې دهغې په ترڅ کې ددغه هيواد مليونونه وګړي له ښکيلاک څخه دژغورنې غيږې ته ګام ورپورته کوي..

دغه لاريون اودغه سفريوروحانی سفرو،داسې چې په څرګنده يې ديوې کايناتي رښتيا ينې په لورلاره پرانيسته . مهاتما ګاندي دغه خوځون دسابرمتي سيند له غاړې څخه د دسمندردغاړې (دندي) په لورپيل کړ،داچې دسابرمتې اشرم نوم په دغه ترڅ کې يادوو له هغه سره ټولې مادي نړۍ ته دناداری اونه تراوپيغام هغه چې دټول بشريت له پاره اړين اودپاملرنې وړدی په خپلووړانګوکې په روښانه توګه رسوي. .

دمالګې دساتياګرې وړمې دټولې نړۍ پاملرنه پرخپله خوا راواړوله،له همدغه امله وه چې دګاندې نوم اوڅيرې هرچيرې ځانته په زړونوکې ځای وموند. اودنړې په هره خواکې ګاندي ددوې له پاره داسې يوڅوک شو،چې دوی فکرکاوه ، هغه ترهرچا دوی ته نژدې اود دوی مل دی ، ځکه نوهغه په خوراساده ګۍسره ددوی په ژوند کې ددوی له پاره په يوه الهامي اوددرناوي وړڅيره باندې بدل شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګاندي دمالګې دلاريون پرمهال

مهاتما ګاندي په خورا ليواتياسره دغې پوښتنې ته ځواب ورکاوه اوپه دې باورو چې دده خلک اوتولنه بايد ترهرڅه دمخه دالومړنې څه دڅان له پاره ولري ، زده کړه ، روغتيا،اودژوندلومړنۍ اړتيا وې هغه چې دغه خلک هغو زياته اړتيالري. ، ده به ويل چې زماخيالې سوراج زمادبيوزلوخلکوسوراج اوخپلواکی ده،زما دخوب اوخيال آزادي کله هم پولې اوفاصلې نه پيژني ، دابايد يوازې ديوچا اويوې ډلې په واک کې نه وي، سوراج اوخپلواکې مانا داچې هغه بايددهرچا ،سترګور ، ړانده ، وږي اوتږي ټولوپه واک کې وی. رښتنې خپلواکې به هغه وي چې هغه ټول نارينه ،ښځې اوماشومان په خپل ژوندکې درک کړي اودڅان يې وبولي..

رښتياخوداده چې موږ تراوسه هم رښتنې خپلواکۍ ته نه يورسيدلي ،هغه چې لاتراوسه هم اوږده ، خو نه ناشونې لاره يې برياوو ته پاتې ده. دمهاتما ګاندي دژوند پيغام تل هغې ته د رسيد ولارې اوبرياوې موږ ته په ګوته کړې دي..

همداده چې کله موږ دمالګې دلاريون ساتياګره هغه چې ګاندي جي په وياړسره دبري پولې ته ورسوله په درنښت سره يادوو، موږ بايد دهغې په ترڅ کې دهغې مهم

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوبنستوال ځواک چې هغه خلک دي هم له یاده ونه باسو. ځکه چــې داترټولودمخــه دهند دخپلواکې دمبارزې مهم او دپاملرنې وړ ټکی و.

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندلید) له مجلې څخه چې دهند دباندنیوچارو وزارت له خوا خپریږي لــه انګریزي ژبې پر پښتوژباړل شویده .

دمقالې لیکوال دګاندي سمرتي او درشن سمرتي مشردی..

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۵)

ډاکتر سوشيل ميتل

نه زورزياتی په زورزياتي نړی کي

« زه کوم نوي څه نه لرم چي نړی ته يې ور زده کړم ، رښتيا اونه زورزياتی دواړه دومره زاړه دي لکه دغه غرونه اوغونډۍ »

مهنداس کرم چند ګاندي

کله چي مامي يوملګري ته وويل چي موږ غواړو په جميز ماديسون پوهنتون کي دنړيوال نه زورزياتي (عدم تشدد) مرکزجوړکړو ، هغه راوپاريد اوزريي ځواب راکړ :

« زموږ ټولنه په داسي يوه جګړه کي راښکيل ده چي له منځني ختيزڅخه پيل کيږي اوان ترمرکزي آسياپوري رسيږي ، زموږ ولس مشر دترهه ګری پرضد دجګړي اعلان کړی ، فکرکوم دابه ډيره ګرانه وي چي موږ دي په دغوشيبوکي د نه زورزياتي نړيوال مرکزجوړکړای شو ».

خوله يوي لنډي چوپتيا وروسته زما ځواب داو :

« هو، دابه ډيره ګرانه وي ، چي يوڅوک دي ديوي لنډمدتي آرامی په هيله ويده شوای شي ، رښتيا خبره خوداده چي دااوس تربل هروخت ښه وخت دی چي خلک بايد په دغه اړه ديوه الترنتيف په باره کي فکروکړي اوپه دغه اړه لاس په کارشي . ټول پردغه حقيقت باندي ښه پوهيږي ،چي زموږ هيوادوال سرتيري دهري ورځي په اوږدو کي دتشدد قرباني کيږي اومري ،همدغه نښه په خپله داپه ډاګه کوي چي زموږ لپاره دغه لړی ديوه ښه پای زيري اوربا نه راپه ګوته کوي. ځکه نوموږبايد اوس خپلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټولي هڅي او شونتياوې وکارو ، څووکولای شو، دغواوسنيو روانو ګواښونواوننګينوته خپل ځواب ومومو»
خوهغه لاهم ټينګاروکړ:
« آيايوازې عدم تشدد کولای شي چې دنړيوالو ټولوستونزو په وړاندې ځواب ووايې ؟
ما په زور سره ځواب ورکړ : ((نه)) ،
زما ملګرى څکه په دغه اړه زړه نازړه و چې هغه نه شواى کولاى د نه زورزياتي اوهغه غيرفعال دريځ چې ديوچا له خوا ښودل کيږي ترمنځ توپيروکړاى شي ،پــه عمــومي توګه نه زورزياتي(عدم تشدد) ترعمل کولودمخه دځواب ورکولو ترټولوښه اوپــه زړه پورې وسيله اوتګلاره ده . داسې يوچلند دى چې په څرګنده توګه هرچا ته يوناشونى کاراودنده ښکاري.
خوداچې آياد نه زورزياتى تګلاره يوه غيرريالستيکه تګلاره ده؟ هغه پــه دغــه اړه تراوسه هم باوري نه و، نوځکه يې وويل :
« کيداى شي دايوښکلې څه وي ،خوبايد فکرپرې وشي .کيداى شي په دغه ترڅ کې ارزښت څه ترسره کړو. څنګه چې زما ملګرى يوحساس اوځيرک سړى دى ، کيــداى شي تاسوهم له هغه سره دم ګړى هم نظره اويوه خوله شئ ،خوکه تاسې دنه زورزياتي دتګلارې تاريخ ته لږ وګورئ اوپه دې لټه کې شئ چې بريايې څه وه ، تاســې کيــداى ددغه حقيقت له مخې په دغه اړه له يوې حيرانتياسره مخامخ شئ.
دنه زورزياتى اغيــزه دبيړنــي بــدلون پــه بهيرکــې پــه څرګنــده توګــه خطرناکــه ،غيرعملي،ځورونکې او ان چې بې هدفه معلوميږي ،همداده چې کيــداى شــي دغــه چلند پرواکمن دود باندې دهغو له ګټوسره چې په بې اتفــاقى اوغيرعادلانــه بنســټ باندې ولاړې دى يورنګې اوجوړجاړى ونه ښيي ،څکه نو (ناش ويلي) موږ ته دادرس راکوي چې کله په ۱۹۶۰ کال کې جميز لاسون دخپل ښارپه مرکز (ډون تــاون) کــې لومړنى سوله ييزه ناسته سره له دې چې دسوداګرواوسيمه ييزحکومت له مقاومــت، دپوليسوله بنديزونو سره مخامخ شوه اوهغه کيده چې دغه په نظم برابره غونډه لــه عادي تګلارې څخه پريوه خواکړې اوراوبې پاروي ،خو له دې سره سره دغــه ټولــون اوغونډه په برياليتوب سره په خپل هغه هدف چې دوى لاره اوڅاره يې بريالى اوپايله

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې هم په ښارکې ديوه مثبت بدلون سبب شوه . دغه تګلاره په (ناش ويلی)کې ځوکاله هم داسې چې بدلونونه ورسره مل وو د لوسون ترنه زورزياتې لاربښونې اومشرۍ لاندې ترسره شوه ،ان ددغه ښارپوهنتون يې ترډيروپورې په خپله غيږکې ونيو، دوندربيلټ پوهنتون مقاماتو لوسون چې پرهغه مهال دالهياتوزده کوونکی و له پوهنتون څخه ويوست،اوهم يی د مذهبی پوهنځي تکړه اوځواکمن ځوان زده کوونکی (دين) وشاړه. ځکه چې ده دخلکو په وړاندې دلوسون دشړلو په عمل باندې انتقاد وکړ.

جی .رابرت نلسن هم خپله دنده له لاسه ورکړه ، خو ترهغه يې ښه اود درناوي وړدنده په بل ځای کې ومونده. په پای کې ريورند جميز لوسون داوږد مدتي ځند پيژند ونډه هغه وخت ترلاسه کړه کله چې په ۲۰۰۵ کال کې د (وندربيلټ) له پاره ونومول شو.

نه زورزياتی اغيزمنه تګلاره ده خو له دې سره سره زده کړې اونظم ته له کارکولو سره په څنګ کې اړتيا لري ، همداده چې برخه اخيستنه يې ګرانه تماميږي. .

لوسون له څه الهام واخيست ؟ په دغه ترڅ کې ترټولو مهمه خبره له مارتين لوترکينګ سره هغه کتنه وه چې داوهايوپه اوبرلين کالج کې په ۱۹۵۶کال کې و شوه . خو په دې کې شک دې چې ددوې کتنې به يوپه يو په دراماتيکه توګه دومره شوې وي چې دومره لويه بريا دې ولري ، ددوی په اړه دايوه خبره له مخکې څخه ځرګنده وه چې دوی دواړه له مهنداس کرم چند څخه مخکې تردې چې ددوی دغه کتنه سره و شي اغيزمن وو. لوسون په هند کې د مذهبی مبلغ په توګه کارکړی واودګاندي دژوند اوکارونو په اړه يې نيغ معلومات په هند اوجنوبي افريقا کې ترلاسه کړي وو ، کينګ په بوستون پوهنتون کې له هاورد تورمن سره زده کړې کړې وې ، اوتورمن (دشمالي فلوريدا دمريانوبچي) له اوږدې مودې دګاندي نه زورزياتي تګلارې ته دزړه له کومي درناوی درلود. کينګ دامشوره ورکړه چې لوسون بايد امريکا يې جنوب له يوه بدلون سره مخامخ کړي،ځکه نودی له اوبرلين څخه وندربليت ته وليږديد. ددغه غورځنګ دجوړيدو دغه کيسه په ناش ويلی کې دمنطقي قضاوت په خاطر د ډيويد

(c) ketabton.com: The Digital Library

هالبیرستان له خوا دهغه په ډیرعالي کتاب (ماشومان ، درندوم هوس چاپ ، ۱۹۹۸) بیا ویل شوی ده .
ګاندي ، هغه څوک چې په خپل عصرکې پردووپیړیــو اودریووچوبانــدې راوځلید،پــه پراخه توګه دشلمې پیړۍ دجوړونکي اوددې پیړۍ په ترڅ کې دیــوې ســترې اړتیــا اوهم دیوه نه وړاندې وینه کیدونکی وحشت په مقابل کې راوپړکید. دی دنه زورزیاتي په دواړو (سیمه ییزو اوملي) ډولومقاومتونو په مشرتابه کې مخکښ و داسې چې پــه دغه ترڅ کې نه یوازې یې دهندیانو دخپلواکۍ لپاره دوچ سرو انګریــزی حاکمانوپــه وړاندې سرښندنه وښوده بلکه ده له خپلې دغې تــورې ســره د عقیــدوي ، جنســي ،قومې توپیرونو اوهمدارنګه دمسیحي کولونیزدآزادۍ لپــاره هــم هڅــه وکــړه چــې دپرمختللی تکنالوژۍ په مرسته یې تریوه صنعتی انقلابه ورساوه. هغه غوښتل چــې انګریزان هم باید آزاد شي.
دده عمل په تمامه مانا اوخــورا جــدي ډول ســره دده دعقیــدې ترســیورې لانــدې دارپایانو دماتې په لور داسې یوخوځون وچې دده دخپل هندي کلتوردلارښــونې پــه زورپرمخ روان شو. په رښتیانی توګه دګاندي په اړه ویــل کیــږي چــې ده پــه دویــم غورځنګ کې دهندیانودناهیلی اوکمزورۍکچه راټیټه کړه ،ځکــه چــې دوی لــومړی ځانته اجازه ورکړه ،خو سره له دې یې بیا په دغه برخه کې ګامونه اوچت کــړل چــې دبې روحه تکنالوژیکي پوهې دودې په لورلاره پرانیزي. (دګاندي تحلیلونه تراوســه پورې له خپل باورڅخه نــه دي رالویــدلي،چې نښــې یــې اوس هــم مــوږ دمتحــده ایالاتودسیاست په آرامي ،دشمالي امریکا اوپه پای کــې دتــولې بشــري تــولنې پــه اندوژوند باندې لیدای شو) .
هغه په ۱۹۶۹ کال کې وزیږید، زده کړې یې په هنداوانګلستان کې وکړې ،پــه ۱۸۹۳ کال کې جنوبې افریقي ته لاړ،هلته یې په انتروالزکې ترهغه مهاله چې بیــا هنــد تــه راستنیده کاروکړاود لومړۍ نړیوالې جګړې په ترڅ کې بیرته هند تــه راســتون شــو. دجګړې په شپوورځوکې یې د ۱۹۱۹ تر ۱۹۲۲ اوبیایې د ۱۹۳۰ او۱۹۳۳ کالونو تــرمنځ دعدم تشدد دوې پاریدنې لارښونه کړې . هغه دلومړۍ هغې په ترڅ کې وویل چــې ، ګډون کوونکي په سمه توګه نه وولارښونه شوي، داسې چې دتشدد داکرپه وړانــدې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقاومت وکړای شي، خودویم حرکت یې په هراړخیزه توګه یوبریالی حرکت و ان دسمندرپه لورډده دحرکت په ګڼون . دده دژوند لویه غمیزه دښکیلاک ددورې دپای په شپوورځو ۱۹۴۷- ۴۸ کلونو کې رامنځ ته شوه. له دویمې نړیوالې جګړې راوروسته انګریزي حکومت دجګړې له امله نورپه اقتصادی لحاظ لـه پښولویدلی اوخالي لاس شوی و. هندهم ډېرزر پـه دووبرخـو دمسلمانانواوهندوانودمذهبې توپیرونو له مخې وویشل شو،اودانګریزهغه ګډ اتباع اوس په دوو هیوادو کې دنوي نوي هویت په نامه سره یادشول ،. خومشرګاندي دهیواد په لورپه سفرونوباندې پیل وکړ اوپه هرلوري یې دعدم تشدد اوسولې هنګامه خوره کړه.. ګاندی خپل ټول ژوند خپلونه زورزیاتو اصولو ته ونډه کړ.

دګاندي دژوند دغه پیښې هغه څه وې چې هغه ټولې تورمن، لوسون اوکینګ ته پـه سمه توګه معلومې وې، دوی په دغه اړه په کوم خیال کې نه ووراګیر ،دوی په دې ټولو شیانو پوهیدل څکه یې خپل ژوند دعدم تشدد تګلارې تـه ونـډه کـړ، دوې پـه دې پوهیدل چې : څوک چې دخپلواکی پـه قـدرپوهیږي اوپـه دغـه ډګرکـې لاس پـه کاراومبارزه پورې کوي ،هغوی باید دپوره زغم په زور دعدالت غوښتونکي واوسي. په ۱۹۶۳ کال کې کینګ په لنکلن میموریل کې د (*زه یوخوب لرم*) تر سـرلیک لانـدې یوه وینا وکړه چې دهغې په ترڅ کې دده خورا مهمواورښتینوپلویانو دګانـدي خـولۍ پرسرکړې وې ، هغه چې په نیغه یې ددوی اړیکي دهغه سرې له اصولو سـره ښـودل چې هغه په مهاتما باندې نامتوو ، اوهغه چې دهند ستره اروا بلل کیده.

دګاندي اصول دنړۍ زیاتروبرخوته دنه زورزیاتي دمبارزې په موخـه دهغـو پلویـانو اوانقلابونوته ورسیدل ، دابه دلته ګرانه وي چې د هغولست په بشـپړه توګـه راوړل شي، یوازې یوه اشاره باید هغو هڅواوهغو بریاوو ته وشي چې ددغې تګلارې په رڼاکې له پولنډ څخه لیچ ولیسارا‌پیل کړې اوسریې دبـرلین ددیـوال پـه رنګیـدو بانـدې ولګید،همداسې په جنوبې افریقا کې دپخولاینې غورځنګونه چې دولس مشر نلسن منديلااو ارچ بیشپ دسموند ټوټو په نوښت سره رامنځ ته اوپرمخ بوتلل شول.

همدارنګه ددغه غورځنګ بله ځانګړې بیلګه هماغه سوله ییزخوځـون دی، چـې د دلی لاما له خوا پرتبت باندې دچین دبرلاسي په وړاندې لارښونه کیږي..

(c) ketabton.com: The Digital Library

دګاندي دنه زورزياتی تګلاره دبشريت دراتلونکي لپاره يوه هيله ده ،دګاندي له نظره دجګړې خلاف ټکی سوله نه ده بلکې اهيمسا (نه زورزياتی) ده ، مهاتما ګاندي کله هم د شانتې کليمه نه ده کارولې هغه چې دانګريزی ژبې د (سولی) سره يوډول مانا لري. هغه چې له حقيقی يوالی سره مطلق پيوستون هم دی. ، سوله دکوم ارمان له پاره چې مور تل دعاکوو اويا پرنورودهغې له پاره غږکوو، هغه کيدای په (سن-دی) باندې مانا کړو،چې د جګړې د دريدو اوځنډيدو مانا ورکوي.. څه چې دګاندي فکرو اوڅه چې دګاندي ايجادو هغه (اهيمسا) وه چې دهغه مانا په عمل ،خبرو اوفکرسره دنوروله ځورولو اوټپي کولوڅخه ځان په تمامه ماناژغورل دي. .

دهغه لپاره دانه د دکتورينوځای لري اونه هم دکومې دګما : ځکه دايوعمل اوکړنه ده چې په هره شيبه کې ترسره کيږي . له دې سره سم، د(سولې!) لپاره ډيرښه مفهوم اووړانديزولکه چې هاملت يې ((خبرې، خبرې ،خبرې) بولي او په دغه اړه يې وړځواب بللای شو.

ګاندي له نه زورزياتي سره نه و۔ هغه کله هم له نوروڅخه هيله ونه کړه چې دهغه لپاره دعاوکړي ،هغه دخپلې اهيمسا پربنسټ روان و.

هغه په خورا ځيرکۍ سره دادليل وړاندې کاوه چې يوشميرشيطانی کړه کيدای شي دبښنې پرپوله باندې سر کيږدي ، هغه هم داسې چې که چيرې واقع کيږي او دقناعت وړوي. هيڅوک ددې وکالت نه شي کولای چې که يوه وړه ناوړتياترسره شي نو هغه به دومره زياته ستونزه نه وې لکه يوه لويه ګناه ،نه داسې بايد نه وي ځکه چې بدې اوګناه په هروخت اوهرمهال کې بدې ده اوګناه ده .

زده کړه اوښوونه دنه زورزياتي په لاره کې يوازنۍ اودپاملرنې وړکلي ده ،دنه زورزياتي چار پوتنسيال چې ديوې غوټې په شان دی هغه په ټولنيزمسووليت، په ننۍ طبعيت اوبشري تجربې پورې اړه لري. د(ناش ويلی) د ګډون کوونکو ډيری برخه چې هلته راټول شوي وو، ځوان زده کوونکي وو، هغه څوک اوهغه رښتيا چې د ديويد هالبرستام په کتاب (ماشومان) کې په ډاګه شوې او اشاره ورته شوې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جیمزمدیسون پوهنتون د مهاتما ګاندي دنه زورزیاتي پــه نړیــوال مرکزکــې مــوږ داوسنې نړۍ لپاره دهغې سترې دندې اوچوپړپه کاربانديې بوخت یو، هغه چې ګاندي دځان اوموږ ټولولپاره دعملي تجربې په ترڅ کې ازمویلې ده . هغه ویلی چې :
« زما پلاوي ،نړۍ دنه زورزیاتي په لور ددوه اړخیــزو سیاســي ، اقتصــادي ،ټــولنیزو اومذهبې اړیکو په ترڅ کې په خوځون راوستې ده ».

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندلید) له مجلې څخه چې دهند دباندنیوچارو وزارت له خوا خپرېږي لــه انګریزي ژبې پر پښتوژباړل شویده .

لیکوال د ویرجنیا دهرسون بورک جیمزمدیسون په پوهنتــون کــې د مهاتمــا ګانــدي دنــه زورزیــاتي دمرکزدایرکتراودهندیزم دبرخې اسوشیت پروفیسوردی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۶)

پروفیسور ساتیندرا ننندن

مهاتما ګاندي ،

لوستونکی اولیکوال

د مهنداس کرم چند ګاندي ژوند اوپیغام دنیمي وچې په اوږدو اولنډوکې لکه دګنګـا دســیندپه شــان روان دي ، دده دفکــر خپــې اوکړنــې دزیــات شــمیرانفرادي کسانواوټولنوترلمنوپورې لکه دسمندراوچتې خپې ځانونه غزوي. زموږ په اوسنۍ نړۍ له داسې یوه پیچلي ژوند سره ،څنګه یوڅوک کولای شي چې د یوې رڼا په شــان دې دګردې نړۍ پرسروي ، آیاداسې رڼا هم شته چې هم کوټنۍ رڼــا کــوي اوهــم دنــړۍ سترسترښارونه ؟ هوشته ، اوهغه ایوازې دمینې ، هیلې اوسولې رڼا وه .
هغه په رښتینې توګه دشلمې پیړۍ یوه معجزه و. دهغې پیړې چې یوازې په لــومړۍ نیمايي کې یې اویاملیونولیونوخلکو خپل سرونه له لاسه ورکړل .کیدای شي وواېوچې ګاندي وکولای شول په خپل روحاني ځواک سره دیوزیات شمیرخلکو ژوند له مړینې وژغوري . یوازې دیوې شیبې لپاره ځیرشۍ اوفکروکړئ چې څوک یې معاصرین وو : یوازې اشاره ورته کوو هټلر، موسولیني ، ستالین اوماووــ . دده په شاوخوا کې هرڅه یوازې یورنګ درلود اوهغه داچې ټول په وسله والویونیفورمونــوکې نــه ماتیــدونکي ولاړکسان وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ونستن چرچل گاندي (نیم لوڅ سرکښ ملنګ) وباله اوګاندي بیا چرچل دلوڅ پاچا په نامه یادکړ،خوهغه دچړې ترڅوکه لاندې راونه نیو. څوک به دګاندې هغه نامتو وینا له یاده وباسې چې په ۱۹۳۲ کال کې یې دلندن دګردي میزدکنفرانس په ترڅ کې وکړه. انګریزي ژورنالست له هغه څخه په بکینګهم ماڼۍکې خبرو تـه دتلوپرمهال وپوښتیدل :

ـ ښاغلی ګاندي ، پوهیږئ تاسې دیوې سترې امپراتورۍ له واکمن سره دخبرو لـه پاره په دغو کالیو کې لکه لوڅ ملنګ روان یاست ؟

ګاندي ځواب ورکړ :

ـ ته اندیښنه مه کوه زما ملګریه ،دامپراتورۍ واکمن کیدای شـي زمـوږ دواړو لپـاره ډیرکالي واغوندي .

له دغه ټکي سره کیدای شي تاسې له ماسره یوه خوله وی، چـې ډیرښـه اوپرځـای ولګیده. اوکله چې له لندن څخه روانیده یوه بل ژورنالست له ده څخه پوښتنه وکـړه چې دی دلویدیزتمدن په وړاندې څه فکرکوي ؟

دی ورته موسکی شو اوځواب یې ورکړ :

ـ کیدای شی دایوه خورا ښه نظریه وي ...

مهنداس کرم چند ګاندي لکه زموږپه څیریوعادي زده کوونکی و،هغه دیوه شرمناک وکیل په توګه ځان دمنصب لوړتیا ته ورساوه. ددې لپاره چې خپله کـورنې وسـاتي هغه هوډ وکړ چې خپل عملي کارپه جنوبي افریقاکې دوړو هنـدي سـوداګرو،کارګرو اوځایي اوسیدونکو په منځ کې پیل کړي . هغه په ډیره اسانۍ سره جنوبې افریقا تـه راغی .

په فیجې کې دتهولنیز سم سمکي خبره ډیره وروسته تردې پیل شوه . په ۲۳ کلنـۍ کې کله چې دی په ناتل کې پریوه دنده باندې وټاکل شو له بمبې څخه دداربـن پـه لورپه بیړۍ کې وخوځید. دی سره لـه دې چـې هلتـه دیـوې لنـډې مـودې لپـاره ولاړخوتقدیر هلته د (۲۱) کلولپاره پاتې کړ. ده دانګریزي واکمنـۍ تـاریخ لـه یـوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیساري بدلون سره مخامخ کړاودنړۍ په هره خواکې يې نرواوښځوته دا ورالهام کړه چې دوی بايددخپلوسياسي حقونو له پاره مبارزه وکړي. .
دګاندي جي ژوند له زياتوايجادي ماتوځخه ډک دی، زموږ په ټولنه کې موږ زياتره په ډيرو وړوخبروباندې دزيات بري احساس کوو، خوژور اوحساس فکرونو تل پـه خپـل دوران کې ماتې زغمي . دګاندي جي ټولې ماتې پرتمينې اومهمې وې ،ځکه نوموږ دې دده ترنورومعاصرينوزيات يادوو. په دغو ډيرو خبرو برسيره دی له خپلې ټولنې څخه يوشړل شوی اولرې کړل شوی څوک و . ځکه نودې دهنـددځانګړي ډول مشـرانوپه ډله کې راځي . هغه خپله پاملرنه دټولنې هغه ځواک ته وکړه چې هغه له پامه لويدلی اوله هرڅه لرې پاتې کړل شوی ولکه بيــوزلان ، هــري جــن ، کونــډې ، بــې ځواکــه اونورسرماتي اوپښې ماتي .
ګاندي جي هغوی ته ځواک ورکړ چې په رښتياهم بې ځواکه وو،هغــوی تــه چــې دی پوهيده اوويل يې چې انسانی روح دپاک خدای ترټولو لويه اوپوره ډالۍ ده.
هغه ترهرچا زيات دانسان دتاريخ په اوږدوکې دبشری روح پــه پياوړتيــا اوبرلاســي باندې داسې پوهيده لکه په هغه ځواک باندې چې په يوه اتوم کې پټ دی ،کارپوهان پوهيږي هغه د روح (اتما) په ننې (درونی) پياوړتيا باندې باوردرلود اوپه دې هيله و چې هغه بايد له هرډول بنديزونو څخه آزاده اوپه امن وي .
هغه دغه لوړه اوفوق العاده اخيستنه له خپلې لوستنې اومطالعې څخه ترلاســه کــړه ،هغه يوژور لوستونکی و،دهغه لپاره يوانساني تفکراودهغه تاريخ هم پټ اوناسپړلی نه و، په لندن کې ده پرهغــه مهــال چــې لا (۱۹) کلــن زده کــوونکی و،دلويــديزکلتور دستروليکوالو لکه : *روسکن،تولستوی* او*تريو* په باره کې لوستنه وکړه . په لندن کــې دده پاتې کيدو له ده سره دامرسته هم وکړه چې پام يې دهندي تمدن پرلورشــو. ده ترهرڅه دمخه د*بګوت ګيتا* انګريزي ژباړه ولوسته . کله چې دده پرځــوانی کــې دده مور، دده چاپيريال اودماشومتوب ملګرو پرده باندې دخپل حساس اغيز نښه کيښوده ،هغه له ده سره ترلويوالي پورې لکه (سرمون اف ده مونټ) اوهمداسې په لاتينــي ، يوناني اوانګريزي باندې ليکنې پاتې وه . دهغه له ذهن څخه يولوړفکراو نظريه هم په

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه خوا پاتې نه شول.دوی ټول لکه په سمندرکې ځپې ، په ونه کې دپاڼو ، پرهسک باندې دستورواوپه فکرکې د ناسپړلو ◌غوټيو په شان وو.
کله چې هغه دخپل عمرپه (۲۳) کلنۍ کې جنوبي افريقې ته ديوه وکيل په توګه ولاړ ، دغه تلون دده په ژوندکې يونوی ځپرکی اويونوي ځواک شو،دهرپاټکي اوهرې ډلې اړوندان لکه يهود، عيسايي ،مسلمان ،هندو۔ سوداګر، مزدور ، ښوونکي ،سياست وال ،منورين ، کاتبان اوروحانيون دده ملګري شول .دوی ټول دهغه سازمان له خورا مهمواړوندانوڅخه وو هغه چې ده په خپله را پيل اوجوړکړی و. هغه يوه جګړه را پيل کړه اوهغه يو ځراغ ددغې وچې په خورا تياره کنج کې دښځواونروپه ذهنوکې ولګاوه. ده وويل چې : ډار يوازې دډارلپاره ، خوټينګارېې پردې وچې که ته انصاف غواړې ، بايد دنورولپه پاره اودنورو په چوپړکې وې .
اودده په نړۍ کې دبهر له پاره ځای نه و، ژوند ټول هلته ګردسره ننی و.
داټول هغه څه وو چې شوي وو ،هغه مهال چې د ۱۸۹۳ کال دجون په اوومه ،دی داورګاډي له لومړۍ درجې کوټې څخه راوغورځول شو ، پرهغه مهال دی له دربن څخه پريتوريا ته روان و اود دوندي وکيل په شان يې ځان سمبال کړی و،هغه ګارد چې دې يې په غيرمهذب ډول له اورګاډي څخه کښته راواچاوه ، کيدای شي هغه په خپل دغه غيرانساني عمل باندې ترخپل کړن وروسته پوه شوی وي . دنژدې پنځوسو کالو په ترڅ کې دغه لويه امپراتوري تس نس شوه اودمنطقی توپيرونوپه داسې يوه ښکيل کې راوچورليده چې په پای کې ديوې کورنۍ ناروغۍ په منګولوکې ور ولويده ، ماته شوه ، ټوټې ټوټې شوه ، داسې چې ددې ټولو کړو وړاصلي لامل بياهم مهاتما ګاندي و.
دپيترماريتيزبورګ داورګاډي تم ځای يوتياره اوګوښه ځای دی چې له دربن څخه (۸۰) کيلومتره واټن لري. مادغه ځای په ۱۹۹۹ کال کې نژدې يوه پيړۍ وروسته له اورګاډي دګاندي له غيرانساني راغورځولو وروسته ولید. له سلوکالووروسته له دغه ځای سره دهغه اغيز له مخې چې زه يې دلته په خپله غيرکې ونيوم ، ماته يوه ځانګړې خواخوږي پيداشوه، داسې چې زما لپاره دغه ځای دزيارت بڼه ومونده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپیترماریتیز په ساړه تم ځای کې ښایې پرهغه مهال اوهغه شیبه کې ګاندي داسـوچ کاوه :

چې دی بایدڅه وکړي ؟ هندوستان ته ستون شي اوکه همدلته ددغې بـې انصـافی اوتوپیرونو سره دمبارزې جنډه پورته کړي ؟ هغه هوډ وکړ چې ودریږي اوخپـل غـږ دلته دهغې بې انصافی په وړاندې پورته کړي .هغه چې په راوروسته کې بیا یوانکارنه کیدونکی تاریخ شو. په دې چې یوه پیړی دلته له داسې کړو وړو سره تیره شوه چې په پای کې یې داپارتاید بدمرغ ځلی راونړید. اودابه سل نورکالونه هم ونیسـي چـې دهغه دردونه اوزخمونه دې پټی اودرمل شي. نن تاسې د پیترماریتیزپه ښارکې وینی چې دمهاتما ګاندي لوړه مجسمه ددغه ښاردیوه نامتو مجسمه جوړونکی له خوا دلته دنګه شوې ده.

په ۱۹۹۳ کال کې دغه مجسمه دولس مشر نلسن منديلا له خوا دهغه له نامتو وینې ، *زما ژوند زما پیغام دی* ، له کرښوسره مخ لوڅې شوه . که وایوچې جنوبې افریقا دنړی یوشمیرخورا نومیالي مفکرین رامنځ ته کړي ددغې خبرې لامل هم ګاندي جـې دی چې هغه دلویښت اولویوالي دغه تخم په دغه ځمکه کې وکاره.

دجنوبې افریقي مشرانو دخپلې رښتیاینې په ترخ کې دپخولاینې یوه بې سارې دنده اوکمیسون رامنځ ته کړ، هلته چې له دردو اوزخمي روحیاتو پرته دنورڅه تاریخ نـه ښکاریده، دوی هلته دخپلې ټولنې دپیل اوجوړښت بنسټ په رښتیااوحقیقت باندې کیښود. ګاندي جې پرهغه دښته باندې چې دتعصب اوتوپیرونو اغزي کرل شـوي وو، دروح مناړودراوه اوهغه ته یې د ساتیاګرې یا رښتیا پـه عمـل کـې جـادویې نـوم ورکړ.اوبیایې رښتیا اورښتیاینې ته یوبل اړخ اومفهوم ورکړ چې هغه یـې د (مینـې او*هیمسا*) یانه زورزیاتي په نامـه سـره ونومولـه .. دغـودواړه یوځـای بیـادده پـه فکراوایدې کې دسترې هستی ځای ونیو، چې دیوې شته والی له بلـې څخـه پرتـه ناشونی و. دا په رښتیاهم لکه یوژور، مثبت اوفعال ځواک ،لکه رښتینې مینـه دتـل لپاره و.

په عین حال کې داکارپه ژورتوګه دیوه لوي توپیراوبدلون سبب هـم شـو،خلکو لـه ډیرپخواڅخه یوبل دپیغامبراو مذهب په نامه سره وژل ، زه فکرنه کوم چې یوچـا بـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله هم په یوه ځای کې یوبل دګاندي په نامه وژلی وي. زما په نظردایـوه بــې ســارې بیلګه ده. خودبې شمیره نارینه اوښځینه خدایانوپه نړۍ کې ګاندي جې له دغوڅخـه یوهم نه شو. څکه هغه پوهیده چې دازمونږ په بشري شته والي پورې اړونده خبـره ده ،هغه په دې پوهیده چې دبشري ستونزودحل له پاره بشري اساسات اوبشـری لارې چارې دحل ترټولوښه اوسم حل اوځواب دی. هغه زمـونږ پـه مـنځ کـې ترنوروټولـو سړیواوښځو زمـونږ پرخپـل ځـان اوزړه کـې دانسـاني حـس اوانسـانیت دژونـدي ساتلواودهغه دپاملرنې وړ لیوال و. هغه مونږ دبیلابیلو وچو له بیوزلواوخورانوسره پـه دې خاطروترلو چې له یوه اوبل سره خواخوږي اومرستندوی شو.
اوداهرڅه دهغو خلکو لکه زمونږله نیکونواوغورنیکونوڅخه راپیل شول ، هندوســتان خورا زیاتې حماسې په بیلابیلوژبوکې مخکې تردې چې انګریزان دې لیکل زد ه کړي رامنځ کړی وې ،زمونږ ه زیاتره د *مهابهارت* او*رامایڼ* دکیسـوله سمندرونوســره لـوی شوي یو،خوزماپه فکر له خورا حیرانوونکو حماسوڅخه یوه هم ددغوساده نارینــه وو اوښځینه وو(زمونږ دپلرونو) ادیسې دی چې بیلابیلو سیموته ولاړ، هغه یې ونه نیــولې بلکه هلته یې دکوچنیوسوداګرو،دبیلابیلوټولنودایجادګروپه توګه کاروکړ. هغه څمکه چې ده ته وړیانه وه ، هغه اوس دده دروح یوه برخه شوه. داپه خپله یـوه حماســه ده داسې چې په هغې کې وژنې اوجګړې نشته ، دوی د خوږوشنه کرونده رامنځ ته کـړه نه دزهرو، ددوی له ژوند سره یوازې یوپیغام مل دی اوهغه داچې :
مخکې تردې چې بدوکړو ښه داده چې ویې زغمو.دفیجي پیښې دغه پیغـام اودهغـه وړتیا په عمل کې مونږ ته ثابتوي اودا راښي چې :
په فیجي کې دیوې ټولنې په وړاندې دجنایاتو ترسره کول،په نیغه زمونږ له انسـاني چلند اوزمونږ له ګردې نړۍ سره ژور تړاو لري.هغه څه چې هیڅا هم په دغه شـان نـه شوای تصورکولای . خویوه خبره ده اوهغه داچې دوی زمونږ دژوند له هیلې سره ســم دیوه پرتم اوویاړ په لوردپاملرنې وړ ګامونه پورته کړل. زمونږ پرخاطرو باندې به ددوی دهدیرو اود شمشان ګهاټ دایرو بربوکې ترډیروپورې خورې وي. دوی له مونږسره دي اودوي مونږ ته دومره رانژدې دي لکه اوښکې زمونږ سترګوته .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمهاتما ګاندي جوړونې ، کره وړه اوموخې چې په راديکاله توګه دده له ژوند سره پــه تړاوکې وې ، په جنوبې افريقا کې زياتره دکارګرانو اووړو سوداګرواودکاندارانو له خوا وڅارل شوې ،دهغه لپاره هغوی له شکه پرته رښتينې اتلان هم وو. هغــوی ده تــه دا معنوي پياوړتيا ورکړه چې بايد دبرابرۍ اوعدالت ، اواستوګنې لپــاره دمبــارزې غــږ دهغې بدرنګې او ظالمې واکمنۍ پرضد چې په توپيرونــواو تعصــبونو بانــدې ولاړه وه پورته کړي. له همدې امله وه چې ګاندي جي دهغوی څرګند حضورپه عمل اونظرکې داسې په پام کې ونيوچې ترده دمخه بل هندي داکارنه و ترسره کړی.

همداسې ده خپل ژوند دخطرمنګولو ته هغه مهال ورواچــاوه کلــه چــې ده غوښــتل دبويرپه جګړه کې داراستوګنو خلکو ساتنې اوژغورنې ته اوږې ورکړي . ده دهغوی په منځ کې هم دخپلې پياوړې تورې (*ساتياګری*) دودې اوڅرګندونې ، ددفاع اوتشريح په برخه کې دپاملرنې وړ پرمختګ وکړ.

مهمه خولاداچې ، دده دغې ودې اوپرمختګ ده ته دهندي رښتينې دولت په اړه يو نوی فکر اويوه نوې کتنه نه يوازې له بهرنۍ خوا بلکې له ننــۍ خــواهم ورکــړه لکــه : دبډايانوبرلاسي ،دخوارانو خوارۍ ،پربې دفــاع کســانو بانــدې زورزيــاتی ،دښــځوپه وړاندې ناوړه چلند، په کليوکې زورزياتی اودليک لوست نشتوالی داټول هغه څــه وو چې دده زړه اوفکريې وخوځاوه چې ترنن پورې زموږ پــه ټولنــه کــې ديــوې لــويې ستونزې په شان ترسترګوکيږي.

اوګاندي ددغوټولوپه اړه دهرې ورځې په ترڅ کې ټول څه ليکل .

ده دفيجي په اړه ليکنې وکړې اوان چې هلته يې خپل پلويان زموږ له دغو خلکو سره دمرستې په خاطرواستول څو هغو له زندۍ اوزندان څخه وژغوري. .

مهاتما ګاندی په خپل ژوند ليک (*له رښتيا وو سره زمادتجربو کيسه*) کې دهنــدي زيارکښ بالاسندرم په اړه دپاملرنې وړخپرکې لري .مادلته دده له دغه کتابه دهغه له وروستۍ برخې څخه يوه برخه رانقل کړې اوداپه ډاګه کوي چې عادي هنديان کله هم نه شي کولای د داسې څه په ليکلوباندې لاس پورې کړي .

ماوويل چې بالاسندرم زما دفترته داسې چې پټکې ياسرتړونی يــې پــه لاس کــې و راننووت . هلته په عين حال کې يوځانګړې حالت و چې په ځانګړې توګه يــې زمــوږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

برتری اوزیاتی هم نسود،ما لا پخوا هغه پیښه په ډاګه کړې وه چې دهغې په ترخ کې زما لنګوټه زما له سره پورته شوې وه.داډول زبردستي دلته دود وه چې ته باید خپل پټکې یا خولی پرهغه مهال چې له اروپا یانوسره مخامخ کیږې له سره پورته کړې. داکه پرسرتړلی یاایښی خولی وي که پټکې اویاهم دسمال چې پرسرراتاوکړشوی وي. ان چې درناوی په دواړو لاسونو هم بس نه دی،بالاسندارام فکرکاوه چې دې باید له ماسره هم دغه چلن وکړي . دازما په تجربوکې لومړنې هغه وه . ما په دغه کارسره دلوړتیا اوغرور احساس وکړاو ورته ومې وي چې خپل دسمال دې پرسروتړه ، هغه داکار پرته له دې چې پرې وځوریږي ترسره کړ، اومادهغه پرمخ باندې دخوښی نښې ولیدې .

زما لپاره داخبره په تما مه مانا یوناسپړلی رازدی چې څنګه یوشمیرخلک ځان پرخپل هم نوع باندې دلوړتیاغوښتنې په ترخ کې ددرناوي اوعزت وړبولي .

زه فکرکوم کله چې وایو انسان یعنې څه ، داخبره په خپل ذات کې دیوه رادیکال بدلون اوانقلاب نښه ده. لکه چې یوه نه ایساریدونکې هیله دعام انسانیت په ترخ کې راپیل شوې ، نړې به کله هم نوره پردغه پوله خپل کاروان ونه دروي چې :(خوار یوازې خواراوبایلوونکی دی) . جګړه اوس هم له جنوبي افریقې څخه ترآسیافاسفیک پورې روانه ده. لکه چې دغه شاعروایی :

هلته ، شمال لرګي په دوړوکې وړي ،

اوبیایې اچوي پر هسکو ټیټو

یوې انساني ونې ځان کله هم آرام ونه نیو،

هماغه ونه وه په خپله ګاندي ،

خواوس زه وته یو دهغه پرمینه !

دهغه آثاردا په ډاګه کوي چې هغه ځان وپیژاند،په ډله ییزه اوانفرادي توګه دهغه ژوره موخه مورال اومعنویت ول. په سیاست کې دهغه دفعالې ونډې هدف دهغه ټولنیزې څرګندونې وې :

(c) ketabton.com: The Digital Library

(زه به ترهغوپورې يو مذهبې ژوند ونه لرم ، ترڅوچې مامې خپل هويت دټول بشريت په وړاندې نه وي په ډاګه کړی ،همداسې زه به کله هم دسياست په اړه څه ترسره نه شم کړای ترڅوچې زه خپله سياست ته نه وم ورننوتلی.د سړی د ګردو فعاليتونولاملونه اوکچه ديوه ناپايه ټوليزحالت څرګندوی دی) .

داچې سياست يې بيا يوه ځاني خبره وه. هغه په دې نه پوهيده ، هغه داڅرګندوله چې هرمذهب اوروحانيت دانساني فعاليتونويوه برخه دی ، روحاني قانون له پيله ترننه په خپله برخه اوساحه کارنه ورکاوه،خوخپله اغيزه يې دژوند دعادي فعاليتونوپه ترڅ کې تل په ډاګه کوله . بايد چې رښتني مذهبي واوسو، يوڅوک هم بايد ځان په دې ډاډه نه کړي چې ګواکې هماليا به دکور په انګړکې راښکيل او په امن سره به يې وګوري .

. رښتيا ، خيرښيګينه اومينه ديوه معنويت په توګه تل دبشردانديښنو لپاره تسل توکي وو. روحانيت اوسکيولريزم په پايله کې د ټوليزشته والي اړوند توکونه دي،ګاندي دغه اړوندوالی په بې شميره توکونواومثالونوکې د ننې غړاونظر اوبهرنړی ته دخپلې کتنې په توګه تشريح کړی دي .

ساتياګره په دغه برخه کې دده تخنيک شوه، چې ديوه عصري اونوي وړانديز اوپديدې په توګه يې خپلې چارچاپيره نړې اوپرهغې برسيره خپل ځان ته ورډالی کړه . دربنتياني څواک په مفکورې سره هغه له خپل نظرسره سم د خدای مانا اومفهوم تشريح کړل:

زما دباورچوکاټ دادی چې هغه هم ځان له بشرسره سيال کوی. ، خوموږبايد خپل غوږونه بياهم دننی انګازې (دزړه آواز) په ولولوپورې تړلي وساتو.

دګاندي لپاره له ننې مخالف سره مبارزه ترباندنې هغه خورا مهمه اودپاملرنې وړده.

هغه *مهابهارت* په خپله ديوې ننی جګړې په توګه چې له انفرادي روح سره په دننه کې وه تشريح کړه . کوروکشترا ديوچا خپل شعوردی، اوده په خپله دبشريت دشعورملتيا وکړه.

ګاندي په روحاني توګه هره فکراوهرعمل له خلکو سره شريک کړ،دده ليکنې په سلوټوکوکې راغونډې شوې ، چې يوه انساني لاس هم دومره څه لکه چې ده ليکلي نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي ليکلـــي. دده پـــه خاموشـــۍ ، ليکنـــې اوعمـــل کـــې يوناپايـــه پانګـــه اچونـــه وه دليوتولستوی په باره کې ده وليکل : " د تولستوی تش په نامه تنوع دربنتيا پـــه اړه دپرمختګ نښه وه دربنتيا اوحقيقت په باره کې دي زياتره غيـــرمنظم ښـــکاريځکه هغه ددغې تګلارې د دوام په ترڅ کې دخپلودکتورينو دودې په فکردی، دهغه مـــاتې دهغه اتلوالۍ وې ، دهغه مبارزه او اتلولي دهغه ځانګړي وو".

داهم دګاندي ربنتياده چې هغه کله هم د ربنتيا دزيري ورکول په شان نه ده کارولی، ده داګوابن کړی چې که هغه ان دمهاتما له خواهم راشي ، يوڅوک کولای شي ، يانـــه چې دده ژوندليک ولولي څو پرهغه پوړی اوکچه باندې پوه شي ، هغه چې دده خـــوب اوخيال دي . هيڅ هم په دي کې دپټيدو نشته، هره چار ښه اويا بـــده دده لپـــاره يـــوه تجربه ده چې په څرګنده توګه ښينه کوي، پـــه هـــره ټولنـــه کـــې ديـــوې ربنـــتيانۍ پخولاينې خبره هغه وخت په ډيره اسانۍ سره رامنځ ته کيدای شي چې هغـــه ټولنـــه ځـــان لـــه ربنـــتيا ، اولـــه ربنـــتيا نـــۍ مينـــې ســـره مخـــامخ کړي.پرهديروبانـــدې دوښواوشنليوغوړيدل دبياژوندي کيدو اوپه پای کې دمرګ اوژوند ترمنځ دپخولاينې نښه ده.

هغه ترخپلې وروستۍ سلګۍ پورې خپل نبوغ اوراديکال اکشن پـــه دغـــه تـــرڅ کـــې وکاراوه چې :

 موږ بايد مخکې تردې چې نوربدل کړوخپل ځان دبدلون خـــم تـــه ور واچـــوو، دغـــه دکورنۍ قانون دی، خو ربنتيا ، مينه اوخيرښيګنه بيا دډلې، ټولنې اوملـــت لـــه پـــاره دپاملرنې وړده. برسيره پردې نه زورزياتی بيا زموږ دنسل لپاره داسې قانون دی لکـــه چې زورزياتې دزورواکواوژونکولپاره دی..

زموږ په اوسنۍنړۍ کې کيدای شي دايوه له ربنتياينې څخه لرې مفکوره ښکاره شي. تراوسه پورې په دغه اتومي عصرکې که چيرې تمدن نه شي کولای چې دپراخوپرګنو منځ ته دځليدونکو اوسپينوپه زور ورننوزي ، دګاندي انساني فلسفه پـــه دغـــه تـــرڅ يوازنې اوبشپړځواب دی چې دنړې په مخ کې بايدکيښودل شي..

دګاندي په اړه دځيړنې په خاطر ما ډيرځايونه له پيترماريتيزبورګ څخه ترسامبرمتي اشرم پورې ، له بريلا هوس څخه هلته چې هغه ومړ،ترراج ګهاټ پورې ، هلتـــه چـــې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه وسوزول شووپلټل . دسامبرمتې په يوه کوچنې دکان کې مې يوکوچنې کتابګوټې دجان برېلی ليکنه تلويزيونی درامه چې د(ګاندي) په نامه فلم له پاره يې کښلې وه وموندە چې په کې ليکي :

مادګاندي خپلوليکنوته لاس وراوږد کړ، هغه نژدې هره ورځ دهغې خبرپاڼې لــه پــاره چې ده په جنوبي افريقا کې خپروله يوه مقاله کښله ، اونورې هغه چې ده بياوروســته په هندکې ليکلې اوايدت کړې وې. دهغه همداسې ليکونه دي چــې ترسـلوزياتيږي. دغه ټول يوهم ادبيات نه و، خو ورووړو ددغه پرانيستې ، هيله من اوناسپړلي ســړي شخصيت زما له پاره نا سپړلی پاتې شـو،دهغه نيکمرغـه هڅونـه ،دهغـه انسـانيت اوسړيتوب، دهغه دناچاری څواک اودهغه دانساني معما شعوري هڅون ، يوځواک چې دده د تواضع (کيدای شوچې ډيربه لوړنه و) چې دخلکو له خوا پيـروي کيـده اولـه کلتوري رنګا رنګي سره يوشان مل و ، هماغه يې نهرو ته ورزده کړه ... او دکلي بسنت له خاورو خښتو جوړ انګړخخه هلته چې دی په کې زيږيدلی و پنځه ميله واټـن نـه درلود.
او ورو ورو ما هغه ګاندي هم وليد هغه چې نه امپررکټيکل او نه هــم ايديالســت و ، هغه چې ايده اومفکوره يې يوه درد دونکې تجربه اودژوند په تــرخ کــې يــوه درنــه ستونزه وه اويوه سختي چې زه هروخت ورسره آشنا وم ...
د ګاندي په ليکنه کې ما هڅه وکړه چې هغه ديوه زړور، هوډمن په توګه انځورکړم ، زه په دې بريالې شوم چې دده په شتون اودانسان دپيچلتيا اودهغه نه ترلاسه کيدونکې باور او جوړښت په اړه يوه نه پاريدونکې ربښتيا اوصــداقت کشــف کړم.داسـې چــې وکولای شي د ښه اوبد ترمنځ انډول وساتلی شي ... هغه انډول چې دهغه لــه مخــې يوجوړونکی ګام ان ددغه اتومي عصرپه زړه کې پورته کړای شو.
ګاندي ژوندی و ... هغه ترټولو مهمه اودپاملرنې وړ ډرامه ،
هغه زموږ په زړونو کې دمينې اوکرکې درنه جګړه، هغه په ربښتيا هم په دې پوهيده چې دايوه جګړه وه ،يوه جګړه له زياتو ماتواوبايلونو سره ، اوهغه يوازې په يــوه اتــل

(c) ketabton.com: The Digital Library

باندې باوري و. چې هغه اتلولي په خپل ذات کې یوه رښتیا ینه اوسوله وه ،داسې چې هغې کله هم بلهاري اوقربانیان نه درلودل .

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندلید) له مجلې څخه چې دهند دباندنیوچارو وزارت له خوا خپریږي لــه انګریزي ژبې پر پښتوژباړل شویده.

لیکوال دفیجي پوهنتون دتولنیزو علوماوآرت دپوهنځي او همدارنګه د کانبیرا پوهنتون افتخاراســتاد دی . دغه مقاله دلیکوال هغه وینا ده چې په مهاتما ګاندی های سکول کې یې دمهاتمـا ګانــدي زیږیــدو دکالیزې په ترڅ کې وکړ ه .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۷)

ګاندي سمرتي،

یوه شېبه د بشریت له وجدان سره ؛

د ۲۰۰۸ کال لمرخرک به له یوه خواشینونکي یادسره راوپرکیږي ، هغه یادچې شپیته کاله مخکې دهیوادپرتم اوپلار مهاتما ګاندي دهغه په ترخ کې دابدیت پرلاربانديې ګام کیښود، هغه دشهادت اوعبادت کتنه له خپل خواخوږي خدای سره دپیوستون په ترخ کې په داسې حال کې چې دهغه نوم یې پرشونډو باندې و وکړه .
مهاتما ګاندي د ۱۹۴۷ کال دسپتمبر په (۹) نیټه دنوي خپلواک شوي هند پلازمینې دډیلي ښار ته له کلکتې څخه ، له هغه ځایه چې ده هلته په معجزه یې توګه دسولې تابیاوکړه راستون شو.،داهغه شیبه وه چې هغه له ویش څخه وروسته دخپل ژوند خوراسختې اودرنې شیبې په کې تیرولې . په ډیلي کې دده پخوانی کور *بالمیکي بستی* اوس دهغو ګنو مهاجرو کمپ شوی وچې دوی دپولې له اخوا تردغه ځایه رارسیدلی وو. ګاندي جي داومنله چې دی باید په دغه ټاکل شوي مینه کې چې (پلاتیل بریلاهاوس) نومیده واوسیږي ،دادده له پاره ځکه مهم استوګنځی و چې له دغه ځایه ده له ملي مشرانوسره په ښه توګه تماس نیولای شو. له دې سره سره هم چې دغه وږتیایې درلوده داځای دده له پاره په زړه پورې نه و، خوداچې دده دخوندي ساتنې په اړه اندیښنې وې ، ځکه داځای دده له پاره ترټولو ښه اوخوندي ځای په نښه شوی و. همداوه چې ده په دغه اړه په خنداسره یوځل وویل:
« تاسې فکرکوئ چې که زموږدوران راشي ، تاسې به په دې وتوانیږئ چې ما وژغورئ ؟ » .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دده استوګنځی په بریلاهوس کې په خورا احتیاط سره سمبال شوې وه،تشناب یې هم له کوټې سره تړلی و،کوچونه اوڅوکې یې اوس دنوي خاوند داړتیا له مخې بدل شوي وو. دغه مانۍ دهنددآزادۍ په شپوورځوکې یوه له خورامهموماڼیوڅخه وه چې ددغه مهال دتاریخي پیښوشاهده هم ورته ویلای شو.

خلک له هرې خوا پردغه لوري رامات شول اوپه دې هیله ول چې مهاتماګاندي باید دهند دګورنر جنرال اویاهم لومړی وزیرپه توګه له خپلوملګروسره په دنده پیل وکړي. ،دده په اړه ترټولومهمه داوه چې هغوخلکو ترهرڅه زیات د (بپو) په زړه کې ځای درلود چې هغوي بیوسي اوخوارو، ده تل دهغوله پار ه وخت درلود، اویوتن یې هم له ځانه خواشینی اوخپه نه ستناوه،ځکه نو ګاندي جی هم ددوی په زړو کې اوچت اودرند ځای وموندد.

ګاندي جي پردغه مهال دادنده هم دځان کړه چې دهندمشر ان باید دنوي هند دجوړولو کارته ځیراووهڅوي په سلګونونړیوالو وتلوځیرو ، لیکوالواوژورنالستانو سره یې په دغه وخت کې وکتل ، هغوي ټول له مهاتما ګاندي سره له خپلوکتنووروسته دهغه دخدمت پر ټکي باندې باوري شول همداوه چې داسې لیکنې لکه (یوه شیبه دبشریت په فکرکې) یې ولیکلې اوهغه یې خپرې کړې .

له همدغې کوټې څخه ده پرخپلو خلکو باندې دپاملرنې اود دوی دپیوستون په خاطر د ۱۹۴۸ کا ل دجنوري له (۱۳) تر (۱۸) پورې روژه ونیوه.

(دنفسی سپیځلتیا) دغه نښه اووروستۍ روژه یې دجوسو پرهغه ګیلاس باندې ماته کړه هغه چې مولانا ابوالکلام آزاد ده ته ورکړل ده دا روژه په دې خاطرونیوه څودهغوی په وړاندې مقاومت وکړي چې غوښتل یې دغچ اخستنې اوره هیوادکې بل کړي.، ده غوښتل چې پردغه اورباندې اوبه تویې کړي اوپه هیواد کې دهرډول فرقه یې ټکرلمنه ورلنډه کړي .

له دغې روژې نیولو دوې ورځې وروسته د ۱۹۴۸ کال په (۲۰) کله چې دی په خپل عبادت کې ډوب شوی و،په همدغه وخت کې دده پرژوند باندې د تیارې دخوریدو شونتیا نژدې شوې وه ، خودده ددعااوهڅې په پایله کې دډېلي په ښارکې دفرقه یې ټکرمخه ونیول شوه اوټول ښار بیرته امن په خپله غیږه کې ونیو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ۱۹۴۸ کال دجنوري په (۳۰) دجمعې په ورځ دمازدیگر په پنځوبجو گاندي غوښتل چې له همدغې کوټې څخه ووځي او دوروستي ځل له پاره دعبادت په خاطرله خپل (خالق) سره وصل شي ، څوشیبې وروسته دده په وینو لړلی جسد بیرته همدغې کوټې ته راستون کړشو، اوپه پای کې د ۱۹۴۸ کال دجنوري په (۳۱) له همدغې کوټې څخه بیوخپل سفر په ابدي توگه دجمنا دسیند دغاړې په لورپیل کړ.

دمهاتما گاندي وروستۍ ورځ اوکړی د ۱۸۴۸ کال دجنوري (۲۸) نیټه وه ، په هغه ورځ ده ځانگړی حالت درلود ، دی په بریلا هوس کې له خپلې کوټې دباندې په یوه تاوده ماسپښین کې لمرته ناست و، په همدغه شیبه کې یې راج کماري امریت کور ته وویل :

« که زه دیوه لیونی سړي په گولۍ باندې مړشم ، زه باید ډیر خوشاله شم ، ځکه چې نور به پرما کې دقهرڅه نه وي پاتې ، خدای به زما په زړه اوشونډو باندې وي .»

دوې ورځې وروسته دې هغه سړي چې دده پرعبادت ځای کې یې ده ته تیاري نیولی و، ده ته وروړاندې شو ، هغه یې د درځلې ماشې په کښیکلوسره راونړاوه اومهاتما گاندي یې دتل پاتې مرگ په سفر، په هغه سفرچې دده هیله و په داسې حال کې چې دخدای نوم یې پرشونډو جاري و ولیړه اوله دغې نړۍ څخه یې سترگې پټې کړې..

شاوخواټوله آرامی نیولې وه، په هغه شیبه کې چې دده په وینولړلی جسد یې دلته راووړ ، دده جسدپه پاټواوخلوباندې پوښل شوی و، یو چا یې ترخنگ شمه ولگوله ، په همدغه تیل ماتیل کې چې په البوقیورقیو واټ باندې جوړو گورنرجنرال لاردمونټ بیټن راورسید، ورپسې جواهرلال نهرو راغی ، نژدې نیم ساعت دوی دواړه دننه دمهاتما گاندي له جسد سره وو، بیاراووتل اونهرودملت دپلارخبردملت په وړاندې په خوراجذباتي الفاظوکې اعلام کړ:

« ملگرو... اورڼا نوره زموږ له ژونده کډه وکړه ، تیاري هره خوا په سراخیستې ... زموږ گران لارښود هغه زموږ بیو نورله موږ سره نشته ... هغه رڼا چې پردغه هیواد راوپرکیده هغه څه عادي رڼا نه وه ،هغې رڼا چې دغه هیواد یې ډیرکالولپاره رڼاکړاودغه هیواد به دنوروډیرو کالونولپاره رڼاکړي ، اودغه رڼا به زرگونه کلونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته پردغه هیواد اوګرده نړۍ باندې راوځلیږي اود زرګونو زړونو لپاره به یوتلپاتې ډاډ اوتسل وي . »

بریلاهوس دملي غورځنګ دمبارزې پرمهال خورامهمه دنده ترسره کړه ، په تیره بیا د ۱۹۴۵ او ۱۹۴۸ کلونو په اوږدوکې ، په دې چې دلته دملـي مشـرانو اوګانـدي جـي ترمنځ په وارو واروناستې ولاړې ترسره شوې اودلتـه دګانـدي اوانګریـزي مشـرانو ترمنځ تاریخي اوبرخلیک جوړونکې خبرې هم ترسره شوې دي. .
بریلاهوس په ۱۹۷۱ کال کې دحکومت له خوا دملت دپلار دیادون دمانې په نامه یـاده شوه او دمهاتما ګاندي په یاد ددغې مانې نومولو مراسم د ۱۹۷۳ کال داګست پـه (۵) ترسره شول .
د (ګاندي سمرتې اودرشن سمرتې) په نومونو چې کوم جوړښت اوس نومول شـوې ددغه جوړښت بنسټ د ۱۹۸۴ کال په سپتمبرکې د ګاندي سمرتي په نامه پـه تـیس جنوري مارګ اودګاندي درشن نامه په راج ګـاټ کـې کیښـودل شـو، اوس دایـوه خپلواکه موسسه ده چې چارې یې دکلتور وزارت ترسرپرستی لاندې ترسره کیږي ، دهندلومړی وزیردغه مشردي ، اواصلي موخه یې داده چې دګاندي دژوند اوافکـارو په اړه په بیلابیلو ټولنیزو او روزنیزو پروګرامونو اوخیړنوباندې لاس پورې کړي..
ګاندی سمرتي مانې چې اوس په تیس جنوري مارګ کې ده ، دادګاندي دژوند د ۱۴۴ وروستیوورځو په زړه پورې خزانه ده چې په عین وخت کې یې دهند اونړی دملیونـو خلکولپاره دزیارت ځای بنه هم غوره کړې ده، دګاندی جې کوټه په هماغه شان سره ساتل شوې لکه څنګه چې ده د ۱۹۴۸ کال دجنوري په ۳۰ دخپل وروسـتي عبـادت پرمحال پریښې وه ، دده نړیواله شتمني دلته ده اوپه دغه کوټه کې هرچا ته په خپله وړتیا سره ځان ځلوي .

دمقالې لیکواله یې سویتا سینګ ده .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۸)

لارد بیخو پریخ :

ګاندي اوسوراج (خپلواکي)

دګاندي په وړاندې سوراج یاخپلواکي په غوځه توګه یوه اخلاقي اوسیاسي مفکوره وه. اوپه انفرادي کچه دغه مفکوره دځاني هیلو اوغوښتنوپه وړاندې یودلیل اوپه پای کې داپه خپله یوه ننۍ هم آهنګي وه. خوپه ملي کچه دغه مفکوره پرهغه څه باندې ولاړه وه چې دهغې په واسطه دټولنې ګرد برخلیک دبدلون اوتحول منګولو ته لویده داسې چې دهغې ټولنې هرغړي ترهرڅه دمخه په دغه بدلون اوتغیراودهغه په وړتیا اوپایلوباندی باوري و.دګاندي له پاره هم هرانفرادي وګړی دواک اوځواک سرچینه و.هیڅوک باید بل څوک ددې له پاره ناچارنه کړي چې دده دارادې خلاف دې څه ووایي اوکه یې وایی نوپایله به یې دهغوپه مړینه اوځورونه پای ته ونه رسیږي .
اویوازې به هغه څوک په دې وتوانیږي چې دځانی اوچتیا په ترڅ کې پرخپل ځان باندې بسیااوډاډمن واوسیږي .
په دغه برخه کې ترټولومهم اودپاملرنې وړ ټکی دادی څوباوري شوچې هرانفرادي وګړی ترهرڅه دمخه دلوړتیا غوښتنې اودځان غوښتنې خوراپیاوړی شعورلري. ځکه نو دا اویا دی به ځانو ته ددې اجازه ورنه کړي چې دنورو دیکتی اوانحصارته دې غاړه کیږدي. اونه نورچا ته ځواک اوپیاوړتیا ورکولای ،ځکه نوداپرهرانفرادي وګړي پوري اړه لري چې هغه ترلاسه کړی اوویې ارزوي .
په جنوبی افریقا اوهندکې دګاندي دژونداوږدې مبارزې دی په دې باوري کړچې دزورزیاتی یوسستم کولای شي رامنځ ته شي ،خودابايد په دغه اړه په پام کې وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې که له هغه سره يې دقربانيانو مرسته نه وي هغـه لـه منځـه تللـی دروشـميرئ ،بريتانيا ونه شوای کولای چې هنددځان کړي ، هنديانوپه پرله پسې توګـه دهغوپـه وړاندې خپل عکس العمل ،بيلتون اوسرټکونې اوپاريدنې وښودې. خوله دې سره هم انګريزانو پرهندباندې خپله واکمنی ترډيرو پورې وساتله ځکه چې هنديانوخپله لـه هغوی سره مرسته اوهمکاري کوله، اوان چې دوی يـې اصـلي انسـاني ځـواک لکـه سرتيري هم ورته برابرول ، په دغه ترڅ کې دوی خپله په ځان بسيا ايدلوژي په خپل واک کې له لاسه ورکړه ،لکه ځنګه چې ګاندي په دغه اړه داڅرګندونه کوله، هغـوی چې لکه دچنجيوپه ځير چلن باندې روږدي شوي وي اونورددې له پاره رابولي چـې پردوی باندې برلاسی شي داهغه ناداني ده چې دوی دخپلې ناپوهې په ترڅ کې دځان کړې ده ، دزورزياتی په وړاندې دبې عدالتۍ په نامه قربانيان چې دوی خپله هغه تـه په خپله خوښه غاړه ږدي اولاره ورته برابروي کله هم بې ګناهان نه شوبللی.

دګاندي له پاره دواک مانادلوړواوپيچلواړيکو سمبالول دي. دواړه واکمـن اودعـدالت قربانيان په دې باوردي چې ټول واک بياهم له پخوانوسره دی،کله چـې زورزياتوتـه پرځان دواکمن کيدوډاډ ورکوي اوهغوی بيا دخپلوقربانيانوپه بې روحيې کولو بانـدې لاس پورې کوي او ددوی دزيرمه والوپه توګه دوی ته په خپله دچوپړلاره پرانيزي ،په دغه ترڅ کې داڅرګنده چې هرهغه څوک چې دوی ته خدمت کوي اولـه دوی سـره دملاتړدندې ته اوړې ورکوي ددې ټولومانا داده چې دوی په خپله دزبيښاک له پاره په څرګنده دعمل ډګرته راوتلي اوورسره يوشوي دي چې په دغه کارسره دغـه کسـان دبرلاسودريځ اوځواک دواړه پياوړي کوي .

له هغه ځايه چې محکومان تل دځان لپاره دادليل راباسي اووايي چـې موږخوبيواکـه اوبې ځواکه يو، دوی په دغه حال کې دهغه چا په دريځ کې دريږي چې يوخودځان په باره کې فکرکوي اوبل داچې په دغه ترڅ کې نور ددې توان له لاسه ورکوي چې دځان په سمبالولو باندې لاس پورې کړي ،دغه هڅه هغه څه ده چې دمقابل لـوري ځـواک پياوړی کوي اوپـه عـين حـال ددې سـبب کيـږي چـې دهغـه ترسـيوري لانـدې بياددډارفضاهم پرهره خواباندې خپل وزرونه وغوړوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داخبره چې زورووالا تل دهرډول ځواک لرونکی دی ،په رښتیا هم یوحقیقت دی ،خوله دې سره کوم څه چې تراوسه ددې دواړوخواووپه منځ کې د رښتیا ځای نیولی اوترزیاتې اندازې هغه ددوی پرهیلواودلایلو باندې ولاړدی هغه دادی چې هرڅه باید په خپله ترسره شي اوسړی باید په خپلوپښوباندې ودریږي .

په دغه اړه داهم ځکه مهمه اودپاملرنې وړده چې دوی بایدد سستم په اهمیت اوطرحه باندې فکروکړي . په تیره بیا هغوی چې دژوند په اوږدوکې دپیاوړتیا لوړې پولې ته رسیږي اوپه څرګنده په یوه سایکولوژیکی پاملرنه او لیوالتیا باندې اوړي. دګاندي په نظر ددغې پوښتنې اوستونزې له پاره ځواب دخلکوپه لور لارښوونه اوخوځیدنه، ځان برجسته کول اوکمپاین دي، اوداپه ګوته کول دي چې واک په کوم ځای کې اوله چا سره دی . چې داپه خپله دساتیاګرانو له موخواومرامونوڅخه بلل کیدای شي .

په جنوبی افریقی کې د ۱۹۰۶ کال په ترڅ کې دهلوځلو ترسره کول اوپه پرله پسې توګه بیا په هندکې دهغوتجربوعملي کول ،داهرڅول هغه څه ووچې دهغو په ترڅ کې پربې عدالتی باندې زیاته رڼاچول شوې وه اوداغوښتنه یې رامنځ ته کړې وه چې له یوه بل سره وګوري،اوپه یوه ځانګړې انتخاباتې حوزه کې سره وخوځیږي چې بالاخره داکارترسره شوخوله لرو وړتیاوو اوستاینوسره. هسې نه لکه چې دیوشمیرنوروبریاووپه برخه کې په په سمه توګه دعملي توب جوګه شوی وای .خوله دې سره سره هم داکاردخلکو په وړاندې ددې سبب شو چې هغوی یې راوهڅول اوهغوی ته یې داتوان ورکړچې دیوه عمل په لورځانونه سره منظم کړي، ددغه عمل یوه بریا داهم وه چې دهغوی چې پرواک باندې وو دهغوروحیه اوځان غره والی یې هم له سختې کمزورتیاسره مخامخ کړ.اوپه ځواک کې دخلکو په ګټه یوڅرګندانډول رامنځ ته شو.

ددموکراسی په ترڅ کې تل واک دخلکوله استازو سره وي ،ګاندي هم فکرکاوه چې داخبره سمه ده، خودخلکو لپاره باید چې دنورشیانو ترسره کیدل هم اړین وي،داسمه نه ده چې دهرې ورځې په ترڅ کې باید هغوی خپل تصمیم ونیسي ،په دې چې په دغه کارکې کله کله داستعدادونودوړتیاخبره ترپښولاندې کیږي. دغه اصل په

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل وارسره دعامو اتباعوداداعاوو له مخې له دووخواڅخه دپاملرنې وړوي ، لـومړی داچې دوی بایـد خپـل کسـان اواسـتازي ښـځې اونارینــه دې تــه وهڅــوي چــې بایددنیاوکولواودرناوي وړتیاولري اوپه عین حال کې باید دملي ګټوخبره هم پــه پـام کې ونیسی.

دویم داچې ددوی استازي ددوی په نامه عمل اوخبرې کوي ،ددوی دپریکړو دعملــي کولو په تکل کې کیږي ،خلک باید ځانونه په دې ډاډه کړي چې دوی دخپلو استازوپه واسطه کولای شي خپل مرامونه اوغوښتنې عملی کړي. ګاندي داوایی چې له همـدې امله خلک باید دخپل سیاسي ژوند په ترڅ کې په پوره لیواتیاسره برخه واخلي.

له هرحکومت سره داترلې چې دوی واک په ناوړه توګه کاروي ان چــې دموکراتیــک حکومت هم بیاپه دغه برخه کې له اتوکراسی څخه بیل نــه دی ، خوکــوم تــوپیرچې ددغودواړو ترمنځ شته هغه دادی چې یوله دغه چلن سره غاړه وړي اوبل یې نه وړي، اوهمداده چې دا په ډیرووختوکې داتوکراسی لپارغیراحتمــالي وي، یودموکراتیــک حکومت په دې پوهیږي چې که داکاروکړي ،دهغه اتباع به د هغه حکومت له مرستې څخه لاس په سرشي.اوپه پایله کې داهم شونې ده چې هغه دموکراتیک حکومت پــه ډیره اسانې سره خپله خیره دخپلووګړو په وړاندې شیطانی کړي اوخپل خلــک پــه ښرګنده توګه ددرغلۍ اوانحصارښکیل ته وراچوي . لکه چې ګاندي هم دغه خبره په ګوته کوي:

« ربښتنې خپلواکي به کله هم دواکمنواویوڅوتنوپه واسطه رامنځ ته نــه شــي. بلکــه داهغه ډالۍ ده چې ټول خلک دهغې په مرسته دکمزورواکمنوپه پرضدکه چیرې هغه ونه مني راپورته کیدای شي... دخلکودپوهې دهغوي دویښتیا پــه شــعوراوځواکمنې سره کیدای شي ، هغه وچلیږي اویاترکنترول لاندې راشي »

هندي ولس ان تراوسه پورې سوراج ته اړتیالري چې باید پرهغــې بانــدې لاربښــونه شي،ګاندي فکرکاوه چې په دغه ترڅ کې ښه اوپه زړه پورې لاره داده چــې ترهرڅــه دمخه موږ

په هیوادکې دیوې سراسري ټولنې یاارګانیزیشن له لارې چې په هغه کې دهیوادټول وګړی نراوښځې برخه ولري اوپه خپل پراخ ګډون سره دخپلوستونزو،دخپلوسیاســی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواکمنیودبسیاکیدنې اودبی عدالتیوپرضد دخپلوسازمانودجوړولوپه کاربانديې لاس پوريې کړو . ګانديې دخپل ژوند په وروستیوځوکالوکې په دغه اړه یوشمیرجالبواودپاملرنې وړوړاندیزونو سره دعمل ډګرته راووت .

ګاندي فکرکاوه چې دخپلواکې له پاره دمبارزې په اوږدوکې کانګرس په روحیاتی برلاسي بانديې ټینګارکاوه چې داهځه ان ددولت له مهمواولومړنیودندوسره یوشي اوان چې ترې لوړه هم وه.ددغې طرحې بې ساری والی په دې کې وچې دغه كاردخلكوله خوالاربنونه ، اودټولنې له خوا پالل کیده چې په پای کې ددغه اغیزمن مورال په ترڅ کې دولت په خپله دیوې مهمې اودپاملرنې وړ وړتیادځان کولای شوای . دده خپله ویناده چې ویل یې ، له هغه ځایه چې کانګرس دآزادۍ په لاره کې دخلکو په مرسته واک ترلاسه کړې نواوس داورته وړده چې دوی باید خپل (لوک سیوک سنګ) یانې دخلکودخدمت لپاره ملي ټولنه ولري . دهغې غړي باید په کلیوکې ځاي پرځای وي څوچې د (سم ګره ګرام سیوک) په پوره واک اوځواک سمبال کارکونکي چې ځان یې په دغه اړه خپلوژمنوته ونده کړی وي لاس په کارشي . دوی باید دخلکو پام خپلوحقونو، ددوی اودولتي نمایندګیوترمنځ منځګړیتوب اوپه سیموکې دبې عدالتۍ هلته چې اړین وي راوګرزوي اوله ساتیاګرانو سره دې په تفاهم کې شي.

ګاندي په دغه اړه تیروتی و چې دکانګرس بیوسي یې په ډاګه کوله ، خپلواک هند په سخته توګه پردغه مهال دیوه داسې ګوند لپاره اړتیادرلوده چې هیواد اوحکومت بې په ښه توګه لارښونه کړي وای.کانګرس په دغه مهال په سازمانی لحاظ هغه پیاوړتیا نه درلوده چې په دغه مهال یې په اوچت مورال اوسیاسی قانونیت سره لکه چې دوی ددولت لپاره دژمنې په توګه پاس کړې و عمل وکړای شي .

دګاندي له خوا د لوک سیوک سنګ اویاورته سازمان نظریې سره له دې چې خپل ارزښت یې درلود، خودابايد ووايوچې دهند دبیاراژوندي کولو دکاراوپه دغه برخه کې هلوځلو پرسیاسې اوبیروکراتیکوکړیوبرسیره په خپل واردپرکنیزو او وګړنیوسازمانو مرستې اوملتیاته اړتیا درلوده. خوبرعکس سنګ او دې ته ورته ټولنې په دغه وخت کې په داسې توګه رامنځ ته شوې چې هغوی په مخامخ توګه له دولت سره دسیالۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوالترنتف ځواک خبره په خپل مرام کې تر لاس لاندې ونیوله ،خپله څارنه اوکتنه یې په داسې توګه عیاره اوبرابره کړه چې هرچا فکرکاوه دوی په خپله دګوند اودولت لـه اړوندو اداروڅخه دي. ددوی دغه چلند دهغوکسانو له پاره یوالترنتف چینل پرانست چې هغوله سیاست اوسیاسي ژوند سره لبوالتیا اومینه درلوده. بله داچې دوی داهـم په ګوته کوله چې دولت په سیاسي لحاظ په دې نه دی توانیدلی چې پرګډوډیوباندې برلاسی وومومي. دغه کارددې لامل هم شوچې درغل مامورین رامنځ ته کړل، دولتـې بودجه دچوراوتالان منګولو ته ولویده اوپه پـای کـې قـانون ، حکـومتي مشـورتی سرچینوخلکوته دامشوره ورکړه چې دوی باید دسیمه ییزې بې عدالتۍ پرضد خلک لاربښونه کړي .

لنډه داچې ، دوې داوړتیا درلوده چې له قانون سره مرسته وکړي اودځان اوحکومـت ترمنځ دیوه پله په جوړولو باندې لاس پورې کړي .

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندلید) له مجلې څخه چې دهند دباندنیوچارو وزارت له خوا خپریږي لـه انګریزي ژبې پر پښتوژباړل شوید ه .

لیکوال دانګلستان دویست مینسترپوهنتون ددموکراسۍ دڅانګې استاد اودمشرانو جرګې غړی دی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۹)

مارس اپستين :

ګاندي په اوسني عصر کې

هند د ۲۰۰۷ کال داګست په میاشت کې دخپلواکی (۶۰) مه کالیزه ونمانځله، په دغه پراخه سیمه کې چې نن سبا تریوه بیلیون زیاتووګړو ټاټوبی اوهیـواد دی، پـه دغـه پراخه سیمه کې هرخوک ځان له ورایه پراخ ، بډای اوترنورووپیچلی پـه ګوتـه کـوي. دلته چې نه یوازې یوملي لارښود او پلاربلکې دوه جـواهرلال نهرواوګانـدي ددغـې ټولنې ملی ویاړونه بلل کیږي لري .

لومړنی یې په ریشنلست لیدباندې ولاړاوباورمن دی،ځکه هنـد هغـه دخپلـې ودې لامل اوهڅوونکی بولي چې هندته یې اجازه ورکړه څوپه نړی کې دپیاوړې دموکراسي په پربنسټ باندې آن له خپل ایجاد څخه ترننه پوري پرته له کوم تکراوکړکیچ څخه له قانون ، پارلمان اوفیدرالیزم سره یوځای وده وکړي . برلاسي او زور زیـاتي دلتـه داسې څرګنده بڼه نه درلوده لکه څنګه یې چې دپوځیانو ترسیوري لاندې په ګاونډي پاکستان کې درلوده.

دګاندي برخه اخیستنه په دغه ترڅ کې هم بنسټیزه وه اوهم دپاملرنې وړ، مهاتما هغه لغت چې په سانسکریت کې یې مانا (ستره اروا) ده دیوه هڅون اوودې پـه کاربانـدې لاس پورې کړچې اغیزې تراوسه پورې په عامه توګه دپاملرنې اویادونې وړدې، دده دسوله ییزمقاومت فلسفه نه یوازې په شپیتموکالونو کې په متحده ایالاتوکې دمارتین لوترکینګ له پاره لارښوده شوه بلکه دنلسن ماندیلا له پاره په جنوبی افریقاکې هـم

(c) ketabton.com: The Digital Library

داپارتاید په وړاندې ډاډمنه تکیه ګاه شوه. دعدم تشدد بهیر هغه پراخه اولویه وسیله شوه چې په خوراځیرکۍ اوله مطبوعاتوڅخه دکاراخیستلوپه ترڅ کې یې په یوشمیرهیوادولکه سربیا، جورجیااواکراین کې د ((رنګینه خوبونو) په څیره کې په دې وروستیوکالوکې ځان راوپړکاوه.

دهندپه باره کې څنګه؟ په دغه هیوادکې چې خدایان یې پرهره خواکې دي ،ګاندی وکولای شول چې دخپل روحاني اوفلسفي لیدپربنسټ ددموکراسۍ له پاره لاره چاره اواره کړي.

دده دهڅې اوبلنې په ترڅ کې داآسانتیا رامنځ ته شوه چې دهندهروګړی بایدځانته حرکت ورکړي اوټول هند وان اومسلمانان ، نراوښځې باید په دغه پراخ ډګرکې دبرخې اخیستنې په ترڅ کې خپل ځان عملاً احساس کړي . ددموکراسۍ لپاره رښتینې جګړه موږته ګاندي رازده کړه،چا چې په دغې ځانګړې لارښونې سره یې زړونه ددې له پاره راوخوځول چې بایدله خپل ګاونډي سره په څنګ کې دسولې اوخوندي ساتنې په فضاکې ژوندوکړي

او دهغه یوازني چاچې دې ته یې پام شوچې باید انسان دننې کړکیچ له احساساتوسره سره ددې توان ولري چې نوروته درناوي وکړي اودیوه اړین اصل په توګه بایدپه خپل چاپیریال کې یوښه اوپه زړه پورې استوګنی شي . دګاندي داخرګندې اوسنۍ ځانګړنې دعصر داوسنی نوي پرمختګ په ترڅ کې دمځکې پرمخ داسې ډالۍ شوې چې دهغوسرچینه بیاهم له همدغه نالوستی اوبیوزلي هندوستان څخه په ۱۹۴۷ کال کې راپیل شوه. که اوس په دغه ترڅ کې دپرتلې په لورګورو ،تاسې وینې چې پرتګالي میرمنو تر ۱۹۷۶کال پورې چې درایوورکولوډګرته راووځي منتظرې پاتې شوې ! البرت انشتاین وویل : ((نسلونه باید راپورته شي ، څویې په رښتینې توګه باورراشي چې دده په شان بل چاکله هم دمځکې پرمخ له وژنواووینوتویونوپرته ژوند نه دی کړی)).

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندلید) له مجلې څخه چې دهند دباندنیوچارو وزارت له خوا خپریږي له انګریزي ژبې پر پښتوژباړل شویده.
دلیکوال دغه مقاله له له اکسپرس فرانس څخه را اخیستل شوې ده .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰)

جاکویس اتالی :

"اونت ګاري " يا ستر ګاندي " ‘

تاسي ولي دګاندي ژوند ليک وليکه ، آيا ددي لامل دهند دخپلواکی شپيتمه کاليزه وه ؟

ماکله هم ددغي کاليزې په اړه فکرنه وکړی ،زما ددغي ليکنې په اړه ، زه بايد ووايم چي زه تل دهغوخلکو په ژوندليک ليکل کوم ، هغوی چې نړی يې دخپل روحانيت اومعنويت په زور له يوه بدلون سره مخامخ کړې وي ، لکه داوسني مالي سستم کاشف زيګموند واربورګ ، داوسني رياضی مخکښ باليوس پاسکال ،زما له پاره، اوسني فرانسوي ادبيات ،کارل مارکس . په دغه اړه هم ماپه داسي يوچا پسي چي هغه دلويديزنه وي کتل . دنړې زياتولويوکسانو په خپلوهڅوسره نړی له بدلون سره مخامخ کړي چي ګاندي هم دغه خبره په خپلونظرياتوسره په رښتيا باندي بدله کړه.

تاسي هغه خنګه ومونډ ؟

دامارتين لوترکينګ و چي زه يي ګاندي ته ځيرکړم ، مخکي تردي چي زه هندکشف کړم اوپه دغه باره کي لاس په کارشم ، هغه زما پام دعدم تشددپه لورراواړاوه ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته نلسن مانديلا دګاندي اوپه جنوبي افريقاکې دهغه داوسيدواوکړووړو په اړه له ماسره خبرې وکړې ،ګاندي دهغه روښانګرلارښودو ، هغه دڅان په اړه فکرکاوه چــې داوړنه ده چې سرې بايد په زندان کې هم ياغي وي، هغه په دغه ترڅ کې په دې باورو چې يونې ځواک بايد له سرې سره مل وي ، هغه له ميديشن څخه منندوی و ، هغــه ځان ماته له هغه سره په تړاوکې راوښود.

آيا ګاندي په اوسني عصرکې مهم دی ؟

هو، هغه ډيراړين اوضروري دی، ګاندي فکرکاوه چې هند بايد په خپل هويــت ســره جوړشي ، هغه ښايي ځان په دې ملامت بللی وي اويايې نه غوښتل ، چې هغه هند ته دلويديز ترنامه اوهويت لاندې دپيژندنې وړتيا وريه برخه کړي، ګانــدي وليــدل چــې دهغه هيواد ددښمنانو له خوا غوبل غوبل شوی، هغه هيواد چې په دغه ځــواک ســره بايد اوچت پاتې شوی وای ، هغه فکرکاوه چې هند پياوړی ملي وياړاوبرم لــري هغــه بايد له ورکې سره مخامخ نه شي.

دهغه اصلي دنده څه وه ؟

ګاندي دهندي هويت ايجادونکی و، هغه دهندي ټولنې ملي والي ته عملي بڼه ورکړه ، وياړپرهغو تبليغاتي هڅو چې ده ته يې په جنوبي افريقا کې دمهاجرو دحقوقو ددفاع له امله لوړتيا وريه برخه کړه ، په هندکې هم ده خپلې ټولې هڅې ددې له پاره وکړې چې دخلکو پاملرنه يې لاريونو، دمالګې دنامتو لاريون اغيز، روژو ، سفرونواونورو کړو وړو ته راواړاوله . ګاندي له شکه پرته لومړنې څوک و، چې ترهتلردمخــه يــې ميــديا دانځورونو ، بحثونو اوخپرونو په ترڅ کې دځان په ګټه وکاروله ،پــه دوديــزو کــاليو ، لوڅوپښو ، لکړې ، اوعينکو سره يې داکشف هم وکړچې هنديان بايد څنګه دځانو له پاره هندي کالي وکاروي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګاندي څه ډول هندوستان غوښت؟

هغه یوخیالي هندوستان ، چیرې چې کښتنې پاټکې نـوردکرکې اونفـرت ورنـه وي، هندواومسلمان باید په سوله کې له یوه اوبل سره ژوند وکړي. هلته چې هندوباید په اوونۍ کې څوځلې روژه ونیسی ،هلته چې باید تشدد نه وي.

ګاندي ډیرلوړانسان و، هغه ته چې څه په فکرکې ورتیریدل هغه یې په خولـه ویـل، همداوه چې کله کله ډیرې تیروتنې هم ترې کیدې،لکه دهغه لیک په ترځ کـې چـې هټلرته یې ولیږه اوهڅه یې کوله له هغه سره استدلال وکړي خوبیایې دهغه له امله له هټلرڅخه بښنه وغوښته.

ګاندي ددموکراسی په تاکنه کې څه ونډه درلوده ، داسې یوسستم یې غوښـت چـې هغه به لکه دلویدیزپه شان وي اوکه برعکس ؟

هغه سیاسي ګوندونو ته زیات درناوي درلود،ان که به هغو له دوی سره اړیکي هم نـه درلودل، دموکراسي دده له پاره یوڅرګند انتخاب و، په اقتصادي برخـه کـې دنوبـل جایزې وړونکي امرتیا سینګ ذدداپه ګوته کړې چې دموکراسي لویدیزه هڅه نـه ده ،بلکی دایوه هندي فکري برياده. چې کیدای شي خبرې پرې وشي .

هغه څه ځانګړې کرشمه درلوده ؟

هو، هغه داسې یوفوق العاده ځواک درلود چې کولای یې شول خلـک پرځـان پسـې راوکاږي. ان هغوی چې دده له کړنوڅخه کومه ګټه هم نه ورته رسیده، ګاندي ډیرڅه ولیکل، هغه په خپل ژوندکې تل موسکی او هڅاندو ، ګاندي همداراز له تلپاتې والـې سره لیواتیادرلوده. دهغه خوښیدل چې یوڅوک دې ووژني ، هغه کیدای شول دخپل مرګ له پاره څه په نښه کړي وي، هغه دیرتم اوشوکت په لوړتیا کـې ووژل شـو، پـه داسې حال کې چې ده ته وروه چې یوځه دمخه مړشوی وای، مانا داچې یوځه ترویش دمخه. له ۱۹۲۰ څخه تر ۱۹۴۵ کال پورې هندپه خپله ګاندي و، ستاسې لـه پـاره بـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس داګرانه وي چې دنړۍ دپوهیدوپه راز باندې پوه شی داسې لکه چې ګاندي دغه رمز درک اوپرې پوهیدلی وو. ده هغه برلاسې اوزورزیاتی چې دیوځو سپینوله خوا پرټول بشریت باندې زغمل شوی و وغانده،دا اوس په هرذهن کې یوسمبولیکه طرحه ده چې کله ګاندي جنوبی افریقې ته په رسیدو سره له ګاډی څخه دباندې غورځول کیږي . داهغه شان کیسې دي چې دزیاتو انسانانوله خوا تجربه شوې ، خونه پر موږ ،پرموږ لویدیزوالو باندې څکه چې موږ د زورزیاتو خلکو په اړخ کې یو، اوهغه زورزیاتي وهلي خلک له خوبه راویښ کړل .

کوم درسونه له هغه پاتي شول ؟

یوساده سړی کولای شي چې نړۍ بدله کړي ، ویاړدهغه په سوچونو ،
تشدد کله هم دځوریدلي اوترستم لاندې انسان له پاره دمنلووړلاره نه ده .

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندلید) له مجلې څخه چې دهند دباندنیوچارو وزارت له خوا خپریږي له انګریزي ژبې پر پښتوژباړل شویده.
لیکوال لوي ژوند لیکونکی دی، جاکویس اتالی به په راتلونکي منې کې دمهاتما ګاندي ژوندلیک ولیکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۲)

پروفیسور تسیوشي نارا

څه شی ما له مهاتما ګاندي څخه زده کړي دي...

پر دغه نړۍ زه دخپلي ۷۴کلني اوږدي تجربي په اوږدوکي په دي باوري شوم چي هرانسان دیومطلق موجود په توګه دی وي اوکه دابايد په خپل ژوند کي په خپله ننۍ خوشالۍ باندي پوه کيدای شي. له دغي پوهيدني سره سم دمطلقيت ترڅنګ دوه آره نورهم دي چي هغه په خپل وارزموږ انسانانو له پاره له يوې خوامهم اوله بلې خواد پاملرني وړدي ، دغه دوه توکه ، خپلواکي اوآزادي اوسوله اوامنيت دي. له خپلواکۍ پرته به يوکس هم په ډله ييزه اوهم په انفرادي توګه دخوشالۍ احساس ونه کړي. په ورته شان ، دامنيت اوخوندي ساتني نشته والي په څرګنده توګه هرڅوک انديښمن اوخواشينی کوي . دلته

(سوله) هغه دانسان په لاس جوړشوی دولت په ګوته کوي چي دهرډول ځوراوستونزي ، مقابلي ياجګړي څخه په يوه خواوي، همدارنګه (امنيت) هم په خپل واريوازي کوم مصنوعي مفهوم نه دي بلکه داپه خپل وارهغه اصل اوحالت دی چي په طبعيي توګه ديوې غميزي په مخ کي ډال کيږي .

دهند دخپلواکۍ دمبارزي په ترڅ کي سياسي مشرانواوانقلابيانو دالويه بريا بلله چي دوی بايد له انګريزي ښکيلاکي واکمني څخه خپله خپلواکي واخلي ، ددغي موضوع په اړه شري اربندوديوه انقلابي لارښود په توګه هڅه وکړه چي ديوځي مقابلي په ترڅ کي انګريزان له خپل هيوادڅخه وباسي اودهغوي واکمني پردغه خاوره باندي پای ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسوي.خوورسته چې کله هغه تقاعد شونوبيايې په پاندي چري کې پــه خپــل ننــي انقلاب اوننې صفايي باندې دخپلې روحاني خپلواکۍ له پاره چې په هغې کې به هــيڅ ډول رنځ اودرد اړول نه وي پيل وکړ.
خو دمهاتماګاندي دلارې په څارلوسره دی په خپل ژوند کې په بې ساروبرياوو باندې برلاسی شواوداېې باورشو چې انساني خوشالي يوازې دهغه دټــولنې پــه سياســي ـ اقتصادي ورټيا پورې نه ده اړونده بلکې په دغه ترڅ کې هغه ته داهم اړينــه ده چــې هيوادوال يې دسوسيوـــــ کلچر او معنوي خپلواکۍ په فکرکې هم شي.
زه غواړم دلته دغه ټکی په ګوته کړم چې هغه (اربندو) په ځومره ژورتياسره دګاندي دژمنې اوژورزغم تراغيزلاندې وچې دخپل هيواد دسوله ييزحالت له پاره يې نه يوازې دهنديانودګټې په خاطربلکې دانګريزي ولس په خاطر هم ګام اوچت کړی دی.
ده کله هم ددې له پاره هڅه ونه کړه چې بريتانويان بايدووژني. ددې پرځــای ده تــل هڅه کوله چې انګريزان په خپله بې عدالتي باندې باورمن کړي ، اوداېې ترغوږ ورتيره کړه چې دوی بايد هغه تګلارې ترلاس لاندې ونيســي پــه هغــه کــې چــې دانســان اوانسانيت دواړو خيروي. ګاندي جی هم په خپل وارسره دخپلې مبارزې په ترڅ کې کله هم نه ځوک و رټل اونه يې دچاپه وړاندې په هغوشپوورځوکې چې دبې عــدالتې پرضدېې مبارزه کوله له سپک نظری څخه پــه خپــل ټــول فزيکــي ، روښــانفکري اومعنوی ځواک سره کاروا خيست .
ديوه جاپاني اوسيدونکي په توګه چې داتومي بــم ســپيرې تجربــې اومــزې مــوهم ددويمې نړيوالې جګړې په ترڅ (۱۹۴۵) کې وليدې ، په دې نظراو بــاوريم چــې بايــد داسې يوه نړيواله خوندې اوسوله ييزه تګلاره چې دهغې له مخې نړۍ نوره له اتــومي ناتاراوډله ييزې وژنې له نورو ډولووسلوڅخه خوندي پاتې شــي رامــنځ تــه شــي .
برسيره پردې ديوه نړيوال تبعه په توګه په دې هيله يم چې بايد بشريت دابدله پــاره په يوه بشپړه هم غاړې اولوی طبعيت کې سره پاتې شي. ما دتيرو دريولسيزوپه ترڅ کې له زياتو نړيوالو رضاکاروسازمانونو او روڼ اندوانفرادي کسانو سره کاروکړ . ددغــه شاليدپه پام کې نيولوسره زه اوس غواړم له ځان سره په لنډه توګه داوواېم چې ،کوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه ما له ګاندي جې څخه زده کړي اودده دژوند کوم اړخونه زما دژوند لــه اوســنې حالت سره څه شان تړاولري ؟
زه کله هم په ګاندي جي پسې دلته نه وم راغلی اونه هم زماله پاره داشیبه برابره شوه چې له هغه سره دې دده دژوند په شپو ورځوکې وګورم ،کله چې په ۱۹۵۸ کال کــې زه دلومړي ځل لپاره دهند په خاوره باندې پلې شوم ، دی پرهغه مهال نورپردې نړۍ نه و اوهغه دیوه ځوان افراطي په ګولیوباندې په ۱۹۴۸ کال کې له نړۍ څخه ســترګې پټې کړې وې. خوکوم څه چې ماله هغه څخه زده کړي هغه ګردسره هغه څه دي چې ما دده له ژوندلیک اونوروآثاروڅخــه چــې نورولیکوالــودده پــه اړه لیکلــي اویــاهم دهغوکسانوله کیسوڅخه چې هغوی له ده سره لیدلی کتلي اویاپې کارورســره کــړی وپه غیرمستقیمه توګه اوریدلي دي.
له هغوڅانګړنوڅخه چې ګاندي جې درلودې اوپرمــایې اغیــزه کــړې یــوه هــم دده رښتینولي ، صمیمیت ، ساده ګې اوګذشت دی، دده دشخصیت دغه جــذابیت داپــه ګوته کوي چې داده له خپلوپلرونواونیکونو څخه ترلاسه کړی دی. خــوزه پــه ځــاني توګه په دې باوري یم چې ده دغه ځانګړنې ترهغوچې ده ته میراث وې په خپل وخت کې پیاوړې اوبډایې کړې . هغه ترزیاتې اندازې دخپلومعنوي آثارولکه(بهګوت ګیتا) اونورو په زړه پورې لیوال اومینه وال و. کله چې ده په دقیقه توګه دغه کتاب ولوست، هغه په دغه برخه کې ترهر څه دمخه دلاردکرشنا اوارجن ترمنځ خبرواتــرو ســخت ترخپل اغیزلاندې راووست. همداوه چې ګاندي دخپل عمرپه اوږدوکې تــل دکرشــنا لارښونې دخپل ژوند دلارښود په توګه دخپل باورپه توګه وڅارلې.
لارد کر شنا ، لوېې هستۍ ارجن ته وویل چې که چیرې دبشراستازي پــه رښــتیاهم غواړي چې دتل لپاره خپلواک اوله ننۍ خوشالۍ څخه برخمن وي باید دالاندې ټکــي په پام کې ونیسي.
۱ - باید چې خپل نفس اوذهن له بیکاره شیانوڅخه په یوه خوا کړي اوپرخپــل نفــس باید واکمن پاتې شي.
۲- هرڅه ته باید دخدایی خدمت په رڼاکې ملاوتړي نه داچې دهغه دبــدل اواجرپــه هیله وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- هرچا اوهرڅه ته باید پرته له هرډول توپیراوتعصب څخه درناوي وکړي .
۴ـ دلويې هستې اودهغې په مطلق شتون باندې باید دزړه له کومي ایمان اوباورولري.
۵- پرڅان اوخداي باندې باید دزړه له کومي اوله شکه پرته باوري وي .
تاسې کولای شی په دغه برخه کې فکروکړئ چې ګاندي جي دغه پورتنې ټکـي پـه خپل ژوندکې په پام کې نیولي وو که نه ؟
دلومړي ټکي په اړه څرګنده ده چې ده څومره اوپه څه شان خپل ژوند په دغه تـرخ کې عیارکړی و. ددویم ټکي په اړه موږ وینوچې دی په څه شـان دپـرتم اوغرورپـه وړاندې دریده. په دریم ټکي کې موږتول وینوچې هغه له هرچاسره چې له ده سره به مخامخ کیدل په څه درناوي اووياړسره پر ته له دې چې دهغه اوياهغې پاټکی ، عمـر، جنس ،شتمني ،عقیده اوقومي هویت په پام کې ونیسی چال چلندکاوه.
اوپه څلورم ټکي کې موږ ولیدچې هغه په څه زړورتیا سره دلويې اروا اومعنوي ځواک په باورباندې مغروره خپله هڅه ترسره کوله. اوپه پنځم ټکی کې وینوچې ګاندي پـه څه شان وکولای شول چې په عملی توګه دلـوی خـداي پـه مرسـته د سـاتیاګری شعاراوبیرغ اوچت کړي.
ددغوپورتنیوشعارونوپه پام کـې نیولوسـره ده داسپارښـتنه کولـه چـې هرڅـوک اوهرموجود باید پر(لوی خدای) باندې دباورله پاره هڅه وکړي ، ګاندي په پیل کې په همدې باور وخو وروسته یې دغه دلوی خدای مفهـوم اووینـه پـه (رښـتیااوحقیقت اوربشتیاینه) باندې واړوله. ښایې دګاندي موخه به له دغه چلندڅخه داوه چې په دغه کار دنورو مذهبوله پلویانوسره د خواخوږی څرګندونه وکړي څکه ده فکرکـاوه چـې دخدای ترنامه بیاهم رښتیاینه چې هغه خپله له هغه پرته بل څه نه ده په یوه پراخـه مفهوم سره کارول کیږي.
ګاندي به تل پرهغه مهال چې په هیوادکې به یې کوم فرقه یی اخ وډب رامنځ ته شو، نوبیابه یې روژه نیوه ،دده دغې تګلارې هم داپه ګوته کوله چې دی څـومره پرخپـل نفس واکمن دی اوعمل یې څومره پر(ساتیا، رښتیاینه) باندې برابردی ، ترنامعلومې مودې پورې دروژې نیول چې ان دده ژوندیې له خطرسره مخامخ کاوه ، په دې ماناوو چې دخپلې هستی په وړاندې داثابته کړي چې دی پـه رښـتیاینې سـره پـه عمـل

(c) ketabton.com: The Digital Library

اونظرکې دهغې په وړاندې رښتنې دی ،په عین وخت کې ده په دې هم باوردرلود چې دی کولای شي دهرډول شرایطو اوحالاتو په ترڅ کې دخپل باور اوهــوډ پــه وړانــدې داثابته کړي چې دی هغوته رښتینې اومتواضع دی.

یوځوک کولای شي درښتیاینې په ترڅ کې دروحانیت اوروح دحلــول پراغیزبانــدې چې په هرژوندي موجودکې لکه دنوروپه شان خپله وړتیــالري بــاورمن پــاتې شــي، دهمدغه تسل اوباورله مخې یوځوک کولای شي پرته له هــرډول ډاراوترهــې څخــه اوپرته له دې چې لاس تشدداوزورزیاتي ته واچوي دهرډول بې عدالتې پــه وړانــدې بریمن شي.

دغه عملي بیلګه اودغه عادت چــې دګانــدي جــې لــه خواخــارل کیــده زمــااونورو جاپانیانوله پاره چې په خپل قانون کې یې له جګړې سره دتل لپــاره خــدای پامــانې کړی اوپه دې باوري دي چې دزورکارولومانا په خپله دنړیوالې شخړې پیــاوړي کــول دي ، په زیاته اندازه الهام ورکوونکې وه .داځکه چې څــومره ښــه ویــل شــوي چــې مځکنی ، سمندري اوهوایی ځواک اونورې دې ته ورته زیرمې به کله هم ونــه ســاتل شي.

یوشمیرجاپانیان دخپل دغه همیشني نه وسله وال کیدو اونه پوځی کیــدو پــرخلاف دي،

دوي وایې چې نه ، موږ بایددقانون ددغې مادې دبدلون په فکرکــې شــواوموږ بایــد لږترلږه دیوشمیرناڅاپې حملواونیواک اودباندنیوحملوپه وړاندې دځــاني دفــاع وس ولرو. خوکه موږپه تیرکې دجګړې تــاریخ اوددوولوریــوترمنځ دواک پرسرشــخړوته کتنه کوو، موږ په دې پوهیږو اودا درک کولای شو، چې یوه لورنه یوه لــوري پــه څــه شان دخپل غرورله مخې دجګړې له پاره دناوړه تفاهم په ترڅ کې یوه لاره دجګــړې کولو لپاره موندلې اوپه ګوته کړې ده. چې په دغه ترڅ کې یــې ترهرڅــه ښــه دلیــل همدغه ځاني دفاع دځان دبرحق بللو له پاره تاویزکړي ده ، هغه چې پایلــه یــې پــه هماغه تشدداوجګړه ، عام وژنه اواتومي جګړې اوناتاربانديې دریدلې ده.

هرډول متقابل عمل چې دځاني دفاع بنــه هــم لــري پــه خپلــه کلــه کلــه دډارلــه منګولوڅخه وزي اوهغه دیرغل کوونکوپه ماغزوکې ځان په بله بنه اړوي چې زیــاتره

(c) ketabton.com: The Digital Library

وختونه يې بنه په غچ اخيستنه باندې وراوړي ، لکه چې مورې يې نن سبا نه يوازې په منځني ختيزبلکې په ګرده نړۍ کې څه ناڅه شاهدان يو. ددې لپاره چې دجګړې جرړې موله بيخه ايستلې وي په دغه اړه ترهرڅه دمخه دې ته اړتيالرو چې دځاني کنترول په ترڅ اوهڅونه کې ترپوځې وړتيا درښتنې اوبې حده انساني مينې په ترڅ کې له يوه اوبل سره په خواخوږۍ اوهمدردۍ کې ځانونه وساتو. په لنډه توګه، لکه څنګه چې ګاندي جي باوردرلود چې دچاپرضد به کله هم له زوراوځورڅخه کاروانخلي ان که دی دنوروله خواوهم ځورول شو او ووهل شو، مورې هم بايد دده هماغه درس په پام کې ونيساوله ده څخه بايد دزغم درس ولولو.

داچې داڅه اسانه خبره نه ده چې لکه ګاندي جي غوندې دې ژوند وکړای شو،خودلته يوشميرداسې کسان وو لکه مارتين لوترکينګ (جونير) اونورچې هغو ی په خورامېړانې سره دګاندي لاره وڅارله اوهغه يې دځان لاره کړه. هغه لاره چې په خپل ذات کې يوه يونيورسل لاره اوتګلاره وه. په جاپان کې هم دګاندي دلارې خورازيات لارويان شته چې دګاندي دژوندلياريې خپله لاره کړې ده. زه په خپله هم يوله دغوکسانو څخه يم چې ځان په دغه لاره کې دګاندي له پلويانواوپيروانوڅخه بولم .

ترکومه ځايه چې څرګنده ده زما مذهبې والې په دغه ترڅ کې دپوښتنې وړدی ځکه چې زه ځان (ديونيورسل مذهب) پلوی ګڼم .زه هغه څوک يم چې په نړۍ کې هرمذهب زما مذهب دی اوزه پرته له دې چې پوه شم داکوم دی اوهغه کوم دهرمذهب چې پرمعنويت باندې ولاړوي پيرويم. ددې له پاره چې رښتياوواېم،زما مذهبی ايديا اوليواتيا په بشپړه توګه درام کرشنا، پارامهانسا اودهغه دشاګرد سوامي ويويکانندا ترنيغ اغيزلاندې دي .

له ګاندي جی څخه ما ډيرشيان زده کړي ، زه به هڅه وکړم چې دهغه روحاني ارزښتونه په خپل ژوند کې هم په هراړخيزه توګه په پام کې ونيسم.له نيکمرغه چې زه په خپل دغه کارکې ترډيره حده بريالی شوی هم يم .په هرډول کوم مشکل اوستونزمن شی چې زما له پاره ګران واوتراوسه هم دی ،هغه دګاندي جې رښتيا اينه اوصداقت دی. هغه په خپل ژوندکې په دغه برخه کې دومره رښتينې و چې دخپلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیوګرافی له لارې یې خپلې ټولې کړنې ان خپل جنسي اړیکي هم له موږ څخه پټ نه کړل.هغه په خپل ژوندلیک کې په خپلوټولوهغوتیروتنواوګناووباندې چې له ده شوې وې په صادقانه توګه اعتراف وکړاوځان یې زموږ په وړاندې دیوه فوق العاده انسان په توګه رابرجسته کړ.

اوپه پای کې یوڅه چې یقیني دي هغه دادي چې زه به کله هم خپلې هغه هڅې چې ددغه بري پولې ته مې که څه هم په ګرانۍ سره ورسوي ، ونه دروم.

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندلید) له مجلې څخه چې دهند دباندنیوچارو وزارت له خوا خپریږي لـه انګریزي ژبې پر پښتوژباړل شویده.
لیکوال دجاپان دتوکیوپوهنتون دباندنیوڅیړنو استاد دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۳)

دنوي زيلاند ګورنرجنرال انند ستيا نند

ګاندي دسولې نښه

دالانډي ليکنه دهغې وينا يوه برخه ده چې دنوي زيلاند ګورنرجنرال انند ستيا نند د ۲۰۰۷ کال داکتوبر په (۲) دګاندي په ياد دهغه دمجسمې د مخ لوځي له امله د ويلينګتون داورګاډي په تم ځای کې وکړه .

زه ترهرڅه دمخه دهغې بلنې له امله چې د ويلينګتون ښارښاروال دمهاتما ګاندي د زيږو ددغې مجسمې دمخ لوځي دمراسمو له امله ماته راکړې د زړه له کومې مننه کوم.

همدارنګه په دغه شيبه کې زه غواړم چې په لنډه توګه په اوسني نړۍ کې دمهاتماګاندي په تلپاتې ميراثونو باندې لنډې خبرې وکړم اوهم به دهند اونوي زيلاند داړيکو په اړه يوه يادونه ولرم.

مهنداس کرم چند ګاندي (۱۳۸) کاله پخوا په ګجرات کې چې دهندپه شمال لويديزه برخه پرته سيمه ده وزيږيد ، نه اويا کاله وروسته د ۱۹۴۸ کال دجنوري په (۳۰) دهندله خپلواکۍ څخه نژدې شپږمياشتې وروسته ، دهغې ډالې له پاره چې ده دخپل ژوند نژدې ديرش کاله دهغې له پاره ونډه کړل ديوه هندي ترهه ګر له خوا ووژل شو.

دخپلې نه زورزياتی يا عدم تشدد دفلسفې له مخې يې د زورزياتي اوبې عدالتۍ پرضد دانتقاد غږ پورته کړ، دخپل ژوند په لومړيو کې يې په جنوبي افريقاکې د قانونپوه په توګه دنده پيل اوله پوره ځواک سره هند ته راستون شو.ده له انګريزي واکمنۍ څخه دخپلواکۍ ننداره په خپلوسترګووکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی دویش اوبیلتانه پرضد و، هغه چې اوس یې هند اوپاکستان شپیته کلنې ونمانځله ، هغه ویش چې په (۱۹۴۷) کال کې دهندپروچه باندې وتپل شو. دې پرهغه مهال په کلکته کې و چې په هیوادکې اخ وډب رامنځ ته شواوپه ترڅ کې یې په زرګونـه مـړه اوبې کوره شول . دنوي زیلاندپیژندل شوی هندي آري روتریایی جـراح منیرقـادري دګجرات په احمدآبادکې زیږیدلی اودګاندي له کورنۍ سره یې ملګرتیا درلوده.په هغه مقاله کې چې تیره میاشت په هندکې خپره شوه،منیرقادري هم په هغې کې دآزادۍ په شپوورځوکې دخپلوسترګولیدلی حال ولیکه ، هغه ولیکل چې کله هغه ګاندي تـه وویل چې :

زه غواړم ډیلي ته ولاړشم ، څوهلته دخپلواکۍ دنمانځلو ننداره وکـړم ، ګانـدي پـه ځواب کې ورته وویل چې :

« هلته څه شي دي چې ویې نمانځو، په هغه ورځ زه بایداوښکې اووینې وژاړم »

دهیواد دخونړیو پیښو په درشل کې هم هغه هڅه وکړه چـې هیـواد دهندو،مسـلم اوسیک ترمنځ دفرقه یی کړکیچ له لمنې وباسي. دهند لومړنۍ لومړي وزیرجواهرلال نهرو په هیواد کې ددغه نومیالي له مړینې وروسته وویل :

« ملګرو... اورڼا نوره زموږ له ژونده کډه وکړه ، تیارې هره خوا په سراخیستې ... زموږ ګران لارښود هغه زموږ بپو نورله موږ سـره نشـته ... هغـه رڼـا چـې پردغـه هیـواد راوپرکیده هغه څه عادي رڼا نه وه ،هغې رڼـا چـې دغـه هیـواد یـې دډیرکالولپـاره رڼاکړاودغه هیواد به دنوروډیرو کالونولپاره رڼاکړي ، اودغــه رڼـا بــه زرګونــه کلونــه وروسته پردغه هیواد اوګرده نړۍ باندې راوځلیږي اود زرګونو زړونو لپاره به یوتلپاتې ډاډ اوتسل وي»

رڼا کډه وکړه ، دهغه فزیکی شته والـی نورنـه ترسـترګوکیږي ، یـوازې دهغـه روح اودرسونه چې دده سترمیراث دي هغه به له موږ سره تلپاتې وي.

ګاندي درښتیاینې په لورخپله لاره پرانیسـته ،هغـه نـه زور زیـاتی ، نـه همکـاري دانګریزي واکمنۍ پرضد ځکه وکارول څوله یوې خوا پرځان ډاډمن شي اوله بلې خوا بې عدالتۍ ته دپای ټکی کیږدي.هغه همدارنګه په ژوند، روح اوفزیکي سپیڅلتیا کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دسادګۍ اصل رامنځ ته کړ ، ده په خپل ژوند کې داوړتیاهم دځان کړه اودازغم یې هم رامنځ ته کړ چې نورمذهبونه هم دخپل هغه ترځنګ هم وزغمي اوهـم یـې درنـاوی وکړي . دده غږ دځوریدلیو خلکوله پاره دنړۍ په هره برخه کې دهیلې زیرې و. لکـه چې ده خپله وویل :

« کله چې زه خواشینې کیږم ،تاریخ ته ګورم ، اوهلته ګورم چې رښتیاینه اومینه پـه هروخت اتله او وړونکې وې. سمه ده چې هلته به یووخت داسې وحشـت اوبـدمرغي برلاسي وي چې هغه به هرناوړتیا ترسره کوي، په داسـې حـال کـې چـې هغـه زور اووحشت رانسکوریدونکی دي »

یوسرسپارلی هندو ، ښایې یومهال په ټولو مذهبوکې یوه ننۍ واقعي رښتیاینه داسې هم وګوري چې دهغې په زور دبې عدالتۍ په وړاندې ودریږي، په دغه تـرڅ کـې کـه بیایوڅوک داسې هم پیداکیږي چې مذهب ته داسې فتواپه خوله ورکوي چې دهغـې له مخې دې تشدد عادلانه وبولي ، دغه شان طرحه اوخبره دګاندي په وړاندې په دغه ترڅ یوه بې مانا اوبابیزه خبره ده. لکه چې هغه په دغه برخه کې په خپله ویلي دي :

« ترمذهب بل څه رښتنې نشته چې پرمعنویت باندې واکمني وکړي، یوڅوک دبیلګې په توګه هم نه شي کولای پردغه باندې په بې ارادتۍ والي اوقهرجن توب سره داسې چې خدای یې مل شي شونتیاوومومي »

ټایمز مجلې چې په ۱۹۳۰ کال کې ګاندي دکال سړی ونوماوه ،همداسې یې پـه ۱۹۹۹ کې البرت انشتاین دپیړۍ سړی ونوماوه ، په دې نژدې وختوکې دامنـل شـوې چـې دګاندي دمیراث په پام کې نیولوسره باید هغوی چې د زورزیاتۍ په وړاندې جنګیږي اویامري هغوی باید ((دګاندي دماشومانو)) په نامه سره یادشي،

لکـه دپولنـډدیووالی لارښـود لـیچ ولیسـا، ډاکترمـارتین لوترکینـګ ،دماینامـار ددموکراسۍ مشره انګ سان سوکي اودجنوبي افریقې داپارتاید خلاف مشران نلسن مانديلا اوارچی بیشف .

دګاندي دغه مجسمه چې په نوي زیلاندکې له ده سره دمینې اوارادت لومړنۍ نښـه ده داد ویلنګتن ښارته دهنددکلتوري اړیکو ډټولنې له خوا ډالـۍ شـوې ده ، داسـې ډالې چې هغه به دهند اونوي زیلاند ترمنځ د دوستۍ اوښواړیکو په زړه پورې اوغوره

(c) ketabton.com: The Digital Library

نښه وي ، هغه به پردغه ځای دتل لپاره دسولې دسمبول په توګه ولاړه وي اوپه نړې کې به په مليونوهغوی چې دګاندي له حقانيت ، درسونواولارښونوسره دزورزياتي پــه وړاندی په هره خواکې راپورته کيږي خپله ملتيا په ډاګه کوي ، په تيره بيا پــه نــوي زيلاندکې به هغه درناوي ترلاسه کړي ، لکه چې (تی وي اورنګمای)) په پاريهکا کې په ۱۸۷۰کلونوکې ترلاسه کړی و.

زه دلته په نوي زيلاند کې زيږيدلی يم اودلته مې دهندي ميراث ديوه غړي په توګــه وده کړې نن ځان په دې وياړن بولم چې دهمدغو اړيکو له امله ماته بلنه راکړه شوې اودلته ستاسې په مخ کې ولاړيم. زه باورلرم چې ددغې مجسمې درول بــه لــه شــکه پرته دهنداونوي زيلاند په جوړونــه او وده کــې دهنــديانواونوي زيلانــديانو دبرخــې اخيستنې په زړه پورې بيلګه وي، هندي آرو خلکو زموږ ټولنې ته ډيرڅه ورپه برخــه کړي دي، زموږدټولنې په اخلاقــی اوټــولنيزه روزنــه ، ديــوه پــراخ ټــولنيزنظم پــه جوړولواودنوي زيلاند په اقتصادي وده اوجوړښت کې د دوی ونــډه پــه روښــانه تــه هرچاته څرګنده ده.

د ۲۰۰۶ سرشميرنه په ډاګه کوي چې په دغه هيوادکې دهنديانو دشميرکچه ډيره مخ په زياتيدوده، دم ګړی (۱۰۴۰۰۰) هنديان نوی زيلاند خپل کوربولي اودلته ژوند کوي. دهندي آرو استوګنو دټولنيزواړيکو له لارې نوی زيلاندپه دې بريــالی کيــدونکی دی چې دخپلې اقتصادي ودې اوکلتوري وړتيا په برخه کې رغنده ګامونه اوچت اوله هند سره دخپلواړيکو دپياوړتيا په برخه کې نورهم اوچت ګامونه پورته کړي.

اوپه پای کې زه په دغې مجسمې اودهغې په رغنده درسونو بانــدې دزړه لــه کــومي باورلرم اودابه داوړدې مودې له پاره زموږپه پلازمينه کې دســولې دنښــې پــه توګــه اوچته اودنګه ولاړه وي .

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندليد) له مجلې څخه چې دهند دباندنيوچارو وزارت له خوا خپريږي لــه انګريزي ژبې پر پښتوژباړل شويده.

ليکوال او ويناوال : دنوي زيلاند ګورنرجنرال انند ستيا نند

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۴)

فرانسسکو روتلي

مورِ يې بايد له مهاتما ګاندي څخه زده کړو

دادښاغلي روتلي هغه وېناده چې په روم کې يې يوې ټولنې ته ګاندي دزوکړې پرکاليزه کې اورولې وه .

دمهاتما په نامه دغه مانۍ له نژدې ديرشــوکالو راپــه ديخــوا دلتــه ولاړه ده. مادلتــه خوخوځلې دګاندي دافکارو اويادو په خاطر په تيرخوکالوکې برخه اخيستې ده .څــه شی چې زما له پاره دلته ددغې تاريخې مانۍ په اړه دپاملرنې وړدي ، اوځه چې ددغو کلنيومراسموپه اړه دلته ويل کيږي دهغوترځنګ داهم ديادولووړده چې دغــه ځــای اودغه سيمه په خپل وار په داسې ځای کې پرته ده چې دلته آرامي اوخاموشــي پــه رښتيانی توګه ژوندپه خپله غيږکې نيولی دی.

کله چې نامتواولوی تاريخپوه توين بي له هنده دانګريزانودوتلوپه اړه خبــرې کــولې ،ويې ويل :

« مورِ نورڅه نه شوترسره کولای اوناچاريوچې بايد دې ته غاړه کيږدو، دګاندي عمــل ددې له پاره لاره پرانيسته چې مورِ بايد هندله رسوايۍ پرته پريږدو »

دادعدم تشدد زوراوځواک و، کله چې مورِ دساتياګری تجربه اورو، هغه کليمــه چــې مانا يې دحقيقت اورښتيايني ځواک دی ، کله چې مورِ وينوسونياګاندي اولــه هغــې سره دهند ټول ملت ددې لپاره هوډ کوي چې دساتياګری پيرۍ ونمــانځي ، کيــدای شي چې دنړۍ دټولومشرانوپه وړاندې داووايي چې داکتوبر(۲) دګاندي دزيږيدو ورځ بايد دعدم تشدد دورځې په نامه سره ياده شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې ګاندي به ویل، زه باید یوځه تاسې ته درزده کړم اوهغه داچې دعدم تشــدد اونه زور زیاتی مفکوره دومره لرغونې اوپخوانۍ ده لکه دغه غرونه ، هغه څه نــورهم ویلي وو، خوترټولوېې دامهمه ده چې وايی ، چې دربنتیاینې ترټولو مهمه برخه دنړۍ دتاریخ په اوږدوکې لکه څنګه چې تشدد لرغونی دی ، هماعسې عــدم تشــدد هــم لرغونی دی.

زه هیله من یم چې دګاندي تجربه اودرسونه به دهغوکړووړله پاره یودرس اوالهام شي لکه څنګه چې نن سباپه ماینامار(برما) کې روان دي اوموږ یې خورا زیات اندیښــمن کړي یو. دګاندي په خورامهموخبروکې یوه داخورامهمه اودپــاملرنې وړده لکــه چــې وايی :

« که سترګه دسترګې په ګناه راوباسو، نویوه ورځ به ټوله نړۍ ړنده شی »

.موږهیله من یوچې دموکراتیک ارزښتونه اوپوره زغم به آخر خپل ځای ونیسي.

نني سترهندته زما پیغام دادی چې ، تاسې موږته پرهغوکړو وړو چې تاسې له ګاندي څخه راپه دیخوا ترسره کړي د درناوي وړیاست. داسمه ده چې هند تــه هــم ډیــرې ستونزې لکه چې دنــړۍ نورهیوادونــه ورســره لاس اوګریــوان دي وردغــاړې دي ، خوموږبیاهم وینوچې ستاسې هیواد تراوسه دیوپیاوړې دموکراسۍ په لــورچې پــراخ پلوراليزم ، پراخ توپیرونه ،او دبیلابیلومذهبوپیروان یې ترسیورې لاندې ژونــد کــوي مخ په وړاندې حرکت کوي. زماپه انداهماغه زغم دی ، هغــه چــې دګانــدي دخــورا ستراوپراخ میراث په توګه تاسې روزي ، هغه چې موږ باید ډیرڅه ترې زده کړو.

پردې برسیره ، نن سبا موږ باید دهغوی چې خالي لاس ښکاري اوخالي لاس نــه دي، هغه چې وســله وال نــه دي ،اوپــه خپلوافکــارو وســله وال ښــکاري ، ډیرڅــه زده کړو،دهغوی روحی ارزښتونه داتوان لري چې دیوه آزاد اوخپلــواک جهــان لــه پــاره وجنګیږو اونړۍ دتشدد له غم څخه بې غمه کړو. دهمدغه اصل په رڼــاکې زه پــه دې ډاډه اوباورلرم چې دګاندي پیغام داسې دروند اوتلپاتې دی، لکــه چــې ددغوپیــاوړو غرونوډبرې دي، لکه دغه ټولې هیلې چې دلته دګاندي درناوی کوي ، دهغه پرهیــواد ویاړي اودهغه له مخې دعدم تشدد دغه ورځ چې ملګروملتوپه دغه نامه اعلام کــړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نمانځي ، دابه ټول هغه څه وي چې راتلونکي نسلونه به هم له دغې جادويي تګــلارې څخه ډېرڅه زده کړي ، له ده څخه مننه !

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندليد) له مجلې څخه چې دهند دباندنيوچارو وزارت له خوا خپريږي لــه انګريزي ژبې پر پښتوژباړل شويده .
ليکوال : دايتاليا دلومړي وزيرمرستيال اودکلتور وزير و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۵)

راج مهان ګاندي

ګاندي دشلمې پيړۍ يو لوی اتل

لی نویل ابزیروتیور ، له راج مهان ګاندي سره دګاندي دژوند اوعصرپه باره کې مرکه کړې، دغـه هماغـه مرکه ده چې ددغه فرانسوی اخبارکې د ۲۰۰۷ کال په اګست کې خپره شوې ده.

هغه دشلمې پیړۍ له لویو اتلانو څخه دی،یوشمیرخلک هغه داوسنی عصردمسیح په سترګوګوري ،خوهغه په رښتیاهم داسې څوک وچې خپل خلک یې دخپلواکۍ په لور لارښونه کړل ؟ هغه څنګه عدم تشدد رامنځ ته کړ او څنګه یې پرانګریزانو باندې بری ومومند ؟

(وینسټ جوورل) ددغه لوی اوبې ساري اتل وروستي ځان ناستی موندلی . دګاندي زیات پاتې شونې اوملګري داسې چې دمهاتما لاره یې وڅارله دوی تولو خپلـې هغـه کیسې چې دګاندي دآزادۍ دمبــارزې، دزنـدان دشـپو، دلیـدرانو دماتواوشـکونو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشومتوب ،له ماشومانو اومیرمنې سره دهغه داړیکو، دهغه داغیزناک توب ، نړۍ لید اوباورنه کیدونکې کړو وړواوکرکترپه اړه درلودې هلته دلته یوبل ویلې او رسولې دي .
هغه دخپلوخلکوله پاره مهاتما یالویه اروا اولوی اتل و، پیروانواوپلویانویې هغـه دپـو (پلار) په نامه باله ، دهغه نوم مهنداس کرم چند ګاندي و، دهغه په مړینه نـامتو پـوه انشتاین خپله خواشینې څرګنده کړه اوویې ویل :
« راتلونکې نسلونه به پرداسې یوه سپیڅلې سړي باندې دزړه له کومې باورمن وي » .
اوپه رښتیاهم چې حیرانوونکې خبره ده .
په هند کې ،چیرې چې خلکو همدا اوس دخپلـې آزادۍ شـپیتمه کـالیزه ونمانځلـه ،ګاندي دغه بوډا سړي یې پرفضا باندې ولاړدی اوپه موسکا سره هرې خواته ګوري :
بانک نوټونه، پستي ټکټونوته ،دکورونو ، ښوونځیواوتالارونو دیوالونو ،ان چې دبالیود سینما هم په خپلوشـعارونو کـې بپوتـل پـاتې لـوړاو اوچـت اودهنـد لـه پیـاوړو لارښوونکوڅخه وباله اوپه دغه ترخ کې یې ځان ښودنه وکړه .
خودنورې نړۍ لپاره تردې هم لوړدی ،هغوی ټولوګاندي په شـلمه پیـړۍ کـې دیـوه مورالې ځواک په توګه منلی داسې لکه دنوي عصرمسیحا، هغه دبیلابیلووچو نومیالیو مشرانو لکه مارتین لوترکینګ، لیچ ولیسا اونلسن ماندیلا ته سترالهام شو.
همداسې موږ په دې نژدې وختوکې دنړۍ پـه یوشـمیرزیاتو برخـو کـې د نـارنجی انقلابونو لکه په جیورجیا، لبنان اواکراین کې چې دګاندي پـرتګلاره بانـدې ترسـره شول شاهدان یو.همداسې په ۲۱ پیړۍ کـې هـم دده دسـولې ،رښـتیاینې او زغـم پیغامونه تربل هروخت اړین اوډپاملرنې وړدي .
ګاندي څوک و ، دغه دزړونو اویادونو اوپرهرچا ګران سړي ، دغـه سـیکیولرروحانی ،دغه فداکاره انسان ولې په خپل ژوند کې دژوند دغه نوې تګلاره دخپـل پیغـام پـه توګه ترلاس لاندې ونیوله؟
دده لمسی راج مهان دمهاتما ګاندي مهم ژوند لیک چاپ کړ. هغه نویل اوبزرویتور ته ددغه ایالتې وکیل ، سابه خوري ،څوک چې نیمه پیړۍ دعملي مبارزې اوکړنې له امله دخپلواودنړۍ دخلکو لپاره ازموینکی کتونځی اوتکیه ځای شو.
نویل ابزرویتیور :

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې هغه په ۱۸۶۹ کال کې وزیږید، دهغه کورنۍ په هغه وخت کې دپوربنــدرچې دبمبۍ په شمال کې یوه کوچنۍ سیمه ده له نومیالیواو درنوکورنیوڅخــه وه، پلاریــې کرم چند ګاندي پرهغه مهال لوی دیوان یانی دهغې سیمې شــهزاده اولــومړي وزیــر وچې هغه سیمه اودهغې خلک یې لاربشوونه کول. په لنډه توګه که چیرې دهند ددغه راتلونکي خپلواکي غوښتونکي بډای میراث نه وای ، هغه به په رښتیا هم دغې لوړتیا ته رسیدلی وای.

ن .ا : اوپه ډیرمذهبي ډول ؟

ر.ګ : هو، په کورکې یې دهندویزم مقدسات، په کوموپورې چې ګاندي اړوند وتول عملي کیدل،دعا وې اوعبادت به په ورځ کې څوځوځلې ترسر ه او ویل کیدل ، هلته نه څه ځکول کیدل، نه شراب خوړل کیدل، غوښه نه یوازې منع وه بلکه ددې اجــازه هم نه وه چې پرهغې باندې ځوک ولګیږي.

ن.ا : هغه په خوراځواني کې واده هم وکړ؟

ر.ګ : دې دځپل واده پرمهال (۱۲) کلن و،دده پلاراوموریوه نجلۍ ومونده چــې دده له پاټکې اودده په عمروه ، کستور. هغه خورا ښکلې ، خو نالوستې وه ،هغه ترمړینې پورې دده دمیرمنې په توګه له ده سره یوځای وه . یوشپیته کاله وروســته پــه ۱۹۴۲ کال کې مهنداس تل دځپل پلاردغه عمل چې ده ته یې په کوچینوالي کې په زور واده کړی و انتقاداوه، دی دځپل ژوندپه اوږدوکې دماشومانودواده کولو پرخلاف و.

ن.ا : په ۱۹ کلنې کې دې دزده کړې لپاره لندن ته ولاړ، لامل یــې داو چــې دې پــه هندې لوړوکورنیوکې راته ...

ر. ګ : هو، په هغه وخت کې ، یانې د نولسمې پیړۍ پــه وروســتیوکې یــوازې دوو سووتنود امپراتورۍ پلازمینې ته سفروکړ،مهنداس یوله همدغوزده کوونکــو څخــه و چې ده انګریزي واکمنې ، دهغې قانون ، دهغې دود په ښه توګه پیژندلې وو. هغه چې په رښتیاهم ده بیا دهغې پرخلاف خپله جګړه پیل کړه. خولندن ته تګ هــم دڅــوان ګاندی دآزادخیالۍ یوه نښه وه ، په داسې حال کې چې دده دپاټکې مشران په دې نه ووخوښ چې هغه دې لندن ته ولاړشي. دهغوپه وینا چې بنیا (هغه پاټکې چې ګاندي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرهغه پورې اړوند و) يورپ ته ځي چې هلته له انګريزانو سـره وخـوري اووڅښـي . خومهنداس دا هوډوکړ چې ددوي پرخلاف په دغه ترڅ کې ګام پورته کړي .

ن. ا. : په لندن کې دريوکالو زده کړې پرده باندې ژوره اغيزه وکړه ؟ خو دايې ردولـه چې بايد عيسوي شي ؟

ر.ګ : ګاندې د مسيح تراغيزه لاندې و، هغه چې په هندويزم کې هيڅ ډول بيلګه نـه درلوده، هغه (سيرمون ان ده مونت) ولوست ،خو کله يې هـم ددې لـه پـاره خپلـه ليواتيا،سره له دې چې عيسوی دوستانوېې زيات هڅاوه ونه ښوده چې هغه دې ومنې اوورواد وړي. ځکه دې په دې باورنه وچې مسيح دې دخدای يوازنې زوی وي. په دې چې که ده دامنلې وای ماناداچې ده بايدهندويزم رد کړی وای ،مګرهغه دعمرترپايـه په هندويزم باندې ولاړ هندوپاتې شو.

ن. ا. : له کله يې دمبارزې په ډګرکې دپاتې کيدو اودريدو ژمنه وکړه ؟

ر.ګ : دا ۱۹۰۶ کال و، په دغه کال زولوقبيلې دانګريزانو پرضد پاڅون وکـړ، ګانـدي سره له دې چې له زولوسره يې خواخوږي درلوده ، خو ده داسـمه وبللـه چـې بايـد دانګريزانو اطاعت وکړي ،په حقيقت کې داهغه وخت وچې ده کله هم دافکرنه کـاوه چې دی به دهنددخپلواکۍ له پاره متې رانغاړي. ده پردغه مهال يوازې هلته دهنديانو له حقوقونوڅخه دسستم په دننـه کـې دفـاع کولـه. همـدا لامـل وچـې ده ځـان دانګريزانواوزولو دجګړې په ترڅ کې دامبولانس په ډلـه کـې ونيـو. جګـړې خـورا دردونکې وې ، سراسرتشدد،وژنواوسـاديزم دهغـه احساسـات وځپـل اودنـاروغۍ احساس يې وکړ، اودغه عمل دده ژوند له بدلون سره مخامخ کړ. هغـه بـه وروسـته دجګړې انځورايستلی وای،خوده خپل (پلاوی) ته لاربښـونه وکـړه چـې دوی بايـد دحقانيت او نه زورزياتي له پاره تبليغ وکړی . اومهاتما له همدغه ځايه راوزيږيد.

ن.ا : ولې ګاندي د نه زورزياتي مبارزې ته ډيراهميت ورکړ ؟

ر.ګ : هغه دامريکايي ليکوال (ديويد توريـو) تراغيزلانـدې و،هغـه چـې دولسـي سرکښۍ دمفهوم کاشف دی ، لکه دهغه په شان دې هم په دې باوروچې يوتبعه بايـد داحق ولري چې دغيرمورالي واک په وړاندې سرکښـي وکـړي اوراوپاريږي.برسـيره

(c) ketabton.com: The Digital Library

پردې هغه په دې باوروچې څه په تشدد سره غوښتل اوعملي کيږي ،هغه بايد په تشدد سره وساتل شي ،هغه وويل :
(پاى په ماناکې دى ،لکه څنګه چې ونه په تخم کې ده) .
ګاندي په دې پوهيده چې دانګريزي واکمنې په وړاندې وسله وال مقاومت سم نه دى ، ځکه چې ماتيږي . همداوه چې هغه (ساتياګره) چې مانا يې په هندي کې (درښتيا پياوړتيا) ده رامنځ اوومنله .
ن.ا : څنګه ساتياګره ، بالاخره انقلابي شوه ؟
ر.ګ : ګاندي هغه څه ترسره کړل چې نورچا هغه کله هم په دغه پراخه اندازه اودغې ځواکمنۍ نه وو ترسره کړي. هغه خپل پلويان د نه زورزياتى تګلارې ته راوبلل اوهغه يې دساتياګرانوپه نامه يادکړل. په دغه لاره کې ده دپاملرنې وړپيروان په نښه کړل چې دساده ژوند، مذهبي باور اوعدم تشدد پربنسټ روان شول.
ن.ا : هغه په رښتياني ډول ، دتبليغاتواورسنيولوى تاريخ جوړونکى و ...
ر.ګ : هو، هغه تربل هرچا دميديا په اهميت اووړتيا باندې پوهيده،هغه تل ددې له پاره هڅه کوله چې دخپل مرام لپاره تبليغ وکړي، هغه خپله ورځپاڼه راوايسته ،هغه په هدف کې ځکه وړونکى شو چې ده تل خپل اړيکي دنړۍ په هره برخه کې له ژورناليزم سره وساتل اوهمدايې ويل چې :
(زه دنړۍ خواخوږي غواړم).اوبيايې دخپل هويت اوله پرګنوسره دخپلواړيکو لپاره خورا پياوړي سمبولونه په ګوته کړل . له څوځوهلوځلووروسته يې په ۱۹۲۱ کال کې ساده نري کالي (دوتى) واغوستل ، اوځلورسوه مليونو هنديانوته يې وويل :((زه هم يوله تاسې څخه يم)).
ن.ا. : څه شى ده په رښتياهم دخپلوخلکولپاره غوښتل ؟
ر.ګ : خپله واکمني .
ن.ا : ده دانګريزانو دايستلوپه اړه څه فکرکاوه؟
ر.ګ : دنه زورزياتي تګلاره ، هغه فکرکاوه چې دغه واکمنى تريوه کال زيات عمرنه شي موندلاى په دې شرط چې خلک له دوى سره ملتيا پرې کړي ، ماليه ورکول ودروى ،ښوونځيوته ولاړ نه شي همداسې پوليس اوپوځ ... څرګنده ده چې ، دده په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغو ټکو اونه اطاعت باندې دخلکوقانع کول په خپل وارخه آسانه خبره نه وه . انګریزانو لامخکې ان پرمالګه چې دژوند ترټولو ساده اوبې ارزښته شیز و هم مالیه لګولې وه. هغه څه چې دهندپه سواحلوکې په پراخه اندازه پرته وه ،خو هندیانو داحق نه درلود چې هغه په خپل سردانګریزانو له اجازې پرته راټوله کړي . دی دهمدغې بې عدالتۍ په وړاندې راوپارید اودمالګې لاریون یې پیل کړ.

د ۱۹۳۰ کال دمارچ په ۱۲ سهار ګاندي له خپلو اتیا ساتیاګرانو سره له خپل اشرم څخه راووت ، واټن اولوری یې سمندر و، چې څلور سوه کیلومتره لرې و، پلی یې پرهرښاراوهرکلي غونډې کولې اوخلکوته یې بلنه ورکوله چې له دوی سره یوځای شي، ددوی بری دحیرانتیاوړو. دهندویسرای نه پوهیده چې ددوی په وړاندې څه وکړي ،هغه ډاریده چې که دوی ونه دروي ، ددوی لیکې دخلکودګډون په ترڅ کې لاپیاوړې کیږي .خو له دې سره سره ، دری اوونې وروسته ګاندي په دې وتوانیده چې یوموټې مالګه د(دوندي) له ساحل څخه راپورته کړي اوهغو په زرګونو خلکو ته یې وروښیې چې له دوی سره یوځای شوي وو.ددغې پیښې انځورپه ګرده نړۍ کې خپورشو ، اولویه کنایه هم دا ورسره مل شوه چې : هندخپل برخلیک په خپل لاس کې نیولی دی!

ن.۱ : دانګریزي مقاماتوعکس العمل څنګه و ؟

ر.ګ : دوی یې وترټل ، لومړی خویې په زرګونه کسان دګاندي په ګډون زندانو ته واچول ، وروسته یې هوډوکړ له هغه چاسره چې خلکو مهاتما باله دخبرو لاره پرانیزي ،همداوه چې ګاندي دویسرای لارد اروین سره مخامخ وکتل ،اواصلي ټکي داوو چې: هندیان چې څومره یې زړه وي مالګه ټولولی شي،زند انیان باید راخوشی شي . چې داپه خپله دګاندي لپاره پرزورزیاتې امپراتورۍ باندې دبري یوه سمبولیکه اتلولې وه.

▫ دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندلید) له مجلې څخه چې دهند دباندنیوچارو وزارت له خوا خپریږي له انګریزي ژبې پر پښتوژباړل شویده .

▫ راج مهان دګاندي لمسی دی چې اوس په امریکا کې ژوند کوي ، دی وخت ناوخته دګاندي دافکارو په اړه له نړیوالو خپرونو سره مرکې کوي اوپه دغه برخه کې لیکنې خپروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۶)

ویم ډیتمن

موږ کولای شو ډیرخه
له ګاندي ښخه زده کړو.

د ۲۰۰۷ کال دجون په (۱۵) دملګروملتــو عمــومي غونــډې درایوپــه اتفــاق داومنله چې د اکتوبر دویمه نیټه باید (دنه زورزیاتي دنړیوالې ورځې) په توګه دهند دنومیالي بچې مهاتما ګاندي دنامه په درناوي ونمانځل شــي. زمــا لــه پــاره دهــاګ دښاروال په توګه دډیروپاړځای دی چې نن دلته دســولې پــه دغــه تــالارکې دهغــه نومیالي اتل دیادپه غونډه کې له تاسې سره یوځای برخه اخلــم. دهغــه چــا دیادپــه غونډه کې چې هغه په ربښتیاهم دنه زورزیاتي هغه اتل دی چې په دغه توره باندې یې هند په خپلواکې سرلوړې کړ.
هاګ په ژوره توګه ځان له ګاندی اودهغه له افکارو سره اړوند بولي ،په هغه وخت کې چې ګاندي په جنوبي افریقا کې د نه زورزیاتي غورځنګ دبرابروحقونو په خاطرراپیل کړ، په هغه مهال کې دلته دسولې لومړنی کنفرانس جوړشو چې دغه ماڼې یې پرځای باندې جوړه شوه. لومړنی غونډه هم ډیره زړپه دغــه ځــای کــې چــې لوبغــاړي یــې دامپریالستی ځواک استازي وو جوړه شوه. دویم کنفرانس چې دلته په ۱۹۰۷کال کې جوړشو هغه زیات دهغو قوانینوپه اړه و چې هغه دجګړې په اړه نه بلکې دســولې پــه اړه ول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوداپه دې مانا هم نه وه چې ګواکې ددې کنفرانس ګډون کوونکې زیاتره په خپله ددې له پاره په دوو پښو وو چې ګواکې دوی دسولې پلویان نه ول ،پردغه مهال دسولې لومړ نیو هڅوونکواوفعالانو لکه (ویلیم ستید) او (بریت ون سوتنر) دکنفرانس په څنګ کې دغونډو اولکچرونو په جوړولو باندې لاس پورې کړ چې د دوی دغو هڅو په نیغه توګه دګډون کوونکو هیوادو پراستازو باندې خپله مهمه اغیزه درلوده.

په روانه پیړۍ کې هاګ دنړیوال عدالت اونړیوالې همکارۍ دمرکزپه توګه وده وکړه ، اوس په ۲۰۰۷ کال کې دلته بې شمیره سازمانونه په دغه ښارکې دلاسوله ییزې اوخوندي نړۍ لپاره په کارباندې لګیادي. دهغې نړۍ لپاره چې نوره به دهیوادو ترمنځ دجګړو اوکړکیچونو ډګرنه وي ،اویوازې دقانون محکمه هغه چې دبشري حقونو له پاره یوازنۍ مرجع ده هغه به په نړۍ کې دخوندیتوب دنده ترسره کوي.

هاګ له ګاندي سره یوازې په دې تړاو نه لري چې ګواکې دادسولې ښاردی ، بلکې تردې هم مهمه داچې دغه ښارپه ټوله اروپاکې یوازنې ښاردی چې زیات شمیراستوګني یې هندیان دي. مانا داچې دهاګ دښار له ځلویښتو زرو اوسیدونکوڅخه نژدې په سلوکې لس هندي آري دي . همداده چې هاګ کیدای شي دنیدرلنډ پلازمینه نه، بلکی هغه ته په یقینی توګه هندوستانی پلازمینه هم ویلای شو . ځکه چې هندیان اوس ځانونه ددغه ښاراصلي اوسیدونکي بولي ، داسې چې دوی تراوسه هم خپل تړاو له هند اوسورینام سره نه له یاده ایستلی اونه یې پرې کړی دی . له هندڅخه سورینام اوله هغه ځایه نیدرلند ته ددوی دمهاجرت یادونه هغه څه دي چې دهندوستاني ټولنې له خوادهاګ مانۍ ته دمهاتما ګاندي دمجسمې په خیره کې ور کړي شوی دی ، زه په خپله ددغې مجسمې دځای پرځای کیدو دمراسموپه ترخ کې هلته وم چې زه یې له شکه پرته دیوې حیرانۍ په سمندرکې ورډوب اودځان پرلوریې وروهڅولم ، په رښتیاهم ددغې مجسمې پرمخ خاموشی اوجذابیت زما دزړه احساس ماته راتشریح کړ :

« زه غواړم چې دټولې نړۍ کلتور زما دکورپرسرپه آزاده توګه راوالوزي ،خو زه به داونه منم چې زماپښه دې دچا پرلور وراوچته شي»

(c) ketabton.com: The Digital Library

آياداشونې ده چې په کليموکې دې ديوه پرانستي ، آزاد اوګڼ کلتـوري ښارسـتاينه وشي ؟ دهمدغه آرپه پام کې نيولو سره مورږ ټول دلته په نيدرلندکې تراوسـه پـورې ډيرڅه له ګاندي څخه زده کوو، ځکه چې داترهرڅه په زړه پـورې اودپـاملرنې وړده چې داکتوبر د دويمې دنمانځلو په ترڅ کې به نوردتل لپاره دګاندې له ياد اودهغه لـه افکارو سره په تړاوکې وو: دسولې يوه خوندي نړۍ ، له تشدد اوبيوزلۍ څخه امن .

◘

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندليد) له مجلې څخه چې دهند دباندنيوچارو وزارت له خوا خپريږي له انګريزي ژبې پر پښتوژباړل شويده .

◘

ليکوال دنيدرلند دهاګ دښارښاروال دی اودغه وينايې په هغه غونډه کې چې دګاندي دزيږيدو دورځې له امله جوړه شوې وه دغونډې ګډون والو ته ور واوروله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۷)

نویلین هیزر

دګاندي معنویت ژوندی دی

دغه لاندې وینا دهغې مقالې لړۍ ده چې میرمن نویلین هیزر دملګروملتــو اندرســکریتری جنــرال اود اسکاپ اجرایوي سکرتری په بنکاک کې دعدم تشدد دنړیوالې ورځې دنمانځلو په غونډه کې واوروله .

ز دلته دژور ویاړ اوخوښۍ احساس کوم چې ستاسې په وړاندې دعدم تشدد دلومړۍ ورځې په ویاړ چې دمهاتما ګاندي دسولې ،تفاهم اوعدم تشدد له پیغام سره تړلې ده خبرې کوم .

دغه نمانځنه زمالپاره هم په ځانګړې توګه دپاملرنې وړده ځکه چې دازما لومړۍ ځل دی چې د اسکاپ دسکرترۍ په توګه له ټاکل کېدو وروسته پــه داســې یــوه عامــه غونډه کې خبرې کوم .

دغه شیبه ماته داحق راکوي ،چې د هغواقتصادي ، ټولنیزو اوچاپیریالي پیښو په اړه چې دآسیاپاسفیک سیمه ورسره مخامخ ده ددغه سترلارښود مهاتما ګاندي دتفکرپه رڼا کې وغږېږم . دګاندي دوه اصله ، دبې عدالتۍ پرضد هڅه یا عدم تشــدد اوســوله ییزه سرکښي ، هغه چې یونړیوال وړاندیزدی له هندسره دامرسته وکړه چې دهغوپه رڼاکې خپلواک شو، بشري حقوق خوندي شول،اودعدالت اوخپلواکۍ هنګامه په نړۍ کې خپره شوه. هنددغه لړۍ په پرله پسې توګه ترننه پورې وساتله،لکه څنګــه چــې اوس مونږ هیله من یو چې په خپله سیمه کې دغه کټ مټ نظریه داقتصادي ، ټــولنیز اوجنسی عدالت پربنسټ عملي کړو.

ګاندي په دې باوري وچې دتشدد ترټولو بده خیره بېوزلي اوخواري، تعصب اوټولنیزه ګډوډۍ ده ، دبېوزلۍ ، ښځواوماشومانو پرضد تشدد تراوسه پــورې مــونږ پــه خپلــو

(c) ketabton.com: The Digital Library

منګولو کې نیولي یو، په آسیااوفاسفیک سیمه کې دغه کچه خورا لوړه ده ،ځکه چې په دغه برخه کې خورا لږ څه تراوسه ترسره شوي دي. سره له دې چې دغه سیمه په چټکۍ سره د ودې په لور روانه ده،خو له دې سره سره هم دعاید کچه خورا ټیټه اوپه هیڅ حساب ده. د آسیا فاسفیک سیمه چې د (۶۴۰) ملیونو وګړو کور اواستوګنځی دی ،زیاته برخه یې له خوارۍ اوبیوزلۍ سره لاس اوګریوان دي .

خو له دغو ستونزوڅخه دوتلو لار لکه څنګه چې ګاندي پرهغې باندې ټینګارکوي هغه ،هماغه دخلکو ځواکمن کول دي، په تیره بیا بیوزلي خلک اومیرمنې چې له اقتصادي پلوه باید په خپلوپښو ودریږي. مهاتما ګاندي ویل چې دټولنیزعدالت لپاره راپورته شی ،چې داچلند په وارسره دبرابرۍ اوعدالت وده ده چې دهغه په ترڅ کې ټیټ ژوند د ودې لاره نیولای شي ،زموږپه عصرکې ترهرڅه دمخه داقتصادي اوټولنیزې ودې ترڅنګ داډیره مهمه ده چې دروغتیا اوښوونې اوروزنې په برخوکې دپرمختګ په لورګامونه واخلو،ځکه چې زموږ سیمه په دغه برخه کې خورا زیاتې پاملرنې ته اړتیالري ، باید په دغه برخه کې دګاندي پراصولو باندې دزړه له کومې ټینګاروشي. دګاندی اصول په دغه برخه کې داټینګارکوي چې دتنې په کیکښلو سره باید اقتصادي حالت له ناسم نظم سره ددې ضمانت و کړي چې ټولنه باید دودې لوړې پوړۍ ته ورپورته شي . ځکه ترهرڅه دمخه داضروري ده چې باید یوسم جوړښت په دغه برخه کې دعدالت پربنسټ رامنځ ته اوپرمختګ وکړي.موږ باورلرو چې تر ۲۰۱۵ کال پورې به (۲۳) ملیونه ماشومان دلوږې له درده ونه کړیږي ، تریوه ملیون زیات ماشومان به دپنځه کلنۍ په عمرباندې نه مري ،اوڅلورملیونه ماشومان به په دې وتوانیږي چې لومړنۍ زده کړې وکړای شي.

دګاندې داصولوله مخې سوله زموږ ورځنۍ اړتیاده ، آسیا فاسفیک سیمه اوس دنړیوالې اقتصادي ودې په لور روانه شوې چې ددې کار له پاره موږ ترهرڅه دمخه په ملي او سیمه ییزه کچه نورو هڅو ته اړتیا لرو،ځکه نوموږ باید اوس دهمدغې اقتصادي وړتیا په څنګ کې دټولنیزې اوانساني ودې په فکرکې هم شو.

دښځوپه وړاندې تشدد اوس په خورا پیاوړې کچې کې دی ، چې باید ودرول شي. داستونزه کیدای شي چې په کورنیواوټولنوکې دملیونو ښځواونجونو له مخې لرې کړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي. نن سبا وسله والې شخړې ، پرښځوتيري اودوسلې په زور پرښځو باندې جنسي تشدد زغمل په خپله بدرنګې خيرې سره برلاسی دی، له ماشومتوب څخه ترزړبودی پورې ، دولورله ستونزو نيولې بيا ترجنسي تيری اوتښتولوپورې درندې ســتونزې دم ګړی دښځوپه وړاندې پرتې دي.، زموږ څواب ددې غميزې اوتشدد په وړاندې يوازې اويوازې دادی چې دښځوپه وړاندې پلان شوی توپير اوستونزه بايد په هــره خــواکې دهيوادو دمشرتابه اوواک لرونکو مقاماتوله خوا ترلاس لاندې ونيول شي .
همدارنګه دمهاتما ګاندی په وخت کې دچاپيريال په اړه کوم بحث نه و، په دې چې په هغه مهال کې دومره زياتې ستونزې دايکولوژيکــو انديښــنو پــه اړه لکــه چــې نــن ترسترګو کيږي نه ترسترګو کيدې ،دهغه د ژوند ساده ډول موږ په دې بــاوري کــوي چې ددغې څمکې پرمخ دخپلو ماشومانو اوبشــريت دراتلــونکی پــه خــاطر دخپــل چاپيريال په فکرکې شو، نن سبا دآسيا فاسفيک سيمې دپراختيــا پــه اړه دګانــدي پيغام انتقادي بڼه لري ،څکه چې په دغه برخه کې داقتصادي ودې اوټــولنيزې ودې د پياوړتيا ترمنځ انډول په خپله دچاپيريالي ستونزو لامل شوی دی. .
لکه چې ماياده کړه زما کار په اسکاپ کې دادی چې دجوړونې له پاره ســيمه ييــزې همکاری په داسې توګه چې په هغې کې داقتصادي اوټولنيزې ودې اوچاپيريالي وړتيا اصلونه په پام کې نيول شوي وي په پام کې ونيسم .ددې په څنګ کې داهم څرګنده ده چې دمهاتما ګاندي دعدم تشدد پيغام به له شکه پرته زما دهڅو محــور وي هغــه چې ويلی يې وو:
« سوله به کله هم له پرمختګه پرته خوندي نه شي ، اوکله به هــم کــوټلی پرمختــګ دښځو اونارينه وو له برابرې برخې اخيستنې پرته شونی نه وي »
دهغه اروا دې ښاده وي

▫
دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندليد) له مجلې څخه چې دهند دباندنيوچارو وزارت له خوا خپريږي لــه انګريزي ژبې پر پښتوژباړل شويده .
▫
ليکواله : ميرمن ميرمن نويلين هيزر دملګروملتو اندرسکريتری جنرال اود اسکاپ اجرايوي سکرتره ده .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۸)

راتوجوني مد رياواوي

دګاندي د ويښتيا خارنه ...

دمهنداس کرمچند ګاندي ژوند دهغه دآزموينې اوتجربې ډکـرو، هغـه بـه پـه دې ډيرخوښ شوی وای چې که موږ دهغه پرګامونو باندې خپل ګامونه پـه ربښـتيا سـره پورته کړي وای. هغه په خپل عصراوزمان کې دمليونو خلکو له خـوا ملاتړاووسـتايل شو،ګاندي په نادره توګه ځانته اجازه ورکوله چې په کبراوغـرور دی ځـان سـرلوړی وښيي. دهغه پوهې اودرک يوازې ددې له پاره لاره پرانيسته چـې دبشـري طبعيـت اوکرکتر ژوراستازيتوب اوخرګندونه وکړي . زه په دې هم باورلرم چې هغه يوه داهيله هم درلوده چې هغه بايد لکه ديوه عادي وګړي په شان يادشي ، نه داچـې هغـه پـه پتوسترګو له ربښتيني اوحقيقي نړۍ څخه وتلی اوپريوه خواوبلل شي.

دګاندي په اندازوژوند کـې دا ترهرڅـه زياتـه مهمـه اودپـاملرنې وړوه چـې دده آر اوربښتينی پيغام دهند لپاره انساني وروروولي ، سوله اوبسياينه وو. دهغو ی لپاره چې له خپل لوی اوپراخ هيواده ناخبره اوله هغه سره ناآشناوو. دلته سره له دې چې ددغه هيوادډيرکی هندوان هم دي خو له دې سره سره دغه هيواد دخپل جوړښت له مخې دبيلابيلو فرقو اوډلو تاټوبی اوکوردی چې دژونداو استوګنې بيلابيل ډولونه اودودونـه لري .

هند ديوه ځانګړي اويوازني کلتور مينه اوسيمه نه ده ، ځکه نو زياتره خلک له دغـه هيواد سره مينه لري ، داهيواد دبډای کلتوربډای بنسـټونه لـري چـې دکلتورونـو ، مذهبونو ، ژبو ، فرقو اوباورونودجوړښت هيواد ورته ويلای شو. ګاندي جي دغې نيمې وچې ته له جنوبي افريقي څخه راغی اودانګريزي واکمنې پرخلاف يې ددغـه هيـواد

(c) ketabton.com: The Digital Library

دسمبالولو کارته دعدم تشدد دتــوري اوانتقــاد پــه زوراوړي ورکــړې . دده هڅــونې دهندولس دصفر له برخليک څخه دځواکمنی په لور راپورته اوشعوريې ورکــړ. هنــد دتيرو شپږو لسيزو په اوږدو کې سره له دې چې دلته خورازياتې ستونزې اوتوپيرونه وو بياهم يوموټې اوواحد پاتې شو.سلمان رشدي دخپلې يوې مقــالې پــه تــرڅ کــې داوسني هند دطلايی نمانځنې(گلدن جوبلي) په درشل کــې داخبــره وکــړه چــې داهيواد په توپيرونوکې دزغم اوتحمل پياوړې پايله اوڅمره دی .

هغه مهال چې گاندي جې ونه شوای کولای دپاکستان دجوړيدومخه ونيسي ، له هغه سره سره نن سبا هند په نړۍ کې له اندنيزيا، نايجريا اومصرڅخه وروسته دمسلمانانو دستراکثريت کوراوهيواددی.اجازه راکړئ چې داپه ډاگه ووايم چې دوی به کلــه هــم دپاکستان په لورمهاجرشوي نه وای که چيرې په هندکې هغه تگلاره په پام کې نيول شوې وای لکه چې گاندي يې هيله درلوده. دده نړۍ ليد په داسې يوه وړه دايره کې نه وراښکيل چې هغه به دنورو مذهبو درناوی دهندويزم په مقابل کې په پام کې نه وای نيولای. هغه له جواهرلال نهرو اونورو مشرانو ســره يوځــای اوپــه يــوه خولــه ديــوه سکيولردولت دجوړولو په کارباندې دزړه له کومي پوهيده. داسې چې په هغه کې بايد دهرې ډلې اوهرعقيدې دخوندي ساتلو خبره له ياده ونه ايستل شي اودهغې ضمانت بايد وکړای شي. گاندي په دې پوهيده چې مذهب ددولت لپاره دانديښــنې وړ ټکــی اوستونزه نه ده ،بلکې يوازې ځاني لوړتيا ده چې ديوشميرخلکو په کرکتراوکــړو وړو کې په څرگنده دانديښنې وړ ده.

په هرډول هغه ديوه حساس هندي په توگه داپه ډاگه کــړه چــې دی ددغــه هيــواد اوخلکويواړوندڅوک دی ، اوپه عين وخت کې دی په دې هم وتوانيده چې پــه خپلــه وړتيا سره خپل خلک راوپاڅوي اودنړې دخلکوپه شان يې دلوړتيــا پــه لورلارښــونه کړي اوله هغوی سره يې په يوه کتارکې ودروي. چې لامل يې په دغه تــرڅ کــې پــه څرگنده توگه آزادي ،برابري ،عدالت ، زغم اونه زورزياتی و چــې دزمــانې نوميــاليو مبارزينولکه مارتين لوترکينگ، نلسن مانديلا، ان سان سوچې دگاندي دغه تگلاره په خپله کړو کې په پام کې ونيوه اوپه دغه برخه دگاندي پلويان شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پربل څه باندې چې زه دزړه له کومي باورمن یم هغه دادی چې کله په فیجي کې دښکیلاک ضد غورځنګ په خپله په تشدد اوزورزیاتي باندې وانه وښت داهم داندو – فیجي داړیکو برکت و. له ۱۹۳۰ کال څخه بیا تر ۱۹۸۰ کالونو پورې زموږدهیواد داوسیدونکو ډیرکې برخه هندي فیجیان ول ،دیادو شویو کالونوپه ترڅ کې هندي ټولنې په پرله توګه دخپلوحقونو لپاره په ټینګار لاس پورې کړی دی چې له نیکمرغه دلته تراوسه پورې کله هم خبره دتشدد او زورزیاتي ترپولې پورې نه ده رسیدلې. په داسې یوه هیواد کې لکه زموږ چې دبیلابیلو کلتورونو، عقایدو اوخلکوهیوادونو یوڅه خورا څرګنداودپاملرنې وړدي چې هغه زموږ دشته والي لامل شوی هغه په خپل هیواد کې دیوه اوبل په وړاندې زموږ زغم اودرناوی دی. اوداهغه ډالۍ وه چې ګاندي دهغولپاره راپورته اودخلکوپرمخ کې پرمیدان باندې ودرید.

دګاندي زړه هغه مهال په خپلوهڅوکې مات شوچې کله مسلم لیګ دمحمدعلي جناح په مشرۍ په ډاګه کړه چې دوی تیارنه دي چې له هندسره په یوه هیوادکې واوسیږي ،دوی غواړي چې دیوه ځانګړي مسلمان دولت په جوړولو باندې لاس پورې کړي.

هغه څوک چې ګاندي یې وواژه هغه په خپله دیوې هندي افراطي ډلې غړی و، هغه فکروکړچې ګاندي په خپله دویش اوبلتانه دغه معامله په لوی لاس سره وکړه. په څه شي چې په دغه برخه کې دوی پوه نه وو هغه داوو چې دوی ګاندي نه پیژاند ګاندي په هراړخیزه توګه ځان دهندي میراث اوهندویزم دوارث په توګه دټولو په مخ کې درولی و هغه به ویل چې دوی باید له هرچا سره دروغې جوړې داصل له مخې چال چلند وکړي ، دده افکارو اوکړو وړو په تمامه مانا دده دخپل کلتور اوخپل مذهب ترسیوري لاندې خپله وړتیا څرګندوله ، هغه په دې نظرو چې زموږ پرشاوخوا راچاپیره ځمکه باید له جنګ اوډارڅخه خالي اوپه امن وي.خدایان اودهغووړتیاوي ددې لامل شوې چې هندیې په داسې دریځ کې درولې چې دتاریخ په اوږدوکې آریایان ،مغل اوډیرنورنیواکګر ددغې وچې په شته والي باندې برلاسي شوي دي. چې داځانګړنه یې زموږ له فیجي سره څومره ورته والی لري؟ موږ په هراړخیزه توګه دپارتیزاني مبارزې پرضد مبارزه کوو، قومي هویت له مذهبي توپیرونو سره سره دلته

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کټ مټ ډول ترسترګوکيږي . همداده چې له دغه وروستي چلند سره دټولنې دجوړښت په کارکې پرته له توپيره ګام اخستل کيږي.
زموږپه هيواد کې ددواړو مذهبوپلويان مسلمان اوعيسويان جدي هڅه کوي چې ديوه اوبل عقيدو ته درناوی وکړي،همداده چې موږ په دغه برخه کې له دوی سره هيڅ ډول ستونزه نه لرو.اوکه چيرې داسې څه وي نومانا به يې داوي چې دوی هم غواړي دبيلوالي اوځانګړيتوب په لورحرکت وکړي.
دګاندي جې ژوند دچوپړاودسپلين ژوند و، په جنوبي افريقې کې دده دهڅوله پيل څخه بيا دژوند تروروستې پولې پورې هغه له عادي خلکو سره نژدې پاتې شو دادده له پياوړوځانګړنو څخه وه اوداهغه څه وو چې دې يې له هغه چال چلندونوڅخه چې انګريزي ، مغلي اودهندي راجګانو په خپلوواکمنيوکې درلود لوړاوه .
دګاندي دژوند له لويو ځانګړنوڅخه داهم وه چې دده ژوندپه خپل ذات کې يوپيغام و،که هغه نن ژوندی وای ،ښايي په دغه غونډه کې به له موږسره نه و، ځکه هغه به ويلی وای چې موږ بايد دهغه څه لپاره ځان خوارکړو چې دی دهغه لپاره را اوچت شوي و. هغه څه چې موږ هغه په څه شان عملي کولای شول ،دهغه پيغام په رښتنې توګه ډيرمهم دی ،دومره چې موږ هغه يوازې ديوې ورځې (داکتوبر د دويمې نيټې) په تنګ چاپيريال کې نه شوايسارولای ، موږ دې ته اړتيا لرو چې هغه بايد دورځنی ژوند په اوږدو کې خپل مل اولارښود ومنو.

◘
دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندليد) له مجلې څخه چې دهند دباندنيوچارو وزارت له خوا خپريږي له انګريزي ژبې پر پښتوژباړل شويده .

◘
ليکوال دفيجي دټاپوګانو دولس مشر پخوانی مرستيال اودايې هغه وينا ده چې په جنوبي فاسفيک پوهنتون کې يې دمهاتما ګاندي دزيږيدو دکاليزې په مراسموکې کړې وه .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(١٩)

میخایل . جې . نوجیم

دامریکا ،
دعامه حقونو پرغورځنګ باندې د ګاندي اغیز

« مسیح دروح اودهغې دالهام په آرباندې لاس پورې کړ خو ګاندي یې په ترڅ کې دعمل تګلاره رامنځ ته کړه »
دغه خبره زیاتره وختونه دامریکا دعامه حقونو دمبارزې داتل ډاکتر مارتین لوتر کینګ (جونیر) له خواتکراریده . دګاندي دعملي کړنلارې اغیز دامریکایې عامه حقونو په غورځنګ باندې نیغه اغیزه وکړه ، دالاندې مقاله په امریکا کې دبشري حقونو دغورځنګ پر مبارزه باندې دګاندي اغیزه راپه ګوته کوي .

دملت پلار اودهنددخپلواکۍ دغورځنګ مشر غوښتل په خپل هیواد کې انګریزي واک پای ته ورسوي ، ددغه چار په خاطرېې دنه زورزیاتي دمقاومت غورځنګ رامنځ ته کړ اوهغه یې د (ساتیاګرۍ) په نامه یادکړ . چې مانا یې دده په وینا: « هغه ځواکمني چې په رښتیااورښتیاینې سره پیاوړې وي » ده.
دګاندي ددې اصل تخنیک په عمومي توګه پر درې (آر) ، په درې (اس) اودرې (تې) باندې ولاړدی ، له دریو آرونو څخه یې مطلب ریزستانس یامقاومت ،ریفورم یا سم سمکی او ریډمپشن یاخپلواکي اوخلاصون دې . او له دریو ایسونو څخه یې موخه سمپلستې یاساده ګی ، سلف سفرینګ یا زغم ، اوسرویس یا چوپړدی . اوله

(c) ketabton.com: The Digital Library

دريو تې ګانو څخه يې موخه ، تروټ يا رښتيا ، ټالرنس يـا زغـم ، او ټرسـت شـيف باوريا صداقت دی .
په عمومي توګه دغه نه زورزياتی په خپل وار د سولې اوبدلون داسې ننبه ده چـې دپوره رښتيايني او صداقت په ترڅ کې دځاني زغم وسيله هم ورته ويل کيدای شي .
په دغه ترڅ کې ټولې هغه هڅې دیادونې اوپاملرنې وړ دي چې دمينې او درناوي پـه زور سره دخپل مخالف په زړه اوفکرکې رامنځ ته کيږي او هغه پرځان راماتوي .
ګاندي ،هغه څوک چې په ژوره توګه د امريکا يې نيګروګانو دپلوي په توګه پيژنـدل شوی ، هغــه دخپلوهلوځلـو اومبـارزې پـه شـپو ورځـوکې دامريکـا دتورپوسـتو دسترسکالر اولاړښود اودتوروپرګنود ملي ټولنې(ناسپ) دايديټر ، د ډبليو ،ايی . بی . دو بويز په نامه يوپيغام هم اسـتولی دی . همداسـې دوبـويزهم د ۱۹۲۹ کـال پـه فبروری کې ګاندي ته يوليک را واستاوه ، په ليک کې يې له هغه څخه هيلـه کـړې چې هغه بايد له دوی سره ددوی په هلوځلوکې مرستندوی شي . هغه ليکلي وو چې :
" توکم او رنګ او س يوه نړيواله ستونزه شوې ، موږ دلته ستا مرستې ته اړيو" کله چې ګاندي دهماغه کال په می کې کوم څه په خپل ليک کې ددوبويز له پاره وليکـل هغه يې د (ناساپ) په خپرونه کې چاپ کړل چې په هغه کې راغلي دي :
« راځئ ووايو چې دا دوولس مليونه نيګرو ولسونه بايد په دې ونه شرميږي چې دوی دمريانولمسيان دي ، که ووايو چې موږ مريان يو په دې کې هـيڅ ډول نـه درنـاوی نشته ،ځکه نه درناوی په دغه ټکي کې دی چې دمريانو خاوندان وو... راځئ چې په دې باوري شو چې راتلونکې له هغوی سره ده ، چې رښتياني ، مينه ناک او سپيڅلي وي ، ځکه چې مينه هغه ډالې ده چې دهغې ترشا رښتيا ده اوداهغه لاره چاره ده چې سړی دکمينۍ او تواضع پرپوله باندې دروي »
خوله دې سره سره هم دتورپوستود شخړې پـه اړه دګانـدي ډول مقاومـت خبـره دامريکايی نيګروو له خوا د ۱۹۲۴ کال په سمپوزيم کې رامنځ ته او بيا په پراخـه توګه رد شوه . خو د دوبويز دهغه ليک له مخې چې په ۱۹۲۹ کال کې کښلـی ووپـه ډاګه داټکی راغلی چې ايده اومفکوره لاتراوسه هم نه ده مړه ، هماغـه وه چـې پـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹۳۰ کال کې کله ګاندي دمهاتما په توګه راوپېژندل شو، پرهمدغه مهال امریکایی نیګروګانو دهندپرلور هڅه راوکړه څو دلته هغه لومړی لاس زده کړې دګاندي دتخنیک په اړه ترلاسه اوزده کړي چې وکولای شي هغه په متحده ایالاتو کې په عملي توګه ترلاس لاندې ونیسي .
یوځل ګاندي په ۱۹۳۵ کال کې خپل میلمانه هغه مهال له حیرانتیا سره مخامخ کړل چې له دوی څخه یې هیله وکړه څو ده ته دده دخوښې سندره ووایی . (تاسې هلته وی کله چې دوی زما بادار .....)په زړه پورې خوداده چې کله کینګ په ۱۹۵۹ کال کې دهنددکتنې او لیدنې په موخه دلته راغی پرهغه مهال ده دهندیانو هغې مینې ته اشاره وکړه چې دنیګرو له سندروسره یې درلوده) . کله چې دوی دغه سندره پای ته ورسوله ګاندی یوه وړاندوینه وکړه : « دبیلګې په توګه ، کیدای شي دا رښتیاوي ، چې دغه نیګرو باید د نه زورزیاتی پیغام نړۍ ته ور رسوي »
سره له دې چې کینګ پرهغه مهال شپږکلن و،خو ویې کولای شول چې دګاندي وړاندوینه نږدې دوې لسیزې وروسته دیوه تاریخي حقیقت په توګه دخپل عمل لاره کړي .
په ۱۹۴۰ موکلونو کې پرهغه مهال چې کینګ لاهم په کوچني عمرو ، (اسافلیف رندولف) یوسوله ییز لاریون دواشنګتن په ښارکې ترسره کړ چې پر فرانکلن روز ولت باندې فشاراواچوي څو د هیوادجنګي صنایع سره راټولې او په خپل لاس کې ونیسي . رندلف هغه څوک چې د وروروليۍ دهڅو مشراو په عین حال کې دکارګرانو یو ښه اوپیژندل شوی سازمان ورکوونکی و، هغه په دې باوري وچې دګاندي دمقاومت تګلاره کیدای شي په متحده ایالاتو کې وکارول شي .
په ۱۹۴۷ کال کې هغه یوبل غورځنګ چې متحده ایالات سره یوموټی کړي رامنځ ته کړ. پوځ ، نه یوازې دی تر ګواښ اوځپنې لاندې ونیو بلکه په زرګونه دکالیجونیګرو زده کوونکي یې هم وځپل " رندولف ته یې د(امریکایی ګاندي) نوم اوویاړ ورکړ، چې بیا کینګ هم کټ مټ ویاړ دځان کړ، هغه ډیرې ویناوې وکړې او په هغوکې یې په هند کې دګاندي په کړنوباندې رڼاواچاوله او دغه ټکې یې په ګوته کړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې نیګروګان باید دخپلې مبارزې تاکتیکونه دګاندي دهغوپه شان کړي او هم بایدد عامه نه همکارۍ اود هغه دولسی سرکښی تګلاره په امریکا کې وڅاري .

د رندولف ارمان لاریون بالاخره په ۱۹۶۳ کال کې په واشنګټن کې دپراخوډلو لــه خوا ترسره شو چې دهغه په ترخ کې کینګ خپله نامتو وینا (زه یوخوب لــرم) هــم وکړه . دغه لاریون وکولای شول چې په خپله غیرکي دیوه ملیــون څلورمــه برخــه خلک سره راغونډ کړي . چې یوه دریمه برخه یې سپینان وو ، دوی دتوکمي توپیرله غورځنګ سره خپل غږ یوکړی و اوپه دغه سوله ییز ه مظاهره کې یې برخه اخیستې وه . دغه مظاهره پردغه مهال دیوې پراخې مظاهرې او دعــدم تشــدد د یــوه پــراخ غورځنګ نوم یې دامریکا په تاریخ کې دځان لپاره وګاټه اویاهم داخه دحیرانــې وړ خبره نه ده ،چې په دغه غونډه کې کینګ راندولف دامریکایی نیګروګانو د مشر په توګه یاد اوومانه .

دواشنګټن لاریون به کله هم نه وای ترسره شوی که چیرې دهغه دسازمان ورکولــو په ترخ کې (بیارد روستین) خپل دیادونې وړ سازمان ورکونکي تاکتیکونــه اولارې چارې نه وای کارولې . دایوبل نیګرو نومیالی و چې هند ته راغې اودګاندي لــه لیوالــو پیروانو څخه شو. روستین دعامه حقونو له اتلانو اود ملګرو دټولنې له نومیالیو څخــه و. داهغه هماغه څوک و چې د دویمې نړیوالې جګړې په ترخ کې یــې لــه عســکرې دندې څخه سروغړاوه او په همدغه ګناه زندان ته واچول شو. دمونټ ګــومیري بــس پریکړون پرمهال دی دکینــګ دنــه زورزیــاتي دتګــلارې چــې دژونــد تګــلاره وه تراغیزلاندې راغی . دبیلګې په توګه کله چې هغه دا واوریدل چــې کینــګ ترخپــل بالبنت لاندې ټوپک له ځان سره ساتي ، هغه ټوله شپه هلته پاتې شو اوله هغه ســره یې ټوله شپه ددې لپاره استدلال کاوه چې که عدم تشدد خپله لاره کــوو نوښــه بــه داوي چې هغه دهغې په رښتینې مانا سره وڅارو اوپه رښتیانی توګه باید له هغې لارې دخپل مقاومت دپیاوړتیاپه لورګامونه پورته کړو. په پای کې کینګ اودهغه ســاتونکو وسله له ځانه لرې کړه همداوه چې روستین او دهغه ملګر ي ګلین سیملی کینګ په دې باوري کړ چې دوی باید دګاندي دنه زورزیاتي تګلاره خپله تګلاره کړي اوهغــه باید له شکه پرته دخپل ژوند دفلسفې په توګه ومني .

(c) ketabton.com: The Digital Library

روستین دعامه اومذهبي سازمانو دسمبالولوپه برخه کې دځانګړي استعداد او مهارت لرونکی و ، چې ډېرمهم اوڅرګند یې دپخولاینې فیلوشف (اف . او .آر) اود نــژادي برابرۍ کانګرس (سی .او . آر .ایی) وو چې (اف . او. آر) یې مسیحي آزادپالي ډله وه چې په ۱۹۱۴ کال کې یې په انګلند کې بنسټ ایښودل شوی واود عــدم تشــدد لــه ټولنیزو بدلونونوېي ننګه کوله . او (سی .او . آر. ایی) بیا پــه ۱۹۴۲ کــال کــې پــه متحده ایالاتوکې د(جمزپارمر) له خوا چې هغه په خپله د(اف . او. آر) نیګرو دډلې غړی ورامنځ ته شو. پارمر ځان ددې لپاره ځانګړي کړی و چــې دی بایــد دګانــدي تګلاره د توکمي توپیرپه ترخ کې تر جنوبی امریکې پورې ورســوي . دده اونــورو پــه دغه خبره باندې دزړه له کومي باور راغی چې د (سی . او . آر . ایی) غــړي پــه ژوره توګه دګاندي دشاګرد چې کرشنالال شری دهاراني وتراغیزلاندې دي ، هغه څــوک چې دکتاب نوم یې (له زورزیاتی پرته جګــړه) و او د (ســی . او. آر. ایــی) (نیمــه رسمي انجیل) و.

ای . جی . موستې نامتو امریکا یې سوله خوښونکي له هند او ان مهاتما ګاندي سره په ۱۹۳۱ کال کې ولیــدل . موســتی هغــه څــوک وچــې د(اف .آر. او) لــه لیوالــو او سرسپارلو غړو څخه و ،کله چې له هنده راستون شو، په کالیجونواوپوهنتونوکې یې دیوشمیرلکچرونو په ورکولو باندې لاس پورې کړ . په ۱۹۴۷ کال دنیګــرو دهلوځلــو دغه ځوان پلوي ددې لپاره لیوال شو چې دمسحیت عقیده د ژور ټولنیزعمــل لــه بهیرسره غوټه کړي . له موستې سره دهغه کتنه دموستی دلکچرونوپه کمــپس کــې وشوه .

لاسون هغه څوک وچې دګاندي د تګلارو سخت لیوال اومدافع و ، هغه لــه (اف .او .آر) سره یوځای شو ، او هم یې دخپل مرام دعملی کولو په موخه د ۱۹۵۰مو کالونو په ترخ کې ترجیل پورې هم ورسید ،دې له دغې آزموینې وروسته هغه څــوک شــو چې دکوریا په جګړه کې یې له برخې اخیستنې څخه سرغړاوی وکړ. لاسون دیــوه میتودیک استازي په توګه هند ته د تبلیغی او دګاندي دساتیاګرۍ د یوه شاګرد په توګه سفروکړ. همدغه هند و چې ده هلته مارتین لوتر کینګ ، هغه څوک چې هغه د نه زورزیاتي مقاومت له امله نامتو شو وپیژاند. لاسون پــه زیاتــه انــدازه د کینــګ د

(c) ketabton.com: The Digital Library

اغیزپه ترخ کې دهغه له ډیرو ځانګړنو څخه ا غیزمن اوبرخمن شو. کله چې په ۱۹۵۵ کال کې هغه متحده ایالاتو ته راستون شو، له کینګ سره په ګډه له هغـو ځواکونـو سره یوځای شو چې جنوب ته راشي او دلته د نه زور زیاتي تګلاره اودهغې ارزښتونو ته کاروکړي . ځکه چې په دغه برخه کې یـوازې یوځــو تنــه ددغــه کــار لــه پـاره وړاومجرب وو لکه لاسون .

په پای کې لاسو ن وکولای شول چې په سراسرجنوب په تیره بیا د تنسیســی پــه ایالت کې دنه زورزیاتي یوپیاوړې غورځنګ رامنځ ته کړي . هغه پــه دې وتوانیــده چې دګاندي دتګلارې دهنګامې دلاپیاوړتیا لپاره په سلګونه زده کونکي پــه خپلــه خوښه دخپلو تودو وینا ووپه ترخ کې وروزي :

« مینه هغه ځواک ده چې پرهغې باندې خدای سړی له خپل ځان اوسړی له ســړي سره تړي ، ربښتینې مینه ځان په خپله لوړتیا ته رسوي ،هلته چې ان د دښمنې پــه زړه کې هم په مینتوب او ښښنې باندې اوړي . هغه کولای شي چې له بدۍ سره غاړه غړۍ اومقابله شي اوکولای شي چې دومره ځواکمني هم په ځان کې ولري چــې ان هغه بدي هم پرځان پسې راوکاږي . ټول چې کله په مینه باندې ټینګارکوو ... باید تشدد اوځورونه پرځان ومنو ځکه چې هغه په خپله له ځواب ورکولو پرته په هــیڅ شماره شي »

کله چې پــه ۱۹۵۰ کــال کینــګ پنسـلوانیا پــه چســترکې (دیــوانیتی ات کــروزر تکنالوژیکل سیمیناری) په باره کې دخپلې بچلر ډګرۍ لپاره په زده کړو بوخــت و په همدغه مهال ده موستې د موستې په بل کالیج کې ولیده چــې پروینــاوو بانــدې بوخت و. کینګ دموستې لکچر په لیوالتیا سره واورید خو زیات اغیز یې پرې ونــه کړ. ان چې له موستې سره په استدلالونوکې هم ښکیل شو. په کروز ر کې یــې دزده کړو پرمهال په خورا جدي توګه دګاندي ساتیاګره ترلاس لاندې ونیوله اوهغــه یــې ولوسته . دکینګ دهمدغو سرګرمیو شپې ورځې وې چې پردغه مهال له هندڅخــه دهند په سفرتللی یوه بل نیګرو، ډاکتر (موردیسیا جانسون) ،چې وروسته د هاورد پوهنتون هغه چې له تاریخي پلوه دتورانو کالیج دی او په واشنګتن ډی ســی کــې پروت دی مشرو ، هم راستون شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مارتين لوتر کينګ اومهاتما

دګاندي دنه زورزياتي له امله پرکينګ باندې دجانسون د ويناوو نيغه اغيزه ددې لامل شوه چې په بيړني توګه دهغو کتابونو په لټه کې شو، هغه چې دګاندي په باره کې ليکل شوي اوهلته موندل کيدای شول . ده په دغه اړه يودپاملرنې وړ کتاب له جورج داويز څخه چې په کروز کې دده خورا نژدې استادو ترلاسه کړ . کينګ د داويز ددغه اوپرګاندي باندې دنورو کتابونو له لوستلو وروسته په جدي توګه په دې باوري شوچې که مينه اوخواخوږې دنه زورزياتي مقاومت له غورځنګ سره مل اوعملي بنه ومومي په دغه ترڅ کې به دمبارزې پايله له شکه پرته پياوړې ، اغيزمنه اوپه زړه پورې وي .

کينګ کيدای شي په دې هم دګاندي د درسونو تراغيزلاندې وي چې ده ګاندي اوخپل ژوند ترمنځ يولړ ګډې ځانګړنې له ځان سره درلودې ، دوی هغه څوک وو چې درنګ ضد مبارزه يې دتوپيرپالو متعصبينو په وړاندې پرمخ بيوه ، دواړو ان په ولسي کچه دسپينود ستم اوزور زياتي تجربې له ځانه سره درلودې (دلته زه هغه ټکی ته اشاره کوم چې مهاتماګاندي په جنوبي افريقا کې يوازې په دغه ګناه چې ده ځانته په

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ درجه کې ځای نیولی و له اورګاډي څخه راواچول شو. خو کینګ پرهغه مهال چې جورجیاته اوترڅان یې لویه پرده ږوله تکه راتاوکړې وه له همداسې یوې پیښې سره دسپینوله خوا مخامخ شو) ، دواړو دځانګړي تشدد (هغه چې ددوی ژوند یې په خپله ادعاکوي) خورا سخت زغمونه له ځانو سره درلودل او په پای کې دواړه هغه خوک وو چې دخپل ایمان اوعقیدې په زور یې ځانونه دنورو دچوپړ اوخدمت پراخ بهیرته ور واچول .

هغه په خپل لومړني کتاب (دآزادۍ په لور ګامونه) کې خپل تش په نامه (دنه زورزیاتي په لور سفر) په اړه کرونولوژیکه خیړنه کې یولړداسې اشارې وړاندې کړې چې دهغو په ترڅ کې یې دګاندي په لوړو ستاینو باندې لاس پورې کړ

« ګاندي دتاریخ په اوږدو کې لومړنی څوک و چې دمسیح مینه او اخلاق یې په خورا جالبه اوځانګړې لیواتیا سره د انفرادیت اواغیزمنې ټولنیزې ځواکمنې پرپولو باندې په پراخه کچه زموږ په وړاندې کیښودل ».

کله چې ګاندي په دې ټینګار کوي چې له خپل دښمن سره مینه ولره ، دغه ټکی په خپل ذات کې د کینګ له مسیحې ایدیالونو سره په کټ مټ ډول سر لګوي . ګاندي له دښمن سره دمینې عملي لاره کینګ ته ور وښوده ،کینګ په دغه ترڅ کې ترهرڅه دمخه دګاندي دټولنیزې جوړونې هڅونکې مینه دځان کړه اوهغه یې دخپلې تګلارې په توګه و منله . هغه ،دغه ټکي ته ځیرو چې دګاندي ایدیا دبدۍ اوشیطاني هڅو په وړاندې کوم غیرفعال نه زورزیاتی مقاومت نه دی ، بلکه هغه په دې باوري وچې دا په خپله دشیطاني بدۍ او هڅو په وړاندې یو فعال اوهڅاند مقاومت دی ، چې له پراخې ملي او ټولنیزې لیواتیا سره ملتیاکوي ، داګاندي دی چې دتیرې پرځای په هرڅه کې دلومړیتوب حق زغم اوتحمل ته ورکوي . " لکه څنګه چې زه دګاندي دفلسفې په ژوروکې ډوب یم ، زما ..زیاته اندیښنه په دې کې ده چې دمینې ځواک مخ په ځوړیدوشو او ما دلومړي ځل لپاره دادرک کړه چې دمینې مسیحی دوکتورین او نظریې په نیغه توګه د ګاندي دنه زور زیاتي د تګلارې تراصولو لاندې دزورزیاتي ځپلولپاره دآزادۍ په لاره کې ترټولوښه او درنه وسله ده "

(c) ketabton.com: The Digital Library

کینګ په هندکې دګاندي دتګلارو دبریو تراغیزلاندې راغی او دګاندي درښتیاینې اصول او تګلاره چې پرمینه ،رښتیاینه او ځاني قرباني بانـدې ولاړه وه دځـان لپـاره ومونده . کینګ دعدالت اوانصاف غوښتنې لپاره داسې دوکتورین وموندل ، چې نـه یوازې له مسیحی باورسره یوشان وو بلکې په امریکا کې یـې دسیاسـي قانونیـت اوروا حقونو له آرونو سره هم یورنګي درلوده . په لومړي ګام کې دکینګ لیوالتیا پـه تمامه مانا یوه نګه اکادیمیکه لیواتیا وه. دی په دې باوري نه و چې دګاندي دمقاومت طرحه به داسې یوه طرحه وي چې هغه به د امریکا په کچه هم دپراخو پرګنو لپاره په درد دوا شي .

برسیره پردې هغه فکرکاوه چې دګاندي میتود اوتګـلاره کیـدای شـي یـوازې پـه انفرادي برخه کې اغیزمنه وي ، ځکه نو دوی په دغه برخه کې په دوه لارې کې وو چې آیاداتګلاره به امریکایی نیګروګانو اودهغوی پراخې پرګنې چې دخپلـواکۍاوبرابرۍ لپاره یې متې رابډوهلې په هغه شان چې ددوی هیله ده لاربښونه وکړای شي . پردې ټولو برسیره ، هغه دا دلیل هم وایه چې ګاندي دنه زورزیاتي غورځنګ په داسې یوه ټولنه کې لاربښونه کاوه چې دهغې ټولنې ډیرکی په خپله هندوان او په مقابل کې یې یو کوچنې لږکی چې هغه انګریز ي سپینان وو په مخ کې درلود ، خو امریکایی نیګرو ګان بیا په خپله دامریکایي شمیرنې په سلوکې له لسو تر دوولسو پورې دي چې په یوه خورا واړه لږکي کې راځي . برسیره پردې کینګ داهم احساسوله چې له ګاندي سره دهغه دمقاومت په ترڅ کـې دهغـه خبـره نـه یـوازې پـه هنـدکې انګریـزي واکمنانواوریده بلکې له هغه سره له هند څخه دباندنیوخلکو اوپه خپله دانګریـزې ولس اولویو مخکښو کسانو خواخوږي او ملتیاهم وه . کینګ پرهمدغه ټکـي بانـدې باورنه درلود ، هغه شک درلود اوداېي ویـل چـې دغـه تګـلاره بـه پـه امریکـاکې دزورزیاتي په مقابل په تیره بیا په جنوب په هغه ځای کې چې تور یوازې دیوې ښځې دنوکرپه توګه دهغې لاس ته ګوري کار ورکړي اوکه نه ؟ په هـرډول دکینـګ هغـو تجربو چې دالاباما په مونت ګومیری او هند ته دسفرپه ترڅ کې یې دځان کړې ددې لامل شوې چې دده نظریه یې په دایمي توګه د ګاندي دعدم تشدد دتګلارې په لور ورواړوله .

(c) ketabton.com: The Digital Library

مونټ ګوميري اوهندوستان
اود کينګ بدلون

په ۱۹۵۴ کال کې کله چې کينګ خپله دوکتورا په تکنالوژي کې له بوستون پوهنتون څخه ترلاسه کړه ، له هغې سره سم يې د مونټ ګوميري ،هغه ځاى چې ديوې لنډې مودې لپاره دکورنۍ جګړې په شپو ورځو کې د کانفدرسۍ پلازمينه و، پـه ديکسـتر اويونيو بپتست چرچ کې دهيد پوستر په توګه دنده پيل کړه . دلته خورا زيات توران اوسيدل چې هغوی تپلودسپينوله خوا د شکيلاک او زورزياتي سختې اوظالمانه شپې ورځې زغملې . دمونټ ګوميری دبسونو خبره په دغه اړه ديوې عينی پيښې په توګه ديادونې وړده ، چې هلته دا منل شوې وه چې تو ران بايد دبس دمخې پرڅوکيوباندې کينني ، دبس وروستې برخه ددوی لپاره وه ، خوکه چيرې به سپين په بس کې ولاړ و تور حق نه درلود چې دهغه ددريدو په حال کې بايد هغه پرڅوکۍ باندې ناست پـاتې شي . دبسونو چلونکي چې ټول سپين وو ، له توروڅخه غوښتنه کوله چې دبس کرايه بايد دمخنۍ دروازې په پيل کې چلونکي ته وسپاري ، اوبيا ددوروسـتۍ دروازې لـه لارې بس ته ورننوزي . کله کله خو به داسې هم کيدل چې بس چلونکو به کرايه ترې واخيسته ، هغو به چې ترڅو وروستۍ دروازې ته رسيدل دوی به حرکت وکړ اوهغوی به يې په ډنـګ ډوال بانـدې پريښـودل . دمونټګـوميري توريوسـتو پـه ورځ کـې ګوګولې دلته دسپين پوستوله خوادغه شان زورزياتي په خورا بد شان سره چې هغه ته سړی انساني چلند نه شي ويلای دمونټ ګوميرې دتوپيرپالو سـپينوواکمنو له خوا په خپله ټوله ناولتيا سره زغامه .

خوکله چې په ۱۹۵۴ کال کې يوه آرامه خو پرتمينه ميرمن چې(روزه پارک) نوميده په دغه ګناه چې سپينو ته يې دخپلې څوکۍ له پريښودلو څخه انکار وکړ بندي شوه . په دغه وخت کې په مونټ ګوميری کې دتورپوستو شميرپه عمومي توګـه زيـات و، نيګرو ټولنې دخپلو وزيرانو او خپلوکليساوو له لارې دتـول ښـار پـه کچـه پراخـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پریکړون له بسونو سره وکړ . دوی پرهمدغه مهال مارتین لوتر کینګ دخپلې نـوې جوړکړې ټولنې دمشراولاړشود په توګه وټاکــه ، اوپرهمدغــه مهــال دی پــه مونــټ ګومیری کې نوې کس و چې دلته یې له یوې سیاسي او نورو ډلواو ګروپونو سره هــم اړیکې نه درلودل . دمونټ ګومیری دبسونو پریکړون دکینګ لـومړنې تجربــه او پــه دغه ترڅ کې لومړنی هڅه وه چې دده دملي اونړیوال کرکترپه جوړولو کې یې مرسته وکړه اوپه متحده ایالاتو کې یې دیوه مورالي مشرپه توګه راوپړکاوه .

په پیل کې پر مونټ ګومیرې باندې دګاندې اغیز خورا لږ و، دبسونو پریکړون دګاندې ډول مقاومت پرتګلاره باندې نه جوړشوی واو نه هم لاړښونه ، سره له دې چې کینګ ګاندې ته درناوی درلود ، هغه خپل یوه ملګري ته داتکی په ګوته کړ چې دی ښنګه کولای شي دګاندی تګلاره اواصول په دغه ترڅ کې وکاروي . خوله هغه وروسته چې یوه سپین مونټ ګومیری ایدورټایز ته یې یولیک ولیکه او په هغه کــې یــې دبســونو پریکړون په هند کې دګاندي له کړو وړو سره پرتله کړ ، همدغه تکی و چې دمونــټ ګومیری پرغورڅنګ باندې دګاندې داغیزخبره ورځ پــه ورځ پراخیــده او زیاتیــده. لکه ښنګه چې کینګ ویلي ، چې دګانــدې نــوم او دهغــه دعــدم تشــدد مقــاومتي غورځنګ په مونټ ګومیری کې هلته چې ددغه ځای خلکو دغه نوم تردغه دمه ګرد سره نه واوریدلی په پراخه کچه نامتوشو ، دومره چې په هرځای کــې هغــه « دهنـد دتورپوستوکوچنی روحاني » له زیات درناوي سره پیژندل شوی و. ان چې مطبوعاتو هم دمونټ ګومیری داعتراض په تــرڅ کــې ، پــه هنــدکې دانګریزانــودواکمنې لــه زورزیاتي سره دګاندي پریکړنونه او لاریونونه په الاباما کې دسـپینو دزورزیــاتي د جوړښت له کړو وړو سره پرتله کول .

پرهغه مهال چې پریکړون لا روان و کینګ « دژورتیا پــه تــل کــې » دګانــدي داصولو اوتاکتیکونو په ژورتیاکې ډوب او دهغوتراغیزلاندې راغلی و. دګاندي داصولو دوراندیزونو په پام کې نیولو سره کینګ په دې باوري و چې ، څه چې ده په مونــټ ګومیري کې ترسره کړل هغه « دبدی او شیطاني هڅې په وړاندې دمینې هڅونکې مقابله وه».

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه يوې غونډې ته هغه کيسې ټولې وکړې چې څنګه ګاندي وکولای شـول دنـه زورزياتي مقاومت له لارې انګريز ي امپراتوري په هند کې دپاى پـر ټکـي بانـدې ودروي . هغه په دغه اړه داهم په ګوته کړه چې :
« زه ګاندي ته دمسيح پرلاره ورغلم » څکه نو ده په دغه برخه کې د مسيحيت پـه پياوړتياکې دخپل غورځنګ له لارې ونډه واخيسته »
کينګ وويل چې مونټ ګوميري « له ماسره دامرسته وکړه چې زما هغوپوښتنوته يې روښانه ځوابونه راکړل چې ما دعدم تشدد په برخه کې په کتابونوکې لوستې وې »
په رښتيا هم کينګ هغه فکري بهيرته ور واوښت ، هغه ته چې دى دهغه په وړاندې ديوه ګاندين په شان نه وزيږيدلى . کله چې ګاندى په (سـرمون ان ده مونـټ) کـې دمسيح ښکلا وليده ، هغه يې ديوه هندي اصل او باور په توګه ومنله ، خـو کينـګ چې بياکومه ښکلا په ساتياګره کې وليده دهغې له مخې يې پـه خپلـو امريکـايي پلويانو او اوريدونکو باندې ټينګار وکړ چې دوى بايد ګاندي ته له مسيح اودهغه لـه نظر ياتو سره په موازې دريځ کې وګوري . کينګ ان ګاندي ته دا وياړهم ورپه برخـه کړ چې له ده څخه وروسته يې دبشري حقونودنوي سازمان لـه پـاره هـم د ده نـوم وکاراوه . دبشرى حقونو لپاره دګاندي ټولنه کينګ ګاندي ته دهغه درناوي له مخـې پرانيسته چې ده دبشري حقونوپرغورځنګ باندې خپله درنه اغيزه ښندلې وه .
دمونټ ګوميري دبسونو له بريالي پريکړون څخه وروسته (سره لـه دې چـې ديـوه وژونکي يرغل په ترڅ کې سخت ټپي هم شو) کينګ له خپلـې ميرمنـې (کوريتـا سکاټ کينګ)اوخپل نژدې ملګرى پروفيسـور (لـورنس ريـديک) سـره يوځـاى دهندوستان سفروکړ . هندته دکينګ سفر يولوى وياړ او تجربه وه چې دى يې د (په نه زورزياتي سره داوښتوپه لور په لوړتيا) کړ، دده له لويو هيلوڅخـه وه چـې بايـد هندوستان وګوري ، خو دده مهال ويش ده ته اجازه ورنه کړه چې دى بايـد د ۱۹۵۹ کال ترفبروري اومارچ پورې هلته پاتې شي .هندته دهغه د رارسيدو پرمهال دهند له لومړي وزير جواهرلال نهرو سره دکتنې په ترڅ کې کينګ وويل چې :
« نورو هيوادو ته کيداى شي زه ديوه سيلاني په توګه سفروکړ م خو هند ته زه لکـه ديوه زيارت کونکي په توګه راغلم » . هند ته دکينګ سفر يوه روحانى اومعنـو ي

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا هڅونه وه داسې چې دهغه په ترخ کې دی دګاندي پرایدیالونو باندې نورهم باوري او سمبال شو. هغه دټول هند په اوږدو کې دګاندیوالو هڅو له فعالینواوهڅونکو سره وکتل ،کینګ په انفرادی توګه دزیاتو شیانو له لیدو اوهڅونو وروسته ، په دغه برخه کې ډیرڅه هغه مهال وویل چې کله دی بیرته متحده ایالاتوته ستون شو. هغه دغه ټکی په ګوته کړ چې ځنګه هندیانو اوانګریزانو له یوه اوبل سره په برابری کې چال چلندکاوه ، او دیوه بل په وړاندې یې دهغو ی کړنې په یوځه بیل ډول سره په ګوته کړې ، او دایې څرګندنه کړه چې داډول اړیکي په خپله دهغې وینې پایله ده چې ګاندي دهغې له مخې د مخالفانو په وړاندې دعدم تشدداوخواخوږی له اصولو سره سمه کاروله . کینګ همدارنګه ددغه کار درناوی کاوه چې ځنګه ددغه هیواد (مشرانو خپل مورالي ځواک اووړتیا دخپل قانون ترشا کارولی دي) هغه همداسې دې ته هیله من اوخوشاله و چې :

(له لومړي وزیرڅخه تر کلیوال پورې ټول دکښتنې پاټکي په وړاندې له کرکې سره جوړنه دي) .اودهغې پرضد خبرې کوي . دی په خپله ددې کتونکی اوشاهد و چې نهرو په خپله د کوزنې پاټکی په وړاندې پرهغه مهال چې دملي خپلواکی دنظریې دپرمختیا او پیاوړتیا په اړه یې خبرې کولې دهغوی په وړاندې دکرکې او نه درناوي تګلاره په کلکه غندله . کله چې کینګ امریکا ته راستون شو، ده دمتحده ایالاتو پرمشرانو ایزنهاور او جانسن باندې غږ وکړ چې باید دامریکا دکوزنې او ځپل شوي پاټکې لپاره چې د رنګ او توکم په ګناه ځورول شوي اووروسته پاتې کړل شوي دي یوڅه وکړي ، ده پردغه مهال هغه هڅې چې دهند حکومت په دغه برخه کې ترلاس لاندې نیولې وی ، دیوې بیلګې په توګه د متحده ایالاتومقاماتو ته چې باید هغوی هم کټ مټ هڅې دامریکایې ځپل شوي پاټکي په وړاندې په عملي توګه ترلاس لاندې ونیسي ورپه ګوته کړې .

په رښتیانی توګه دا هند و ، نه یوازې مهاتما ګاندي چې کینګ یې دیوې بیلګې په توګه په څه ډول دیوې ځپل شوې ټولنې لپاره په خپله کارخانه کې جوړاو وروزه . کینګ هند ته دخپل سفرپه ترخ کې پردې نورهم باورمن شو چې عدم تشدد دخپلې رښتیاینې له مخې یوازنې وسله ده چې ځپل شوې پرګنې یې په ټوله نړی کې دخپلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتنو دترسره کيدو لپاره کارولای شي . کينګ په دغه سفرسره د (امريکايي ګاندي) لقب دځان کړ ، داخورا په زړه پورې خبره ده چې کينګ په خپله دامريکا دتاريخ په اوږدو کې ديوه ستر لارښود په توګه دا ومنله چې مهنداس ګاندي :
« له هرپلوه او په هره کچه دنړۍ دتاريخ په پاڼوکې يوله هغو کسانو څخه دی چې دنيم درجن لويو کسانو په شمارکې راتلای شي ». په دې بايد باوري يو چې دکينګ عمل دبشري حقونو په باره کې هغه څه دی چې دګاندي پرتخنيکونو باندې ولاړدی . پريکړونونه ، لاريونونه ،ورځ شپه ليکنې (شب نامې او روزنامې) ان عامه روژې نيونې داټول هغه لاسوندونه اونښې دي چې په امريکاکې يې دبشري حقونو پرغورځنګ باندې دګاندي دتګلارې اغيزبللی شو.
خودکينګ په هڅونکو پريکړوکې يوه چې هغه تريوه حده ناسپړلې او ناروښانه پاتې وه هغه په زندان او جيل ورننوتل و و، چې دنه زورزياتي له خورا مهمو ډولو څخه ګڼل کيده . کينګ هم لکه د ګاندي په شان زيات ددې لپاره ليوال نه و چې بايد زنداني شي . ده ته څرګنده وه چې په جنوب کې د زندان په سلولونو کې نيګروګان څه شی ځنګه زغمي .کينګ به خپلو پلويانو ته ويل چې بايد زندان ته ولاړشي خوهلته بايد هغه څه ترسره شي لکه چې ګاندي ترسره کړل :په هيله منې هوا اوليواتيا کې ، هغه له دوی سره استدلال کاوه ، چې دوی بايد داومني چې په زندان کې خپله ټوله موده بايد په يوه ځای کې تيره نه کړي ، بلکه : « هغه بايد دشرم زندان د آزادۍ دجنت او انساني پرتم په لور واړوي » همدارنګه کينګ هم زندان ته راغی او هغه يې دآزادۍ تجربه ځای وباله . دا زندان و چې ګاندي د
(هنری ديويد توريو)ليکنه چې د عامه سرکښۍ په اړه وه ولوسته او ده ته يې داتوان ورکړ چې دخپل مرام په لور نورهم په بري سره خپل سفراو ګامونه اوچت کړي . اوداهم جيل و چې کينګ هلته (د برمينګهم له جيل څخه ليک) هغه چې د بشري حقونو دغورځنګ لپاره خورا مهم لارښود وليکه . دهغه په ترڅ کې چې ده دهغه لپاره په غيرقانوني توګه کاغذ وموند او پرهغه باندې يې دخپل زندان شپې ورځې تيرې کړې . په دغه ليک هم دګاندي په هنګامه يانې ، رښتيا، انصاف، ځان تيريدنه او نه زورزياتي باندې ټينګارشوی دی . دبيلګې په توګه کينګ په روښانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

توګه له ګاندي څخه دمننډويی په ترڅ کې وليکل : « زه په ټينګار سره داخبره کوم او وايم چې عدم تشدد داغواړي چې مورږ بايد دهغه په اړه داسې رښـتياني وو لکـه څنګه چې دهغه پای زمورږ هيله اوغوښتنه ده » .

خوداپوازې دګاندي تاکتيکونه اوتګلارې نــه وې ، هغــو چــې پــه کينــګ کــې يــې يولړداسې ځانګړنې را وپــارولې چــې هغوکينــګ تــه دبشــرې حقونــو دغوښــتنې اوغورځنګ په ترڅ کې دمشرۍ لاره برابره کړه . بلکې خبره تولـه دهغو په عملي کيدو وه ، ځکه چې هغه اوس په عملي توګه دکينګ په ويناوو اوليکنو کې په پرلـه پسـې توګه عملي کيدې . هغه تل داخبره دګاندي له خولې په هرځای کې تکرارولـه چــې که دوينو سيندونه هم دتورانو دخپلواکۍ په وړاندې وبهيږ ي بايد چې خپلې وينــې يې وي نه داچې دخپلو دښمنانو هغه دې توی کړي .

تردې هم لامهمه داچې دهمداسې طرحو په رڼاکې ، دګاندي دمينــې منطــق زيـات خواخوږي اوپلويان وموندل ،په دې چې کينګ دهغو په رڼاکې دامريکا له پاره خپـل خوبونه ليدل . داسې چې دهغو په رڼاکې يې باېدامريکاداسې جوړه کړې چــې هغــه دده دمينې ور تولنه وي . داسې يوه تولنه چې کينګ هغه دخپلې نامتو وينا په تــر خ کې (زه يوخوب لرم) په ډاګه کړه . خلک بايد له شکه پرته (دکرکتر په ننيوځانګړنو باندې قضاوت وکړي نه داچې دهغه په رنګ او پوستکي باندې ځان بوخت وساتي) .

پرکينګ باندې دګاندي داغيز يوه بله بيلګه دويتنام دجګړې په اړه دهغــه مخالفــت وچې دهغه په پايله کې يې دولس مشر جانسون اونورونيکرومشرانو ملاتړ لــه لاســه ورکړ . ځکه هغوی ورته ويل چې دجګړې په اړه خوله پټه ونيسي خو کينګ داخبــره نه منله او خپله خبره يې کوله ، دده له خورا مهمو ويناوو څخه يوه هغــه وه چــې پــه هغې کې يې وويل : (انصاف نه ماتيدونکی خيــزدی ، ناانصــافي پــه هرځــای کــې دانصاف له پاره خطره ده) .

کينګ همدارنګه د کاورډيک په اړه هم دګاندي دنظريې پر پله باندې ولاړ دهغه څـه په باره کې چې ګاندي به ويل که چيرې څوک دکاوردیک او تشدد تــرمنځ دځــانې دفاع په موخه ټاکنه کوي ښه به داوي چې تشدد وټاکي ، په ۱۹۶۵ کال کې کينــګ ديوې مرکې په ترڅ کې دګاندي نظر ومانه ځکه يې وويل : « کله چې زه دتشــدد پــه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړه خبرې کوم هلته يوه بدې شته چې هغه ترتشدد او زورزياتي هم سپيره اوناوړه ده چې هغه ډار دی ». دکينګ او ګاندي دواړو لپاره دهڅوني اوتشويق تګلاره دتشدد تر ردولو زياته مهمه اودپاملرنې وړوه .
اوپه پای کې ، کينګ له ګاندي سره خپله يوه پياوړې اودحيرانتياوړکړنه شريکه کړه چې هغه دپياوړو سمبولونوپه عمل کې په سپيڅلې توګه عملي کول وو. دواړو په خورا وړتيا سره دناوړې بې انصافۍ په وړاندې چې ددوی دواړوخلکو زغمله په يوفکراونظرسره ودريدل . دواړو د خورانواوبيوزلانولپاره متې رانغښتې اودهغو په استازيتوب يې هرې خوا ته نه سترې کيدونکې منډې تررې ترسره کړې اودواړو دژوند کولو هغه ډول لکه چې خورانو دځان لپاره درلود وټاکه . ګاندي په کليوالی جونګړه او کينګ دشيکاګو په چوپړيوکې استوګنه کوله . دوی سفرهم لکه دعامو اوخواروخلکو په شان کاوه . ګاندي داورګاډې په دريمه درجه خونه اوپه پلې توګه سفرکاوه همدارنګه کينګ دبس او ياهم دکچرې په واسطه له يوه ځايه بل ته تـه .
دوی لکه عامووګړو غوندې کالي اغوستل ، ګاندي ساده خامتا. اوکينګ بياخپل سګنچردهقاني سرترپايه خورې جامې اغوستې . دوی به لکه دعادي خلکو په شان کارکاوه، ګاندي به په توده هوا کې په خپل خرخي باندې لګيا و اوهغه به يې خرخاوه اوکينګ به په تودو لوونوکې له مهاجرو فارمي کارګرو سره لوونه کول . دواړه په دې توانيدلي وو چې له خپلې سياسي کلتوري زيرمې څخه خورا درانه او پياوړې سمبولونه راوټاکي .
دګاندي دمالګې لاريون دبيلګې په توګه دهم غاړې اوهم آهنګۍ په ترخ کې هندياتوته دولسونو له پاره په ټول هيواد کې يودپاملرنې اودرناوي وړآر و. همداسې کينګ په خپل وار سره په دې وتوانيده چې د مسحيت او امريکايي مشروطيت آرونه هغه چې دواړه سپين اوتور ورته ليوال او ترې اغيزمن وو په خورا مهارت سره وکاروي . کينګ ته داوياړ ورپه برخه شو چې دبشري حقونو په لاره کې يې دنه زورزياتي د درنې وسيلې په برکت کانګرس دې ته رامات کړ چې دبشري حقونو قانون دپه ۱۹۶۴ اودرايې ورکولو حق دې په ۱۹۶۵ کې پاس اوومني . په دواړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخوکي موږ ته دګاندي هغه اغيزپه ځرګنده په ډاګه کيږي   چې دهغه دلــوړ فکــراو معنوي ځواک ونډه يې په ټولنيز اوسياسي مقاومت کې بللاى شو.

خوکله اوپه کوم ځاى کې موږ دکينګ تګلارې له ګاندي څخــه بيلــې بلــلاى شــو ؟ ترهرڅه دمخه دغه يوټکي بايد وواېو اوهغه داچې کينګ کله هم دګاندي کار بن کاپي نه و، دبيلګې پــه توګــه کينــګ او دون ګــارد دبشــري حقونودغورځنــګ زيــاترو مشرانودپاملرنې او اړتيا وړ څه ونه موندل . سره له دې چې هغه کولاى شول چې پــه لوړه کچه واوسيږي . کينګ په عادي کورکې واوسيد، دعادي موټرسپرلي يې وکــړه اوپه عمومي توګه يې ځان دلوړې له منګولو څخه په يوه خوا نه کړ.

کينګ سره له دې چې دګاندي تاکتيکونه يې عملي کړل ، خو په ډيرو برخــوکي لــه هغه څخه بيل و، ګاندي ددې لپاره چې په هندکې دانګريزانو واکمنې ته دپاى ټکــى کيږدي ، هغه دنه همکارۍ اوولسي سرکښۍ تګلاره وکاروله ،ده خپلــو پيروانــو تــه داخبره کوله چې دوى بايد له انګريز سرکارسره له هرډول همکارۍ څخه ډډه وکړي ځکه چې هغه انګريزديوه شيطاني ځواک په توګه منلى و. خوکينګ بــرعکس دغــه تګلاره په دغه شان چې واکمن سستم دې دپاى پرټکي باندې ودروي ترلاس لاندې ونه نيوه . په دغه برخه کې هغه دسم ســمکې اوځــانګړو دموکراتيکــو ژمنواونظريــو وړتيااوګټورتيا په پام کې ونيوه . کينګ يو ..... امريکايي هيوادپال و ، داسې چــې پــه امريکايي ځانګړتيايې باور درلود اوپه دې هيله و چې متحده ايالات بايد دنوروهيوادو لپاره بيلګه ييزځاى لارښودځاى ولري . لکه څنګه چې هغه په خپله هم په امريکاکې دمشروطه واکمنۍ له ليوالواومينه والو څخه و. دده نه زورزياتى له همدې امله يــوازې ددغې هيلې له پاره و چې تورانو ته بايد په خپل هيواد کې دامريکايي دموکراسۍ پــه زړه کې دخپل خوب عملي تعبيروروښيى اوحقونه يې بايدپه هغې کــې ديــوه پــوره استوګني په توګه خوندي وى .

اوپه پاى کې دخلکودويښتيا په وړاندې دواک کولو په ترڅ کې هم کينګ لــه ګانــدي سره توپيرونه درلودل . کله چې ګاندي کليوالو ته دا درسونه ورکول او په دغه ټکــي يې ټينګاركاوه چې دوى بايد پرځان باندې بسياشي ،خو کينګ په دغه برخه کې پــه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه ټکي باندې ټينګار کاوه چې دا دفيدرال حکومت دنده ده چې دامريکايې بيوزلو تورو اوسيدونکو لپاره زده کړې ، کورونه اودندې ومومي .

آياګاندي له نننيو متحده ايالاتوسره څه تړاو لرلای شي ؟

کينګ ويلي چې دګاندي انقلاب په هندکې دهيلې او مينې پربنسټ و، هغه وايي چې په امريکا کې دعامه حقونوغورځنګ هم په کټ مټ آرباندې ټينګارکوي :« د دوديزو انقلابونوځخه ديوه مثبت بدلون په توده کې دواک داوښتون پـه تـرخ کـې مـوږهم دهيلې آر په پام کې نيولی دی » . کينګ غوښتل چې دغه هيله دګاندي په تولنه کې دبشري حقونو داعادې آر دبسياينې داصل پربنسټ پر يوه ولسي غورځنـګ بانـدې بدل کړي .

په هرډول دغه غورځنګ نن هم پـه متحـده ايـالاتوکې دګانـدي دهيلـې اومينـې دوکتورين پرمخ بيايي اودکينګ په وژنه باندې چې په (ميمپيس تينسـي) کـې د(لورين موتيل) په برنده کې په ١٩٦٨ کال کې عملي شوه له پښو را ونه لويد.

نن سبادبشري حقونو افريقايي ـ امريکـايي فعـالان لکـه ريو.جيسـی جکسـن او ريو.الشارپتون ، دګاندې دهيلې اومينې دآرونودعملي کيدو پـه تـرخ کـې غـواړي دافريقايانو او امريکايانولپاره دهيلې زيری شي ،دوی سره له دې چې دخطرونو پـه کړليچونو کې ځان ګوري او په دغه برخه کې دنه زورزياتي په رڼاکې ګامونـه پورتـه کوي . ان چې کله ده دولس مشرۍ لپاره په ١٩٨٠ يمه کې ورمنډې کړې پرهغه مهال يې په خپلو اوريدنکوباندې غږ وکړ چې : (هيله ژوندۍ وساتئ) .

برسيره پردې نورهم زيات اسناد شته چې دهغو له مخې سړی دمهاتما ګاندي اړيکي له متحده ايالاتوسره په څرګنده په ګوته کولای شي ، په ٢٠٠٢ کال کې ټايم مجلـې ګاندي (دپيړۍ سړی وباله) دټايم بل وړونکی البرت انشتاين ګاندي تـه ځـانګړی ارادت اودرناوی درلود هغه په دې باور وچې ګاندی دخپل عصراوزماني يوه څرګنـده څلا و. په ١٩٨٦ کې جن شارپ دامريکا دنه زورزياتی نامتو اوپيژندل شوي سکالر له هارورد سره تړلې دالبرت انشتاين دنه زورزياتي پروګرام پرانيست هغـه چـې اوس دالبرت انشتاين دانستيتوت په نامه سره چې دنه زورزياتي په برخه کـې دڅيړنـواو تحقيقاتو کارپرمخ بيايي . متحده ايالات هم دګاندي په نامه دبيلابيلو جوړښتونولکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دګاندي مرکزونو ، دګاندي کتابتونونو، دګاندي یادګارونو ،دګاندي کنفرانسونو او دګاندي خپرونوچې داتول د ګاندي دمیني ، رښتیاینې اونه زورزیاتي نظریې څرګندوي میلمه دي . چې دلته یوازې دیوڅو دنومونواو کړنو په اړه خبرې کوو.دګاندي دیادون تولنه دبیلګې په توګه په ۱۹۵۹ کال کې جوړه اوپه ۱۹۷۶کال پرانستل شوه ، دګاندي مرکز بیا له واشنګتن ډي سي څخه یوڅه دباندې دی په دغه اړه کارکوي ددغه مرکز دویب پاڼې له مخې

(Gandhimc.org)

ښکاري چې ددغه مرکز هڅه اودندې دادي چې باید دګاندي دفلسفې ، نظریې ، ژوند خدمتونواو درسونواوهمدارنګه دهندي کلتوراو کلتورې میراثونودپیژندنې په برخه کې هلې ځلې وکړي .

په ۲۰۰۰ کال کې مورهاوس کالج ،د کینګ ګاندي دبیاپخولاینې مرکزپرانیست هغه چې دنده یې دکینګ هیله وه .همدارنګه په اتلانتا اوجورجیاکې دکینګ مرکز دکینګیانواوګاندیانو دنه زورزیاتي اوعدم تشدد تاریخی یادګاردی .په نیویارک ستې کې د ای. جې . موستې انستیتوت دګاندي دوله نه زورزیاتي او پخولاینې اصولو ته وده او پراختیاورکوي . برسیره پردې دلته دګاندي کنفرانسونه هم شته چې هغوی هم کارپوهان اوهم عملي کارکوونکي په دغه ترڅ کې سره راټولوي څوله یوه اوبل سره دنظر یاتو د راکړې ورکړې لپاره ناستې ولاړې ترسره کړي ، دوی په اوسنې عصرکې په نړیواله کچه داتومي ناتار او ترهه ګری دجګړې په اړه دګاندي دنظریو په رڼاکې دلارو چارو په کاراندې اخته دي .په یوه همداسې کنفرانس کې چې په ممپیس تینسې کې د ۲۰۰۷ کال په اکتوبرکې جوړشو ، تر ۷۵۰ زیاتو سکالرانو،عملي برخه والواو زده کونکو ګډون کړی و چې هغوی دکینګیانواوګاندیانودنه زورزیاتي په دغو سیمینارونو اوورکشاپونه کې برخه واخیسته .

دګاندې په یاد دنمانځنې یوه غونډه دامریکا دعامه فضا دڅانګې له خوا جوړه شوه ، دغې غونډې پرموړ باندې غړ وکړ چې دګاندي ایدیوته باید کاروشي ، په هوستون اوتکزاس کې دګاندي کتابتون په جنوبي تکزاس کې دګاندې دمیراثونو او نظریودخوریدو اوساتلو سپارښتنه کوي . هرکال په اکتوبرکې دګاندي کتابتون

(c) ketabton.com: The Digital Library

دښارپه کچه د (یوزر شمي دسولي لپاره) ټولون دمهاتما ګاندي دزیږیدودکالیزې په ویاړ جوړوي . دهوستون ښاروال بیل وایت څوک چې دګاندي دنه زورزیاتی دتګلارې په ترڅ کې یوپیاوړې وکیل اودمتحده ایالاتو دکانګرس غړی هم دی هرکال په دغه غونډه کې چې دزرګونو ګډون کونکو په ګډون سره جوړیږي برخه اخلي .

اوپه پای کې ددغه اصل داهمیت په پام کې نیولو سره په متحده ایالاتوکې سړی کولای شي یواوږد لست ددغه پراخ غورځنګ په اړه چې دګاندي او کینګ دنه زورزیاتی نظریاتواوتاکتیکونو دپراختیا په ترڅ کې په شعوري او غیرشعوري دپاملرنې وړ دی په ګوته کولای شي . ددغو نښو ترټولو مهمه اودپاملرنې وړ یوه ډیره نوې چې د ۲۰۰۷ کال په سپتمبرکې رامنځ ته شوه داده چې دهغې له مخې په لسګونو زروامریکایانو د لویزیانا په (تیني ټاون جنه) کې لاریون و چې د افریقایی ــــ امریکایی ښوونځي له شپږو زده کونکوسره د توپیرپالوغیرعادلانه چال چلند له امله ترسره شو. په ښونځي کې یوشمیرتورو له سپینوسره دجګړې په ترڅ کې شکمن سپین له ښونځي څخه وایستل خو په څنګ کې یې په کټ مټ جرم کې شپږتنه توران د سرې وژنې په نامه ترمحاکمه لاندې ونیول . غونډې یالاریون دتش په نامه (جیناسکس) په وړاندې رامنځ ته شو، داسې چې دتورو اوسپینواو دبشري حقونو دلارویانو لکه ، ریو جاکسون او شارپتون لپاره په ځانګړې توګه دکینګ اوګاندي دنظریاتو ترسیوري لاندې دپاملرنې وړو. لاریون په عمومي توګه دعدم تشدد له اصولو سره سم ترسره شو،دوی په عمومي توګه داغوښتنه درلوده چې سمه ییز وکیل باید دافریقایي - امریکایي زده کونکوپردوسیه باندې بیاکتنه وکړې اودهغودجرم دسزا کچه باید راټیټه کړي .

سره له دې چې یوشمیرغورځنګونه لکه (جینه سکس) ګاندي پلوي نه وو خودوی چې کومه چاره اوکړنه ترسره کړه په هغه کې دګاندي دتګلارې اونه زورزیاتي روح په تمامه مانا په پام کې نیول شوې وه . دوی دنه زورزیاتي تګلاره ترهغو وخاره ترڅوېې توپیرپالي بې انصافي پرهغه باندې سمه کړه.

دګاندي اوکینګ میراث کیدای شي په امریکایی بدن کې د بدوګی په شان خپله دنده دتوپیرپالې روحیې ،سیاست اونورو ټولنیزوستونزودپاکوالي او تصفیی او زموږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوينې دنګه والي اوپاکوالي په برخه کې په پرله پسې توګه ترسره کړي . سره له دې چې زموږ يوشميرزيات په دغه اړه ځانونه ناګار اوناخبره اچوي . په داسې حــال کــې چې زموږژوند پرته له هغو ناشونې دی .

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندليد) له مجلې څخه چې دهند دباندنيوچارو وزارت له خوا خپريږي لــه انګريزي ژبې پر پښتوژباړل شويده .

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم څپرکی

دګاندي مرغلرې

« سرې په رښتیاهم خپلوخلکو ته دخدمت له کچې سره دلوړتیا اواوچتیا ورکیږي ».

مهاتما ګاندي

« نه زغم په خپله دتشددیوډول اوچلن دی چې درښتیا اودموکراتیک معنویت په وړاندي خنډکیږي »

مهاتما ګاندي

« ساتیاګره یعنې دنابرابرۍ په وړاندي جګړه ده داسې چې یوڅوک په خپله خوښه ځان دهغې زغم ته ور وسپاري ».

مهاتما ګاندي

« کمزوری کله هم ښنونکی نه وي بلکه ښنه تل دپیاوړي ځانګړنه ده ».

مهاتما ګاندي

« که همکاري یودنده ده ، ما دنه همکارۍ دنده هم تر سره کړې کیدای شي په ځانګړو شرایطوداهم ددندې یوډول وي »

مهاتما ګاندي

« که موږددې ترمنځ توپیروکړای شوچې موږ څه کوو اویاد څه کولو توان لرو،په دې توګه کیدای شي چې دنړۍ ستونزې په یوه خوا اوحل شي » .

مهاتما ګاندي

« په یوڅه باندې باور اودهغه بیا نه ایله کول رښتیاینه نه ده».

مهاتما ګاندي

(c) ketabton.com: The Digital Library

« په میړانې سره رښتیانی زغم ان دتیږو زړونه هم سوځوي او هم یې ویلې کوي »
مهاتما ګاندي

« ترهرڅه لومړنې زغم اوتحمل د فکرزغم اوتحمل دی ».
مهاتما ګاندي

« زه تشدد ردم ځکه کله چې هغه دښو کړوپه وړاندې راڅرګندیږي ،ښه کړه په داسې حال کې موقتي وي،اوشیطانې کړه یې په وړاندې دایمی کیږي ».
مهاتما ګاندي

« مهاتما ګاندي راغی او دهنددملیونو په دروازه کې ودرید،ځان یې له دوی څخه یووباله ، دوی ته یې ددوی په ژبه خبرې وکړې ... څوک چې په تلپاتې توګه دهند دپراخوپرګنو له خوا په درنښت ومنل شو. رښتیا رښتیا پاڅوي.
رابیندرانات ټاګور

« زړورتیا، واک ته رسیدل ،اتلولي اوپردې ټولو برسیره ځان تیریدنه هغه وړتیاوې دي چې زموږ لارښوونکي یې باید ولري».
مهاتما ګاندي

« پیاوړتیا له فزیکی وړتیا څخه نه رامنځ ته کیږي، بلکه هغه دپیاوړې ارادې بریاده».
مهاتما ګاندي

« موږ پریږدئ چې په پوره اندازه میړني وواو په تلپاتې توګه مړه شو،خو یوڅوک هم مه پریږدئ چې ددغه تلپاتي په لورګام واخلي ».
مهاتما ګاندي

« دبیان او قلم آزادي دخپلواکی بنسټ دی »
مهاتما ګاندي

« که چیرې په دویم کس چې ته یې ګورې دخدایي نښې ونه ګورې ، دهغه په تمه کیدل دوخت خرڅول دی ، راتلونکې ته یې ګورئ ».
مهاتما ګاندي

« خوشالی هغه مهال ده چې کله یوڅوک څه فکرکوې ، څه وایي اوڅه په هم غاړی سره ترسره کوې ».
مهاتما ګاندي

« دهرچا خپل مذهب دهغه اودهغه دهستوونکي ترمنځ خبره ده، نه دنورچا»

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهاتما ګاندي

« که زه دیوه لیوني سړي په ګولۍ باندې ووژل شم ، زه باید په هغه شیبه کې وخاندم . په هغه حال کې به په ماکې هیڅ ډول قهرنه وي، خدای به زما په زړه اوشونډو باندې وی.خوته له ماسره یوه ژمنه وکړه چې : که داسې څه واقع شي چې یوه اوښکه دهم توې نه کړې ».

مهاتما ګاندي

« سوراج (خپلواکي) د وېښواوبیداروخلکو له پاره ده ، نه دخوبولیواو بې پرواو لپاره»

مهاتما ګاندي

« ګاندي په سیاسي تاریخ کې یوبې ساری څوک دی،موږ نیکمرغه یو اوله تقدیرڅخه منندوی یوچې پرموږ یې دغه دعصررڼا ولوروله ،هغه چې دنویونسلونو له پاره به یوه رڼا اوالهام وي »

البرت انشتاین

« هغه به ماته پیاوړتیا راکړي اوماته به لار راوښیي ،ترټولوپیاوړې وسله دزړه اونفس خفي عبادت دی ، ځکه نو دسولې اوآرامۍ شتون تل په خدای کې دی ».

مهاتما ګاندي

« غواړم چې دټولو وچوکلتورونه چې څومره شونې وي زما پرکورباندې خپل سیوري په آزادۍ سره راوغوړوي ،خو زه به کله ځان ته داحق ورنه کړم چې خپله پښه دچا په لورچې زما دمبارزې خنډشي وراوړده کړم» .

مهاتما ګاندي

« که زموږ موخه داوي چې دغې نړۍ ته رښتینې سوله وښیو، که موږ په دې برلاسي شو چې دجګړې پرضد رښتینې جګړه پرمخ بوځو، زموږ له پاره وړده چې له ماشومانودزړه خبرې پیل کړو».

مهاتما ګاندي

« هغه اتلولي چې په تشدد سره ترلاسه شي دهغې پایله ماته اولنډمدتې ده».

مهاتما ګاندي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماخذونه :

قرآن کریم ، (سیقول ، ۱۵۲ او ۱۵۳ ایاتونه))۱(

(۲) انجیل ، (رومن ۱۲. ۱۶. ۲۱)

(۳) نیتیرا کایام نتیا ، دجن مذهب لاربنونکی کتاب ، ۲۰۳ مخ

(۴) بنگلا ادب ، (په اردو ژبه)

(۵) حمزه شینواری ، کلیات ، دکابل جا پ ۱۳۸۷ .

(۶) مولانا ، مثنوي معنوي ، تهران چاپ نیکلسو)ن

(۷) اشرف خان هجري ، دیوان دپیښور چاپ ،

(۸) عبدالغفارخان ، زما ژوند اوجدوجهد ، دکابل چا پ ۱۳۵۹

(۹) نیکلسون ، رینولد ، اسلام وتصوف ، ترجمه محمدحسین مدرس نهاوندي ،تهران ۱۳۴۳

(۱۰) سید شاه حسین احمد ، تصوف عهد بعهد ۲۰۰۱ (په اردو ژبه) پتنه بهار،

(۱۱) ضیا الحسن فاروقی ، شهید جستجو داکترذاکرحسین،(په اردو ژبه) ډیلی ۱۹۸۸.

(۱۲) رحمان بابا دیوان ، دکابل چاپ (۱۳۵۶) .

(۱۳)تاریخ هندوستان (رود کوثر) ، ډیلي ، ۱۹۹۸،

(۱۴)بی آر ننداِ ، مهاتماګاندي .(په اردو ژبه) ډیلی ۱۹۸۶.

(۱۵) کیخسرو اسفندیار دبستان مذا هب چاپ تهران ۱۳۶۲

(16) Majumdar ... An Advance History of India.

(17) S.P. Kanal , Quest for trust , New Delhi , 1976 P 738)

(18) Calvin Kytle Gandhi Soldier Of Nonviolence 1982. P 93 U.S.A

(19) Gandhi .M.K An Autobiography introduction P. 11

(20) Mahatma Gandhi, What is Hinduism? 2004 New Delhi

(21) R .Tagore, GITANJALI , 2000 New Delhi

(22) Yogi Philosophy , by Yogi Ramacharaka, Bombay 1977.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Mahatma Gandhi, New Delhi, 1945. (23) Select Works of

(24) Select Works of Jawaharlal Nehru New Delhi , ?

(25) Anwar Sheikh ,THE VEDIC CIVILISATION , U.K 2003 .

(26) Encyclopedia Britannica (23 Volumes) 18 edition

(27) The Bhagavad-Gita New Delhi , 19977

(28) Young India , Ahmadabad Wednesday 11th August 1920.

(29) B.S.Upadhyaya. FEEDERS OF INDIAN CULTURE. New Delhi 1989.

(30) India perspectives (magazine from external ministry of India) Jan - Mar , 2008

(31) Washington post , march 30 , 2008 ,

(32) Hindustan Times , August 15 2010

(c) ketabton.com: The Digital Library

About the Author :

"Professor Abdul Khaliq Rashid was born in 1957 in g Ghazni (Afghanistan). He had his early education in the historical city of Ghazni and left for Kabul for higher education in 1975. He obtained his Master's degree from the University of Kabul in 1979. He has attended international seminars in Uzbekistan, Tajikistan, Turkmenistan, Pakistan and India. Professor Rashid is a prominent figure in the world of Pashto and Dari Studies. Presently he is a Visiting Professor in the Center of Persian and Central Asian Studies in Jawaharlal Nehru University, New Delhi wherein he has developed the Pashto Programme of study up to Advanced Diploma and B.A levels. He is keen to promote Indo-Afghan relation in academic and cultural spheres. He is deeply interested in Sanskrit studies. He has authored several books and research articles pertaining to Pashto and dari studies. His works include; Criticism in Pashto, Resistance Literature in Pashto, History of Pashto Criticism, and he has translated Megkhdutam and Vikram Urwasiya of Kalidas in to Pashto and Dari. He has penned five collections of short stories and four novels in Pashto. Professor Rashid has been awarded a Ph.D. degree by Jamia Millia Islamia; New Delhi on his outstanding work: 'Iqbal's Contribution to Afghan Studies.' He is indeed a devoted scholar, amicable colleague and a loving teacher."

(c) ketabton.com: The Digital Library

له تارا ګاندي (دګاندی لمسۍ) سره د لیکوال عکس

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننه او کور ودانی

د افغانستان ملي تحریک له هېواد پال او فرهنګپال شخصیت ښاغلي (میرحمزه سامزي) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر چاپ ته یې اوږه ورکړه. ملي تحریک ویاړي چې د علمي اثارو د چاپ لړۍ یې پیل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري. موږ له ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت هیله کوو چې په خپل معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.

یو ځل بیا د دې اثر له لیکوال او چاپوونکي څخه د زړه له تله مننه کوو چې د دې اثر د لیکلو او چاپولو جوګه شول.

په فرهنګي مینه

د افغانستان ملي تحریک

(c) ketabton.com: The Digital Library

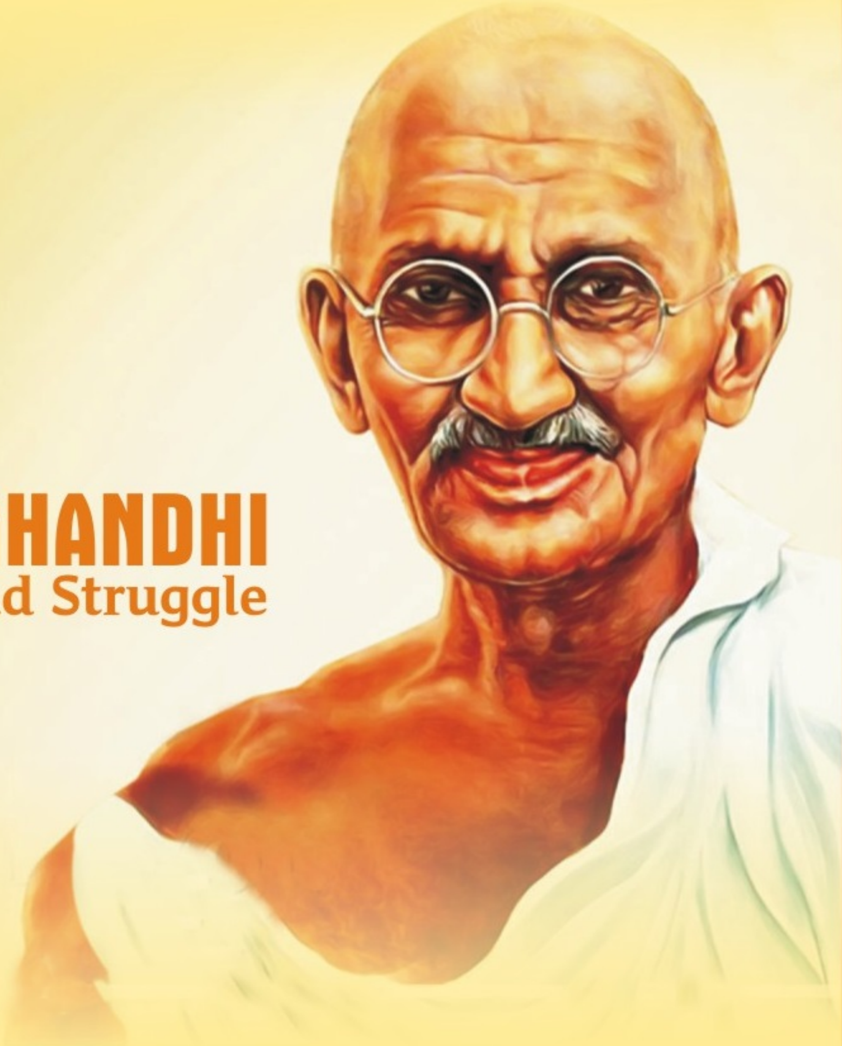

MAHATMA GHANDHI
Life, Thoughts and Struggle

BY:PROF. ABDUL KHALIQ RASHID

د افغانستان ملي تحريک
www.melitahrik.com

د خپرونو لړ: ۱۱۸

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library